

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio III. De Applicatione Objecti Formalis Fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](#)

quata applicatio, seu determinatio: præser-
tim, si quis replicare veleret, quod in exemplis
secundæ classis non totam applicationem af-
signaverimus.

174. Igitur res sic contingit. Cogno-
scit intellectus motiva credibilitatis, quæ
suadent evidenter esse credibile, & creden-
dum mysterium e. g. incarnationis, seu dari
præceptum illud credendi propter auctorita-
tem DEI revelantis: hæc veritas movet vo-
luntatem ad parendum præcepto; unde ista
imperat per piam affectionem actum fidei:
hoc voluntatis imperio determinatur intel-
lectus, ut eliciat eum actum, nixum, non
motivis illis præviis, sed auctoritate, vel
testimonio DEI: sicut scilicet, quando quis
audit bibliopolam dicere, hunc librum esse
S. Augustini, nec habet ullam rationem du-
bitandi de veritate dicti, aliqua fide credit,
hunc librum esse S. Augustini: hac fide mi-
nor posita, applicatur, seu determinatur in-
tellectus, ut eliciat fidem de rebus lectis fir-
miorem, nixam dictis S. Augustini.

Dices. 2. Voluntas non potest imperare
intellectui firmorem assensum, quam mere-
antur motiva præcedentia. Rep. neg. illa-
tum; potest enim omnino imperare firmo-
rem assensum, non quidem nixum moti-
vis illis præcedentibus, sed altiori moti-
vo testimonii Divini: quod enim volunta-
tas hoc possit, est certum ex Innocentio
XI. qui damnavit hanc 19. nam propostio-
nem: *Voluntas non potest efficere, ut assen-
sus fidei in se ipso sit magis firmus, quam
mereatur pondus rationum ad assensum im-
pellentium.* Potest nempe voluntas æquè be-
ne determinare intellectum ad implendam
obligationem suam, quam possit determina-
re alias potentias, aut se ipsum. Et qui-
dem voluntas tam prudenter potest impe-
rare adimplitionem præcepti fidei, quam
adimplitionem alterius cuiuslibet præcep-
ti sufficienter intimati, præsertim, cum
præceptum credendi, seu credititas fidei,
ut infra dicemus, sit evidens. videatur de
hac applicatione motivi Gormaz de virtut.
Theol. à. n. 788.

DISPUTATIO III.

De Applicatione Objecti Formalis Fidei.

175. **A**uctoritas DEI dicentis, seu
testimonium Divinum, cùm,
saltē communem or-
dinem Divinæ providentia, non innescat
omnibus immediate per se, debet per aliquid
aliud applicari, vel reddi credibile, sive ita
proponi, ut assensu fidei omnino dignum sit,
& hic ei prudenter adhibetur, tanquam tali
objecto, cui fides prudenter negari non
possit, sed juxta leges prudentiae omnino ad-
hiberi debeat: sicut scilicet proportionaliter
liber S. Augustini, ut diximus n. 156. debet
applicari per auctoritatem bibliopolæ; unde
debet adesse aliquod motivum, ex quo ho-

minibus reddatur credibile, DEUM hæc, vel
illa revelasse: hoc autem motivum est or-
dinariè prædictio ministri, ab Ecclesia mi-
ssi; sic enim ait S. Paulus ad Rom. 10. v. 14.
*Quomodo ergo invocabunt, in quem non cre-
diderunt? aut quomodo credent ei, quem nos
audierunt? quomodo autem audient sine
prædicante? quomodo verò prædicabunt, nij
mittantur?*

Jam verò auctoritas Ecclesie, vel ejus
ministri, licet concedatur, non habere ean-
dem auctoritatem cum testimonio DEI
(quanquam aliqui oppositum velint, docen-
tes, ipsam prædicationem Ecclesie, vel mi-
nistri ab ea missi, esse moraliter verbum DEI,
de quo agetur inferius à n. 443.) debet ta-
men tanta esse, ut ipsius prædicatio reddat
testimonium DEI evidenter credibile, & cre-
dendum: adeoque debet ipsa prius esse evi-
denter credibilis, ita, ut nemo de Ecclesia,
ejusque prædicationis veritate, prudenter du-
bitare possit. In hunc finem DEUS Eccle-
siam vestivit signis veritatis planè maximis,
& intellectum non omnino pertinacem con-
vincentibus. Hæc autem signa vocantur
motiva credibilitatis, qualia sunt prophetie,
miracula, uniformitas, & sanctitas doctri-
na, diffusio, seu extensio universalis in omnem
orbem &c. quæ fusi infra profsequemur.

Itaque negotium istud sic communis
procedit. Primò per signa credibilitatis a-
gnoscit homo, Ecclesiam Catholicam præ
omnibus aliis fœtis esse credibile, & cre-
dendum, seu pro vera habendam. Ex hoc
manifestè sequitur, verbis Ecclesie, seu eti-
am ministri, ejus nomine loquentis, esse cre-
dendum. Hinc ulterius, quando illa, vel
ejus minister, dicit, hoc, vel illud, esse a DEO
revelatum, hos, vel illos libros, esse Canoni-
cos, & continere verbum DEI, credendum
est, DEUM id dixisse, illisque libris conti-
neri verbum DEI. Et sic ritè est applica-
tum testimonium Divinum, cui deinde inni-
tendo elicetur actus fidei. Ut autem ordi-
natè ista omnia explicemus, varias verbi
DEI applicationes singillatim examinabi-
mus.

QUÆSTIO I.

De variis Regulis applicantibus Verbum DEI.

ARTICULUS I.

An Sacra Biblia sola sufficienter ap- plicant Verbum DEI.

176. **R**eligiones, seu, si ita velis dice-
re, sectæ (sumendo hoc vo-
cabulum latius) quæ in mun-
do hoc datae sunt, aut adhuc dantur, ad has
potissimum classes possunt reduci, scilicet ad
Philosophismum, Paganismum, Machome-
tismum, Judaismum, & Christianismum. Pa-
ganismus vocatur cultus plurium Deorum,
qualis apud gentiles, & ethnicos, seu paganos
fuit.

fuit. *Philosophismus*, qui ab aliis *Theismus* dicitur, eorum est, qui unum DEUM colunt: aliud tamen de ipso non credunt, quām quod naturalis ratio de eo dicit: pariter aliud praeceptum, quām juris naturae, non agnoscunt. *Machometismus*, est eorum, qui colunt DEUM, & Machometem, tanquam ejus prophetam: quanquam etiam Christum, sed tantum ut prophetam, & hominem duntaxat venerentur. *Judaismus* præter ea, quā natura dicit, admittit etiam revelationem Divinam, in antiqui testamenti libris contentam, colique unum DEUM: sed Christum nullo honore dignum existimat. Tandem *Christianismus* Christum filium DEI profitetur, & revelationes, tum antiqui, tum novi testamenti admittit.

Dividuntur autem hæ classes iterum in species inferiores; nam idololatræ diversissimos DEOS adorant: & Philosophi, eodem lumine naturali, ut existimabant, ducti, diversa statuerunt: Turcæ quoque, & Persæ, quanquam ambo Machometem colant, sese invicem ut hæreticos tractant. Inter Iudeos fuit alia secta Phariseorum, alia Saducaeorum, alia Herodianorum. Christiani etiam in diversas sectas. Arii, Donati, Wiccleffi, Lutheri, Calvini &c. abierè. Ex his autem Philosophismus, cum non admittat verbum DEI, sed tantum lumen naturale, utique non aliam admittit applicationem credendorum, vel potius affirmandorum de DEO, quām ipsam naturalem hominis rationem. Gentiles, cùm absurdissima quæque de suis Diis credant, tanquam applicationem credendorum, aut assignant traditionem majorum (ut ex gentes, quæ scriptis nihil consignarunt) aut certè aliquos libros eorum, & probabiliter adjunctam poparam, vel etiam poëtarum suorum explicationem. Machometani suum Alcoranum, aut certè ejus expositiones, producent. Judæi, aut Rabbinorum auctoritatem, aut suum Talmud, moderno præsertim tempore assignant. Christiani quoque inter se discrepant; quidam enim, ut hæretici plures, Biblia Sacra, aut spiritum privatum adstruunt: alii, ut Catholici, applicationem (sue quod idem est) regulam aliquam vivam, verbum Divinum, sive scriptum, sive traditum, in sensu legitimo explicantem, agnoscunt.

177. Circa hæc facile probatur, quod minimè sufficiant ea, quæ ab aliis, quām Christianis afferuntur; nam, cùm (ut infra probabimus) evidenter credibilia, ac credenda sint plura mysteria altissima, & captum humanum longissimè excedentia, certè ratio humana sola (ut Philosophismus vult) ea applicare non potest. Cùm rursus evidenter credibile sit, DEUM plurima esse locutum, quæ ratio naturalis non dicit, certè per istam illa verba DEI applicari non possunt. Huc faciunt quoque dicta n. 36. quæ etiam probant, humanam rationem non tantum non esse motivum fidei, sed nec esse ejus infallibilem applicationem.

Cùm insuper (ut infra probabimus) ad minimum evidenter credibile sit, atque cre-

dendum, falsas esse sectas Gentilium, & Machometanorum, nec eas habere verbum DEI, utique sequitur, earum etiam applicationem falsam esse, quatenus pro verbo DEI falsissima quæque applicat. Pariter, ut infra probabimus, falsa est secta Judæorum, qualis nunc existit, adeoque neque penes ipsos est verbum DEI purum, aut incorruptum; quanquam enim libros Moysis ab eis adhuc haberi concedamus, tamen Rabbini alia multa adjunxeré, & Talmudistæ inanisimas fabulas confinxeré. Quare, et si suum Talmud, non ipsum verbum DEI, sed tantum applicationem ejus vocarent, tamen pessime fallerentur. Unde hæc quæstio de applicatione verbi Divini potissimum reducitur ad applicationes verbi Divini, quas variae sectæ Christianorum assignare solent: quænam scilicet ex pluribus tanquam legitima tenenda sit: quām maximi momenti quæstionem ut ordinatè decidam, per partes rem agam, & de variis verbis DEI applicationibus per plures articulos tractabo, & primò de Sacra Scriptura.

178. Dico itaque. Sacra Scriptura, seu verbum Dei scriptum, non applicat sufficienter se ipsum, sed indiget adhuc alia applicatione, aut regulæ. ita omnes Catholici contra hæreticos. Utique non nego, quod Scriptura Sacra sit verbum DEI: neque nego, quod, si ipsa sit ritè applicata in sensu vero, posset aliquis dirigi ab ea ad credendum: sed tantum nego, quod ipsa sola, non aliunde applicata, sit sufficiens regula credendorum. Prob. conclusio. Tunc Sacra Scriptura non potest esse regula se solâ sufficiens, si ex ipsa sola, & nondum aliunde applicata, non constat. 1. an detur aliqua Scriptura Sacra, seu verbum DEI scriptum. 2. quinam libri sint Canonici, vel Scriptura Sacra. 3. quæ sit legitima eorum editio. 4. quis verus Sacra Scriptura sensus, in quo omnia credi debeant: atqui hæc omnia non constant ex sola Scriptura: ergo.

Major est innegabilis; si enim nesciatur, an detur aliqua vera Scriptura, aut nesciatur, in quibus libris, vel horum editionibus, comprehendatur, vel non pateat verus ejus sensus, omnia erunt obscura, & incerta, adeoque minimè sufficientia ad fidem certissimam, ut est per se clarum. prob. igitur minor per partes: & in primis quoad primam partem. Si ex Scriptura certo constaret, dari aliquam Scripturam Sacram, ideo hoc constaret; quia id Scriptura affereret: sed, licet ipsa id afferat, non ideo independenter ab omni alia regula, ostendente infallibilitatem Sacrae Scripturæ, & applicante veritatem hujus assertionis, est statim certum, Scripturam in hoc verum dicere; alias quilibet liber, qui diceret, se esse, vel dari aliam Sacram Scripturam, certissimam de hac re fidem faceret, quod nemo sanus dixerit. Certè plures circumferunt libelli, qui continent alias fictas revelationes, & rejiciendi sunt, et si dicant, eas esse veras.

179. Sed nec secundum potest constare ex Sacra Scriptura sola; nam supposito etiam,

am, dari Scripturam aliquam Sacram, & veram, tamen non est ex Scriptura sola probatum, quinam praे aliis libri sint Canonici. Certè aliqui quosdam rejiciunt, quos alii admittunt: quanquam omnes, hac de re litigantes, aliquam veram Scripturam dari agnoscant. Sic Judæi veteris testamenti libros plerisque ut Divinos admittunt: at novo testamento omnem auctoritatem abrogant. Manichæi econtra, exploso testamento veteri, solum novo fidem adhibebant: & quando urgabantur, quod Christus Dominus ipse, & Evangeliste, ac alii scriptores sacri, in Evangelio, & Epistolis Canonicis, textus veteris testamenti, tanquam sacros adhibeant, reponebant, etiam novum testamentum quoad eas partes esse falsificatum. Alii saltem aliquos libros rejiciunt, ut libros Esther, Baruch, Tobiæ, Sapientiæ, Ecclesiastici, Machabæorum: imo & quasdam partes novi testamenti, ut epistolam ad Hebreos, epistolam S. Jacobi, item secundam S. Petri, & secundam, ac tertiam S. Joannis, ejusque Apocalypsin, itemque epistolam S. Judæ. Econtra aliqui admisere tanquam Canonicos, librum Hermetis, seu Paftoris, tertium, & quartum Esdræ, tertium, & quarum Machabæorum, orationem regis Manasse, epistolam Pauli ad Senecam, Evangelium Nazariorum, & alia, quæ vide apud Bellarminum tom. I. controv. I. de verbo DEI. I. I. c. 20. quos tamen libros Catholici, ut Canonicos non admittunt. Quomodo autem ex sola Scriptura hæc lis definitur?

Igo. Pariter nec ex solis Scripturis determinari potest, quænam sit sincera, & incorrupta sacrorum librorum editio. Certum quidem est, DEUM speciali providentia sua impedivisse, ne intra septendecim fermam saecula, quæ fluxerunt à tempore scripti novi testamenti, non interierint, Evangelicæ novi testamenti Scripturæ (ut nihil dicam de testamento antiquo, quod adhuc pluribus saeculis, saltem quoad aliquos libros, antiquius est) eti gentiles severissime sacros libros tradi sibi jusserint, traditosque combufferint: eti tunc temporis ex typographiæ defectu exemplaria non ita copiæ à scriptoribus confici potuerint, præserit correcta; cum à describentibus facile aliqua omitti, aut perverse scribi, aut etiam maliciose plura mutari, vel addi potuerint: certum, inquam, est, speciali DEI providentia erga Ecclesiam adscribendum esse, quod non omnia exemplaria Sacra Scripturæ fuerint tradita, vel combusta, aut aliter perdata, vel etiam omnia corrupta. Attamen certum etiam est, quod aliqua exemplaria Sacra Scripturæ fuerint corrupta; alias cur jam S. Hieronymus, & alii, de correctione solliciti fuissent. Evidem scio, Bellarminum tom. I. controv. I. de verbo DEI. I. 2. c. 2. negare, Hebraica Biblia à Judeis in odium Christi fuisse corrupta, ut aliqui volebant: quod tamen nulli in ea editione dentur errores, nec ipse afferit: imo c. eod. statim sub initium ait, hoc falsum esse: iterum explanat. in psalmos mendosam eam editionem esse

sepius afferit, præsertim post additionem punctorum, à Rabbiniis factam, post quam versio Hebraica sèpe valde dubii sensus est, & à Latina editione multam diversa. Pariter videre est apud Bellarminum cit. l. 2. nec Græcam, nec Chaldaicam, nec omnes Latinas editiones, olim adhibitas, esse absque omnibus mendis, præsertim quæ ab hereticis prodierunt: & celari non possunt imposturæ Lutheri, qui plures textus corrupit. Imo, quam habemus editionem vulgatam, quæcumque omnibus meliorem, ac puriorum esse, & in iis, quæ ad fidem, moresque spectant, infallibilem, dubitare non licet, tamen ceu omnibus omnino numeris absolutam, & librariorum, aut typographorum, erroribus omnibus carentem, Ecclesia non proponit, ut expressè dicitur in prefatione ad lectorem, posita in principio Bibliorum Sixti V. & Clementis VIII. iusti editorum.

181. Quod attinet ad quartum, scilicet, quod sensus Sacra Scripturæ fit dubius, & ex se obscurus, id quidem heretici, nostri præsertim temporis, pervicaciter negant: attamen intellectui non obstinato est ita certum, ut de hoc omnino dubitare non possit. In primis enim ipsa S. Scriptura testatur, se esse obscuram, & intellectu difficilem. Sic psal. 118. v. 18. ait David: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua:* & v. 34. *Dam mihi intellectum, & scrutabor legem tuam:* rursus. v. 135. *Faciem tuam illumina super servum tuum, & doce me iustificationes tuas:* in quæ loca S. Hieronymus in epist. ad Paulinum de institutione Monachic. c. 4. ait: *Si tantus Propheta tenebras ignorantiae confitetur, qua nos putas parvulos, & penè lactentes, inscitiae nocte circumdari?*

Iterum Luce ultimo v. 45. de Christo dicitur: *Tunc aperuit illis discipulis sensum, ut intelligerent Scripturas:* ergo non per se ipsos eas intelligebant. Ad Forum 8. Evnuchus reginae Candacis Isaiam legens, & à Philippo Diacono interrogatus v. 30. *Putasne, intelligis, quæ legis?* respondit v. 31. *Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Denique de epistolis S. Pauli dicitur v. Petri. 3. v. 16. *In quibus sunt quedam difficultas intellectu, que indocti, & instabiles depravant, sicut & cetera Scripturae, ad suam ipsorum perditionem.* Notat autem Bellarminus tom. I. controv. I. de verbo DEI. I. 3. c. 1. non dici difficultia tantum indoctis, & instabilibus, sed difficultia absolute, quamvis de indoctis dicatur, quod ea dicta depravent: idque probat ex S. Augustino.

Consentunt unanimiter SS. Patres. S. Hieronymum modò cit. imus, qui insuper epist. ad Algasiam quest. 8. in eum locum: *Occasione accepta peccatum &c. ait: Totus hic Apostoli locus, imo omnis epistola ejus ad Romanos, nimiis obscuritatibus involuta est.* S. Augustinus epist. 119. ad Januarium c. 21. Miror, quia hoc te latet, quod non solum in aliis innumerabilibus rebus, multa me latent, sed etiam in ipsis sanctis Scripturis multa

multò nesciam plura, quam sciam. & l. de fide, & operibus c. 15. ait: Quapropter diligenter oportet attendere, quomodo accipienda sit Apostoli Pauli illa sententia, planè ad intelligendum difficultis, ubi ait (1. Cor. 3. v. 11.) Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, prater id, quod possumus est, quod est Christus JESUS &c. S. Gregorius homil. 9. in Ezechiel. ait: Liber autem involutus est Scriptura Sacra eloquium obscurum, quod profunditate sententiarum involvitur, ut non facile sensu omnium penetretur. Similia habentur passim apud alios SS. Patres, Iræneum, Ambrosium, Chrysostomum, Origenem, quorum textus vide apud Bellarminum tom. 1. controv. 1. de verbo DEI l. 3. c. 7. Accedit experientia ipsa; cum doctissimi etiam, atque optimi viri, post indefessa studia, tamen fateantur, sensum Sacrae Scripturae sepe sibi esse obscurum. Et sane hoc nemo mirabitur, si considerare velit sacram mentarum tropos obscuros, phrases à nostris linguis alienas, inaudita proverbia, parabolæ peregrinas, translationes longissimè petitæ &c.

182. Quin ipsi haeretici, licet alicubi tueantur, Scripturam esse intellectu facilem, alibi sui immemores dicunt, eam esse difficultem. Lutherus l. 1. contra Zwinglium, & Ecolampadium ait, propter diversas Scriptura interpretationes, si mundus diutiùs steterit, recurrendum tandem rursus ad Conciliorum decreta. Idem in prefatione in Psalmos ait, nec doctissimos, nec sanctissimos, nec se ipsum, intelligere in omnibus Psalterium in legitimo sensu. Brentius ait, donum interpretandi Scripturas esse donum Spiritus Sancti, qui tamen illud liberum distribuat, pro suo beneplacito. Kemnitius ait, in Ecclesia donum interpretationis non omnibus esse commune, sicut & gratiam sanationum, ac miraculorum. Accedit, quod facto etiam ipso sibi contradicunt haeretici; dum enim dicunt, Scripturam esse claram, tamen, quandocunque ex ea nobis aliquid objiciunt, nunquam textum pro se clarum adducunt, ut infra videbimus: imo semper absque comparatione credibilis est, textum illum facere sensum, ipsorum intentioni oppositum: quomodo ergo dicere possunt, omnia esse clara?

Nec haeretici respondeant, Scripturam tantum obscuram esse superbis, vel indoctis, Hebraicæ, aut Græcæ linguae ignariis; nam in primis, & Eynuchus Candacus (de quo Actor. 8.) pius, & humilis erat, & teste S. Hieronymo epist. 103. ad Paulin. c. 5. sanctus: itēmque lingua Hebraicæ, vel Syriacæ, in qua Isaías scriptus tunc erat, gnarus: & tamen eum non intellexit. Et quis, tum virtute, tum doctrinâ, & Hebraicæ linguae notitiâ, major S. Hieronymo, quem Ecclesia in exponendis Sacris Scripturis doctorem maximum appellat? Hic tamen locis num. preced. citatis fatetur, Scripturam Sacram sibi esse obscuram. Huc etiam spectat observatio Bellarmi in verba Divi Petri epist. 2.

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

circa epistolas S. Pauli, quam n. 181. adduximus.

Sed & planè injuriosum est dicere, quod Catholici omnes sint indocti, superbii, aut impii, qui tamen Scripturam Sacram fatentur obscuram. Adde, hinc sequi, indoctos non habere ullam regulam sufficientem fidei suæ; namque Scriptura ipsis obscura est: doctorum auctoritas fallibilis: præsertim, cum docti inter se contrarii sint, & haeretici interpres plurimum, non tantum à Catholicis, sed etiam à se ipsis, inter se differant.

183. Verum afferamus etiam aliquos textus, & petamus claram eorum interpretationem ab adversariis. Videtur sùmè clarissimus ille textus Matth. 26. v. 26. Hoc est corpus meum: & tamen Sacramentarii cum Lutheranis, teste Valentia tom. 3. disp. 1. q. 1. puncto 7. quest. 3. plures, quam octoginta interpretationes differentes, adhibueré. Sanè Lutherani cum textum explicant de praesentia reali Christi in usu, tamen absque transubstantiatione: Calvinistæ, & Zwingiani eum explicant in sensu metaphorico, & tropico: Catholicæ de reali praesentia Christi, etiam extra usum, & cum transubstantiatione. Quis item decidet ex sola Scriptura? Certè, si ita clara hæc esset, deberent omnes eandem dare interpretationem.

Rursus Joan. 10. v. 30. Christus dicit: Ego, & Pater unus sumus. Catholicæ cum modernis haereticis pluribus hunc textum explicant de unitate reali, & consubstantiali naturæ: Ariani, & Nestoriani, de unitate tantum morali, & affectiva. Iterum Joan. 14. v. 28. Salvator ait: Pater maior me est. Catholicæ cum modernis pluribus hereticis hæc verba explicant, quod maior sit Pater Filio, secundum naturam humanam accepto, non autem secundum Divinam, secundum quam unum est cum ipso: Ariani iterum volunt, Filium esse omnimodè minorem, adeoque non esse DEUM. Matth. 28. v. 19. dicit Christus Apostolis: Docete omnes gentes, baptizantes eos. Anabaptistæ explicant, non debere quemquam prius baptizari, quam doceri, adeoque parvulos non esse baptizandos: Catholicæ cum multis haereticis dicunt, illud docete tantum intelligentem esse de adultis doctrinae capacibus.

Et quæso, quomodo ex Scriptura sola probant haeretici contra Catholicos per illud Matth. 26. v. 27. Bibite ex hoc omnes: esse omnibus impositum præceptum sumendi etiam sacrum calicem; cum tamen nec ipsi præceptum agnoscant in iis verbis, in eadem cena dictis Joannis 13. v. 14. Et vos debetis alter alterius lavare pedes. præsertim cum Marci 14. v. 23. postquam soli Apostoli bibissent, jam dicatur: Et biberunt ex illo omnes. Plura similia possent affiri, ut & alia, ex quibus videtur inferri aliqua apprensio in Scripturis contradictione, adeo, ut SS. Patres, maximè S. Augustinus, labaverint in conciliandis Evangelistis. Sanè hæc controversiae ex Scriptura decidi non possunt:

possunt: sed, sicut in dubiis, de interpretatione legum civilium, recurrendum est ad judicem, quem rex, aut res publica necessariò constitutere debet: ita etiam in dubiis, de sensu Scripturæ, recurrendum est ad aliam regulam, vel judicem controversialium, quem Christus constitutere debuit; cùm voluerit utique, bene ordinatam religionem instituere.

184. Dicunt adversarii, licet quædam loca Scripturæ sint obscuriora, ea tamen alibi declarari: sed, si hoc verum foret, certè tot lites de intelligentia Sacrarum Scripturarum non essent, inter Catholicos, & sectarios: imò inter hos invicem ipsos. Dicunt iterum, S. Augustinum *l. 2. de doctrina Christiana c. 6.* dicere, omnia obscura alibi explicari: sed S. Augustinus adversariis ibi nullatenus faret. Caput illud sextum sic incipit: *Sed multis, & multiplicibus obscuritatibus, & ambiguitatibus decipiuntur, qui temere legunt, aliud pro alio sentientes: quibusdam autem locis quid vel falso suspicuntur, non inveniunt: ita obscurè quadam dicta densissimam caliginem obducunt: quod totum provisum divinitus esse non dubito, ad edocendam labore Superbiam, & intellectum à fastidio renovandum: qua S. Patris verba nostram de obscuritate Sacrae Scripturæ sententiam maximè roborant,*

Quod autem in fine capitulis sic habeat: *Nihil enim ferè de illis obscuritatibus eruitur, quod non planissimè dictum alibi reperiatur: in primis non probat, à quolibet reperi planissimè dictum: sed ad summum probat, id reperi à certis quibusdam, copiosius à DEO illustratis: certè expositionem in locum illum Cantici, quam ibidem S. Augustinus ponit, plurimi non reperissent. 2. Non dicit S. Augustinus, omnia obscura alibi reperi planissima, sed tantum, siquid eruitur ex obscuritatibus, hoc est, reperi doctrinas alias sacras inde erutas alibi planius scriptas. 3. Neque de his simpliciter dicit, eas reperi: sed addit' particulam ferè valde limitatem: & sanc' sibi contradiceret, si hoc ita illimitatè assereret; nam, si hoc esset, non fateretur, se plura in Scripturis nescire, quām sciat.*

Accedit, quod, si etiam verum esset, textus obscuros alibi explicari, tamen adhuc esset obscurum, quis textus sumendum pro regula alterius. Sic illum textum: *Pater major me est: Catholici explicant in ordine ad alterum: Ego, & Pater unum sumus.* Ariani oppositum faciunt. Lutherani, qui asserunt, concupiscentiam esse verè formiter peccatum, textus illos ad Rom. 6. & 8. quibus dicuntur, per baptismum homines abluti, & sanctificati, explicant in ordine ad alterum ad Rom. 6. ubi Apostolus dicit, in se adhuc habitare peccatum: dicuntque illud ablui non significare, tolli omnino peccatum, sed tantum non imputari. Catholici vice versa; quia dicunt, nullum in justificatis peccatum esse, explicant hunc textum posteriorem in ordine ad priorem, & ajunt, illud habitare peccatum non accipi-

endum de peccato formaliter tali, sed tan-
tum metonymicè tali, seu de effectu peccati,
& ad summum in quibusdam de causa peccati,
qualis est concupiscentia; unde adhuc opus
est alio judge, hanc item infallibiliter di-
rimente.

185. Dicunt rursus aliqui heretici, ea,
quæ sunt, & manent obscura, non pertinere ad substantiam fidei, sed ad scholasticas
tantum controversias, adeoque non esse
magni momenti. At hoc omnino est falsum;
utique enim doctrinæ de numero sacramen-
torum, de SS. Eucharistia, de Christi Divi-
nitate, de nostra justificatione, de parvulorum
baptismo, de pœnitentia, de peccato
originali &c. spectant ad substantiam fidei?
& hec tamen sunt controversia: & partes li-
tigantes, in ordine ad suas sententias proban-
das, etiam Scripturas Sacras adducunt. Et
quis dicet, tot Concilia fuisse celebrata
propter res non magni momenti, sive, ut
questiones exiguae, quia ex Scripturis solis
decidi non poterant, à totius Ecclesie sena-
tu, maximis sumptibus, & incommodis col-
lecto, deciderentur? An quis dicet cum
quibusdam hereticis adiaphoristis, sufficere
ad fidem, credere DEUM omnium creato-
rem, bonorum remuneratorem, malorum
vindicem, mysteria SS. Trinitatis, & Incarnationis:
cætera adiaphora, seu indifferen-
tia esse? quam horrendam impietatem ei-
am nostri adversarii detestantur.

Tandem, quod multa sint de substantia
fidei, quæ etiam, saltem ut plurimum, ab ad-
versariis nostris admittuntur, neque tamen
ex Scripturis sati probari possunt, ostendit
exemplis. Sic clarè ex Scripturis solis
non potest desumti: an parvuli sint bapti-
zandi, an non: an istud necesse ad salu-
tem sit Eucharistia, adeoque etiam ipsi sit
porrigenda, an non: an valeat baptismus ab
heretico dato, an non: an pascha cele-
brandum die dominico, an alio die, in quem
incidit decima quarta luna mensis primi: an
dies dominica potius, quam sabbathi, sit ha-
benda pro festo. Rursus Pater in Divinis
creditor ingenitus: itemque Spiritus Sanctus
adorandus: sed tamen negat S. Augustinus *l. 3. contra Maximum c. 3.* hæc in Scripturis
clarè legi. Sed nec descensus ad inferos Christi
Domini in iis est clarè expressus. Et
hæc non sunt leves duntaxat scholarum
controversiae, sed quæstiones, à quarum re-
solutione pendet salus quām plurimorum.
Quamvis autem istorum omnium fides ex-
plicita non sit necessaria necessitate mediæ ad
salutem, tamen sunt talia, ut specent ad sub-
stantialia fidei, & debeat sciri, saltem ab
Ecclesia: ergo sola Scriptura non potest ef-
fici regula fidei, seu applicatio sufficiens te-
stimoniū Divini.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

186. O B. 1. Quod debeat dari aliqua
Scriptura Sacra, clarè infer-
tur ex natura ipsius religionis,
vel

vel providentia Divinæ, mundum gubernantis: ergo. Resp. neg. ant. nam jam cum Adamo cœpit religio, seu cultus veri Numinis, & tamen per bis mille quingentos, & fortè amplius annos, usque ad Moysem, nulla fuit Sacra Scriptura. Sed nec providentia DEI necessariò exigit, dari Sacram Scripturam; cùm utique DEUS etiam ante Moysem providè rexerit mundum, & insuper alia habeat innumera media, quibus dirigat ad beatitudinem suos cultores: certè non destituit suā providentiā homines per tot sècula in lege naturali viventes.

187. Ob. 2. Sacra Scriptura manifestat se ipsam, & probat se esse Divinam 1. puritate, & sanctitate doctrine, quæ in ea continetur. 2. mirabilis consensu auctororum, ita concorditer scribentium, quasi non plures auctores, sed tantum plures calami unus auctoris eam scripserint. 3. impletione vaticiniorum, in ea contentorum, quæ impletio conciliat etiam fidem aliis inibi dicitis. 4. demum ex miraculis in confirmationem dogmatum in Scriptura contentorum factis: ergo non est illi opus alia applicatione, sed ipsamet per se jam satis se applicat, seu proponit ut Divinam.

Resp. 1. cum Raßlero in *Regula externa fidei*. n. 81. hæc quidem Sacram Scripturam valde commendare, sed tamen, nisi Ecclesiæ auctoritas accedit, intentum non evincere. Sanè, si hoc esset ita clarum, nulla inter SS. Patres fuisset diversitas in recipiendis quibusdam libris, tanquam canonis: neque Gelasius Papa debuisset multis discernere sacros libros ab apocryphis: neque modis foret, quoad hoc ipsum punctum inter Catholicos, atque Acautholicos. Resp. 2. ad singula, & quidem ad 1. Doctrina pura, & sancta, etiam tradi potest ab homine, non tantum à DEO. Adde, quod eadem hæc puritas, seu immunitas ab omni labe falsitatis, se ipsa non sit ubique in Scripturis manifesta; cùm in libris Genesis, Exodi, Jobi, ac etiam aliis, plura continentur intellectu valde difficultia, aliquando etiam, nisi ritè explicentur, cum bonis moribus non satis manifestè concordantia, ita, ut eorum puritas, & veritas, potius ex libris aliunde ostensis Divinis, quam horum Divinitas ex illorum veritate, & puritate, debeat probari.

188. Ad 2. Non minus inter se concordes esse posse videntur scriptores tantum humani: imò concordia sacrorum scriptorum non est ex se manifesta; cùm S. Augustinus, & alii, multum laborare debuerint, ut Evangelistas à contradictione vindicarent. Ad 3. Vaticinia ad summum probant, eos libros esse sacros, in quibus ipsa continentur, scilicet aliquos libros testamenti antiqui: in quibus tamen libris non omnia dogmata fidei Christianæ continentur. Sed nec omnia vaticinia independenter ab auctoritate Ecclesiæ ita clara sunt, ut, quando impleta fuerint, vel an primum implenda, jam constet. Certè in prophetia Danielis plura adhuc obscura sunt. Libri autem novi testa-

menti per vaticinia non ita probantur. Quodsi autem isti non sint Divini, uti sanè à Gentilibus, & Judæis non agnoscentur pro talibus, etiam non certissimè constabit ex iis, sicut ad fidem requiritur, vaticinia illa fuisse impleta. Et certè Gentiles, atque Judæi, plurima, eaque præfertim, quæ de venturo Messia prædicta sunt, negant esse impleta: quanquam in hoc male faciant; cùm non tantum libri novi testamenti, sed tota Ecclesia, & immemorialis traditio, id ipsum testetur, ut infra videbimus, agendo de signis credibilitatis.

Ad 4. denique. Miracula non magis probant veritatem Sacrae Scripturæ, quam veritatem religionis Catholicae: imò videtur prius miraculis probari auctoritas Ecclesiæ, & ex hac libri sacri, quatenus Ecclesia dogma est, hos determinatos libros esse sacros. Quodsi tamen aliquando miracula patrata sunt in approbationem ipsius Sacrae Scripturæ, e. g. si in ignem injecta non combusta est, probat tantum illud exemplar, (quod, an adhuc existet, incertum est) esse Sacram Scripturam: non autem probat de exemplariis aliis, quæ potuere corrumpi: imò & illud ipsum exemplar non combustum potuit postea corrumpi, quemadmodum contigit aliis rebus sacris postea profanatis. Ex quibus omnibus ritè concluditur, absque auctoritate Ecclesiæ, vel quacunque demum regula infallibili applicante, non posse solam Scripturam Sacram applicare infallibiliter seipsum; unde etiam S. Augustinus *l. contra epistolam fundamenti c. 5.* ait: *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas.*

189. Ob. 3. Dicere, quod Scriptura sit obscura, & insufficiens ad nostram instructiōnem, est deprimere ejus auctoritatem, & eam dicere defectuosam, ac imperfectam: hoc autem est impium: ergo. Resp. neg. ma. quam negat S. Augustinus, quem vide loc. n. 184. cit. Obscuritas S. Scripturæ servit ad conciliandam ei majestatem, & reverentiam: nec indicat defectum in Scriptura, sed in nobis, & tenuitate nostri intellectus, ad tam alta mysteria caligantis; nam saepè Scriptura rem quidem clarè proponit; quia tamen est mysterium valde difficile, homines non statim verba in legitimo sensu accipiunt, sed aliud querunt, & sibi rem obscuram reddunt. Sic quid clarius illis verbis *Matth. 26. v. 26. Hoc est corpus meum:* quia tamen est altum mysterium, quod in tantillo spatio totum corpus Christi continetur, ista verba sunt Calvinistis, & Zwinglianis valde obscura. Dein aliquando nobis Scriptura fit obscura propter idiotismum, seu proprietatem linguae, in qua scripta, & ex qua translatâ est, quam ignoramus: aliquando vero propter ignorantiam historiarum, morum, & consuetudinum apud Hebreos. DEUS autem ista meritò permittit, de quo vide n. 88. imò S. Aug. *l. 2. doctr. Christ. c. 6.* de eo, quod plura in Scripturis obscurè, & ambiguè dicta sint, ait: *Quod totum prouisum divinitus esse non dubito, ad edo-*

mandam labore superbiam, & intellectum à fastidio renovandum, cui facile investigata plerumque vilescent. Nec propterea deficit DEI in necessariis; quia providit de alio medio, scilicet, ut dicemus, de definitione Ecclesiæ, cuius est Sacras Scripturas infallibiliter interpretari. Pariter, et si non omnia in Scripturis contineantur, queri non possumus de providentia DEI; cum vel ex traditione, vel ex Ecclesiæ judicio, illa innotescere possint. Sed neque propterea Scriptura est positivè imperfecta, sicut non est imperfecta ideo; quod non doceat artes omnes; quia hic non est ejus scopus: licet sit imperfecta negativè, sicut omnis creatura.

190. Ob. 4. Ipsa Sacra Scriptura ait, se esse claram: ergo prob. ant. ipsa vocat se lucem, lucernam lucidam &c. ergo. Confirm. 1. Deut. 30. v. 11. dicitur: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supræte est, neque procul possumus:* ergo non superat captum nostrum. Confirm. 2. S. Paulus 2. Corinths. 4. v. 3. ait: *Quodsi etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis, qui percurent, est opertum:* ergo tantum est operatum non prædestinatis, seu peccatoribus, scilicet in poenam peccati. Resp. 1. Unde adversarii probant ex ipsa Scriptura, hæc esse dicta in vera Scriptura, & non in aliqua tantum ficta? Resp. 2. dist. ant. Ipsa Scriptura ait, se esse claram tunc, quando est ritè applicata. conc. ant. absque illa applicatio-ne. neg. ant. & cons. certum enim est, quod multi, applicantes sibi eam per spiritum privatum erroneum, vel rationem tantum naturalem &c. acceperint eam in malo sensu, & erraverint. Dices. Ergo applicatio est dignior verbo DEI. Relp. neg. illatum; nam vel Ecclesiæ definitio est etiam verbum DEI, & est pars dignitatis: vel non est verbum DEI, & est inferioris dignitatis, & est infallibilis quidem, ac clarior, sed tantum in linea inferiori applicationis.

191. Ad 1. confirm. Textus ille (ut eum intelligunt SS. Patres complures, Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Origenes, Tertullianus) potius probat contra hereticos, non esse impossibilem observationem mandatorum DEI. Dein, etiamsi textus hic debeat accipi de intelligentia mandati, sermo in eo est de mandato per Moysen explicato, & applicato: non vero de omnibus aliis ad fidem necessariis. Si contendere velis, eum textum de omnibus ad fidem necessariis intelligendum esse, id difficulter probabis. Sed etiam, hoc omisso, respondeo, textum intelligendum esse de omnibus, supposito, quod ritè sint applicata. Ad 2. confirm. dist. ant. S. Paulus id dicit de Evangelio ritè applicato. conc. ant. nondum applicato. neg. ant. & cons. Apostolus loquitur de Evangelio jam prædicato, cui noluerunt multi, etiam post signa, & miracula, credere. Similiter explicandi sunt alii textus. Joan. 7. v. 17. *Siquis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, utrum ex DEO sit.* Item Joan. 10. v. 16. *Vocem meam audient.* Item 1. Corinths. 2.

v. 15. *Spiritualis autem judicat omnia;* significant enim tantum, quod facientibus, quod est in se, non defuturum sit auxilium, DEI, neque etiam legitima verbi Divini applicatio, qua posita poterunt ritè cognoscere, & dicere.

192. Ob. 5. Quidquid est de substantia fidei, dici potest contineri in symbolo Apostolorum: sed idem etiam continetur in Scriptura: ergo. Resp. In primis quod attinet ad minorem, ea negari posset; namque intemerata Matris Divinae virginitas, quæ in symbolo clare continetur, non ita clare ex Scriptura sola potest monstrari. Pariter nec descensus Christi ad inferos latit potest ostendti ex Bibliis solis. Sed major omnino est falsa. An non enim de substantia fidei nostra est, quod Filius sit Patri consubstantialis: quod sit incarnatus, seu homo factus, non per unionem tantum moralis, sed physicam: quod baptismus hominibus ad salutem necessarius sit: quod Eucharistia Sacramentum sit institutum a Christo, & ab omnibus fidelibus recipientum: & alia plura, quæ longum esset recensere, quæque in symbolo non habentur.

Et cur potius spectet ad substantiam fidei, quod Christus sit sepultus, ac ad inferos descenderit: quod crucis, & non gladii mortem subierit &c. quam illa, quæ modò allata sunt? Certe, si alia omnia, tanquam non necessaria, ad scholas ablegare velis, dicam pariter, sufficere, si credatur DEUS creator omnium, & præmiator, aut vindictor: aut etiam trinus, & unus: caternum, nec Scripturam curandam, nec aliud quidquam. Sanè eo dirigunt Adversarii, qui ita loquuntur, nempe ad ita dictum adiaphorismum, qui præter paucā mysteria, quæ credenda proponit, alia omnia in differentiatione esse, ita, ut perinde sit ad salutem, sive credantur, sive negentur, pessime docet.

ARTICULUS III.

An Traditionis sufficienter applicet Verbum DEI.

193. Per Traditiones in restricta, & Theologica significatione acceptas, intelliguntur certa Catholicæ fidei dogmata, aut etiam morum instituta, quæ Apostoli, vel a Christo Dominio oretenus, vel ex suggestione Spiritus Sancti acceperunt, & postea viva voce Ecclesie tradiderunt, quin ea libris canonici infererent. Itaque traditiones debent quidem non esse in Sacra Scriptura expressæ: non tamen etiam debent ex SS. Patrum voluminibus, vel aliis non canonici scripturis, esse exclusæ. Hinc dicuntur verbum DEI traditum, cui opponitur verbum DEI scriptum, quod scilicet in Sacris Scripturis continetur.

Quod autem hæ traditiones (quæ in formula professionis fidei Tridentini vocantur)

tur *Apostolica*, & *Ecclesiastica*, quasque dari itatim probabimus) mereantur etiam fidem, & quidem parem cum S. Scriptura, dubium esse non potest; nam, modò aliquid à Christo dictum, vel à DEO revelatum fuerit, sive dein scriptum sit, sive non, est aquè dignum assensu fidei; nec enim membrana, aut charta, pondus auctoritatis auget, ut est per se clarum. Quare duo nobis huc examinanda sunt. 1. an revera dentur aliquæ tales traditiones, seu aliquod verbum DEI traditum. 2. an, si dentur, se solis, absque alia regula, sufficienter applicent verbum DEI, sive scriptum, sive non scriptum. Et quidem, quod spectat ad primum, jam antiqui heretici traditiones negarunt: & vel maximè eas negant moderni, Calvinus l. 4. inst. c. 8. Lutherus in *commentariis* in cap. 1. ad *Galat.* Brentius, Kemnius, & alii apud Bellarm. tom. 1. contr. 1. de verbo DEI. l. 4. c. 1. ac 3. Et quidem isti ideò volunt Evangelici dici, quod præter Evangelium vel novum testamentum scriptum, aliam doctrinam à Christo traditam negent.

194. Dico 1. cum Catholicis omnibus. Præter Scripturam Sacram debent admitti etiam aliquæ traditiones, tanquam verbum DEI traditum. ita expressè Concilium Tridentinum sess. 4. in decreto de *Canoniceis Scripturis*, ubi sacra synodus ait, *Evangelii veritatem contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu S. dictante, quasi per manus tradite, ad nos pervenerunt.*

Addit. Concilium de se ipso loquens: *Traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam oretenus à Christo, vel à Spiritu S. dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentia suscipit, & veneratur: hoc est, pari reverentia cum libris canonicis, de quibus immediate ante est sermo: & sub finem decreti ait: Si quis autem libros ipsos integros, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, proferat, & canonicis, non suscepit, & traditiones predicas sciens, & prudens contempserit, anathema sit. Unde conformiter huic decreto in forma professionis fidei, quam idem Concilium edidit, debent omnes profiteri, se traditiones recipere.*

Prob. 1. Scriptura Sacra ipsamet asserit, dari traditiones, & iis debere credi: ergo. ant. prob. 2. *Thessal.* 2. v. 14. dicit S. Paulus: *Tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram: in quæ verba S. Chrysostomus ait: Hinc est perspicuum, quod non omnia tradiderunt per epistolam Apostoli, sed multa etiam sine scriptis: & ea quoque sunt fide digna. Quamobrem Ecclesia quoque traditionem censemus esse fide dignam. Est traditio: nihil queras amplius. Idem Apostolus. 2. ad Thymoth. 2. v. 2. ait. Quia audisti à me per multis te-*

stis, hac commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, & alios docere: ergo non tantum scripta, sed & auditæ, sive tradita, debuerunt aliis proponi, & ab iis credi, atque iterum aliis tradi. Idem S. Paulus 1. Cor. 11. v. 2. ait: Sicut tradidi vobis, precepta meæ tenetis. S. Joannes epist. 2. v. 12. ait, se multa, quæ deberet ipsis significare, nolle per chartam, & atramentum prescribere: & epist. 3. v. 13. ait, se nolle per atramentum, & calatum scribere; eoquod speret eis os ados loqui, seu oretenus eis multa tradere.

195. Rursus *Ioan.* 16. v. 12. dicit Christus: *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. & c. ultimo. v. 25. Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ, si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros: ergo Christus multa dixit, & fecit, quæ non sunt scripta; nam, ut rectè ait Bellarminus. tom. 1. contr. 1. de verbo DEI l. 4. c. 5. quæ scripta sunt de Christo, seu totum testamentum novum, facilè una manus capit. Ulterius, quæ Christus promisit, se dicturum, ea haud dubiè dixit post resurrectionem suam, quando versabatur se, pe cum discipulis, ut habetur *Act. 1. v. 3. Per dies quadraginta, apparetis eis, & loquens de regno DEI:* quæ autem tunc Apostoli audiérunt, utique populis prædicarunt, nec tamen literis omnia commendarunt; nunquam enim libris canonicis de Christo mundus repletus fuit.*

Nec dicant adversarii, omnia esse postea scripta, saltem ea, quæ necessaria sunt: alias autem res potius indifferentes esse, & quanquam ab Apostolis aliquando traditæ fuerint, non propterea amplius esse observandas, præsertim, cum probari non possit, quidnam ab Apostolis traditum sit; nam falsum est, quod omnia postea canonice scripta sint, etiam ea, quæ ad substantiam fidei spectant; plurima enim, quæ vel maximè sunt de substantia fidei, scripta non sunt, ut patet ex n. 185. Accedit, quod plura, quæ essentia, seu substantialia sacramentorum sunt, à Christo Domino tunc instituta sint, & Apostolis per illos quadraginta dies explicata, atque ab his Ecclesia tradita: quin tamen Scripturis Sacris inserta sint (valde paucum legimus de actis, aut dictis Christi Domini post resurrectionem) hæc autem utique spectare ad substantiam fidei nemo negat, nisi sit adiaphorista, aliis hereticis pejor. Plura vide apud Bellarminum loco modo citato.

196. Easdem traditiones semper summâ constantiâ receperunt, & retinuerunt Concilia, & Patres. Tridentini hac de re verba dedimus n. 194. Nicenum II. anathematissimum septimum statuit contra eos, qui doctrinas SS. Patrum, & traditionem Catholica Ecclesia contemnunt. S. Leo. serm. 6. de quadrages. jejuniū quadragesimale ad Apostolicam traditionem refert, sic scribens: *Ut Apostolica institutio quadragesima dierum jejuniis impleatur. S. Chrysostomi testimonium dedimus. n. 194. S. Basilii L.*

de Spiritu S. ad Amphilioc. c. 27. ait: *Dōgma, que in Ecclesia prædicantur, quædam habemus e doctrina scriptorum prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est, in occulto tradita, recipimus: quorum utraque parem vim habent ad pietatem, nec his quisquam contradicit, quisquis sanè vel tenuiter expertus est, quæ sunt jura Ecclesiastica; nam si consuetudines, que scripto prodita non sunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur rejicare, imprudentes & ea damnabimus, que in Evangelio necessaria ad salutem habentur, imò potius ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus.*

S. Epiphanius heres. 61. ait. Oportet autem & traditione uti; non enim omnia à Divina Scriptura accipi possunt: quapropter aliqua in Scripturis, aliqua in traditione SS. Apostoli tradiderunt: quemadmodum dicit S. Apostolus: *sicut tradidi vobis.* S. Augustinus. l. 2. de bapt. contra Donatist. c. 7. scribit. *Quam consuetudinem (non rebaptizandi ab hereticis baptizatos) credo ex Apostolica traditione venientem, sicut multa, que non inveniuntur in literis eorum, neque in Conciliis posteriorum: & tamen, quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita, & commendata creduntur.* Idem S. Doctor, epist. 118. ad Januarium c. 1. sic scribit: *illa autem, que non scripta, sed tradita custodimus, qua quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta retineri.* Plura vide apud Bellarmineum tom. 1. controv. 1. de verbo DEI l. 4. c. 7.

Accedit, quod ab Adam usque ad Moyensem verbum DEI scriptum non fuerit, & tamen Ecclesia illa in lege naturali non fuerit providentiā Divinā destituta, sed providè gubernata: imò de Christo ipso non scitur certè, an aliquid scripsit; epistolam enim ad Abagaram regem Edessenorum inter apocrypha Gelasius Papa rejecit. Sed etiam Apostoli non statim primis annis scripserunt Evangelium: quin S. Joannes suum scriptis valde serò, scilicet, ut Spondanus tradit, ad an. Christi 99. n. 2. circa hunc ipsum annum 99. interea autem plurima fidelibus ore tenus tradita sunt. Si ergo prima illa Ecclesia tamdiu traditionibus ufa est, cur non possit etiam sequens iis præter Scripturas uti? Adde, quod ipsius Sacrae Scripturae auctoritas non possit innoscere, nisi per traditionem, ut fuit probatum. an. 178. igitur traditiones necessariae sunt in Ecclesia DEI.

197. Dico 2. Traditiones se solis, absque alia regula, non sufficienter applicant verbum DEI. ita omnes. Ratio est clara; quia inter ipsas traditiones oportet discernere, quæ verè Apostolica, seu Ecclesiasticae sint, quæ verè illegitimæ: sive agatur de traditionibus doctrinalibus, hoc est, que spectant ad res credendas: sive agatur de moralibus, seu quæ spectant ad morum præcepta;

cepta; in utrisque enim potest frequenter errari: & multæ, præfertim in vulgus sparre sunt aniles fabellæ, quasi sint articuli fidei, à majoribus traditi; cùm tamen tantum sint ortæ ex garrulitate cuiusdam indocti hominis.

Ob similia sèpe heretici Catholicos rident: sed imperitè; nec enim, quod nugatur aliqua vetula, & imprudenter credit, statim approbatur ab Ecclesia: sed quod ista priùs acceptavit tanquam traditionem legitimam. Traditio autem legitima datur de aliquo dogmate non scripto (& par est ratio de aliquo præcepto, aut consuetudine) si illud Patres per diversissima tempora concorditer tenuerunt, aut, si communī omnium fidelium confessione approbatum est, aut si Doctores uno ore testentur, tale dogma per traditionem ad nos pervenisse. Tunc autem dabatur etiam *traditio Apostolica*, si Patres, aut Doctores, unanimiter testentur, aliquid dogma, præceptum, aut consuetudinem, ab Apostolis ad nos devenisse: vel si Patres illud, ab Apostolorum usque tempore, concorditer tenuerunt: vel, ut habet S. Augustinus citatus n. 196, si aliquid observetur à tota Ecclesia, nec tamen ab ullo Concilio inveniatur institutum, videatur *Canus de locis Theol.* l. 3. c. 4.

Hic insuper notandum, quod alia sit *traditio doctrinalis*, quæ tunc datur, quando res aliqua non scripta, tamen ab Ecclesia univerla tanquam articulus fidei habetur. Alia est *moralis*, quando aliquid non scriptum ab universa Ecclesia obseratur tanquam præceptum. Potest autem aliqua res observari tanquam præcepta, quæ talis sit, ut humana sola auctoritate non potuerit institui: & tunc est *traditio Divina*: & sic sigillum confessionis, quod (ut videtur Suarezio. tom. 4. in 3. p. disp. 33. sec. 1. n. 8. & ab codem bene probatur) non potuit imponi jure humano; eoquod hoc non posset obligare, etiam pro casu periclitans boni communis &c. habetur ex traditione Divina. Quodsi res aliqua potuit ab humana auctoritate institui, attamen nec à Conciliis, nec à Pontificibus ullis, instituta est, & tamen à tota Ecclesia servatur, tanquam præcepta, tunc creditur ab Apostolis tradita, zedèque est *traditio Apostolica*: & sic jejunii quadragesimalis præceptum, ab Apostolis positum accepimus, & tanquam Apostolicam traditionem observamus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

198. O B. 1. contra 1. conclus. Deut. tr. 4. v. 2. dicitur: *Non addetis ad verbum, quod vos loquor, nec auferetis ex eo.* item Deut. 12. v. 32. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minnas.* Rursus Proverb. 30. v. 6. *Ne addas quidquam verbis illius DEI, & arguaris, inveniarisque mendax:* ergo præter verbum

bum DEI scriptum non debent admitti, vel addi traditiones. Resp. neg. conf. Ad primum textum. Resp. quod probaverimus hucusque, traditiones Divinas esse quoque verbum DEI; unde has credendo nihil addimus ad verbum, quod loquitur DEUS, nec auferimus. Alter textus, ut legenti illud caput patet, vult tantum, ut Judæi in ritu colendi DEUM utantur cærenonis, sibi à DEO præscriptis, non verò aliis, quæ usitata erant gentilibus. Accedit, quod etiam DEUS per traditiones præcipiat; unde has obseruando etiam tantum facimus, quod DEUS præcipit. Tertius textus tantum eos impugnat, qui aliquid venditant pro verbo DEI, quod non est tale: atqui admittendo legitimas traditiones id non facimus; probavimus enim, eas ipsas etiam esse verbum DEI.

199. Ob. 2. Marci 7. v. 7. dicitur: *In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum.* & Matth. 15. v. 6. *Irritum fecisti mandatum DEI propter traditionem vestram.* item ad Coloss. 2. v. 8. *Videte, ne quis vos decipiatur per philosophiam, & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum:* ergo non debemus uti traditionibus. Resp. disting. conf. non debemus uti traditionibus humanis illegitimis, conc. conf. Divinis, & legitimis. neg. conf. Utique non debemus credere omnes fables, à vetulis acceptas, & denuo narratas: debemus tamen credere traditiones veras, & Divinas: quomodo autem veræ à falsis distinguenda sint, dicemus infra. Addo, aliquas traditiones morales humanae, seu præcepta humana, utique etiam servanda; quia legitima auctoritate Ecclesiæ imposta sunt, vel consuetudine approbata, & sub obligatione introducta; unde tantum non debemus uti traditionibus humanis illegitimis.

200. Ob. 3. S. Paulus ad Gal. 1. v. 8. ait: *Licet nos, aut Angelus de celo, evangelizet vobis, praterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit:* ergo traditiones, quæ sunt aliquid præter illud, quod evangelizavit S. Paulus, sunt rei sciendæ. Resp. neg. conf. Imò ex hoc textu probatur, Galatas debuisse aliquid habere pro verbo DEI, quod non erat scriptum, sed ore tenus tantum evangelizatum; nam est evidens, eā epistolā non contineri omnes articulos fidei. Dein illud *praterquam* significat idem, ac *contra*, ut Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, aliqui exponunt: sicut etiam quando ad Rom. 16. v. 17. dicitur: *Observetis eos, qui dissensiones, & offendicula, prater doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinare ab illis:* illud *prater doctrinam* necessariò significat idem, ac *contra*.

Accedit, quod utique Apostolus, in aliis epistolis, multa docuerit, & alibi etiam prædicaverit, quæ non exprimit epistola ad Galatas: ergo illud *prater* necessariò significat, idem, ac *contra*. Sic etiam explicandum est illud *Apoc. ultimo v. 18.* de-

non apponendo aliquid illi prophetæ: scilicet intelligitur, nihil apponendum esse ei contrarium, vel nihil tanquam partem illius prophetæ, quod non est pars: non autem intelligitur, nihil prorsus aliud apponendum esse Apocalypsi; alias neque alii libri Scripturæ Sacrae essent retinendi, nec S. Joannes debuisset primū post Apocalypsin scribere Evangelium, quod tamen fecit.

201. Ob. 4. S. Paulus 2. ad Timoth. 3. v. 16. dicit: *Omnis Scriptura, divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudientiam in iustitiam, ut perfectus sit homo DEI, ad omnem opus bonum instructus.* item Joan. 20. v. 30. dicitur: *Multa quidem, & alia signa fecit JESUS, in conspectu discipulorum suorum, qua non sunt scripta in libro hoc: hac autem scripta sunt, ut credatis; quia JESUS est Christus Filius DEI, & ut credentes vitam habentis in nomine ejus;* ergo sola Scriptura sufficit ad credendum, & ut homo sit perfectus &c. nec necessariae sunt traditiones. Resp. neg. conf. Prior textus tantum significat, omnem, seu quamcumque Scripturam, esse ad eum finem ordinatam, ut credamus, & perfecti simus: sed non, quod se sola sufficiat. Certè illud *omnis* sumitur ibi distributivè: nec tamen quilibet pars Sacra Scripturæ ad totum illum finem sufficit; alias cur non, retenta una parte, e. g. uno Evangelio, etiam reliquam Scripturam adversarii ablixiunt?

Quodsi dicas, illud *omnis* sumi collectivè, id in primis prorsus gravis dicas, & contra mentem S. Pauli, qui Timotheo vult indicare, quamlibet Scripturam esse ita utilē: dein tamen nihil probas; quia S. Paulus utique loquebatur de omni Scriptura tunc existente, & nihilominus illa se sola non sufficiebat; alias Evangelium S. Joannis, quod primū postea scriptum est, esset juxta adversarios inutile, & non debuisset addi. Sed nec omnis Scriptura simul se sola sufficit ad discernandam veram Scripturam à falsa, adeoque se sola non sufficit ad applicandum verbum DEI; quamvis ad hoc etiam sit utilis. Alter textus tantum probat, miracula scripta de Christo sufficere ad faciendam fidem de ejus Divinitate; non autem probat, sufficere ad omnia alia credenda, vel agenda; alias cur non abrogantur aliae Scripturæ? Certè S. Joannes ponit particulam *hec*, & consequenter juxta modum arguendi adversariorum, deberet ejus Evangelium solum sufficere.

202. Ob. 5. Dentr. 17. v. 10. ita habetur: *Et facies, quodcumque dixerint, qui presunt loco, quem elegit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus:* ergo non debemus facere, nisi quod est juxta legem, seu Sacram Scripturam. Resp. neg. conf. vel potius ultimam ejus partem; non enim idem est tota lex, & Scriptura; nam dantur etiam leges traditæ. Imò ex hoc textu convincuntur adversarii, quod præter Scripturam admittendus sit alius judex controversiarum fidei, ut infra pluribus dicemus.

Illud

Illud *juxta legem* debet intelligi *conformiter legi*: non vero *juxta expressum textum legis scripta*; si enim textus esset expressus, & clarus, non esset judicium difficile, & ambiguum, in quo judices civitatis deberent variare, ita, ut opus esset adire sacerdotem, & judicem supremum, de quo tamen casu textus ille loquitur, ut est evidens legenti antecedentia.

203. Ob. 6. Ex SS. Patribus, S. Irenæus l. 3. *adversus heres* c. 1. ait, Apostolos, quæ prius prædicaverant, postea scripsisse: ergo Sacrae Scripturæ sufficiunt. Confir. Plures alii SS. Patres ut Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus, docent, in Scriptura apertè inveniri omnia, quæ spectant ad fidem, morésque vivendi: ergo traditiones nullo modo sunt necessariae. Resp. neg. ant. Nusquam S. Irenæus id docet, sed tantum ait, Apostolos prius Evangelium prædicasse, postea illud scripsisse, quod non negamus de SS. Matthæo, & Joanne; alii enim Evangelium non scripserunt: certè, quæ olim eorum nomine spargebantur Evangelia, non fuerunt authentica, sed apocrypha. Ex hoc autem non sequitur, omnia ab Apostolis esse scripta, etiam quæ sunt substantia fidei.

Ad confir. Bellarminus *tom. I. controv. I. de verbo DEI* l. 4. c. 11. admittit, quod in Scriptura clare continetur omnia, quorum fides omnibus est necessaria, necessitate præcepti, ita, ut adulterus cum eorum notitia possit baptizari: & de his, ait, illos SS. Patres loqui: hæc autem non sufficiunt toti Ecclesiæ, vel ejus ministris, Episcopis, prædicatoribus, administrantibus sacramenta, doctribus &c. qui utique plus debent scire; alias superflue etiam essent plurimæ partes Scripturæ; unde dist. ant. SS. Patres docent apertè inveniri in Scriptura omnia, quæ sunt omnibus fidelibus communiter necessaria. om. ant. omnia prorsus, quæ ab Ecclesia universalis debent credi. neg. ant. & conf. Nisi velis dicere, traditiones quoque aliquo modo implicitè contineri in Scriptura, ut docet S. Augustinus. *l. 1. contra Cresconium* c. 33. docens, quod, quanquam de aliqua re certum ex Scripturis testimonium non possit haberi, tamen ex Scripturæ auctoritate habeatur veritas illius rei, si tota Ecclesia eam rem teneat; cum Ecclesiæ auctoritatem Scriptura satis adstruat.

204. Ob. 7. SS. Augustinus, Hieronymus, Chrysostomus, & alii, sèpè docent, in rebus obscuris, de quibus non habetur testimonium clarum ex Scripturis, debere humanam præsumptionem nihil statuere: item enarrationes nostras absque Scriptura non habere fidem, sed facile contemni: ergo. Resp. neg. conf. Si textus ipsi inspiciantur apud Bellarm. *tom. I. controv. I. de verbo DEI scripto*. l. 4. c. 11. patebit, SS. Patres vel tantum loqui de quibusdam materiis, de quibus non habetur traditio universalis, sed tantum aliqua assertio, vel enarratio privati auctoris: vel loqui de rebus de quibus Scriptura clarissimè loquitur, & ita, ut

clara veritas statim pateat: non licet autem à particularibus arguere statim ad universale.

Accedit, quod, qui ex traditione aliquid probat, mediætè faltem id probet ex Scripturis, quatenus ipse traditiones, & Ecclesia eas tradens, fundamentum firmissimum habent in Scripturis. Cæterum, quod isti Patres non omnino velint rejicare traditiones, est certum ex dictis n. 196. Nota tamen, adduci ab hereticis aliquando textus auctorum nullatenus probatorum, qui utique nihil probant, quosque videre poteris apud Bellarminum loc. cit.

205. Ob. 8. Theophilus Alexandrinus epist. 2. paschali ait: *Dæmoniaci spiritus esset instinctus, sophismata humanarum mentium sequi. & aliquid extra Scripturarum auctoritatem purare Divinum*. S. Basilus serm. de fidei confess. ait: *Manifesta est elapsio à fide, & superbia crimen, aut reprehendere quid ex his, quæ scripta sunt, aut superinducere quid ex non scriptis. & epist. 80. Igitur Scriptura divinitus inspirata arbitratur à nobis constitutatur: ergo prater Scripturam nihil, con sequenter neque traditiones debent admitti*. Resp. neg. conf. Theophilus tantum reprehendit ibi Origenem, quod Philosophorum argutias, tanquam nescio, quantua auctoritatis habent, tractatibus suis de fide miscuerit: & sanè ob hanc verosimiliter causam Origenes in multos errores incidit. Non autem Theophilus rejicit traditiones universalitez ab Ecclesia receptas, nec recusat, eas tanquam verbum DEI admittere.

S. Basilus primo loco loquitur de non usurpandis temerè vocibus, quæ heresis, vel erroris, suspicionem possent movere, & in Scripturis fundamentum non habent: & hoc utique temerè faciendum non est. Si tamen Ecclesia aliquando talibus vocibus utitur, non est ulla deinceps temeritas, etiam iis uti. Altero loco, seu ep. 80. S. Basilus tantum ait, non esse pro canone habendum aliquam consuetudinem particularem: nec loquitur de traditione universali; quia tunc nondum erat traditio universalis, dicens tres hypostases, seu substantias, aut ut Græci juxta suum idioma enunciant, substantias, non tamen cum Latinis per substantiam intelligendo essentiam.

Agit namque S. Basilus ibi de eo, an dicendum sit, dari in DEO tres hypostases, & unam naturam, an vero non: cùmque à quibusdam allegaretur in contrarium, non esse apud te consuetudinem ita dicendi, Basilus responderet, apud alios autem eam consuetudinem esse: adeoque, cùm neutra consuetudo sit traditio universalis Ecclesiæ, imò cùm de usu istorum nominum omnino non habeatur traditio universalis, con sequenter ex hac quæstio definiri non possit, standum esse Scripturæ. Quid autem alias S. Basilus judicet de traditionibus universalibus, patet sufficienter ex n. 196. videri potest Bellarminus *tom. I. controv. I. l. 4. c. 11.* ubi plura ex SS. Patribus

bus afferit. Obiter autem h̄ic addo de illa confuetudine dicendi, dari in DEO tres hypostases. Illa quidem tempore S. Basiliū nondum fuit universalis: at verò progressu temporis in Ecclesiam introductus est usus istorum nominum, & defactō omnes dicunt, dari in DEO unam naturam, & tres hypostases; quia per has modō, ex determinatione Ecclesiæ, intelliguntur Personæ; cùm olim dubitatum sit, an non intelligerentur substantiae.

206. Ob. 9. Est prorsus incertum, an, quæ Christus, vel Apostoli, oretenuſ tam̄ tradiderunt, incorrupta ad nos deve-nerint: ergo non potest iis haberi fides cer-tissima, ant. probatur partim ex longitudine temporis, per quam ea, quæ tantum audita sunt, facile immutantur; quia homines post diuturnum tempus non amplius bene recordantur: partim ex debilitate memorie, & intellectus humani, qui s̄epissimè rem non integrē retinet: partim ex negligencia, & so-cordia hominum, qui audita, vel tradita, non sufficienti diligentia conservant: partim etiam ex malitia plurium, qui studiosè aliqua corrumpunt: & sic etiam quædam à SS. Patribus tanquam traditiones Apostolice afferuntur, quæ fabulæ sunt.

Resp. retroq. argumentum. Pariter posset dici, esse incertum, an legitimam habeamus adhuc Sacram Scripturam; cùm & ista humanitus desperdi, vel augeri, additione etiam librorum integrorum profanorum, vel minui subtractione plurium reverā canoniconum, potuerit: item potuerit etiam corrumpi, aut studiosè à malignis, aut so-corditer à negligentibus, vel imperitis de-scriptoribus, præsertim nequum inventa typographia, ante quam diu, non tantum vetus, sed & novum testamentum, scriptum extuit. Nec dubium est, aliquos libros sacros s̄apē esse virtuosos. In forma, neg. ant. sicut enim specialis providentia DEI impedit, ne Sacrae Scripturae omnino perirent, aut ita corrumperentur, ut ab Ecclesia corrupcio aderti non possit; ita etiam speciali DEI providentia, quæ Ecclesiam semper gubernat (ut inferius pluribus ostendemus) est attribuendum, quod legitimæ tra-ditiones adhuc perseverent.

Accedit, quod multæ traditiones, saltem libris antiquissimorum Patrum, jam inser-tæ sint, vel usu constanti, & praxi robo-ratae, ut e. g. observatio jejunii quadragesimalis, ac paschatis &c. Quod autem unus, vel alter Pater, aut alius Doctor, & vel maximè plebs indocta, erraverit, non obest; cùm & ipsi homines fuerint: quando autem Patres concorditer aliquid tradunt, etiam successivè secundum ordinem temporum, quibus vixerunt, & contrarium ut hæreti-cum rejiciunt, tunc, si illa res sacris literis non contineatur, ex traditione Apostolica ad nos pervenisse censenda est. Contra se-cundam conclusionem non est, quod objiciatur, vel quod non ex dictis a. 2. (ubi de Sacra Scriptura) solvi queat; unde ad alia pergitimus.

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

ARTICULUS V.

207. Per spiritum privatum, cui se-ctarii plurimum tribuunt, & ad eum tanquam ad ultimum asylum configunt, nihil aliud intelligitur, quām illustratio interna, vel intellectio, dictans aliquid credendum, aut faciendum: qua hæretici dicunt, animum interiore cujusque hominis à Spiritu S. intus doceri. Hanc Spiritū S. (ut vocant) interiore illustrationem ipsi statuunt ultimam regulam applicativam credendorum: imò Schyvenfeldiani, ac Libertini, auctoriis Copino, & Quintino, ut refert Bellarminus *tom. 1. contr. 1. de verbo DEI. l. 1. c. 1.* etiam sacros libros aspernuntur, & sola inspirationes internas attendunt: alii autem modestiores Sacram Scripturam recipiunt, sed ejus explicationem ab illa illustratione, seu spiritu privato, petunt. Et si quidem verum esset, quod Spiritus S. quemvis privatum ita illu-straret, utique sufficiens applicatio verbi Divini haberetur: at hoc ipsum Catholicī merito negant, & dicunt, prætensam illam S. Spiritū illustrationem non universaliter omnibus dari, & privatum illum spiritum, quem hæretici adstruunt, non esse Spiritum S. veritatis, & pacis, sed spiritum nequam, mendacii, & contentionum.

208. Dico itaque cum Catholicis o-mnibus. Spiritus privatus nec absque Scri-ptura sufficienter docet credenda, nec ipsam Scripturam, seu verbum DEI, ritè applicat. Probatur. Spiritus ille privatus non est infal-libilis, sed incertus, & in quibusdam necessariò falsus: ergo non potest esse illustratio Spiritus S. prob. ant. quoad 1. partem. Nul-lus hæreticus præ altero probare potest, suum spiritum privatum esse præ aliorum spi-ritu legitimum, certum, atque Divinum: ergo spiritus hic privatus est in omnibus incertus. Si antecedens negetur, probari debet veritas spiritus unius præ altero: quod hucusque hæreticorum nullus præstitit, sed neque unquam præstare poterit: id quod mox etiam positivè probabimus.

Prob. jam ant. quoad p. 2. Omnes hæreti-ci, Lutherani, Calvinistæ, & alii, allegant pro se spiritum illum privatum, & interim plurima docent contradictoria: ergo hic spiritus in quibusdam est necessariò falsus; nam contradictoria non possunt simul esse vera. ant. est iterum certum; quia Lutherani, & Calvinistæ, ac alii sectarii, in plurimis inter se dissentunt. Sic Calvinistæ ex suo spiritu privato recipiunt epistolam S. Jacobi tanquam canonicam: Lutherani eam re-jiciunt. Econtra isti admittunt realem Corporis Christi præsentiam, saltem in sumptione Eucharistiæ: negant eam Calvinistæ. Imò ipsi Lutherani circa numerum sa-cramentorum, circa naturam peccati origi-nalis, circa plurima alia, inter se ipso dif-fen-

sentiunt: ipsèque Lutherus sibi ipsi sèpissimè contradixit, atque Augustana Confessio toties jam est immutata, ut primam faciem minimè referat.

Quod autem nullus hæreticus præ altero probare possit, spiritum suum aliis esse præferendum, patet; quia nec miraculis, nec prophetiis, nec aliis indiciis, se specialiter à DEO missos ostendunt. Sed nec appetet major in una, quām in altera parte scientia, seu doctrina: & si hæc etiam daretur, tamen non majorem, quām humanam, adeoque nunquam infallibilem auctoritatem, conciliaret. Nec dicant, se probare spiritum suum ex Scripturis; nam in primis utraque pars Scripturas allegat, cui igitur magis credendum? Scriptura certè clare uni præ altera palmam non tribuit; unde ejus interpretatione opus est ad aliquid concludendum. Sed iterum una pars ex suo privato spiritu Scripturam interpretatur in hanc, altera in alteram partem: dic OEdipe, quānam mēlius? Accedit, quod hac ratione probetur spiritus privatus ex Scriptura, legitimè, ut volunt, intellecta, seu ex legitima interpretatione Scripturæ: & hec ipsa interpretatio probetur ex spiritu privato: quod est ambulare in circulo vitorio.

209. Prob. 2. conclusio. Spiritus privatus non est regula à Christo relicta: ergo. prob. ant. Christus fideles jussit adire Ecclesiæ in dubiis; hinc illud Matth. 18. v. 17. Si autem Ecclesiæ non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus; hinc teste Apostolo ad Ephes. 4. v. 11. DEUS Ecclesiæ dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in edificationem corporis Christi; hinc in Ecclesiæ, jam primis Apostolorum temporibus, instituta sunt Concilia publica, ad definiendas dubias fidei quæstiones: quæ omnia essent superflua, & inania, si quemlibet hominem privatum spiritus S. interius in animo doceret: imò etiam ipsi adversarii frustra laborassent, dum conati sunt, suas opiniones tot libris, summo labore editis, stabilire.

Confr. 1. Christus, utpote auctor pacis, & charitatis, voluit, ut omnes idem crederent: atqui, si spiritus privatus, quem hæretici adstruant, esset norma credendi, quivis crederet, quod vellet, fieretque merita diffensio, & confusio in Ecclesia DEI; cùm plurimi ex spiritu suo privato aliis contradicant, ut experientia quotidiana demonstrat. Nec posset jam redargui ullus tanquam hæreticus; cùm semper prætexere posset, à spiritu suo se ita doceri: quod tamen est manifestè falsum; cùm DEUS, sicut voluit permettere hæreses, ita voluerit, eas agnosci, atque vitari. Et utique Christus voluit, Ecclesiæ suam instituere, ut bene ordinatam rem publicam, in qua semper debet esse magistratus publicus, qui lites decidat. Confr. 2. Christus voluit potius homines per alios homines instrui,

quām per se, vel per Angelos: sic Act. 9. v. 7. Paulum, cui ipse apparuerat, misit ad Ananiam. Act. 10. v. 5. Cornelium, post apparitionem Angelicam, misit ad Petrum, ut advertit. Augustinus 1. i. de doctrin. Chrif. in prologo sub medium.

210. Prob. concl. 3. Vel spiritus privatus datur in omnibus hominibus, vel tantum in aliquibus: neutrum potest dici: ergo. prob. 1. p. si datur in omnibus omnino, etiam rusticis, atque pueris rationis capacibus, tunc debet admitti, quod puer, vel rusticus quivis (dummodo, ut aliqui exigunt, Divinum ritè imploret auxilium, & bene rebus Divinis sit affectus) statim absque alia instructione posset discernere veram S. Scripturam, ab omnibus aliis libris, veros articulos fidei ab omnibus falsis: & nunquam deberent hæreticorum ministri illum ex suis subjectis corrigere, nec illum esset erroris periculum: quod est evidenter falsum.

Prob. 2. p. Si tantum aliqui habent illum spiritum, debent isti probare, se eo esse donatos; alias, cur magis credit rusticus Lutherano, quām Calvinista? Et cur, obsecro, credam, Spiritum S. interius revelasse veritatem aliquot Lutheranis Ministris, vel Calvinistis, & eam celasse tot Summos Pontifices, tōtque Concilia, ex doctissimis, & piissimis viris, toto orbe convenientibus, collecta? Quodsi dicatur, unum hominem esse doctorem, quām alterum, jam dictum est, hanc esse tantum prærogativam majoris auctoritatis humanae, quæ non sufficit. Dein non est alligatus Spiritus S. doctrinæ humanae: quin hac ratione orientur novæ distensiones, & discordia, circa modum, & rationem probandi, quod e.g. Lutheranus sit doctior Calvinista, vel viceversa; unde rudes nunquam haberent ullam infallibilem regulam, cui se se conformarent: imò nec docti; cùm nec ipsi sciant, an Spiritum privatum habeant, & utique possint falli, atque rationem naturalem, vel naturalem notitiam, pro supernaturali illustratione habere: præterquam, quod & ipsi possint, & quandóque etiam debeat, ab aliis corrigi atque doceri, adeoque non semper præsentem habeant infallibilem assistentiam Spiritus S. Unde, à primo ad ultimum hic spiritus privatus tandem nihil aliud est, quām cujusque opinio propria, deceptionibus pluribus obnoxia, atque adeoque auctoritas nullo modo plusquam humana, & vel maximè fallibilis, consequenter ad fidem nullo modo sufficiens.

211. Nec dicas cum quibusdam, supremum, ac simul unicum judicem controversiarum fidei, esse Christum, qui per internas inspirationes, seu privatum spiritum loquatur; nam in primis contra hanc replicam militant omnes rationes hucusque contra spiritum privatum allatae. Dein ultraius contraria est. Vox judicis, ferentis determinativam sententiam, debet esse publica, & manifesta, non autem occulta, aut dubia, quam litigantes non intelligent, vel quis-

quisque pro se allegare possit; quid enim prodesset, si judex humanus in tenebris, utrique litigantium seorsim, ac tacite in aurem, sententiam diceret, ita, ut neuter perciperet, quid alteri diceret, imo nec iudicis personam, ac vocem, ab alterius persona, ac voce, certò discerneret? Num tali ratione item componeret? atqui ita se haberer Christus, si, ut adversarii volunt, per spiritum internum privatum cuique loquerebatur, ut expediti patebit.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

212. Ob. 1. Scriptura sàpe tradit, nos doceri interius à spiritu privato: ergo hic applicat sufficienter verbum DEI. Antequam ad particulares textus deveniamus, noto, hoc argumentum, saltem juxta Schyvenfeldianos, & Libertinos, nihil probare; cùm hi Scripturæ auctoritatem aspernentur. Dicunt quidem ipsi, hoc argumentum esse ad hominem, scilicet, ad nos, qui Scripturam Sacram veneramur: quod licet verum sit, tamen respectu ipsorum argumentum efficax esse non potest; cùm juxta ipsos nitatur fundamento nullius roboris: & ad summum nos argueret inconsequentia doctrinæ. Sed nempe, quando vindicentur Sacrae Scripturæ, ac SS. Patres aliquid in ipsorum favorem dicere, maximi ponderis sunt: si ipsis aperte aduersentur, ut ordinariè fit, nullius momenti habentur. In forma. neg. ant. Jam ad textus particulares, quibus hoc ant. conantur probare. Itaque

213. Ob. 2. Christus Joan. 1. v. 9. dicitur lux vera, que illuminat omnem hominem, &c. 6. v. 45. Erant omnes docibiles DEI. Omnis, qui audivit, à Patre, & didicit, venit ad me. item 6. 7. v. 17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, utrum ex DEO sit. & c. 10. v. 16. Vocem meam auident: his, & similibus clarè docemur, Spiritum S. esse internum doctorem, & quemlibet privatim instruere: ergo. Resp. neg. mi. tantum enim dicitur in his textibus, quod DEUS fideles doceat, & ipsi ejus vocem audituri sint: non tamen exprimitur, an vox illa interna sit, an externa: & praesertim minimè dicitur, quod DEUS absque prævia applicatione, per vocem externam facta, interius verbum suum clarè loquatur.

214. Ob. 3. Joan. 14. v. 26. dicitur de Spiritu S. Ille vos docebit omnia. item 1. Joan. 4. v. 1. dicitur: Nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus, si ex DEO sint. item psal. 84. v. 9. Audiam, quid loquatur in me Dominus DEUS: ergo Spiritus S. loquitur, docetque interius. Resp. neg. cons. Primus textus non probat, quod Spiritus S. omnia doceat interius absque externa etiam voce: sed ab hoc prorsus abstrahit: imo potissimum ille textus tendit ad solos

Apostolos, quibus specialiter est datus Spiritus S. & ad Ecclesiam, cui etiam Spiritus S. assistentia est promissa. Secundus potius probat oppositum, scilicet interiores animi sensus, & cogitationes probandas esse, an à Spiritu S. sint, vel non: prima autem probatio esse debet, an sint conformes sensu Ecclesiæ.

Tertius textus ad summum probat, dari alias illustrations internas, quibus DEUS alloquatur fideles, quod utique concedimus: sed ex hoc non sequitur, quod illæ illustrations infundi soleant nullo præcedente magisterio externo: quod ea tanquam tales itarim in se ipsis cognoscantur, & discernantur ab inspirationibus mali spiritus, nec ad aliam regulam examinari, aut probari debeant: nec denique sequitur, quod præter has inspirationes non sit Ecclesiæ DEI necessarius alius judex controversiarum, ad quem, aut in defectu illustrationum, aut in dubio de earum origine, vel intelligentia, recurri possit. Hucusque dicta vel maximè confirmantur ex eo, quod nec Christus, nec Evangelistæ, nec Prophetæ, nec Scripturæ aliae, ad inventiendam, & probandam veritatem, nos unquam mittant ad spiritum privatum: sed saepe ad Scripturas, saepe ad judicium sacerdotum &c.

215. Ob. 4. S. Paulus 1. Cor. 2. v. 15. ait: Spiritualis autem judicat omnia, & ipse à nemine judicatur. & 1. Thessal. 4. v. 9 De charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis; ipsi enim à DEO didicisti, ut diligatis invicem. & Matth. 23. v. 8. Vos autem nolite vocari Rabbi; unus est enim Magister uester. ergo. Resp. ad 1. quærendo, an non ipsis adversarii saepe judicent suos etiam superintendentes, vel ministros, quos utique spirituales esse concedent? unde, quod spiritualis non judicetur, significat tantum, eum non judicari, in quantum spiritualis est, aut in quantum judicat secundum regulas fidei, atque prudentiæ. Quod autem omnia judicet, iterum non significat, quod per privatum spiritum omnia intelligat: sed quod de omnibus non tantum terrenis, & animalibus (qua sola novit homo animalis) sed etiam de spiritualibus, & altioribus rebus, saltem de generibus singulorum, licet non de singulis generum, judicium ferre possit. videatur Canus de locis Theol. I. 2. c. 8. responsus ad 6. & 7.

Alter textus ad summum probat, DEUM unam veritatem, scilicet charitatem fraternalm, eis manifestasse: quanquam ex textu non constet, an id factum sit exteriora instructione, an sine ista: alia autem plurima Thessalonicenses non ita didicent; alias enim frustra eos Apostolus per epistolam docuisset: imo expressè idem Apostolus eod. cap. ait, eos à se aliquid accepisse, hoc est, instructionem aliquam, secundum quam eos vult ambulare. Tertio textu non prohibet Christus in universum, non men, & officium magistri (alias quomodo

S Paulus 1. Thymoth. 2. v. 7. de se ipso scriberet: *Positus sum ego Præparator, & Apo-stolus (veritatem dico, non mentior) Doctor gentium: sed tantum prohibet ambitiosum affectum ad eum honorem. Dicitur autem Christus unus Magister, quatenus est præcipius, cuius nomine alii loquuntur. Non autem solus ipse instruit interius omnes; alias cur mississet in omnem terram Apostolos?*

216. Ob. 5. Jeremia 31. v. 33. ait DEUS: *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam: & ero eis in DEUM: & ipsi erunt mihi in populum: & non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: cognoscere Dominum; omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum. & 1. Joan. 2. v. 27. Non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus: ergo DEUS in corde per unctionem, seu Spirum S. omnia docet. Respondet ad 1. S. Augustinus l. de spir. & litter. c. 24. prioribus verbis: *Dabo legem &c. significari gratiam novi testamenti: posterioribus autem: Et non docebit &c.* ait idem Sanctus Doctor, significari præmium fidei, seu beatitudinem, in qua omnes electi videbunt DEUM a facie ad faciem. Si quis contendat, etiam verba posteriora de hoc tempore viæ intelligenda esse, respondet Bellarminus tom 1. controv. 1. de verbo DEI. l. 3. c. 10. sermonem ibi esse, non de omnibus fidei mysteriis, sed de sola notitia unius DEI, quæ in novo testamento utique longè magis obvia est; cum nemo fermè jam idola colat, adeoque omnes facillimè unum DEUM agnoscant, ita, ut quasi nulla, præfertim speciali instructione, opus sit.*

217. Ad alterum textum respondetur, sensum ejus esse, quod necesse non sit, ut aliquis eos doceat aliquid contrarium iis, quæ jam docti sunt ab Apostolo: & certè, si juxta interpretationem adversariorum accipiendus esset hic textus, ita, ut sensus ejus sit, quod non sit necessarius ullus aliis doctor, quam internus, deberent omnes Prædicantes tacere, & cessare aliquando a repetitis clamoribus, quibus concionem solent obruere. Sanè S. Joannes ibi non vult dicere, fideles in nullo opus habere doceri (alias enim cur scripsisset ad eos epistolam, & cur DEUS Apostolos, & doctores Ecclesiæ dedisset, ut dictum n. 209.) sed, sicut patet ex contextu illius capituli, vult S. Evangelista tantum dicere, fideles non opus habere quibusdam pseudoapostolis, doctrinam aliam ab Apostolica tradentibus; hinc versu immediate præcedenti præmittit verba illa: *Hec scripsi vobis de his, qui seducunt vos. &c. 3. v. 7. ait: Filioli, nemo vos seducat.*

Emmanuel Sa ait, eo textu significari, non esse necessarium, ut quis eos doceat illa, quæ jam prius didicerunt, vel ad salutem necessaria sunt; nam unctio &c. (seu Christianismus; Christianus enim est idem, ac unctus, à verbo græco chrismate, quod unctionem significat) seu doctrina Christiana

na docet ea omnia. Bellarminus tom. 1. controv. 1. de verbo DEI. l. 3. c. 10. etiam dicit, posse explicari eum textum, ut significet, fideles non necessariè esse docendos ea, quæ jam ab Apostolis docti erant: & habet hæc explicatio fundamentum in ipsa epistola 1. Joan, cum eod. c. 2. v. 24. præmittatur: *Vos, quod audistis ab initio, in vobis permaneat: ubi videtur sanè loqui Apostolus de auditione externa, scilicet ratione Apostolicae prædicationis. Addit idem Cardinalis, si aliqui Catholici essent circumfessi ministris prædicantibus, Lutheranis, vel Calvinistis, ut eos perverterent, non malè talibus scripturum aliquem Catholicum: Non necesse habetis, ut aliquis Lutheranus, vel Calvinista, doceat vos doctrinam Christi; omnino enim, quæ vos scire oporteat, jam dicitis, & tenetis ex prædicatione Ecclesie. Tandem, quando adversarii aliqui dicunt, omnem aliam regulam, extra spiritum privatum, esse humanam, & fallibilem, iis responderet dicendo, regulam infallibilem, atque certissimam facile assignari Ecclesiam, tanquam columnam, & firmamentum veritatis, cujus definitiones, ob affidentiam Spiritus S. dubia infallibiliter resolvunt: sed hæc pluribus probanda sunt: quare sit.*

QUÆSTIO II.

De Ecclesia, & Signis Credibilitatis.

ARTICULUS I.

An detur aliqua Vera Religio, seu Ecclesia in mundo.

218. Hæc quæstio de Ecclesia, cum fundamentum sit plurimum decisionum, quibus quæstiones controversæ à Catholicis deciduntur, dignissima utique est prolixiori explicatione. Ut autem methodice procedamus, prius inquirendum, an detur aliqua vera religio in orbe: tum, an Christiana aliis sit præterenda: tandem, an ex multis, quæ Christianas, seu à Christo ortas, se jactant, Catholica sit præ aliis vera. Hoc ultimum si evicerimus, facile erit ostendere, eam esse visibilem, & sensibilem, ac externam regulam applicativam verbi Divini. Addenda dein erit una, vel altera conclusio, adhuc inter Catholicos Theologos controversa ad majorem eruditio[n]em.

Religio autem hæc non accipitur pro habitu illo infuso, seu virtute morali, qua cultum DEO deferimus: multò minus accipitur pro statu religioso, intra quem se mortales DEO specialiter per vota substantia conseruant, & hinc Religio vocantur: sed religio, prout hæc accipitur, est doctrina de DEO, & Divinis, ac præcipue de cultu,

quo DEUS à nobis petit honorari: sive, est doctrina fidei, & morum, à DEO auctore profecta, quam credendo, & servando, DEO rite servimus, & post mortem felicitatem nostram consequimur.

219. Ecclesia autem, quæ vox à Græcis accepta est, in genere est aliqua congregatio, vel concilium: at verò in restricta significatione, qua fideles ea voce utuntur, est, ut ait Gormaz de virt. Theol. n. 314. *societas communitatis, ex rationalibus creaturis constituta, supernaturali cognitione DEO adhaerens, ejusque vero cultu inter se communicans.* Supponitur autem ad hanc controversiam, DEUM existere, quod lumine naturali est notum, & à Philosophis demonstratur: item eundem DEUM rerum hujus mundi curam, & providentiam habere, quod omnibus etiam est certum: & rectè ait Clemens Alexandr. l. 5. *stromatum sub initium: Sunt etiam quadam questiones digne, que puniantur, cujusmodi est querere probations, an sit providentia.*

Certè DEUS, uti omnia creavit, ac novit, ita etiam omnia ad fines suos ordinat, eisque providerit de necessariis mediis; alias quomodo infinitè bonus esset? Sed hæc fūs deducere non spectat hoc. Sanè interrogantur omnes homines, qui non sunt conscientia pessimæ, aut desperata, sed ejus remorsus adhuc sentiunt, & dicent, DEUM mala punire, & bona remunerari. Quin etiam experientia, & historiæ mirabiles plurimæ, idem confirmant. vide tract. de DEO à n. 608. Supponitur ulterius, etiam animam rationalem esse immortalem, quod iterum demonstrant Philosophi, vel maximè ex ipsa providentia DEI, malis supplicium, & bonis præmium decernentes, ob eas quoque actiones, quæ, cùm fiant in vita fine, non solum post mortem premiari, aut puniri possunt.

220. Dico. Datur in mundo aliqua religio vera. ita non tantum omnes Catholici, sed & omnes Christiani, imò omnes homines, exceptis atheis, & pauculis quibusdam, ut vocantur, adiaphoristis; quamvis posteriores isti, ut videbimus, revera contrarii non sint huic conclusioni. Prob. autem conclusio 1. hoc ipso communissimo omnium mortalium sensu: certè, quamvis inventae sint nationes non pauca sine rege, sine civitate, sine pecuniis, sine literis: tamen, aut nullam, aut vix ullam reperire est tam barbaram, quæ DEUM nullum agnoscat, aut omni religione careat: duratque hic communis consensus jam per tot secula mundi. Prefertim autem ita senserunt, atque adhuc sentiunt sapientissimi, & morum honestate celeberrimi quique; unde, sicut bonum est, quod omnes amant, ita verum est, quod omnes sentiunt, nisi velimus etiam dubitare de primis principiis, quæ ideo ab omnibus certa habentur; quia omnium hominum consensu admittuntur.

221. Prob. 2. concl. ex providentia Dei. DEUS providentissimus, ut alia omnia, ita etiam hominem ordinavit ad aliquem fi-

nem, & quidem, cùm omnia inferiora ordinaverit ad hominem, illum ordinavit ad se, seu ad suam laudem, & gloriam: ergo prudenter non potuit esse contentus, si homo eum non laudaret, nec coleret: ergo debuit ei etiam aliquem saltem modum præscriberé, vel exterius dictando, aut docendo, vel certè intus in animo eum aliquo lumine illustrando, quomodo se coleret; si enim homo illum modum non nosset, careret necessario medio ad suum finem. Rursus, cùm hominem immortalem voluerit assumere ad aliquam aeternam felicitatem, si bene agat, damnare verò ad aliquam aeternam poenam, si male se gerat, debuit ei dare certa quædam præcepta vitae, & morum, quæ servando beatus, vel violando reus, reddetur: sive dein ea præcepta exterius, sive tantum interiore lumine mentem illustrando, ei promulgare voluerit, (de quo hic quæstio non est) alias DEUS creasset pejori conditione hominem, quam bruta, quibus media, ad eorum finem necessaria, suppeditavit: nec sat prudenter finem absque mediis necessariis obtainere vellet: sed in hoc modo, colendi DEUM, atque in his præceptis, stat religio vera, hoc est illa: quæ à DEO verò orta est, eique placet: ergo.

Confirm. Impiissimi quoque athei, ipse que scelestissimus Machiavellus, et si DEUM negent, & consequenter etiam negent omnem religionem veram, tamen vel maximè principibus commendant religionem apparentem, seu simulatam; ajunt enim, ad continendos in officio populos, vel maximè necessariam esse persuasionem de existentia alicujus religionis; cùm alias nullus ordo, nec regimen stare posset; eoquod, si nihil à DEO, aut nihil post mortem timeatur, facile etiam contemnatur principum temporalis tantum auctoritas, & mors ipsa, consequenter & aliæ poenæ, quas quisque illata sibi ipsi morte potest vitare: atqui persuasio tam necessaria ad regendos populos, & servandam vitæ honestatem, est etiam necessariò vera: ergo, prob. subsumptum; alias enim populi eò essent feliciores, quod magis errarent, & qui verè saperent, essent magis miseri, estetque humano generi ad suam felicitatem necessarius error, qui tamen intellectui rationali vel maximè contrarius est.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

222. O B. I. Potuit DEUS in poenam peccati originalis permittere, ut omnes homines errant, & nullibi detur vera religio: ergo non est certum, dari veram aliquam religionem. Resp. 1. retorq. argum. in primis principiis naturalibus; cur enim non eodem modo potuit DEUS permettere e. g. ut omnes homines per errorem putent, totum esse majus sua parte? adeoque dubitare etiam poterimus de his principiis. Ex quo sequitur ulterius, nos certò nihil conclude-
H 3 re

re unquam posse: quid igitur disputamus? Secundò. Si datur peccatum originale, eo ipso ante illud data fuit vera religio, contra quam peccando illud peccatum est admisum: si autem aliquando data fuit, etiam nunc datur; cùm eadem religio, quæ originale peccatum commissum docet, etiam doceat, illud fuisse remissum. Vel igitur falluntur homines in illo credendo, vel non falluntur in credendis etiam aliis; quia eadem auctoritate revelata sunt, adeoque vel non datur peccatum originale, vel datur simul vera religio.

Accedit, quod positis tot signis credibilitatis, miraculis &c. fiat evidenter credibile, & credendum, ac moraliter saltem certum, etiam antecedenter ad actum fidei, quod DEUS ob peccatum originale præteritum tantum errorem non permittat; quia est evidenter credibile, & credendum, ac moraliter saltem certum, DEUM hanc religionem revelasse, adeoque eam esse veram; cùm DEUS evidenter non possit mentiri. In forma dist. ant. potuit DEUS permittere talam communem errorem, supposito isto communissimo omnium hominum sensu, & hac providentia circa homines, itemque positis his signis credibilitatis. neg. ant. antecedenter, absolutè, & si non haberetur iste communis sensus, nec ista providentia, nec illa signa &c. om. ant. & neg. cons.

Dixi: om. ant. non enim mihi videtur verum, quod DEUS etiam absolutè possit permettere talam communem errorem, tum ob rationes in retorsione allatas, tum ob aliam rationem, non quidem se tenentem ex parte hominum (utique enim DEUS potuisset permettere, ut omnes in infernum ruerent) sed tenentem se ex parte DEI; nam, si DEUS talam errorem permetteret, videretur non esse sat providus; si enim DEUS nullam providentiam exerceret erga homines, etiam nullam exerceret erga alias creature sublunares, & materiales, quas tantum in hominis gratiam condidit: adeoque nullam totius globi terrauei providentiam haberet, quod est absurdum vel cogitare. Nec dicas, DEUM provisurum homini dealii, non verò de vera religione; nam contra est: hanc ratione providentia DEI hominem non dirigetur ad finem ultimum, sed tantum ad fines intermedios, seu ad summum ad fines negativè ultimos: neque DEUS adhiberet providentiam in ordine ad gloriam suam, ad quam tamen debet vel maximè ordinare etiam hominem, qui cùm rationalis sit, videntur sanè etiam ipsius actiones rationales ad DEUM ordinari debere, ut possit iis coli, atque actu colatur, ad quod necessaria est aliqua religio.

223. Ob. 2. Sufficit, si quis credit existentiam unius supremi DEI, & vitam instituat juxta naturalis luminis dictum: de reliquo DEUM colat ritibus, & cæmoniis, quibus voluerit: adeoque potest quisque, non in una duntaxat, sed in pluribus diversis religionibus DEO placere, ac consequenter salvare. Ita adiaphoristæ, quibus ferè consonant ii, qui fidem ad capita paucissima re-

duncunt, v. g. DEUM esse trinum, & unum, omnium creatorem, Christum humani generis redemptorem: præcepta vero mortuum ea tantum agnoscunt, quæ naturalis ratio dictat servanda: quidam etiam adidunt necessitatem baptismi, & paucula alia: ea autem, in quibus inter se discrepant diversæ inter Christianos sectæ, inter adiaphora, seu scholasticas lites reiungunt, docentque, quemvis in quavis religione eorum, qui Christiani censentur, posse salvare.

Resp. Ipsi, eti pessime sentiant, tamen quoad punctum modò controversum, nobis non iunt contrarii; nam etiam hi unam religionem tanquam veram adstruunt, scilicet illam, quæ paucula illa capita complectitur: reliqua autem, quæ aliae religiones, seu sectæ superaddunt, falsa existimant, vel certè non necessariò credenda. Quod autem spectat ad ipsam hanc sectam adiaphoristarum, eam esse falsam, probatur iisdem omnibus rationibus, quibus infra probabimus, solam Catholicam Ecclesiam esse evidenter credibile, & credendam; nam consequenter credendum non est, quod illi adversatur.

Interim tantum hoc dico. Qui in Christianum religionis authorem credunt, debent etiam fidem habere Sacrae Scriptura & Apostolicis scriptis: ex quibus manifestè rejicitur hic adiaphorismus; cùm evidenter plura ex Scripturis possint monstrari credenda: nec ea levis momenti, sed spectantia ad essentiam fidei. Et vel maximè illud Christi Domini dictum. Matth. 18. v. 17. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut erbinus, & publicanus. Ex quo concluditur, debere nos audire Ecclesiam, qua longè plura ad fidem spectare nos docet. Plura adhuc dicimus inferius, ubi de credibilitate solius Catholicæ Ecclesiae. Aliam objectionem, vel confirmationem hoc spectantem, vide infra. n. 257.

ARTICULUS III.

An Religio Christiana sit præ aliis credibilis.

224. Supposito, quod aliqua vera religio sit ab auctore DEO hominibus tradita, sequitur, eam necessariò debere habere talia signa, per quæ ab omnibus aliis falsis possit dignosci; aliæ cur DEUS eam instituisset, si non posset agnoscere? Certè minus nobis providisset, quam brutis, quibus dedit medium, ad suum finem necessariorum, notitiam, dum nobis absconderet medium, ad nostram salutem summè necessarium: quod cogitare de optimo DEO, est sanè absurdum; præfertim, cùm id quoque redundaret in diminutionem gloriae DEI, cuius curam DEUS etiam necessariò habet; unde si dedit hominibus principia quædam, ad intellectum spectantia, per quæ homo juvari possit in addiscendis scientiis aliis, quæ tamen non ita humanæ saluti, aut gloriae Divinæ inserviunt, utique censendus est, dedisse quoque principia quædam, quibus juvenur ad

ad acquirendam fidei sincerae doctrinam, & nostræ beatitudini, ac honori Divino promovendo omnino necessariam.

225. Quanquam autem DEUS posset interius illustrare hominem, ut clare veram à falsa religione dicerneret: id tamen, in hac saltem providentia, ordinariè non solet facere, maximè antequam alicui doctrina fidei per exteriorem doctorem fuerit tradita, (ut experientia docet, & fusiū dicimus, quando agemus de evidenti credibilitate fidei nostræ, rudibus, rusticis, puerisque necessaria) sed potius per media, aut motiva, seu signa quædam exteriora, hominibus ostendit, quænam religio præ aliis sit amplectenda. Unde, ut veram religionem amplectamur, serio perpendere oportet, quænam præ aliis plura veritatis signa habeat, adeoque collatis inter se sectis creditior sit.

Quando autem una, omnibus diligenter consideratis, reliquas omnes credibilitatem excedit, & quidem manifestè, præsertim, si reliquæ in comparatione cum ista omnino non amplius credibiles sint, aut assensu prudenti dignæ (quales, ut infra patet, sunt omnes aliae, collatae cum nostra religione Catholica) tunc sanè illa censenda est ex omnibus vera; utique enim debemus credere id, quod longè credibilius esse apparet, si prudenter agere velimus, ut est per se clarum: adeoque debet illa religio etiam esse vera; alias teneretur homo amplecti religionem fallam, nec posset prudenter amplecti veram: quod utique absurdum foret, nec benignissimæ DEI providentia satis congruum; cum sic quisque salutis suæ studiosus, si prudenter agere vellet, non posset veram religionem, consequenter nec suam salutem, affequi. His præmissis

226. Dico. Religio Christiana præ omnibus aliis est evidenter credibilis, ita omnes Catholicæ. Dico autem *Religio Christiana*, ut adhuc abraham à variis Christianorum sectis, & ordinate procedam, agendo primò de religione à Christo instituta in genere; postea enim etiam in specie Catholicam evidenter credibilem probabimus. Dicitur autem evidenter credibile illud, quod apparet affectum talibus motivis, ut evidens sit, me posse prudenter id credere, vel certè posse prudenter conari, ut circa illud eliciam actum fidei: quod ideo dico; quia ratione naturali evidens esse non potest, quod hic, & nunc possim elicere determinatè actum supernaturale fidei. Pariter evidenter credendum est illud, de quo est evidens obligatio illud credendi: vel certè est evidens obligatio conandi, ut circa ipsum eliciatur actus fidei: & nunc quidem probatur, religionem Christianam esse evidenter credibilem: postea videbimus, eam etiam esse evidenter credendam.

Res autem ed magis credibilis est, quod pluribus rationibus, vel testimoniis, maximè diversis, probatur; nam difficuler in idem

afferendum conspirant plures, maximè diversi testes: & difficultas illa, quæ inventur, in procurando plurium ad idem sentendum consensu, non solet superari, nisi à veritate, vel auctore ejusdem DEO. Hinc nobis omnibus evidenter credibile est, dari Constantinopolin, vel Americanam, aut Asiam; quia, quamvis eas non viderimus, tamen tot, & tam diversis testimoniis, in idem conspirantibus, non possumus, nisi imprudentissime fidem negare. Itaque, ut etiam ostendamus evidentem credibilitatem religionis Christianæ, eam pluribus, ilisque diversis rationibus, seu testimoniiis, confirmabimus. Aliqui putant, hanc evidentiam esse de fide, ex illo psal. 92. v. 5. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*: hoc est, ut exponit Lyranus, *magis, quam prima principia*.

227. Prob. itaque concil. I. ex auctoritate ipsius primi auctoris religionis Christi Domini, cuius in primis eximiam vitæ innocentiam, ac sanctitatem, etiam hostes reprehendere ausi non sunt, & fictis tantum ex invidia calumniis eum ad mortem damnarunt: cuius eximiam sapientiam, rerumque abstrusissimarum notitiam, quin & futurorum contingentium præscientiam, ac prædictionem, & prophetias plurimas, iidem rursus negare non potuerunt: cuius thav-maturgam potentiam, in sanandis omnis generis morbis, in expellendis dæmonibus, in resuscitandis ipsis mortuis: ac tandem etiam propriam ejus post triduum resurrectionem à mortuis, Judea tota obstupuit.

Nec dicas, hæc tantum ab Evangelistis, utpote ejus sociis, ac amicis, esse conscripta, adeoque suspecta; nam, licet infideles scripta Evangelistarum non admittant, tanquam verbum Divinum, tamen ipsi ut historici merentur ab omnibus saltem fidem humanam. Nec supponi potest, ea mirabilia tantum esse in gratiam Christi conficta; nam Evangelistæ testabantur ea, tanquam in orbis oculis facta, & eo tempore, quo adhuc plurimi Christo synchroni vivebant, à quibus facillimè mendacii argui potuissent. Adde, quod iidem sincerè etiam scriperint Christi Domini passionem, & mortem: cur igitur credunt infideles Evangelistis, afferentibus Christum esse crucifixum, & non pariter credunt dicentibus, eundem à mortuis resurrexisse?

Et quis tandem alius hæc scribere debuisset? an quisquam Judeus, vel gentilis, sed Christo infensus? at si talis quispiam ea scripsisset animo sincero, & non omnino impiissimo, debuisset etiam Christi fidem amplecti, nec Christi hostis manere: & tales ex Judæis plures de Christo scripserent: sicut & Apostoli ipsi ex Judæis fuere. Quod si autem infidelis aliquis, animo perverso, & nescio ex quo fine, de Christo scripsisset, nulla fuisse ratio, ipsi præ Apostolis fidem habendi, præsertim cum istorum scripta tot miraculis (de quibus fusè postea) comprobata fuerint.

228. Verum etiam quidam, qui in Chri-

Christum minimè crediderunt, tamen de eo tale testimonium perhibuerunt, quod sine veritate ejus doctrinæ verum esse non posset: sic enim scribit Josephus Judeus l. 18. antiquitatum 6. 4. n. 6. edit: Basileens. Eodem tempore fuit Jesus, vir sapiens, sed tamen virum eum fas est dicere; erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plurimosque tam de Iudeis, quam de gentibus, sectatores habuit. Christus hic erat, quem accusatum à nostræ gentis principibus Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere, qui ab initio cœperant; apparuit enim eis tertia die vivus, ita, ut divinitus de eo vates hoc, & alia multa miranda, prædixerunt: & usque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit.

Hebræi quidem negant, hoc testimonium haberi in Josepho: sed sciendum, duos esse Josephos Iudeos, celebres scriptores, unum filium Mathathiae, alterum filium Gorionis, de quibus vide Bellarminum descriptor. Eccl. v. Josephus Hebraeus: & prior habet hoc testimonium, non posterior. Verum est, etiam Roma in quodam exemplari Hebræo Josephi Mathathiae, non fuisse inventum hoc testimonium: sed ut testatur Baronius ad an. 34. n. 226. cum quereretur in eo hoc testimonium, abrajam inventum est, adeo ut nulla ad excusandum scelus posse afferri defenso; cum membrana ipsa id exclamare videretur.

229. Marsilius etiam Ficinus l. de Christiana religione. c. 30. testatur, quod Machomet Turcarum Pseudopropheta Christum in Alcorano suo appeller Spiritum, Verbumque DEI. & c. 36. testatur, Machometem fuisse confessum, doctrinam Christianam ... ab ipso DEO auctoritatem mirabilem accepisse.

Spondanus etiam ad annum Christi 34. n. 63. ex Hegesippo, Judaicarum rerum scriptore, refert, Tiberium Imperatorem, post acceptam à Pilato de Christi miraculis, & morte epistolam, de eo ad Senatum retulisse, ut inter Deos referretur: sed Senatum restitisse, & ideo poenas à DEO sibi accersivisse, de quibus idem Spondanus ex Orosio ad annum Christi 35. n. 16. citatque hanc in rem Tertullianum; Orosium, Gregorium Turonensem. Idem Spondanus ad annum Christi 224. n. 2. ex Lampridio refert, Alexandrum Severum Imperatorem, in suo Larario Christi quoque imaginem statuisse, eique templum erigere, & eum inter Deos recipere voluisse: idem etiam jam prius Hadrianum cogitasse, & ideo in omnibus civitatibus templo construi jussisse, eā intentione, ut Christo dedicarentur: sed ab hoc consilio revocatum fuisse ab iis, qui dicebant, alia dein Numina neminem habitura esse cultorem.

230. Ex quibus patet, non tantum Christianos, sed & Iudeos, Machometanos, atque Gentiles, quales fuere tres dicti Imperatores, Christum summè laudabili-

lem, & honore maximo dignum censuisse. Qua quidem in re sibi ipsis implicitè tradixerunt; nam, si ejus doctrina vera non fuit, certè impostor pessimus, & magus fuisset, nullo honore, sed supplicio dignissimus. At, si vera fuit ejus doctrina, errores Judæorum, atque gentilium, utique ex ejus sententia, reiiciendi fuere: quos tamen isti retinuerunt. Interim hoc manet verissimum, religionis nostræ auctorem, non tantum à suis sequacibus, sed etiam ab alienis, supra hominem aestimatam fuisse: quod fidei nostræ magnam utique conciliare debet auctoritatem.

Accedit, quod Judæi post Christum interfectum tantis internecionibus, plagiis, atque excidiis, afflicti fuerint, ut gravissimi sceleris eos poenas dare, nemo dubitare queat: quale aliud præter Christi mortem prudenter assignari non potest. Sanè à morte Christi patiuntur longè graviora, quam unquam antiquioribus temporibus, id quod cuique patebit, si ultimum excidium Hierosolymarum, & Palestinae, atque clades Judæis per Romanos inflictas, cum prioribus velit conferre. Insuper, cum alias ad certum tempus, septuaginta circiter annorum, captivitas eorum duraverit, jam ad mille, & sepingentes annos perdurat, quibus exules patriæ, ubique vagi, atque contempti, sine templo, sine sacrificiis, sine proprio rege, aut duce, miserabilissimam vitam agrè trahunt: cur autem gens perfida illa non omnino è mundo sublata fuerit, dicemus infra, quando de prophetis n. 238. At, si Christus falsis doctrinis mundum decepisset, certè ejus mortem DEUS non ita ulcisci, sed potius præmiis remunari, debuisset.

231. Probatur 2. conclusio, ex auctoritate aliorum, religionis nostræ prædicatorum, & auctoritatem. Atque in primis, eti Apostoli prius rudes pescatores fuerint, postea tamen toti mundo prodigiis, sapientia, atque omni virtute, inclaruerunt. Quantæ dein fuere nomina SS. Patres, & Ecclesiæ Doctores, Athanasius, Basilios, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, & mille alii, doctrinæ sue, atque ingenii subtilissimi monumentis, toti orbi notissimi? Certè viri hi maximi tales fuerunt, qui ut habet S. Augustinus l. de utilitate credandi c. 12. cum de religione, id est, cum de colendo, atque intelligendo DEO agitur.... sequendi sunt: tanquam iij quibus, ut ait, ibidem S. Doctor, inest, quanta inesse homini potest, ipsius hominis, Deique firmissime percepta cognitione, atque huic cognitioni vita, morisque congruentes. Unde insurgentibus aliquando dubiis indeliberalis, merito cogitare quis potest, se non esse tantis viris prudentiores, & merito sibi eorum auctoritatem sequendam. Nec scientia sola, sed etiam sanctitate fuere conspicui; sepotis namque, non voluptatibus tantum, sed & omnibus, sæculi curis, ætatem omnem Divino cultui, & vera religionis dogmatibus enucleandis, & illustrandis, dedicarunt.

runt. Et quis credat, hosce post diligenter inquisitionem falli, aut studiosè alios fallere? Sanè non videtur Divinæ bonitati satis consentaneum, ut eos in tam gravi negotio decipi sinat, qui tanto, tamque sincero studio, Divinæ tantum gloriæ unâ cum vera fide promovendæ, operam dederunt: præsertim cùm vera religio, utpote medium ad salutem necessarium, non debeat hominibus ita esse abscondita, ut nec à sapientibus, post maximam diligentiam, possit reperiri: quomodo enim eam rudes invenirent?

ARTICULUS IV.

Aliæ probationes ejusdem conclusionis.

232. Rob. ulterius veritas Christianæ doctrinæ, ex ipsius puritate, ac sanctitate. In primis nulla alia secta, tam sublimiter, ac honorifice, de DEO sentit, omnem prorsus imperfectionem ab eo removendo, & omnem perfectionem ei attribuendo, quam Christiana; hinc, licet in materia fidei tradat aliqua, quæ rationem naturalem superant, hoc ipsum est veritatis argumentum; quia utique æquum est, aliqua de DEO credere, quæ ratio naturalis non capit; cùm tam sublimis essentia sit, ut vis naturalis intelligendi creaturarum, eum capere nequeat. Accedit, quod, licet aliqua difficultas sint, & supra rationem nostram, non tamen sint contra eam, nec falsitatis possint convinci.

Quod vero attinet ad morum disciplinam, ea apud Christianos (si ab omni heresi pura sit, ut apud Catholicos est) tam honesta, rationi conformis, ac sancta est, ut eam infideles etiam laudent, eamque suspiciant, licet ob nimis ardua virtutum opera eandem horreant; sive enim spectemus, quæ ad DEUM, sive quæ ad proximum, sive quæ ad nos ipsos spectant, talibus moribus vivere subemur, qui sanctos sanè reddunt. Certè præcipitur, ut DEUM, ejusque honorem bonis omnibus, etiam vita, longè præferamus, eum super omnia diligamus, cæremoniis honestissimis colamus, ejus voluntati, in difficillimis etiam casibus, humillimè acquiescamus.

233. Quoad proximum, debemus eum diligere, ut nos ipsos, juvare in necessitatibus, etiam inimicum amare: & est nota omnibus illa lex: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris:* quam teste Gormaz de virt. Theol. n. 619. Antoninus Pius Imperator ethnicus summopere laudavit, & virum omni exceptione majorem fore dixit, qui id observaret. Quoad nos, debemus etiam moderari voluptates, præsertim corporeas, in plurimis rebus, in quas aliae gentes sape profusissima sunt. Etiam conjugii status apud nos indissolubilis, & inter duas tantum personas, modestissimus, &

honestissimus est, atque infidelium admirationem sape expressit. Certè, qui vitam ad leges Christianas exactam duxerit, omnino toti mundo laudabilem se exhibebit.

Ut nihil dicam de observatione consiliorum Evangelicorum, quæ proponuntur in nostra religione Catholica, & à plurimis sanctissime observantur: quæ perfectè servata hominem ad summam sanctitatem perducunt; id quod experientia monstravit in tot millibus antiquorum eremitarum, & monachorum, aliorūque Sanctorum, quos, seu suos heroes Ecclesia ad imitationem, vel cultum proponit: qui amplissimas opes, imò regna, cum voluptatibus, ac honoribus omnibus, postposuere gravissimis laboribus, ac asperitatibus vitæ: & tanta fecerunt, quæ nec antiquitas in his fabulis heroibus fingere ausa est.

234. Probatur 4. conclusio ex propagatione religionis Christianæ. Etsi hæc religio doceret plurima, captum humanum superantia, & corruptæ nature nostræ valde difficultia: etsi ei viribus omnibus resisterent, non tantum Judæi, sed & totum Romanum imperium, aliquæ omni orbe reges, & principes, inque ejus asseclas levissimè tormentis animadverterent: etsi ejus auctor fuisset morte crucis, adeoque summæ ignominia affectus: ejus autem discipuli, dum ab eo assumerentur, essent tantum rudes homines, nulla nobilitate, nullæ etiam naturaliter acquisitione scientiæ clari: tamen religio ista per totum orbem est fulissime propagata.

Et quidem propagata est nulla armorum vi, ut Machometismus, nulla temporalis voluntatis, aut commodi spe, ut idem Machometismus, & postea aliquæ hæreses: sed sola promissione, & expectatione futurorum bonorum. Et amplexi sunt hanc religionem etiam docti, qui intellectum captivare, & indocti, qui bonis temporalibus propterea carere, atque appetitum naturæ corruptæ, in virtu pronum, fortissime cohibere, sibique vim sapissimè facere debuerunt. Quod sanè non nisi Divina virtute, adeoque auctore DEO, fieri potuit, præsertim, cùm, licet omnibus modis oppugnata hæc religio semper fuerit, semper tamen creverit, adeo, ut in proverbium abierit: *Sanguis martyrum est semen Christianorum.*

Hinc S. Augustinus l. 22. de civit. DEI c. 5: enumerat quidem plura Apostolorum miracula, iisque docet Christi Domini resurrectionem, atque ad celos ascensionem (adeoque Christi Domini doctrinam, seu nostram religionem) redditam esse credibilem: sed tamen addit, quod, si negentur omnia alia miracula, hoc unum sufficiat, quod sine miraculis mundus eam crediderit; sic enim finit illud caput: *Si vero per Apostolos Christi, ut eis crederetur, resurrectionem, atque ascensionem prædicantibus Christi, etiam ista miracula facta esse non credunt, hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quod eam terrarum orbis sine ullis miracu-*

miraculis credidit. Sed nec sine Divina virtute eam firmante, post mille septingentos, & plures annos, adhuc ista religio durare potuisset, inter tot ei adversa: certe aliae sectae complures, quamvis non tot difficultatibus impetratæ, dudum extinctæ sunt.

235. Probatur 5. ex fortitudine martyrum. Incredibilis fane numerus est eorum, qui profide Christi vitam dederunt. Probati auctores affirmant, quod eorum numerus decem, aut undecim millions excedat. Et quidem fuerunt omnis sexus, & etatis, pueri etiam, & pueræ: atque inter tormenta saevissima, inter ignes, & rotas, & quæcunque atrocias, ingeniosa crudelitas excogitare potuit, inter infamissimos etiam cruciandi modos invicti constantia ad mortem usque alacritate etiam summa ficerunt, solo studio placendi DEO, & servandæ religionis: quin ullis, aut parentum, vel filiorum lacrimis, aut principum, iudiciumve blanditiis, amplissimisque promissis, se se moveri sinerent. Sanè homines libenter mori, & atrocissima tormenta pati, non ob ultimum temporale lucrum, sed ob solam virtutem sanctitatem, res est adeo magna, ut obtineri nequeat à natura, sed à sola virtute Divinitus data. Nec satis congruere videatur bonitatem Divinæ, si in re tanta errare, & pro inutili falsitate mori sineret tot homines, & tanto erga se amore flagrantess.

236. Probatur 6. ex miraculis, quæ argumentum Divinæ veritatis esse, satis constat ex dictis n. 89. & sequentibus. Facta autem esse, & quidem verissima miracula in Christianæ religionis comprobationem, negare, nisi insipiens, nemo potest; cum jam tot fæculis annotata inveniantur, ac scripta à SS. Patribus, etiam antiquissimis, Athanasio, Gregorio Nysseno, Hieronymo, Ambroso, Augustino, Gregorio Magno, Theodoreto, Severo Sulpitio, & aliis: quorum syllabum, & ordinem etiam saeculorum, ac temporum videre potes apud Bellarminum tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 14.

Quamvis autem aliquando occulti naturales effectus miraculosi sint habiti, vel etiam aliqui casus ex imprudenti simplicitate sint confici: dicere tamen tantos viros, quorum vita integritas, fides, ac sapientia, omni exceptione est major, quique loco, & tempore, hoc est, integris fæculis, ac regnis, inter se fuere disjuncti) in hoc conspirasse, ut anilibus fabulis, & figmentis, fidem animo levissimo haberent, iisque conscriptis orbem implerent: vel etiam illis malitiosè sparsis alios deciperent, certe insanum est. Et recte scripsit S. Augustinus l. 10. de civitate DEI c. 18. *An dicet quis, ista falsa esse miracula, nec fuisse facta, sed mendaciter scripta? Quisquis hoc dicit, si de his rebus negat omnino ullis litteris esse credendum, potest etiam dicere, nec DEOS ullos curare mortalia; non enim se aliter colendos esse persuaserunt, nisi mirabilibus operum effectibus.*

Quanquam non soli Christiani, sed & infideles, fidem de miraculis nostræ religio-

nis faciant; nam Josephus Judæus, citatus n. 228. de Christi Domini miraculis fidem facit: item Marcus Aurelius Imperator (cujus filia quoque per S. Abertum à demone liberata fuit) in literis suis ad senatum datis, quas legere est apud S. Julianum M. post Apologiam secundam ad Antonium Pium (ubi etiam habetur epistola Antonini in favorem Christianorum) quæque Marci Aureli literas etiam plures alii citant: in his autem Marcus Aurelius apud Spondanum ad an. Christ. 176. testatur, se nulla opera à gentilibus Diis obtenta, tandem per militum Christianorum preces, tam pluvias exercitum summè sitienti extremè necessarias, quam grandinem, ac fulmina, quibus hostis consumptus sit, impetrâsse. Et hinc addunt iidem auctores, quod ea legio fulminea, vel fulminatrix dicta sit.

237. Referunt autem, tum hi, tum etiam alii scriptores, omni exceptione maiores, resuscitationes mortuorum, illuminationes etiam à nativitate cæcorum, vel per plurimos annos visu privatorum: referunt gravissimos morbos, in momento sanatos, & sanitatem diu constanter, absque suspitione præstigiarum, servatam: quæ verissima prodiga sunt, & nec dæmonis virtute fieri possunt: præterquam, quod viri, ea miracula operantes, maximæ sanctitatis (ut aliunde erat notissimum) fuerint, & ideo dæmonibus odio; quos propterea commerci cum dæmonc arguere, injustissimum est.

Sed neque alia minora prodiga dæmoni adscribi prudenter possunt; cum facta sint ad DEI maximam gloriam, quam dæmon non vult procurare, & sape in confusionem apertam, & maxima ipsius diaboli, præsertim, cum ipse seipsum è corporibus pulsus sit, & ex idolis suis ejectus, quin etiam coactus fateri, se DEUM non esse, sed potius dæmonem: quod factum antiquissimus Tertullianus in *Apologetico adversus gentes* c. 23. docet, dum ad experimentum hujus faciendum gentiles provocat: *Edatur, inquit, hic sub tribulibus vestris, quem dæmon agi confit. Iesus à quolibet Christiano loqui spiritus ille, tam se dæmonem confitebitur de verò, quam alibi DEUM de falso.* & paulò post: *Nisi se dæmones confessi fuerint, Christiano mentiri non audentes, ibidem illius Christiani procaciissimi sanguinem fundite.*

Accedit, plurima miracula esse perpetua, & miraculosè semper perseverare, aut conservari, quod dæmonem, aut posse, aut DEUM permettere, credibile non est. Sic plures SS. Hostiæ per plura saecula conservantur sanguinem: plura etiam Sanctorum corpora, iis etiam in locis, in quibus debuissent consumi, servata sunt integra, e. g. viva in calce corpus S. Xaverii. Sic concretus S. Januarii sanguis sæpius miraculosè liquevit. Sic servantur adhuc tres globi, in corde S. Clara de monte Falco inventi, quorum bini, quæcunque velis accipere, non plus ponderabunt, quam tertius solus, symbolum elegans SS. Trinitatis. Sic manat prodigiosus liquor ex ossibus S. Nicolai Myrenii.

rensis Episcopi, quæ modò servantur Barri in Apulia: & ex ossibus S. Walburgis Virginis, quæ coluntur Eystadii in Franconia. Sed hæc satis: qui plura cupit, audeat passim scriptores sacros, præsertim historiae Ecclesiasticae, aut vita Sanctorum, ubi inveni- et plurima: arguere autem omnes nugaram, aut mendaciorum, perficitissimæ frontis est: nec tamen, qui omnia ita negaret, S. Augustini invictissimum argumentum n. 234. adductum effugeret.

ARTICULUS V.

Ulteriores probationes ejusdem conclusionis.

238. Prob. 7. conclusio ex prophetiis. Religio, quæ antequam existeret, infallibiliter prædicta, promissa, & collaudata est, non potest esse mala, vel falsa: talis est religio Christianorum: ergo. ma. prob. prædictiones infallibiles rerum contingentium, à solo DEI dñnu pendentium, sunt certum signum Divinitatis, ut omnes homines sentiunt, & hinc gentiles, etiam ob ambiguas, vel tantum apparenter veras, vel rerum aliquo modo etiam necessariò accidentium, sed ab homine ignoratarum, prædictiones, DEOS suos aestimârunt: quin etiam *Isaias c. 41. v. 23*, alloquens DEOS gentium dicit: *Anuntiate, que ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dñs estis vos*: hinc Tercullianus in *Apologetico c. 20*, ait: *Idoneum, opinor, testimonium Divinitatis veritas divinationis*: ergo religio infallibiliter prædicta, promissa, ac collaudata, est à DEO prædicta, promissa, atque laudata: atqui, quod est à DEO prædictum, promissum, & laudatum, non potest esse malum, vel falsum: ergo.

Prob. jam minor superior, nempe quod religio Christianorum talis sit. Primo ex prophetiis Iudaeorum antiqui testamenti, que, tum de Christo venturo, tum de ejus lege, seu testamento novo, tum de ejus passione, ita claræ sunt, ut gentiles dicent, eas prophetias primùm esse scriptas post Christum, ejusque legem institutam, ferme sicut Virgilius vaticinatur tanquam futura, quæ ante aliquot secula jam erant facta. At refutantur facilimè ab ipsis Iudeis, qui testantur, sanctissimos esse, & antiquissimos eos libros, ex quibus haec prædictiones sumuntur: & hæc est juxta S. Augustinum *l. 18. de civitate c. 46.* ratio, cur DEUS Iudeos, et si eos gravissimis malis affixerit, noluerit omnino excindere, sed potius eos in omnem terram dispergere, ut scilicet ubique essent testes veritatis prophetiarum.

239. Ut autem ex pluribus pauca tantum adducamus. Prædictum est tempus adventus Christi, quando scilicet Judæi non erant amplius habituri ex sua gente regem, vel ducem, *Gen. 49. v. 10.* Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fe-

more ejus, donec veniat, qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium. Item quod Messias jam venerit, colligitur aperte ex *Danielis c. 9. v. 24.* nam septuaginta hebdomades (intellige annorum) quandocumque incepit, de facto saltem certò impletæ sunt, etiamsi non fuissent abbreviate, quod tamen factum esse Angelus expressè dicit *loc. cit.* Quod Messias futurus sit DEUS habetur *Baruch. 3. v. 36.* Hic est DEUS noster, & non astimabitur alius adversus eum . . . Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. & *Isaia 9. v. 6.* Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est princeps super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, DEUS, fortis, pater futuri saeculi, princeps pacis. Ubi nota, hæc, ut sèpè etiam alias, a prophetis adhiberi perfectum tempus pro futuro; tum quia idiomati Hebraico id frequens est; tum quia hac ratione exprimitur certitudo rei futuræ, quæ tam certò fiet, quasi jam facta esset.

Quod idem Messias futurus sit de stirpe David, dicitur *Isaia 11. v. 1.* Egredietur virga de radice Jesse (hic est pater Davidis) & flos de radice ejus ascendet: scilicet oritur B. Virgo, tanquam virga, & Christus tanquam flos. Ejusdem Messiae nativitas prædicta est ex virginе *Isaia 7. v. 14.* Ecce virgo concipiet, & pariet filium. Locus nativitatis Bethlehem *Michæl. 5. v. 2.* Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in milibus Iuda: ex te mibi egredietur, qui sit dominator in Israël, & egressus ejus ab initio, à diebus aternitatis. Pax tunc futura per universum orbem *Michæl. 4. v. 3.* Concedunt gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones: non sumet gens adversus gentem gladium. Eadem habentur ferme verba *Isaia 2. v. 4.* item *Zach. 9. v. 10.* Dissipabitur arcus belli, & loquetur pacem gentibus.

Christi Domini præcursor S. Joannes Baptista prædictus est *Malach. 3. v. 1.* Ecce ego mitto Angelum meum, & preparabit viam ante faciem meam: & statim veniet ad templum suum dominator, quem vos queritis. Christi prædicatio prædicta est *Isaia 61. v. 1.* Spiritus Domini super me; eo quod unixerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clavis apertio: ut prædicarem annum placabilem Domino. Ejus miracula *Isaia 35. v. 5.* Tunc aperiens oculi cœrorum, & aures surdorum patibunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.

240. Ulterius prædicitur ingressus Christi Domini Hierosolymam super asinum *Zach. 9. v. 9.* Exulta satis filia Sion, jubila filia Ierusalem: Ecce Rex tuus veniet tibi justus, & salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinam. Ejus proditio per discipulum *Psal. 40. v. 10.* Etenim homo pacis mee, in quo

quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplationem. Ejus venditio triginta argenteis. *Zachar. 11. v. 12.* Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos: & dixit Dominus ad me: proice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appetiatus sum ab eis: & tuli triginta argenteos, & projeci illos in dominum Domini ad statuarium. Fuga discipulorum in oliveto. *Zachar. 13. v. 7.* Percute pastorem, & dispergentur oves.

Christi patientia in passione predicta fuit *Isaia 53. v. 7.* Sicut ovis ad occasionem ducetur, & quasi agnus coram tonante se obmutescet, & non aperiet os suum. & *Jeremie 11. v. 19.* Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ejus dolores, & cruciatus, vulnera, & plagae, & totius corporis deformatio, iterum *Isaia 53.* per totum quasi caput, ubi etiam cum latronibus occidens dicitur *v. 12.* Cum sceleratis reputatus est. Potus fellis, & aceti *Psalm 68. v. 22.* Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me acetum. Ejus derelictio in cruce eod. *psal. v. 21.* Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inventi. Ejus in cruce oratio *psal. 21. v. 1.* DEUS DEUS meus, respice in me: quare me dereliquisti? Irrisiones, & blasphemias Iudeorum *ibidem v. 8.* Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labii, & moverunt caput. & *v. 7.* Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Crucifixio, & extensio in cruce *ibidem v. 18.* Foderunt manus meas, & pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea.

241. De vulneribus manuum etiam habetur prophetia *Zacharia 13. v. 6.* Quid sunt plaga ista in medio manuum tuarum? & dicit: his plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me. Particio vestium iterum *psal. 21. v. 19.* Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt soratem. Defectus solis in morte Christi *Amos 8. v. 9.* Et erit in die illa, dicit Dominus DEUS: occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis. Christi sepultura *Isaia 11.* ubi, cum propheta plura dixisset de virtutibus Christi, & felicitate illorum temporum, subiungit *v. 10.* Et erit sepulchrum ejus gloriosum. Resurrectio Christi *psal. 15. v. 10.* Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Ascensio in celum *psal. 67. v. 19.* Ascendi in altum, captivam duxisti captivitatem: accepisti dona in hominibus. Hæc ex prophetis breviter adducta potius, quam explicata: duas tamen prophetias, nempe Jacobi Patriarchæ *Genes. 49.* & Prophetæ *Daniel. 9.* fusius tractatas invenies in tractatu de incarnatione. *n. 71.* & seq.

Ex his autem patet, quam meritum Christus Dominus sepius Judæos revocaverit ad Scripturas, ut ex illis cognoscerent, se esse Messiam: sic *Joannis 5. v. 39.* ait: Scrutamini Scripturas; quia vos putatis in ipsis

vitam eternam habere; & illæ sunt, que testimonium perhibent de me. Huc etiam facit dictum illud S. Augustini tract. 35. in *Joannem sub finem:* Prævidens enim Dominus JESUS Christus, impios quodam futuros, qui miraculis ejus calumniarentur, magicis artibus ea tribuendo, prophetas ante premisit. Nunquid enim, si magus erat, & magicis artibus fecit, ut coleretur & mortuus, magus erat, antequam natus?

242. Huc spectant Sibylæ, quas nemo existimet garrulas tantum mulieres, cum virgines fuerint omnes, & in præmium castitatis, vero DEI spiritu fuerint afflata, ut S. Hieronymus, S. Augustinus, item Theophilus Antiochenus, Lactantius, & alii communissimè perhibent, præsertim S. Justinus M. orat. parent. ad Gentes in fine dicens: Valeat apud vos, ad persuadendum, faciendamque fidem, antiquissima Sibylla auctoritas, cuius libri in orbe terrarum existant, que & Divino numine afflata, oracula vos docet, eos non esse Deos, qui dicuntur, & Jesu Christi, conservatoris nostri, futurum adventum, omniisque, que ipse facturus est, aperte, planeque prædixit: imo Clemens Alexandrinus 1. 6. præmatum refert dictum S. Pauli, fideles hortantis ad Sibyllinorum librorum lectionem: Libros quoque gracos sumite: agnoscite Sibyllam, quomodo unum DEUM significet, & ea, qua sunt futura: & Hystaspes sumite, & legite, & invenietis DEI filium, multò clarius, & apertius esse scriptum: & quemadmodum adversus Christum multi reges instruerunt aciem, qui eum habent odio, & eos, qui nomen ejus gestant: & ejus fideles, & ejus tolerantiam, & adventum.

Hinc, cum antiqui Christiani Sibyllarum libros sapissimè allegarent, Sibyllæ dicti sunt: prohibueruntque Imperatores gentiles, sub pena mortis, lectionem Sibyllarum, qua de re queritur S. Justinus martyr in *Apologia 2. pro Christianis ad Antonium Pium post medium ajens:* Operâ autem malorum genitorum mors constituta, & definita est in eos, qui Hystaspes, vel Sibylle, vel prophetarum, utrumque libros legunt, ut metu homines, qui legunt, abducant ab eo, ne rerum bonarum cognitionem accipient. Ecclesia etiam Sibyllis auctoritatem magnam concedit, dum eas allegat in threnis illis: Dies iræ, dies illa, solvet saclum in favilla, teste David cum Sibyla.

Decem autem Sibylæ fuerunt, ut communius perhibent, à patria sua cognominate, Cumæa, Cumana, Persica, Helle-sponiaca, Lybica, Samia, Delphica, Phrygia, Tiburtina, Erythraea: quarum yaticinia plura affert S. Augustinus 4. 18. de civitate DEI. & alii, Carmina autem earum hic referto ex Alphonsi Salmeronis *Commentariis in Evangelia tom. 2. tract. 19.* ubi explicatur, quomodo gentibus Verbum per Sibyllas illuxerit.

243. Prima Cumæa de adventu Christi in temporum tranquillitate, sic canit Cūm DEUS ē celso regem demittet olympos,

Tum terra omniparens fruges mortalibus
 agris Reddet inexhaustas, frumenti, vini, olei,
 que.

Dulcia tunc mellis diffundent pocula cella,
 Et niveo latices erumpent lacte suaves.
 Oppida plena bonis, & pinguia culta vige-
 bunt,

Nec gladios metuet, nec bellum terra tumul-
 tus;

Verum pax terris florebit in omnibus alta.

Cumana de incarnatione sic scribit.

Tunc ad mortales veniet mortalibus ipsis
 In terris similis, natus Patris omnipotens,
 Corpore vestitus.

Perfida sic habet de Joanne præcursore.
 Tunc quoque vox veniet quedam in deserta

locorum,

Nuntia, mortales miseris quæ clamet ad
 omnes,
 Ut rectos faciant calles, animosque repur-
 gent

A vitiis, & aquis lustrentur corpora mundis.

Helleponica de Christi prædicatione ait.
 Ille DEI legem complebit, non violabit,
 Persimilem formam referens: & cuncta do-
 cebit.

Lybica de ejus miraculis.

Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes
 Læsos, quotquot ei fidant, cœcique videbunt,
 Incident claudi, surdis audire licebit,
 Insolitas mutis dabit efformare loquelas,
 Expellet furias, oppressi morte resurgent,
 Placabit fluctus, in desertisque locorum,
 Large paniibus è quinis, & pisco marino
 Milia quinque virūm satiat, reliquiaque,
 Bissexos copinos implebunt Virginis alma.

Samia de ingressu in Jerusalēm.

Salve casta Sion, permultaque passa puella,
 Ipse tibi inscenso rex en tuus intrat asello,
 Erga omnes mitis, tua quò tibi, quò juga-
 demat

Intoleranda nimis, quæ fers service subacta.

Delphica de ejus passione.

Impingent illi colaphos, & sputa scelestis
 Israhel labiis, nec non & felis amari

Apponent escam, potumque immisit acetum.

Phrygia de portentis in morte ejus, &

sepultura.

Scindetur templi velum, mediūmque diei

Nox tenebroſa tribus premet admirabilis

horis,

Et tridui somno peraget mirabile factum.

Tiburtina de Christi resurrectione,

& ascensione.

Sed postquam triduo lucem repetiverit, at-

que

Monstrârit somnum mortalibus, atque do-

cendo

Cuncta illustrârit, cœlestia tecta subibit,

Nubibus inventus.

Erythræa de judicio extremo hæc canit.

Judicii in signum tellus sudore madescet,

Et rex aternus summo descendet olympos,

Scilicet ut carnem, mundumque ut judicet

omnem.

Unde DEUM fidi, diffidentesque videbunt,

Summum cum Sanctis in sacra fine sedentem.

Hæc sane clarissima sunt, quanquam illis
 temporibus, aut nemini, aut vix ulli intel-
 lecta: sed postquam completa nunc sunt, ab
 omnibus facile capiuntur.

244. Quin ipse dæmon, Divina vi ad-
 actus est, ad Christum confitendum; cùm
 enim (ut testantur Nicephorus I. 1. c. 17.
 Suidas, & Cedrenus apud Spondanum in ap-
 paratu ad annales n. 13.) Delphicum ora-
 culum mutum redditum fuisset, tandem
 silentii causam edixit Augusto illis versibus
 notis:

*Me puer Hebreus Divos DEUS ipse guber-
 nans,
 Cedere sede jubet, tristemque redire sub or-
 cum;*

Aris ergo dehinc tacitis abscedito nostris.
 qua de causa ajunt, Augustum extruxisse alta-
 re cum inscriptione *Ara primogeniti DEI*:
 crediturque fuisse locus in Capitolio, ubi
 olim stetit templum Jovis Capitolini, & mo-
 dò est templum B. Virginis RR. PP. Franci-
 scorum, dictum *Ara cæli*.

245. Accedit, quod non tantum præ-
 dicta fuerit religio nostra, sed etiam pluri-
 mis ejus sequacibus collatum divinitus fue-
 rit donum prophetiarum, seu notitia futurorum
 contingentium, à libertate solius DEI, vel
 hominis pendentium, vel abstrusissimarum
 cogitationum, & secretorum cordis, quæ
 nec dæmoni patent; nam non tantum Chri-
 sti Domini prophetiarum plurimæ recensentur
 ab Evangelistis (quorum autoritatem de-
 defendimus jam supra n. 227.) sed & aliorum
 Sanctorum ubique infinitæ leguntur in eo-
 rum rebus gestis: quas, si omnes neges, po-
 teris historiis etiam aliis omnibus fidem
 negare. Jam verò donum prophetia, cùm
 à solo DEO conferri possit, certè signum
 est religionis illi acceptæ, ut probavimus
 n. 238. Sed neque verisimile est, DEUM per-
 missum fuisse, ut eximii sui cultores (qui-
 bus solis ut plurimum hoc donum con-
 cedit) ignorarent veram religionem, quæ
 tamen summè necessaria erat ad eorum sa-
 lutem, dum interim tam multa alia, longè mi-
 nus necessaria, eisdem revelavit.

ARTICULUS VI.

Ultima probatio conclusionis.

246. **P**rob. conclusio ultimæ. Nulla
 ex omnibus aliis sectis, seu
 religionibus in orbe est, quæ
 vel à longè habeat tanta signa credibilitatis,
 quam habeat religio Christianorum: ergo
 ipsa præ omnibus aliis est evidenter credi-
 bilis. conseq. est innegabilis; utique enim est
 evidens, me prudentius credere illud, quod
 pluribus signis, & motivis credibilitatis
 est affectum, quam aliud longè paucioribus
 signis vestitum. ant. autem prob. nulla est
 alia religio, qua habeat auctorem tam di-
 gnum, propagatores, & assecras tam virtu-
 osos, & doctos, doctrinam tam puram, ho-
 nestam, & sanctam, tamque mirabili mo-

I 3 da

do propagatam, tanto fusō sanguine contestatam, tantis miraculis confirmatam, tot prædictionibus prius denuntiatam, & tot prophetis illustrem: ergo, conseq. est clara. ant. prob. comparando religionem Christianam cum Gentilismo, Philosophismo, Machometismo, & Judaismo, ad quas diximus n. 176. reduci omnes sectas extra Christianismum; de sectis autem Christianorum puta, Lutheranorum, Calvinistarum &c. comparativè ad Catholicos dicemus inferius.

247. Itaque i. quod spectat ad Gentilismum, auctores ejus (ut *Sapientia* 13. 14. & 15. habetur) fuere homines omnino insipientes, qui ex lignis, vel metallis fecerūt imagines; & e. g. pater, ut dicitur *Sapientia* 14. v. 15. dolens, citò mortuum esse suum filium, ejus imaginem fieri curavit arte sculptoria: dein, quem cupiebat, & tamen habere non poterat vivum, colere cepit mortuum, & inter servos suos sacra constituit: vel vicissim filius patrem defunctum apotheosi donavit: & probabiliter primus Ninus patrem suum Nemrod (qui etiam dicitur Belus, aut Baal) inter Deos retulit, & sacra ei fieri voluit: atque adeò stulti hi saxa, & ligna, vel mortuos coluerē, ut recte irridentur *citatis Sapientiae locis*.

Pariter propagatores idololatriæ fuere homines stulti: imò nemo ferme philosophorum paulò celebriorum plures Deos asseruit, & Seneca l. 4. de *beneficiis* c. 7. & 8. ait, unum tantum esse DEUM, qui pro varietate suarum potentiarum, seu perfectionum, operum, & beneficiorum, quæ hominibus facit, sortiatur diversa nomina, ut modò possis eum dicere Jovem, modò Tonantem, modò Liberum Patrem, modò Herculem, modò Mercurium. Stoliditas autem doctrinæ ex eo sufficientissimè patet, quòd saxa colant, ac ligna: imò & ex eo, quòd contra evidenter rationem plures colant Deos; cùm, ut in *tractatu de DEO* demonstratur, unus tantum esse possit. Turpitudo autem patet ex eo, quòd scelerissimos Deos, vel impie faciunt, vel insanissimè colunt, Jovem adulterum, Mercurium furem, Venerem incestam, Liberum ebrium &c.

Martyres autem idololatriæ non habuerunt pro suis ritibus, sed Christianos tales fecerunt pro sua lege. Sed neque ulla vera miracula, aut ad propagationem, aut ad confirmationem idololatriæ, unquam sunt facta, ut constat ex dictis àn. 100. & si quædam mira referuntur, ut, quòd Dii Penates Æneæ de loco in locum migrarint: quòd serpens Æsculapius comes adhæserit, dum Romanum iret: non fuerunt vera miracula; quia non fuerunt opera supernaturalia; nam motus ille non superat dæmonum vires. Sed neque gentiles pro se afferre possunt prophetias ullas veras, sed tantum ambigua, & fallacia dæmonum oracula, aut rerum quidem hominibus occultarum, sed non dæmonum notitiam exuperantium, manifestationem.

248. Quod attinet ad Philosophisum,

auctores ejus, utl̄ fuerint sapientes, seu philosophi, tamen n̄ ut plurimum religionem non elucidarunt, sed potius ethicam quādam suis tradiderunt, aut profanas scientias: & siquid etiam de religione tractarunt, id longè imperfectius fecerūt, quād nostræ fidei Patres, atque doctores Ecclesiæ. Sed nec illorum philosophorum virtus potest conferri cum ea, quæ in Christianis inventa est, iis maximè, qui inter Sanctos relati sunt: imò quos philosophos ipsi valde laudant, alii magnorum criminum reos faciunt, ut videre est ex ipsis gentilibus auctoribus apud Cornelium in 1. c. epist. ad Rom. v. 26.

Quod autem attinet ad eorum doctrinam, non scitur, ab ullo purum philosophisum esse traditum: sed communissime crassos errores immiscuerunt, ut videre est apud Tannerum tom. 3 disp. 1. q. 2. n. 74. & Cornelium à lapide in 1. c. ep. ad Rom. v. 26. De solo fortè Confucio, Chinensi philosopho, dubitari aliquo modo potest, an non præ aliis puriore philosophisum tradidere: tamen nec ipse est purus: adeòque certò non potest dici, & vix probabiliter, quòd unquam fuerit purus philosophisus in mundo: & si etiam fuit, tantum fuit ad summum apud unum, & alterum: non potest autem prudenter cogitari, quòd providentia DEI voluerit religionem veram adeò esse occultam.

Dein, et si purus philosophisus nihil rationi naturali immediate disforme trādar, tamen in hoc errat, quòd nihil supra rationem credendum admittat; cùm tamen evidenter credibile sit, quòd DEUS non tantum à voluntate, sed etiam ab intellectu tributum, & subjectionem exigat, quòdque idem in se complectatur tantam perfectionem, quantam humana ratio non capit: insuper, quòd Christum, auctorem legis supernaturalis, non fecisset tot stupidis prodigiis illustrem, si impostor fuisse: nec etiam tot miraculis, omni suspicione parentibus, voluisse falsitatem confirmare, tot prædicationibus laudare, tanto fusō martyrum sanguine illustrare; unde etiam hanc sectam incomparabiliter superat credibilitate Christiana religio.

249. Jam Machometismus habet auctorem, hominem omnino indoctum, spuriissimum, & impostorem insignem (ut ostendit clare P. Thyrus in sua manuaditione p. 2. l. 1. c. 2. §. 2.) nempe Machometem, qui non erubuit suæ prophetæ inserire, quòd à DEO accepit potentiam, libidine quadraginta alios superandi: qui habuit quindecim uxores, & præterea duas concubinas: cuius operatio potissima fuit homines interficere, aliena diripere, adulteria, & incestus admittere. Ejus sectæ propagatores fuere cruenti milites, qui gladii, non argumentis, sectam eam propagarunt. Miraculum nullum fecisse leguntur illi Machometani, nisi illud ridiculum, de quo n. 91. Prophetias, si quas Machomet fixit, non fuere vere, & illa falsissima, qua fertur

tur prædictissimæ, se à mortuis resurrecturum. Martyres autem habent Machometani non alios, quam milites, quos in bello occisis, tanquam martyres colunt, etiam prius celestissimè vixerint, nec pro religione, sed tantum in, & pro Sultani obsequiis cæfuerint.

Vel maximè autem cedit puritati religionis Christianæ turpissima sanè doctrina Machometanorum, lumini rationis prorsus disformis, in Alcorano contenta; nam primum dicit, quemvis in sua religione posse salvare, si ei convenienter vivat: hoc autem est dicere, DEUM etiam superstitionem, & idolatriam remunerari, & quamcunque infidelitatem. Secundò dicit, DEUM, & Angelos, orare pro Machometo. Tertiò permittit sectatoribus suis, non tantum fornicationes, sed etiam vita carnis contratanaturam: imò in spuriis his felicitatem hominis constituit, & hanc eis beatitudinem post mortem promittit: quæ adeò absurdâ sunt visa Avicenna philosopho, qui Machometismum à parentibus hauserat, ut eum postea deseruerit tanquam lumini naturæ contrarium. Adde, quod, ut P. Thyrus scribit, Machometani nullum medium salutis habent, nec orationem veram, qua aliquid à DEO petant; cum eorum oratio tantum sit quadam professio sive fidei.

Ulterius plura manifestè fabulosa continet Alcoranus eorum, e. g. solem, & lunam fuisse paris splendoris, sed hanc, affrictu alarum S. Gabrielis lassam, jubar suum magna ex parte perdidisse: item solem singulis noctibus se lavare, ut purior die altero surget: cœlum factum ex sumo, sumum ex mari vase, mare autem profluere ex monte, quem Angelus manu teneat, tam alatum, ut cœlum sustenter &c. Quibus nungis potestne aliquid absurdius fangi? Hinc sanè necesse fuit, ut Machomet omnem de fide disceptationem suis interdiceret, & se etiam suam tantum armis defendi, ac dilatar vellet, ne scilicet tam crassæ, & palpabiles ineptia statim deprehenderentur. Quis jam sapiens æquare ausit Machometismum cum Christianæ doctrinæ sincerissima puritate?

250. Tandem, et si Judæi olim veram fidem habuerint, & auctorem legis sua DEUM, ac prædicatorem ejus Moysen, virum sanctissimum: et si habuerint prodigia maxima, & prophetias verissimas, quæ in antiquo testamento verissimè referuntur: attamen ex iisdem miraculis, & prophetiis manifestum fuit ipsis Judæis, quod venturus esset olim Messias, qui legem novam conderet: & has prophetias esse impletas, constat ex dictis an. 239. unde ex his ipsis cognoscitur falsitas modernæ doctrinæ Judaicæ. Adde, quod jam à tempore Christi Domini, per mille septingentos, & amplius annos, miraculum nullum asserre queant.

Adde, quod eorum doctrinæ modernæ, secundum quod à Christiana discrepat, nullatenus auctor sit DEUS, nec Moyses, sed Rabbini quidam, qui absurdissima quæque

scriperunt. Ipsorum Talmud, seu liber dogmaticus, plenus est blasphemis ineptiis. e. g. tradit, DEUM indutum tunica linea Zizib, & genuflexum orare quotidie: deflere statutis temporibus, multis cum lachrymis, excidium templi Hierosolymitani, & Judæorum captivitatem, sive ipsum propterca affligere: item eum, quoties recordetur calamitatum Judææ gentis, duas lachrymas in oceanum fundere, & peccatum ultraque manu contundere: eundem, priusquam hunc mundum conderet, variis mundis creandis, ac rursus destruendis, sese exercuisse, tum, ut hunc producere disceret, tum, ut otiosus non esset: item præcepisse offerri sacrificium expiationis singulis noviluniis pro scelere, quod ipsem per perpetravit, quando lumen, lunæ iniquissimè ademptum, soli attribuit.

Addunt, eundem DEUM aliquando à Rabbinis excommunicatum fuisse: ipsum legere aliquoties libros legis: fuisse solitum ludere cum pisce Leviathan, quem tandem iratus occiderit, ac ejus carnes sale conditas servaverit in epulum animabus justis: Adamum frequentem bestialitatem admisisse: econtra Davidem nec adulterio, nec homicidio peccasse: DEUM præcepisse Judæis, ut sive dolo, sive vi, Christianorum bona diripient: videatur Sixtus Senensis l. 2. bibliotheca sancta post verbum Traditiones: item Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 2. n. 75. Quis hic non merito exclamat cum Davide: Psal. 118. v. 85. Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua. Certè, si quis omnia hucusque enarrata credibilitatis motiva, præfertim in unum collecta, expendat; evidentissimum ei erit, prudenter non posse se alteri sectæ, præ Christiana religione, fidem adhibere.

ARTICULUS VII.

An Religio Christiana sit præ omnibus aliis credenda.

251. **D**ico. Religio Christiana est præ omnibus aliis evidenter credenda: seu evidens est obligatio hanc præ aliis amplectendi: quæ à quibusdam vocatur evidens credentias. Prob. hæc conclusio. Evidens est, debere nos prudenter agere, & non imprudenter, adeoque etiam prudenter credere, seu aliquam religionem amplecti: ergo evidens est, nos debere præ aliis amplecti religionem Christianam. ant. est lumine naturæ notum. conf. prob. ex eo, quod hæc sola præ omnibus aliis sit prudenter creditibilis, prout satis jam est demonstratum articulis præcedentibus. Nec dicas, posse aliquem prudenter suspendere suum judicium, & nullam religionem amplecti; contrà enim est primus. Qui sic ageret, quasi atheum se gereret, & omnium hominum indignationem incurreret: certè est contra omnem sensum communem hominum, quod homo possit vivere prudenter, absque omni religione.

252. Contra est 2. Non potest prudenter dubitari, aliquam religionem veram esse in mundo, ut sufficienter ostensum est *a. n. 218.* hanc autem evidenter DEUS non otiosè in mundo instituit: ergo est evidens, eum velle, ut illam quisque amplectatur. Contra est 3. Religio Christiana est evidenter credibilis, ut est monstratum: ergo est evidenter credibile, quod dicitur in Sacra Scriptura, quam religio Christiana ut Divinam proponit: sed in hac dicitur, Christum, & DEUM velle, ac præcipere, ut religionem Christianam amplectamur, & credamus; nam *Ioan. 15. v. 22.* dicit Christus: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* item *Marti ultimo. v. 16.* Qui verò non crediderit, condemnabitur: ergo est evidenter credibile, & prudenter indubitable, ac innegabile, dari præceptum credendi: sed quando est prudenter innegabile, & indubitable, dari aliquod præceptum, datur obligatio id implendi, ut patet: ergo. Alia argumenta Theologica, vel SS. Patrum testimonia, omitto; quia hoc solum, quod modò attulimus, quemlibet intellectum, non omnino pervicacem, convincit, & maximam etiam vim habet contra infideles, contra quos hic potissimum agimus.

253. Ob. 1. Doctrina Christianorum docet multa contra rationem naturalem: ergo non est ita pura, ut ejus puritas sit motivum credendi. ant. prob. docet, DEUM unum esse identificatum cum tribus: docet, DEUM immortalem esse mortuum, impassibilem fuisse passum, & crucifixum: hæc sunt contra rationem naturalem: ergo. Confir. Ut religio Christiana esset evidenter credibilis, deberet evidenter ostendi, nihil esse in illa contra rationem: atqui hoc non evidenter ostenditur: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. mi. Plura quidem, quæ docet religio Christianorum, sunt supra rationem, naturalem, non verò contra eam: at ea fusiù explicare, non est hujus loci. Dico breviter. DEUS unus non identificatur cum tribus Diis, sed cum tribus Personis: illud autem principium: *Quaecunque sunt endem in tertio, sunt eadem inter se:* cùm tantum sit luminis creati, non se extendit ad essentiam increatam. Dein DEUS passus, aut mortuus non est secundum naturam Divinam, immortalem, & impassibilem: sed secundum humanam, mortalem, & passibilem.

Ad confir. neg. ma. Sufficit, si ostendatur, non esse evidens, quod religio Christiana tradat aliquid contra rationem: vel si argumentis adversiorum detur solutio talis, ut appareat, ea non esse evidentia; tunc enim ex aliis principiis potest fieri evidenter credibile id, quod ex quibusdam argumentis, apparenter tantum probabilibus, videtur non esse verum, vel etiam contra rationem; nam motiva credibilitatis utique tanta sunt, ut prævaleant rationibus non evidenteribus, sed tantum, & quidem duntaxat apparenter, probabilibus;

nisi velis dicere, per hæc ipsa motiva evidenter, mediare faltem, vel per evidentiam credibilitatis, ostendi, nihil posse in religione Christiana esse contra rationem: quod tamen nihil est aliud, quād reddi evidenter credibile, nihil in ea esse contra naturalem rationem.

254. Ob. 2. Argumentum de propagatione religionis Christianæ etiam probat, sectam Machometis esse veram: ergo probat nimium, adeoque nihil. prob. ant. discurrendo similiiter, ut nos discurrimus de religione Christiana. Vel Machometismus, qui valde latè in orbe patet, est propagatus per miracula, vel sine illis: si per illa, est religio vera: si sine illis, hoc ipsum est magnum miraculum, adeoque ipsa secta rursum est vera: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dico, propagatum esse Machometismum sine ullis miraculis, nec tamen hoc fuisse miraculum; primò enim docti eum vix amplexisunt, sed rudes tantum: secundò propagatus est maximè armis, & vi bellicâ: tertio, sicut non est miraculum, si lapis sponte decidat, at verò si sponte in altum tendat: ita non est miraculum, homines, ad vitia carnis pronissimos, eam sectam amplecti, quæ in iis se volutandi licentiam dat, qualis est Machometismus: at verò est miraculum, si homines eam religionem amplectantur sponte, quæ appetitum summè contraria est, qualis est religio Christianorum. Sed neque tot posita fuisse obstacula propagatione sectæ Machometanæ, quot posita fuerunt religioni Christianæ, à tot imperatoribus, & regibus.

255. Ob. 3. S. Augustinus *I. de unitate Ecclesiæ c. 19.* postquam docuisset, non esse credendum miraculis Donatistarum, addit: *Quaecunque talia in Catholica Ecclesia sunt, ideo sunt approbanda; quia in Catholica sunt: non ideo ipsa manifestatur Catholica; quia hac in ea sunt:* ergo ex miraculis nihil probatur. Resp. neg. cons. S. Augustinus ibi agit contra Donatistas, qui jactabant sua miracula, quæ erant, ut ipsi docebant, potissimum visiones ipsis factæ: econtrà contemnebant miracula Ecclesiæ Catholice: & hinc S. Augustinus quæ transmittit, Ecclesiam non probari ex miraculis: & independenter ab his probat veritatem Ecclesiæ ex Scripturis, quas Donatistæ admittebant: & sic necessario debet explicari S. Augustinus, ne sibi aperte contradicat; alibi enim contra Manichæos, negantes Sacras Scripturas, & admittentes miracula, expresse docet, probari miraculis veritatem Ecclesiæ; sic enim *contra epistolam Manichæi, quā vocant, fundamenti. c. 4.* ait: *Multa sunt alia, quæ in ejus Ecclesiæ Catholicae gremio me justissime teneant: tenet consenso popolorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata.* & c. & l. 10. de civitate DEI c. 18. multis agit contra negantes miracula. Ejus verba vide n. 236.

Vide etiam Bellarminum tom. 2. contro. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 14. ubi insuper

super bene advertit, quod miracula Ecclesiam nondum creditam reddant evidenter credibilem: at vero Ecclesia jam credita reddat per suam declarationem miracula omnino certa; nam facta tot prodigia, & ita contestata, ut quis prudenter suspicari neutiquam possit, ea esse fictitia: & tam mirabilia, ut dubitari non possit, ea a sola virtute Divina fieri potuisse: & insuper facta in confirmationem doctrinæ Catholicae Ecclesiae, reddit hanc nondum creditam, evidenter credibilem, & credendam. Quando autem Ecclesia credita est, simul credita est omnis ejus declaratio, & definitio tanquam verissima (ista enim sequela aperte deducitur) ergo, si deinde Ecclesia aliqua miracula, e.g. in ordine ad canonizationem alicuius Sancti, definit, esse vere talia, ea reddit omnino certa: & hoc sine ullo circulo vitorio: sicut sine tali circulo demonstratur effectus ex causa, & causa ex effectu; quia est duplex genus demonstrationis, nec ad unum supponitur alterum: & sic etiam ad credibilitatem Ecclesiae non supponuntur miracula certa certitudine fidei, sed tantum evidenter credibilia & credenda &c. ut expenden-
ti facile patebit.

256. Ob. 4. Si religio Christiana esset evidenter credibilis, nec Judai, nec Gentiles dissentirent (nam veritatem evidentem intellectus necessariò amplectitur) atqui dissentient: ergo. Confirm. Etiam simplicibus, & rudibus, deberet innotescere ista evidencia: atqui hoc non fit: ergo. Resp. neg. ma. Multa sunt evidencia Mathematicis, quae imperiti negant; quia rationes, vel non considerant, vel non intelligunt: ita etiam quibusdam infidelibus Christiana religio nondum est evidenter credibilis; quia quibusdam rationes, evidentem credibilitatem suadentes, nondum sunt sufficienter propositae. Aliis quidem ea proposita sunt, illaque intelligere possent, si vellent: at eas considerare nolunt. Alii, quamvis sit ipsis evidens obligatio credendi, tamen huic nolunt satisfacere: sicut nec alia præcepta adimplent, quamvis ipsis sit indubitabilis obligatio.

Accedit, quod evidens credibilitas, & credentias, excludat quidem imprudens etiam dubium de ipsa obligatione credendi; unde qui rationes nostras ritè considerant, obligationem dari non dissentunt: at evidencia de obligatione firmissimè credendi, non excludit imprudens dubium de ipsa re; cum quis possit imprudenter dubitare, an verum sit, quod proponitur ut evidenter credendum: sicut potest quis dubitare, an bonum sit, quod proponitur faciendum, per evidens præceptum. Hinc infideles, præfertim quando intellectum a motivis credibilitatis, quantum possunt, avertunt, & convertunt ad rationes fallas, vel quibus appareretur suadetur, religionem Catholicam esse falsam, maximè circa mysteria particularia difficultiora, possunt a nobis dissentire, & actu dissentient: Ad confirm. dist. ma. etiam rudibus deberet innotescere ista evidencia, nisi

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

hujus defectus aliunde suppleretur. conc. ma. secus. neg. ma. & om. interim mi. neg. conf. An autem rudes hanc evidentiam habeant, vel quomodo aliquando supplicatur, dicemus inferius à n. 493.

257. Ob. 5. Vel religio Christiana dicitur evidenter credibilis, & credenda fide Divina, vel fide humana: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non potest dici evidenter credibilis fide humana; quia hic non queritur, an religioni nostræ possimus, aut debeamus assentiri actu fidei humanæ; hic enim non sufficeret ad salutem: neque potest dici evidenter credibilis fide Divina; quia actus fidei Divina est supernaturalis: atqui non est evidens, esse possibilem actum aliquem supernaturalis, ut suppono ex communissima Theologorum: ergo neque est evidens, quod posse credi religio nostra fide Divina. Confirm. Non est evidens, quod detur aliqua vera religio supernaturalis in mundo: ergo nulla est evidenter credibilis fide supernaturali.

Resp. conc. ma. neg. mi. & dico, esse credibilem fide Divina. Nontamen per hoc volo dicere, quod evidens sit, me hic, & nunc posse actualiter elicere actum supernaturalis fidei; hoc enim, ut rectè objicitur, non est evidens ex naturali ratione: sed tantum volo dicere, quod sit evidens, me hic, & nunc posse prudenter, & debere etiam conari, ad elicendum supernaturalis actum fidei Divinae: quod, cum per se supernaturale non sit, naturaliter etiam evidens esse potest. Item, non quidem est evidens, esse possibilem actum supernaturalis fidei, sed tamen est evidenter credibile, quod talis actus sit possibilis: quale autem sit discrimen inter esse absolute evidens, & evidenter credibile, infra dicemus, n. 482. Addo, quod, licet antecedenter ad fidem non sit evidens, quod possibilis sit actus supernaturalis fidei, aut elici debeat, tamen hoc sit per ipsam fidem certissimum, licet non cum evidencia, sed cum obscuritate fidei propria.

Ad confirm. om. ant. neg. conf. Licet non sit evidens, dari defacto aliquam religionem veram supernaturalis, tamen id potest esse evidenter credibile; est enim inter haec duo magnum discrimen, de quo, ut jam dictum agemus n. 482. Dixi om. ant. nam quidem non est evidens determinatè, dari in mundo aliquam religionem veram supernaturalis: sed tamen est evidens indeterminatè, sive est evidens, dari aliquam religionem veram, sive deinde ea sit naturalis, sive supernaturalis; haec enim veritas disjunctiva evidens ex nulla ratione repugnat; quia ex nullo capite repugnat, aliquid supernaturale tantum sub disjunctione esse evidenter affirmabile: & sanè hanc veritatem disjunctivam efficaciter probant rationes à n. 220. allatae, inter quas etiam est illa; quod alias DEI prævidentia erga homines esset manca.

Nec dicas, DEUM sufficienter homini providere, si ei prospiciat de mediis naturalibus; nam respondetur, DEUM quidem sufficienter prospicere homini per media na-

turalia, supposito, quod illum ordinet tantum ad finem naturalem: non autem, si eum ordinet ad finem supernaturalem; tunc enim debet ipsi providere de mediis supernaturalibus; unde ex providentia Divina recte inferitur veritas hæc conditionata: *Si DEUS ordinat hominem ad finem supernaturalem, debet dari aliqua religio vera supernaturalis: ex qua, & aliis principiis hucusque jactis (ut consideranti facile patet) rite inferitur hæc propositio disjunctiva: Aliqua vera religio, sive naturalis, sive supernaturalis, datur in mundo.*

ARTICULUS VIII.

An inter varias Religiones Christianas liceat pro libitu quamlibet amplecti.

258. **D**ico. Non est perinde, quam quis religionem ex Christianis sequatur. ita Catholici omnes, & plurimi etiam ex hæreticis, contra quosdam, qui, dum suis in fœtis, quibus innutriti sunt, solidum fundamentum non inveniunt, afferunt, modò in DEUM, & Christum credamus, vel certè modò in præcipuis articulis convenientius, æquè nos posse salvari, sive hanc, sive illam religionem amplectamur. Prob. concl. I. Qui Christum agnoscent, debent utique etiam credere ejus veræ doctrinæ, quæ ab ipso, ejusque discipulis immediatis, fuit proposita; alias brevi incident in omnimodam indifferentiam, seu adiaphorismum, & perinde ipsis erit, sive Christum, sive Machometem, sive Platonem sequantur: atqui non omnes, quæ Christianæ religiones vocari volunt, possunt habere eam veram doctrinam; nam sunt multi gravissimi fidei articuli, in quibus non omnes religiones Christianæ convenient: imò, in quibus sibi opponuntur, & Christus opposita docere non potuit: ergo non licet pro libitu quamlibet ex illis amplecti. mi. non potest negari ab eo, qui novit, quantæ, & de quæ magnis rebus, sint dissensiones, inter Catholicos & variarum fœtarum affecas.

Confirm. Juxta hos adiaphoristas non essent vitandi hæretici, imò nullus talis eset; cum omnes, Christum colentes, haberent doctrinam sufficienter veram: alii autem non hæretici, sed genericè infideles dicantur: atqui hoc est fallsum: ergo. prob.mi. S. Paulus ad Titum 3. v. 10. ait: *Hæreticum hominem, post unam, & secundam correptionem, devita.* S. Joannes autem vult, ut hæreticus nec hospitio excipiatur, nec salutetur. 2. Joan. v. 10. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non afferit, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis.* Rursus ad Hebr. 13. v. 9. S. Paulus ait: *Doctrinis variis, & peregrinis, nolite abduci.* & tandem Matth. 18. v. 17. jubemur omnino audire Ecclesiam, quæ longè plura credenda proponit.

259. Prob. concl. 2. auctoritate patrum, & Doctorum, quos, licet adiaphoristæ non adeò astimant, tamen omnes rationis compotes astimare debent, saltem ob orbi notissimam sapientiam, ac eruditionem: atqui hi omnes constantissime tenent, non licere, quodvis pro libitu sentire, & quamvis religionem amplecti; hinc enim omnibus fœculis, ab ipsis rejectæ, & anathematizatae sunt variae doctrinae hæreticae: hinc tot sunt celebrata Concilia, utique non ob levia duntaxat scholarum litigia, sed ob articulos, eorum iudicio, summi momenti, pro quibus etiam decernerunt acer- rimè: hinc dies, noctesque impenderunt, in dilucidanda vera religione: imò hæretici etiam plurimi semper pro suis falsitatibus, tanquam pro aris, & focis, pugnârunt: adeoque & ipsis existimârunt, non perinde esse, quod quivis credat, aut agat: conseruerter hic est sensus communis omnium.

260. Prob. 3. concl. Vel sufficit, modò credamus in Christum: vel necesse est insuper, certa aliqua capita doctrinæ ejus amplecti: quidquid dicatur, non licet quamlibet religionem ex iis, quæ se Christianas vocant, amplecti: ergo. prob. mi. Si dicatur primum; tunc saltem non sufficit, credere in Christum quomodounque; utique enim Christo Domino non est perinde, quidquid de ipso sentiat, an credatur esse DEUS, an purus homo, an Patri confessionalis, an quoad omnem naturam inferior &c? Si autem non sufficit, credere in Christum quomodounque, non licet quamlibet religionem ex Christianis amplecti; nam fœtæ Christianorum, etiam in credendis articulis de Christo ipso, inter se diversissime sunt: & quidam fœtarii afferunt, eum non esse DEUM, ut Ebionitæ, Ariani, & alii: alii ajunt, eum non esse verum hominem, ut Apollinaristæ: alii duas in eo personas adstruunt, ut Nestoriani: alii unam tantum naturam, ut Eutychiani: alii demum docent, eum esse verum DEUM, & hominem, atque duas naturas, & unam tantum personam habere, ut cum Catholicis multi: ergo minimè licet, quamvis ex hæc religione pro libitu amplecti.

Si vero dicatur secundum, sive certa quædam dogmata esse credenda, tunc adhuc minus licet, quamvis religionem amplecti, sed necesse est, eam amplecti, quæ dogmata illa complectitur: imò non erit cuique liberum, pro suo placito ea dogmata assignare, sed debebunt ea tanquam à Christo orta proponi, ab aliqua regula, quæ falli non potest. Nec dici potest, quamlibet religionem Christianam omnia ea capita, seu dogmata necessaria complecti; nam religiones, quæ se Christianas dicunt, in primis quasi principiis, certè in gravissimis punctis, dissentunt, ut ex sequentibus magis patet. Nec dicas, sufficere, si aliqua pars illorum dogmatum creditur, vel etiam pars aliqua legum, à variis religionibus Christianis propositarum, servetur; nam, cum Christus sit auctor fidei, & legislator, non est ipsi

ARTICULUS IX.

An præ omnibus aliis sectis Christianis sola Catholica Religio sit credibilis.

262. **D**Ico. Sola præ aliis omnibus sectis Christianis Catholica religio, seu Ecclesia, est evi-

denter credibilis (ex quo sequitur, eam etiam esse evidenter credendam, ut facile potest inferri ex dictis n. 251.) ita Catholicos omnes. Prob. hæc conclusio, applicando nostræ Ecclesiae Catholicae argumenta, quibus ostendimus, fidem Christianam, generaliter sumptam, esse solam veram, & offendendo, quod, si non prorsus omnia, saltem ferme omnia, præ omnibus sectis Christianorum, tantum nostram religionem, confirmant, nullumque argumentum pro alia quadam secta sola, contra Catholicam Ecclesiam possit afferri.

Primum argumentum sumitur ab auctore fidei Christo. Et si autem hæretici quoque cum suarum sectarum auctorem clament, tamen imprimis hoc argumentum ad summum commune est, neque contra nos potest afferri: dein hæretici de Christo saepè ita loquuntur, ut ejus auctoritati multum decedat: certè Lutheri displicet vox *Homonios*, imò & non men Trinitatis: Calvinus ait, utramque Filii naturam Patri Divino esse subjectam, ut videre est apud Bellarminus tom. 1. prefatio ne controversie 2. à folio 271. item apud Conzten in c. 27. Matth. v. 46. q. 2. referuntur ejusdem hæresiarchæ verba, quibus ait, Christum in cruce voces desperantis emisisse, & reum coram DEI tribunali adflitisce, cùmque pœnis inferorum luctatum fuisse.

263. Secundum argumentum sunt primi fideli fundatores. Iactant quidem hæretici, se etiam ab Apostolis originem trahere: sed hoc in æternum probare non possunt, quoad eos articulos, in quibus à nobis dissentunt. Econtra nos, partim ex Apostolorum scriptis, partim ex antiquissimis traditionibus, habemus, Apostolos nobiscum sensisse in iis, quæ hæretici damnant, e. g. altaria habuisse, missas celebrasse, cruces erexitse, virginitatem matrimonio prætulisse, ejusque servanda consilium dedisse, semper, postquam Christo adhæserunt, absque usu matrimonii vixisse.

Quod vero ad alios SS. Patres attinet, fatentur ipsimet adversarii, eos ut plurimum saltem, pro nobis contra ipsos stare: sed illos ut fallibiles contemnunt, adeò, ut Calvinus in *institutionibus*, quando Catholicos impugnat, passim fateatur, se toti antiquati repugnare, ac saepè dicat, omnes veteres lapsos esse: & quanquam aliquando Augustinum excipiat, tamen alibi, quando non pro se facit, etiam hunc deserit. videatur Bellarminus tom. 2. controv. 1. l. 4. c. 9. Lutherus autem in libro contra regem Angliae, postquam dixit, reges, & principes, dignos non esse, qui solvant corrigiam calceamenti sui, ait etiam, se non magni facere mille Cyprianos, & mille Augustinos, ut habet Bellarminus tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis

notis Ecclesiae c. 13. Sed haec impudentia prudentes meritò offendit.

Præter SS. Patres Ecclesiam Catholicae illustrarunt millenni doctissimi viri, scriptis eruditissimis innumeris libris, non tantum sacram, sed & profanam doctrinam abundantissime complexi, quibus parem multitudinem, atque præstantiam, se & nulla opponere poterit. In horum autem, atque etiam SS. Patrum locum, succedere debent apud hæreticos, Lutherus infamis apostata, mulierosus, ebriosus, & spurcus: Calvinus stigmaticus, & vel suis intolerabilis: Zwinglius, ipse etiam sacrilegus, & uxore accepta sacerdotalis calibatus impugnator libidinosus (de quibus vide, si lubet, Florimundum Ræmondi de origine heresum l. 2. c. 8. n. 1.) & similis furfuris homunciones, quorum, ut vita, ita & mors horribilis fuit, (de quo vide Bellarminum tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Eccles. c. 17 Tannerum tom. 3. disp. 1. q. 2. n. 102.) qui non erubuerunt fateri, se à malis geniis doctrinam hausisse:

Sanè Zwinglius ipsem scribit, teste Florimundo de orig. heres. l. 2. c. 8. n. 4. spiritum quendam, quem nesciat, ater, an albus fuerit, sibi apparuisse, ac verba illa Scriptura: *Hoc est corpus meum*: explicasse, quod eorum sensus tantum sit, ibi significari corpus Christi, vel ibi esse signum aliquod Dominici corporis: non vero dari reali eius præsentiam. Lutherus autem, ut apud eundem Florimundum l. 1. c. 15. n. 2. videtur est, libro de Missa angulari fusè describit disputationem suam cum dæmonie, à quo vicit tandem Missam abrogaverit. Idem Lutherus l. de Missa privata ait, se plus, quam modum salis cum dæmonie comedisse. Non igitur potest dicere Lutherus cum S. Paulo 1. Corinth. 11. v. 23. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*: sed: *Ego accepi à diabolo, quod tradidi vobis*: cur igitur ei non etiam objici possit illud D. Augustini. tr. 42. in Joannem: *Si enim, quod dicas, à diabolo acceperisti, & à diabolo credidisti, mendax es*. Videatur etiam Gormaz de virt. Theol. n. 643. ubi ait, hoc argumento motum Franciscum Walsinghamum Anglum, ad Catholicos transfluisse.

264. Tertium argumentum veritatis Catholicæ est sanctitas, ac puritas doctrinæ, quæ certè apud hæreticos non inventur, utpote qui multa rationi naturali, & morum honestati summe contraria tradunt, e. g. mandata DEI esse observatu impossibilita; ex quo sequitur, DEUM esse tyrannum, & innocentes ad infernos ignes detrudere: DEUM esse causam omnis peccati, & proditionis Judæ non minus, quam conversiois S. Pauli; quod est DEUM sceleratum facere: non dari libertatem humanam, saltem quoad actus supernos &c. Quia autem hunc errorem fundant in prævitione, & decreto DEI, sequitur, etiam non dari libertatem ad actus naturales; nam & hi præviri, ac prædecreti sunt: igitur nullus est re-

us, qui actus præceptos omittit, & iniuste puniuntur fures, atque latrones.

Ajunt insuper, fidem solam justificare, nullis pœnitentiis, nullis bonis operibus opus esse, imò opera bona meritis Christi detrahere: quod est dare anfam sceleribus omnibus; nam modò quis audacter credat, se salvandum per merita Christi, quidquid pro libitu agat, non ei nocebit, Sanè mihi nunquam persuadebo, DEUM talem religionem instituisse, quæ homines, alias jam in seculera pronos, quasi magis incitent ad ea, propounding tale medium, quo facilimè pro gravissimis sceleribus satisfaciant. videatur Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 3. à n. 140. ubi specialia Lutheri axiomata affert.

Hinc utique non est mirum, factum esse, ut per hæreses istas perversissimus redditus sit populus, qui eas amplexus est, ut ipse Lutherus deplorat; nam in Postilla domestica Dominica prima adventus ait: *Mundus ex hac doctrina in dies deterior evadit: quod pessimæ demonis opus, & negotium est. Enim vero videmus, quid hoc tempore homines sint magis avari, immisericordes, impudici, præcaces, atque deteriores, quam antea in Papatu fuerunt*. Idem deplorat Schmidelinus, & alii. Denique Erasmus in epistola ad Valturium Neocomum an. 1529. sic scribit: *Circumspice populum istum Evangelicum, & observa, num minus illic indulget luxus, libidini, & pecunie, quam faciunt ii, quos detestantur. Profer mihi, quem istud Evangelium ex confessatore sebrium, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benevolum, ex impudico reddiderit verecundum. Ego tibi multos offendam, qui facti sunt se ipsis deteriores*. vide Tannerum tom. 3. disp. 1. q. 3. à n. 132. Nec dicant adversarii, etiam inter Catholicos reperiri homines malos; nam sceleribus eorum anfam non dat nostra doctrina: at verò dat sceleribus anfam doctrina hæreticorum, de impossibilitate servandi præcepta, de DEO auctore, & prædestinatore scelerum, de nullitate libertatis humanae, de superfluitate pœnitentia &c.

265. Quartum argumentum de propagatione veræ religionis pugnat quidem pro Catholicis: at neutiquam pro hæreticis, præfertim modernis; nam nostra religio adhuc omnia illa difficultia credit, & imperat, que gentibus difficultem amplexiōnem Christianismi faciebant. At hæretici, nostri præfertim temporis, sensu plurimum indulgent, & libidini favent: jejunia, & quidquid carni asperum est, tollunt: confessionem sacramentalem abrogant: bona Ecclesiastica laicus tribuunt: sacerdotes seculari potestate subiiciunt: solius fidei sufficientiam ubique declamant: econtra docent, opera bona esse inutilia, quin imò aliquando etiam noxia: ulterius leges Divinas impossibilis observatu dicunt, adeoque legum Divinarum, & Ecclesiasticarum, saepe etiam civilium, vim enervant; hinc sanè minimè mirum, & adhuc minus miraculum est, homines ad vitia pronus, hanc viven-

vivendi licentiam suisse amplexos; præser-
tim, cum hæretici non gentiles, adhuc ma-
gis liberos, ad suam sectam trahant, sed
tantum Catholicos pervertant, quemad-
modum antiquissimus Tertullianus l. 1.
de prescriptionibus adversus hæreticos c. 42.
vel versu 272. jam de sui temporis secta-
riis notavit, sic scribens: *De verbi autem
administratione quid dicam? cum hoc sit
negotium illis, non ethnico convertendi,
sed nos tristis evertendi.... nostra suffodiunt,
ut sua adfident.*

Attramen his omnibus malis mediis ad-
hibitis, nec à longè ulla hæresis se in tan-
tum propagare potuit, in quantum fides Ca-
tholica, quæ per omnem orbem latissimè
propagata est: certè adhuc in omni orbis re-
gione, & omnibus quatuor partibus ejus, re-
perire est Catholicos plurimos: imò ultimis
hīcē sacerdotiis, in Indiis, Japonibus, Sinis,
innumeris populis est prædicata, atque re-
cepta à millionibus hominum, adē, ut qui-
vis Catholicus dicere queat cum S. Augus-
tino l. de utilitate credendi c. 14. *Nullis
me video credidisse, nisi populorum, atque
gentium confirmata opinori, ac fama ad-
modum celeberrima.*

266. Econtra hæretici vix pauculos ha-
bent, qui iis adhaerent, nec adē solici-
ti sunt de animarum salute, apud Indos pro-
curanda, quam de opibus inde evehendis.
In nostra quoque Europa quælibet hæresis
modicum terræ spatium occupat: id ipie
Lutherus in colloquio Islebit de ultimo die,
folio 465, apud Tannerum, tom. 3. disp. 1. q.
3. n. 189. fatetur de secta sua, cùm ait: *Quid
autem hoc sibi velle putas, quod nostrum
Evangelium in angulis predicatur? quo
pertinere censes, quod tota Asia, & Afri-
ca Evangelio carent? & in Europa, in
Gracia, Italia, Hungaria, Hispania, Gallia,
Anglia, & Polonia, nullum Evangelium
predicatur?* Sanè Ecclesia vera debet, uni-
versalis, seu Catholica esse, hoc est, amplissime
diffusa; hæc enim est nota, quam Con-
cilium Nicænum in Symbolo ei alignavit: &
ex illo Psal. 2. v. 8. eruitur: *Dabo tibi
gentes hereditatem tuam, & possessionem
tuam terminos terræ:* igitur hæretica se-
cta nulla est vera Ecclesia. Dicamus igitur
adversariis, quod S. Augustinus l. 4. de sym-
bolo ad catechumenos c. 13. (vel quisquis est
auctor ejus libri teste Bellarmino ac scri-
ptor. Ecclesiast. pii, & docti, ac Augustini
ingenio non indigni) dicamus, inquam:
*Audite hæretici, quid scriptum sit: Oportebat
Christum pati, & resurgere à mortuis, & pra-
dicari in nomine ejus pœnitentiam, & remis-
sionem peccatorum per omnes gentes. Omnes
gentes totus mundus est: Ecclesia totum pos-
sedit, quod à viro suo accepit in dote: que-
cunque congregatio cuiuslibet hæresis in an-
gulis sedet, concubina est, non matrona.*

267. Quintum argumentum delumi-
tur ex fortitudine martyrum. Quamvis
autem hæretici dicant, antiquæ Ecclesiae marty-
res pro sua fide mortuos esse, id tamen
est fallum; ostendant enim, qui martyres

vitam dederint, pro impossibilitate servandi
legem Divinam, vel negatione libertatis
humanae: vel qui saltem ista crediderint.
Nos autem ex Apostolicis scriptis probamus,
e. g. SS. Apostolos libertatem, & Divino-
rum præceptorum possibiliter docuisse;
dum ad ea liberè implenda nos sæpe hortan-
tur, propositis etiam gravissimis poenis. Co-
piorum autem ex primorum SS. Patrum, &
martyrum scriptis, Catholica dogmata ostendimus,
& quidem eā, in quibus ab hæ-
reticis disconveniemus: sanè à SS. Patribus,
etiam primis, & pro fide occisis, ista asser-
ta videre, passim licet apud Bellarminum,
alioisque polemicos Theologos.

Accedunt antiquissimæ traditiones,
quæ adhuc probant, dari altare, in quo S. Pe-
trus Missam celebravit: & sedem S. Stephani
Papæ, & M. in qua inter Missarum solemnia est
occisus: quin statim sub primas persecutions,
martyrum priorum corpora, alii posteriores
honorabant, eorumque intercessionem
invocabant, ut S. Emerentiana S. Agne-
tem, S. Lucia S. Agatham: sed & pluri-
mum alii ad martyrum tumbas constanter
orarunt. Dein utique SS. Martyres se libe-
ros crediderunt, & mandato Divino possi-
bili obstrictos, ad fidem fortiter propug-
nandam, dum lapsos, hoc est, fidem ne-
gantes, tam gravibus poenis afficiebant
Episcopi, & ipsi postea martyres? Sed quid di-
cent adversarii de tot millenis, qui in Japo-
nia præserunt, sanguinem pro fide, quam
à S. Xaverio primitus hauserant, dederunt?
Certè parvuli, foeminae, virgines, senes,
cum summa hilaritate, ad rogos, & ignes,
properarunt, & potius timuerunt, ne ser-
varentur, quam ne occiderentur. Etsi au-
tem eos necdum Ecclesia, sua definitione,
martyres colendos proposuerit, tamen ad
fidem humanam certissimam, de eorum mar-
tyrio habendam, nihil deest: cùmque ab ad-
versariis Ecclesiae definitio non curetur,
hæc certitudo humana ab ipsis nequit con-
temni.

268. Nec dicant adversarii, se quoque
habere aliquos pro suis sectis martyres; etsi enim
pauculos monstrarent, obstinatos eti-
am in morte sectarios, certè longè cedere
deberent innumerabilibus, quos Japonia sola
suppeditat. Accedit, hæreticos, præser-
tim Lutheranos, vix unum, aut alterum
posse monstrare: quos autem Donatistæ,
(qui jam evanuerunt) Anabaptistæ, vel A-
damite proferunt, quamvis plures, quam
Lutherani, ac Calvinistæ fuerint, tamen re-
spectu Catholicorum fuere paucissimi: &
insuper fuere homines sordidissimi, perva-
cissimi, & penitus desperati: ut de Do-
natistis habetur ex S. Augustino, de reli-
quis ex posteriorum, & synchronorum
scriptorum monumentis, quibus proin
merito applies illud: *Martyres non facit pœ-
na, sed causa:* quod desumptum est ex S.
Augustino, enarratione in psal. 34. concione
2. sub initium dicente: *Sed quoniam multi
hic patiuntur, & pro peccatis, & pro sce-
leribus suis, magnâ vigilantiâ discernenda
est*

est causa, non pœna; sceleratus enim potest habere martyris similem pœnam, sed tamen dissimilem causam. & illud S. Cypriani l. de unitate Ecclesie: *Ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel objecti bestiis, animas suas ponant: non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiae: nec religiosa virtutis exitus glorioſus, sed desperationis interitus: occidi talis potest, coronari non potest.*

ARTICULUS X.

Ulteriores Probationes hujus Conclusionis.

269. Robatur eadem nostra Catholica religio ex miraculis hoc modo. In primis haeretici

non possunt afferre ullum miraculum pro sua doctrina, nisi qualia dedimus à n. 91. Quanquam enim referatur à Centuriatoribus Magdeburgensibus ex Socrate apud Bellarminum tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Ecclesie c. 14. Paulum Episcopum Novatianum fecisse miraculum: certè illud non fuit ullo modo pro haereti, sed pro fide Catholica: nec Episcopus haereticus id fecit, verum duntaxat ad ejus & aliorum, non invocationem, sed praesentiam, id fecit DEUS; nam, ut loco citato Bellarminus recenset, res ita se habuit. Iudeus, jam ante à Catholicō baptizatus, intra se irridebat baptismum, & à Paulo, inscio prioris baptismi recepti, petiit denuo baptizari: sed mox unda baptismi evanuit: quo DEUS non voluit, sanctam Novati confirmare: sed baptismo, prius à Catholicis dato, reverentiam concilia-re.

At vero Catholicorum miracula infinita sunt, ut per omnia saecula monstrat Bellarminus loc. cit. eaque plurima facta sunt in contestationem eorum dogmatum, in quibus ab haereticis dissentimus: scilicet facta sunt per invocationem Beatissimae Virginis, & Sanctorum, ad loca sacris imaginibus celebria, per reliquias sacras, ut SS. Gervasio, & Protasio, teste Augustino in confess. l. 9. c. 7. atque etiam S. Stephani primi martyris, teste eodem l. 22. de civitate DEI c. 8. rursum per usum aquæ benedictæ, vel cereæ: item in contestationem praesentia realis Christi in Eucharistia: quale primum hisce annis, ipso Theophoriae festo, Parisis factum est, ut tota Gallia novit. Facta sunt item miracula ista per viros Sanctoros, qui certissime à sectariorum doctrina abhorruere, ut per S. Antonium Patavinum, S. Xaverium, qui complures mortuos resuscitarunt in vita, & post mortem. Et talia prodigia adhuc fiunt in Ecclesia Catholica, ut negari non potest, nisi ab iis, qui omnem fidem hominibus abnegant.

270. Septimum argumentum defumitur ex dono prophetice, quod plurimis Catholicis fuit collatum, & adhuc in quibusdam perseverat: & nisi quis sine fronte velit negare omnem fidem historiis de Sanctorum

vita conscriptis, ut SS. Benedicti, Bernardi, Francisci, Dominici, & Francisci Xaverii, debet planè fateri, eos occultissima, & soli DEO per se cognoscibilia, Divina illustratione prænovisse. Certè teste S. Gregorio l. 2. dialog. c. 15. S. Benedictus (cuius vitam monasticam sectarii minimè approbant) Totilam regem, sub aliena ueste latentem, statim agnoscit, elque plurima in vita, & ipsam mortem prædictit, eventu secuto. Plura narrat Bellarminus tom. 2. controv. 1. l. 4. de notis Ecclesie. c. 15.

At quid unquam veri, DEO soli cognoscibilis, & dæmonum notitiam supergressi, ullus haereticus prædicere potuit? Lutherus temere sibi spiritum propheticum arrogavit: sed impostorem se prodidit. Videatur Bellarminus loc. modò citato, Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 2. à n. 86. ubi scribit, Lutherum prædixisse, quod post duos annos, à prædicta novo Evangelio, futurum sit, ut evanescent Papa, & Cardinales, Episcopi, monachi: & tamen ipsum, adhuc viginti, & duos annos posthac superstes, vidit omnes illos adhuc vigere. Celebris est etiam ejus propheta de se loquentis: *Pefsis eram vivens: moriens ero mors tua Papa:* & tamen iam dudum ipse computruit, florente adhuc Apostolica Sede, & Successoribus Petri. Similia plura vide apud Tannerum loc. cit.

271. Probatur tandem conclusio ex notis Ecclesie, quas varii varias assignant: & quidam haec tenus allata argumenta etiam notis Ecclesie connumerant: sed mihi vobis est, tantum quatuor illas expendere, quæ in Symbolo Niceno assignantur, quo profitemur nos credere, *unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam:* hac scilicet prædicta competere debent veræ Ecclesie.

Et in primis Ecclesiam nostram sanctam esse, patet à n. 232. econtra haereticorum minimè sanctam esse, patet à n. 264. Catholicam eam etiam esse, seu universalem, probatum est à n. 265. Addo hic tantum, peculiari etiam DEI providentia, factum nobis esse proprium nomen *Catholicæ* præ omnibus haereticis, ut advertit D. Augustinus, cuius textum dabimus n. 276. Siqui haeretici hoc nomen *Catholicæ*, non ratione diffusionis suæ doctrinæ (quod nulla verisimilitudine possunt) sed ex aliis capitibus sibi arrogare velint, respondebimus id, quod S. Augustinus eidem Rogatistæ orti hi erant ex Donatistis) epist. 48. ante medium responderet. *Acutum autem aliquid videris dicere, cum Catholicæ nomen non ex totius orbis communione interpretaris, sed ex observatione præceptorum omnium Divinorum, atque omnium sacramentorum, quasi nos etiam (si forte hinc sit appellata Catholicæ; quod totum veraciter teneat, cuius veritatis nonnulla particule, etiam in diversis inveniuntur haereticis) hujus nominis testimonio nittatur, ad demonstrandam Ecclesiam in omnibus gentibus, & non promissis DEI, tam multis, tamque manifestis oraculis ipsius veritatis.* Sed nempe hoc est totum, quod nobis per-

persuadere conari, solos remansisse Rogatias, qui Catholic*i* recte appellari possunt, ex observatione preceptorum omnium Divinorum, atque omnium sacramentorum: & vos esse solos, in quibus inveniat fidem, cum vererit filius hominis. Da veniam: non credimus.

272. Restat igitur monstrare, nostram Ecclesiam esse unam, & Apostolicam, quod sic ostenditur. Una est; quia sub uno Capite, ac Rectore visibili, Romano Pontifice, Christi Vicario, est congregata: item est una unitate fidei, non in variis sententias divisa, ut hæreses; quod enim tanquam fidei dogma credunt Romani, idem credunt Germani, Hispani, & Galli, Mauri, & Indiani: nec ulla inter Catholicos est dissensio, nisi de iis, de quibus nihil adhuc ab Ecclesia est definitum: &, si quis Ecclesiæ definitioni se non submittat, Catholicus esse desinit. At verò nullus est catus hæreticorum, in quo non sint variae, de variis, & præcipuis fidei punctis, diverse sententiae. De antiquis hæreticis jam id testantur antiquissimi Patres, Hieronymus, Irenaeus, Tertullianus: de modernis id testatur experientia, & vel maxime Confessio Augustana, ad minimum duodecimes mutata. vide Tannerum tom. 3. disp. 1. q. 3. n. III.

Ratio etiam clara est; cum enim hæretici non habeant judicem, cuius sententiae acquiescant, facile quivis privatos suos sensus sequitur, & aliis contradicit: imo sepius sibi ipsi, dum improvisis argumentis (quia omnia præcogitare nemo potest) pressus, negare incipit, quod prius concessit. Experientia etiam est quotidiana: certe Lutherus ipse fatetur in resp. ad librum Regis Anglia apud Tannerum loc. cit. se in non paucis articulis sententiam suam mutasse. De libero arbitrio idem varie docuit: & initio statim duo coriphæ, Lutherus, & Melanchthon, inter se non convenerunt, imo nec quivis eorum secum ipso. Fatentur hoc ipsi Lutherani, & Lutherum excusant, dicendo, eum sub initium sue prædicationis neendum fuisse fatis illuminatum.

Hi ipsi Lutherani, postea in quam plurimas sectas sunt divisi, in Rigidos, Molles, Ubiquistas &c. adeo, ut Bellarminus tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 10. dicat de suis temporibus, Lutherorum sectam quotidie magis, & magis dividi, nec sperari ab illis ultum finem divisionum. Ex Confessionistis inter se pugnant Svenkfeldius, Brentius, Osiander, & alii: pugnant item inter se Sacramentarii, qui sunt Zwingiani, Oecolampadiani, & Carlstadiani. Inter Calvinistas Belgas, alii sunt Gomaristæ, alii Arminiani. In Anglia alii Presbyteriani, alii Episcopales &c. Tandem ex eorum synodis, ac libris patet, quod se invicem sèpissimè hæresis arguant, atque condemnent.

273. Accedit, quod defacto Lutherani, uti & Calvinistæ, ferme nesciant, quid credant: adeo incerta sunt omnia, & vix duas civitates Lutheranæ, in omnibus substantiâibus articulis, convenient: imo in eadem

sepe domo, pater, & filius, præsertim si hic apud Hollandos, vel Anglos est peregrinatus, diversissima de gravissimis rebus fidei sentiunt, e. g. de numero, ac necessitate sacramentorum; unde falsum est, quod dicunt, de rebus tantum scholasticis esse dissensiones. Quin etiam ex ipsis sectariis factentur Nicolaus Gallus Ratisponensis Minister, & alii apud Tannerum tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 116. de rebus gravissimis esse dissensiones, de sacramentorum usu, de justificatione, de libero arbitrio, de ubiquitate humanitatis Christi, de justitia &c.

Quodque adhuc miserabilius est, hæretici sèpissimè doctrinam suam mutant, adeo, ut difficile modo sit eos impugnare; nam hodie non amplius dicunt, quod olim; nec jurare volunt in verba magistri Lutheri, aut Calvini: quæ mutatio veræ Ecclesiæ convenire nequit; nec enim Spiritus S. qui eam ex promissione Christi regit, potest negare, quod semel dixit, aut, quod prius falsum pronunciavit, postea verum afferere; alias enim prævalerent contra Ecclesiam portæ inferni; si efficenter, ut vel, Ecclesia prius falsitatem, tanquam articulum fidei, amplectetur, vel postea veritatem cum falsitate mutaret: & multò magis prævalerent, si Ecclesia omnino deficeret. Unde, ut obiter notem de illis sectis, quæ rursus evanuerunt, certum est, non fuisse eas Ecclesiam veram.

Hinc est, quod Ecclesia Catholica id, quod semel de fide esse docuit, semper teneat, nec unquam sinat ad trutinam revocare canones de fide, olim jam definitos: nec latum unguem recedat à majorum doctrina: & probent adversarii, si possunt, oppositum. Aliud est, quod ceremonias aliquas, aut etiam præcepta Ecclesiastica, pro variis circumstantiis, quandoque prudenter mutet; hoc enim non est fidem mutare; quia accidentalia ista sunt, & horum diversitas non officit Ecclesiæ unitati, ut fatetur ipsa Augustana Confessio a. 7. de Ecclesia, ubi sic ait: *Nec necesse est ubique esse similes traditiones humanas, seu ritus, & ceremonias, ab hominibus institutas.*

274. Tandem Ecclesia nostra est Apostolica: hoc est, ab Apostolis fundata, & continuo hucusque ab Apostolicis successoribus gubernata, ac Apostolicae doctrinæ per omnia consentiens. In primis enim Ecclesia Romana Catholica ab Apostolo Petro fundata est, ut docent Concilia omnia, & antiquissimi Patres, quos longum nimis esset numerare. Sanè passim Pontifex Romanus à Conciliis, & Patribus, Divi Petri successor vocatur. Dein continua serie Pontificum fuisse directam Ecclesiam, sufficientissimè patet ex Baronii annalibus, & Bellarmino, ac aliis plurimis scriptoribus, qui omnes recensent, à Petro usque ad sua tempora Romanos Episcopos: quin jam S. Augustinus epist. 165. ad Generosum eos à S. Petro enumerat usque ad Anastasium, sui temporis Papam: & facile est adducere omnes

omnes usque ad modernum Summum Pontificem. Ab his habuere prædicatores Catholici missionem legitimam, ad prædicandum etiam gentibus verbum DEI, quam missionem necessariam esse Apostolus ait *ad Rom. 10. v. 15.* per illa verba: *Quomodo vero predicabunt, nisi mittantur?* dum hæretici nullam unquam ostendere possunt auctoritatem legitimam, à qua fuerint mis-

fi. Quod autem hæretici blaterant de Joanna Papissa, est à Joanne Carolo Flóri-mundi Ræmondi filio, peculiari opusculo *Error popularis, seu fabula de Joanna Papissa* inscripto, i ad summam eorum confusione refutatum: & videri etiam potest Spondanus *ad annum Christi 853. n. 5.* Bellarminus *tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 3. c. 24.* Severinus item Binius *tom. 3. Concil. part. 1. mihi fol. 657.* ubi rationibus pluribus falsitatem ostendunt: simulque probant, quod nec Marianus Scotus, nec Sigebertus, nec Martinus Polonus (ut originalia prima palam faciunt id scriperint: sed, quod id primum in exemplaribus corruptis additum sit: saltem nullus auctor synchronus, nec ex Latinis, nec ex Græcis (qui tamen Romanis Pontificibus non adeò favebant.) id scripsit, & Marianus saltem ducentis, Polonus vix non quadringentis annis, serius vixit. Accedit, quod Marianus Scotus, creditus primus fabulæ auctor (si tamen auctor est) non adeò fuerit peritus successionis Pontificum; nam alibi, teste Spondano *ad annum 891.* duos fictitious Pontifices intrudit: eundemque errorem dein quoque amplexus est Sigebertus, quibus omnes alii auctores, Latini, & Græci adversantur. Nec in S. Leonem IX. de simili facto accusantem Constantinopolitanos, unquam ausi sunt Græci retorquere argumentum.

Hanc autem successionem Episcoporum gubernationi Ecclesiæ veræ maximè necessariam esse, docent SS. Patres: & probatur ex S. Paulo *ad Ephes. 4. v. 11.* ubi ait: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, & doctores ad confirmationem Sanctorum, in opus ministerii, in edificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii DEI.* Per quaenam Apostolus docet, usque ad diem judicii extremi futuros pastores; tunc enim occurremus Christo. Interim tamen tam successionem hæretici, nostri præsertim temporis, monstrare nullatenus possunt. Certe Lutherus anno 1517. primum suam sectam incepit: & proportionaliter loquendum est de Calvinio, ac aliis. Quis autem prius ex Apostolis, aut aliis doctribus, (haereticos manifestos ab antiquis Conciliis, & Ecclesia damnatos, excipio, quorum tamen nullus in omnibus, etiam substantialibus, Luthero, Calvinio, aut aliis modernis hæreticis consensit, ut eruditè ostendit Tannerus *tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 165.*) Lutheri, aut Calvini, antecessor

fuit? Certe neminem unquam ostendunt: imò fatentur ipsi, saltem per plura saecula neminem fuisse, & eo tempore Ecclesiam totam invisibilem redditam: ergo ipsi vera Ecclesia non sunt. Imò ex hoc aliud sumitur argumentum firmissimum, quod ipsi Ecclesia vera non sint; cum ista, ut inferius fusè probabimus, visibilis semper esse debat, ut homines eam invenire possint; cum aliter non possent salvari.

275. Jam, quod nostra doctrina sit Apostolica per omnia conformis, probari potest; tum quia nihil potest ostendi in Apostolicis scriptis ei contrarium: imò ipsis Catholica doctrina vel maximè robatur; tum quia recipimus traditiones Apostolicas, & consentimus antiquissimis Patribus, Apostolorum discipulis, ex quorū monumentis, & scriptis, hæreticos validissime impugnamus. Huc faciunt dicta jam *n. 263.* ubi quoque probatum est, sectam nullam hæreticorum posse probare, se ab ulla Apostolorum suam originem trahere: sed tantum ab hominibus, nec ab honestate morum, nec à pietate, ullam fidem, vel auctoritatem promeritis.

Quod autem attinet ad doctrinam hæreticorum, ea certè Apostolica non est; tum quia traditiones Apostolicas rejiciunt; tum quia Patres, Apostolorum discipulos, non audiunt; tum quia plura docent, que nullus unquam à longè cogitavit Apostolus, ut patet *ex iam citato n. 263.* Econtra eorum errores ut plurimum convenient cum antiquis hæreticis, ut fusè ostendit Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Eccles. c. 9.* Sic Eunomiani docebant, non nocere homini peccata, modò habeat fidem. Sic, DEUM esse causam peccati, docuit Florinus, & etiam, teste Vincentio Lyrinensi, Simon magus. Ulterius mulierem posse esse sacerdotem, docebant Peputiani, ut modò Lutherani, & Calvinistæ, saltem in Anglia, ubi foeminae reginæ, Elisabethæ, & Anne suminam etiam potestatem sacerdotalem tribuerunt. Liberum arbitrium negabant Manichæi. Ecclesiam solis justis confitare, & Ecclesiam visibilem de orbe terrarum perfisse, docuerunt Donatistæ. Non opertore orare, aut sacrificia offerre pro mortuis, voluerunt Aëriani: vel, ut alii scribunt, Aëtiani. Ciborum delectum non esse adhibendum, docuit Jovinianus. Sanctorum reliquias non esse venerandas, est error Vigilantii: qui idem voluit, Ecclesiasticos esse uxoratos. Rursus imagines Sanctorum non esse honorandas, est hæresis Iconoclastarum, jam damnata in Synodo VII. (qua est Nicæna II.) *action. 6. & 7.* Ex quo patet, quos antesignanos, atque Patriarchas, & Pseudo-apostolos habeant moderni sectari, qui hæsee errores tuerunt: & quām longè absine ab Apostolica doctrina, quāmque minime mereantur, Evangelici dīci.

276. Claudamus huc usque fusè dicta textu dignissimo S. Augustini *l. contra epist. Manichæi, seu fundamenti, c. 4.* qui ferme omnia complectitur, atque ita habet: *In Ca-tholi-*

tholica enim Ecclesia, ut omittam sincerissimam Sapientiam ..... quam in Ecclesia esse Catholica non creditis, multa sunt alia, que in ejus gremio me justissime teneant. Tenet consenso populorum, atque gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firma ta: tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad presentem episcopatum successio sacerdotum: tenet potremo ipsum Catholica nomen, quod non sine causa, inter tam multas heres, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut, cum omnes heretici se Catholicos dici velint, querenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hereticorum, vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere: ista ergo tot, & tanta Christiani nominis charifima vincula, recte hominem tenent credentem in Catholica Ecclesia. Hucusque S. Augustinus.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

277. Ob. 1. contra conclusionem n. 258. positam. Omnes sectæ habent magnum numerum sectatorum, & afferunt pro se plura argumenta, nec ulla est evidenter vera: ergo videtur DEUS permettere, ut quisque liberè amplectatur religionem, quam vult, vel certe in ea permaneat, in qua natus est. Resp. om. ant. neg. cons. quando enim Catholici incomparabiliter plures sunt, & afferunt argumenta incomparabiliter fortiora, in quorum comparatione opposita nullum prudenter movere possunt ad assensum, utique debet quis religionem Catholicam præ aliis amplecti.

278. Ob. 2. Non potest discerni, quænam religio sit præ omnibus aliis credibilis: ergo potest quisque manere in sua. prob. ant. vix etiam ex doctis sit aliquis, quot sint religiones in mundo, & quæ earum notæ &c. (minus autem rudes id nōrunt) qui tamen etiam discernere inter se sectas deberent: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dico, non opus esse, ut sectæ singulæ inter se, sed tantum, ut omnes sub genericâ aliqua ratione comparentur; nam omnes defacto reducuntur ad Gentilismum, Philosophismum, Machometismum, Judaismum, Christianismum, quæ sectæ paulò doctoribus sat notæ sunt, & ex eorum comparatione facile potest videri, solum Christianismum esse evidenter credibilem.

Quod autem spectat ad ipsas diversas sectas Christianorum, aliquæ jam iterum intercederunt, ut Sabellianorum, Novatianorum, Priscillianistarum, Gnosticorum &c. & de his certum est, eas non esse veram religionem; cum haec ex promissione Christi debeat semper perseverare, usque ad finem mundi, & nunquam contra eam præ-

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

valere possint, portæ inferni, ut eam subvertant. Idem est de iis sectis, quæ paucissimos tantum habent sequaces; cum Ecclesia, eti ab initio possit esse inter paucos, tamen in progressu debeat multos assecelas numerare, ut sit Catholica ex n. 265. & 266. igitur eas tantum nōesse oportebit, quæ extant adhuc paulò celebriores. Neque has debet quis intimè quoad singulos articulos habere perspectas: sed satis erit, nōssimotiva credibilitatis nostræ religionis Catholice, & simul scire, quod oppositæ sectæ aequalia non habeant; id quod paulò doctoribus facilè constat, vel ex eo, quod sectarii talia non afferant, allaturi certè sexcentis in libris, si possent.

Eandem notitiam etiam rudes possunt habere; tum ex instructione doctorum, qui ista iis explicare possunt ad captum, & sapienter etiam debent; tum ex propria consideratione; nec enim magna opus est speculatione ad motiva credibilitatis, hactenus allata, intelligenda. Quid verò de gentibus illis dicendum, quæ à nobis, vel humano commercio, ita sejunctæ sunt, ut nulla religionis nostræ notitia ad eas devenerit, est difficultas communis cuilibet sectæ Christianorum: & decidi solet in tractatu de providentia, quando queritur, an DEUS omnibus hominibus det sufficientem gratiam ad salutem: quod affirmativè resolvimus in tract. de DEO. a. n. 615. & seq.

279. Ob. 3. contra conclusionem n. 262. positam. Notæ, quæ à nobis afferuntur, sunt tantum rationes, humano ratiocinio inventæ, & non è Scripturis petitæ: ergo nihil probant. prob. cons. S. Augustinus l. de unitate Ecclesie c. 2. ait: *Quæstio est, ubi sit hoc corpus, id est, ubi sit Ecclesia... . . . puto, quod in illius potius verbis eam querere debemus, qui veritas est: . . . . in verbis nostris Ecclesiam queri nolumus.* & c. 3. *Nolo humanis documentis, sed Divinis oraculis, Sanctam Ecclesiam demonstrari.* ergo. Resp. om. ant. neg. cons. ad prob. diff. ant. & S. Augustinus ibi loquitur contra eos, qui non admirerunt Sacram Scripturam. neg. ant. contra eos, qui eam jam admirerunt. subdiff. loquitur permissivè. conc. ant. loquitur prorsus exclusivè. neg. ant. & cons.

Loquitur ibi S. Augustinus contra eos hæreticos, qui jam admittebant Sacram Scripturam, & quidem eandem editionem cum ipso, nec dissentiebant adeo multum de sensu. At nostri hæretici nec admittere volunt omnes nostros libros sacros, nec editionem vulgatam: insuper sensum Scripturæ pro suo placito torquent. Sicut ergo alibi S. Augustinus, ut locis citatis n. 147. & 276. alias rationes aliis afferit, imò dicit, sinè Ecclesiæ auctoritate se nec Evangelio crediturum, ita nos etiam bene, præfertim contra eos, qui omnino non admittunt Scripturam, ut Libertini, vel etiam contra alios, qui in textu, & sensu, sape à nobis dissentiant, recte argumentamur

ex aliis, & quidem hucusque adductis rationibus: ex quibus nostra conclusio cuilibet intellectui non pertinaci solidè potest probari: interim non omittimus contra eos, qui S. Scripturam admittunt, etiam ex Scripturis argumentari.

280. Dices. Nulla notæ possunt reddere Ecclesiam ullam credibilem, cui Scriptura Sacra repugnat: atqui repugnat Ecclesiæ Catholice: ergo. Resp. neg. mi. quam adversarii in æternum non probabunt. Jactant hæretici semper Scripturas: & jam S. Hilarius libro ad Constantium (quem librum Constantio ipse tradidit, & incipit: *Non sum nescius*) scribit: *Memento tamen, neminem hæreticorum esse, qui se nunc non secundum Scripturas prædicare ea, quibus blasphemat, mentiatur.* & antiquior Tertullianus *l. de prescript. c. 15.* de hæreticis ait: *Scripturas obtendunt, & hac sua audacia statim quosdam movent: in ipso verò congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimitunt.* Hunc igitur potissimum gradum obstruimus, non admittendos eos ad ullam de Scripturis disputationem: si haec sint vires eorum, an ne eas habere possint, dispici debet, cui competit possessio Scripturarum: ne is admittatur ad eas, cui nullo modo competit.

281. Ob. 4. S. Joannes Baptista nullum signum, seu miraculum fecit, & tamen fuit extraordinariè missus à DEO: ergo etiam Lutherus, & Calvinus, non debuerunt facere miracula. Resp. neg. cons. Ipse S. Joannes fuit miraculum sanctitatis, adeò, ut Judai dubitaverint, an non sit Christus: nobis autem vita Lutheri, & Calvini, tale dubium minimè facit. Dein circa ipsum Joannem, ut ei auctoritatem DEUS conferret, plura miracula fecit. Natus est ex sterili matre: pater ejus obmutuit, & in nativitate filii vocem iterum recepit: in utero parvulus exultavit &c. Quid simile de sectariis dici potest? Adde, ipsum Christum, summis prodigiis notissimum, de Joanne testimonium nobilissimum dixisse. Ulterius S. Joannes nihil docuit contra communem doctrinam, nec à sacerdotibus se separavit, cujus contrarium hæretici faciunt.

282. Ob. 5. Etiam Catholici non amplius signa faciunt, nec daemons expellunt: ergo. Resp. 1. neg. ant. Fiunt adhuc plura semper miracula, et si hæretici pertinaciter id negent. Certe nec Beatissima virgo, nec alii Sancti, cessant miraculosè benefacere devotis clientibus: cedunt quoque adhuc daemons potestati Ecclesiæ Catholice, et si forte non ita frequenter ac sub initium Christianismi. Sed demus, non fieri miracula amplius, quid inde? Nos non doceamus, nisi antiquam doctrinam, quæ miraculis dudum est confirmata: quare non adeò opus est, eam denuo firmari, ut advertit etiam S. Gregorius homil. 29. in *Evang.* ubi ait: *Ut enim ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda; quia & nos, cum arbusta plantamus, tam-*

diu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluisse videamus: & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. At verò hæretici novam doctrinam spargunt, nullis unquam prodigiis approbatam.

283. Ob. 7. Græci etiam possunt ostendere successionem suorum sacerdotum, & tamen hæretici sunt: ergo ex hac nihil probatur. Confirm. Germani Catholici non possunt monstrare successionem suorum Episcoporum, & tamen sunt in vera religione: ergo. Resp. neg. ant. Non possunt Græci omnes ostendere suorum successionem; nam, ut fatetur etiam Calvinus, in Asia, & Ægypto, adeoque Alexandriae, & Hierosolymis, quæ fuere Ecclesiæ Patriarchales, ac ab Apostolis fundatae, interrupta est successio. Constantinopolitana non est ab ullo Apostolo primitus fundata. Resp. 2. om. ant. dist. conf. ex successione sola nihil probatur. om. cons. ex hac, & aliis notis, se rationibus. neg. cons. Nōrunt omnes Logici, etiam dari proprium secundo modo, hoc est, quod convenit omni, sed non soli, ut homini esse bipedem; unde mala est consecutio: *est bipes: ergo est homo.* At totum complexum proprietatum non potest convenire, nisi uni soli: & sic omnes notæ vere Ecclesiæ, non nisi uni, & nulli alteri convenient. Ad confirm. neg. cons. Sufficit Germanis Catholicis, si ostendatur successio Episcoporum Romanae Ecclesiæ, cui ipsi conjuncti, atque subjecti sunt, & quam magistram veritatis agnoscunt, ac sequuntur.

284. Ob. 7. Potest DEUS permittere, tantam apparentiam credibilitatis pro religione falsa, quantam pro vera: ergo ex his lignis non redditur evidenter creditibilis religio Catholica. Resp. neg. ant. nam, licet dixerimus n. 102. quod DEUS possit respectu hominis particularis, vel paucorum particularium, permettere aliquam apparentiam tantam pro aliqua falsitate, quantum pro veritate, e.g. ut tam verum, quam falsum, æqualiter dicatur ab eodem parocho, vel etiam, ut videantur alicui homini rudi stare pro articulo falso, tot, & tam docti, quot, & quam docti stant pro vero, tamen DEUS non potest omnem prorsus apparentiam permittere pro falso, quam pro vero; nam in primis DEUS nunquam potest permittere pro falsitate vera miracula, veras prophetias, tantum consensus hominum doctissimorum, & sanctissimorum, per tot secula, & quidem in iis circumstantiis, in quibus nullo modo esset prudenter suspicibilis falsitas.

Si enim hæc DEUS posset permittere, homines prudenter imputarent illam falsitatem DEO, ut diximus n. 92. & prudenter sequerentur eum errorem; imò obligarentur, eum sequi. Multò minus id permittere potest DEUS, respectu totius Ecclesiæ; alias ista posset prudenter amplecti falsum, & totus mundus prudenter imputaret DEO mendacium: quin etiam DEUS, vel deberet velle, ut homines amplecterentur falsitatem, quam prudenter putarent ab eo dictam, vel faltem non deberet velle, ut ullam religionem

nem amplectentur; cùm non haberent, unde veram à falso dignoscerent: imò nulla jam esset vera religio in mundo, contra dicta n. 220. vel certè non essent obligati homines ad eam amplectendam, & ipsa foret otiosè instituta.

285. Ob. ultimò. Note veræ Ecclesiæ non debent assignari illæ quatuor, allatae n. 271. sed aliæ ex Calvino, Brentio, & Augustana confessione, de quibus videatur Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 96. scilicet pura, ac sincera prædicatio verbi Divini, & legitima administratio sacramentorum: alii addunt constantiam in confessione fidei, atque obedientiam erga ministros verbi, quatenus verbum administrant: ergo. Resp. neg. ant. Note nostræ desumptæ sunt ex Concilio Niceno, & non tantum ex cerebro unius, aut alterius heretici. Dein signa, à sectariis istis allata, sunt magis obscura, quām sit ipsa Ecclesia independenter à signis; nam de hoc ipso vel maximè dubitatur inter varias sectas, quānam habeat veram prædicationem, legitimum usum sacramentorum &c. & in omnibus sectis aliqui, si non constantes, saltē pertinaces sunt: quāquam tot, tamque illustria martyrum testimonia, pro alia, quām pro nostra non dentur. Subjectio etiam ad ministros religionis aliqua apud omnes datur; unde ista signa quālibet secta sibi arrogabit: adeoque ex his, nudè sumptis, nisi aliunde majus discrimen ostendatur, & ipsa e. g. veritas doctrinæ, per alia signa monstretur, nihil certi rescribetur: sed, ut prius, obscura manebit Ecclesia.

QUÆSTIO III.

De Ecclesiæ Proprietatibus.

ARTICULUS I.

An Ecclesia Vera debeat esse semper visibilis.

286. Ecclesiæ esse visibilem (ut rete Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 85. ait) est, eam esse semper, ut vera doctrina, ac professio fidei, & legitima sacramentorum administratio in perpetuò vigeat, ac palam in oculos, irēisque incurrat: dein, ut talibus signis sit festa, ut ab aliis catibus infidelium possit discerni, & evidenter credibile sit, eam solam se veram. Hanc visibilitatem perpetuam Ecclesiæ veræ omnibus modis negant nostri mporis sectarii: quamvis enim ipsum etiā, Ecclesiæ ab initio, per primos circiter quadragesitos, vel quingentos annos esse visibilem; at postea, per plura saecula, deditam fuisse invisibilem, audacissimè assertint; quippe facile vident, si Ecclesiæ visibilis esse debeat, eorum sectam non esse veram Ecclesiæ; cùm ante ducentos, & paucamplius annos, nulla Ecclesia Lutheranæ, vel Calvinistarum, vel Zwinglianæ,

rum, fuerit ulla in orbis parte visibilis. Quāmvis enim fuerint antiqui heretici, qui errores eorum aliquos tenuerint, tamen nulla secta in omnibus, etiam substantialibus cum ipsis omnino convenit, ut ostendit Tannerus n. 274. à nobis citatus.

287. Dico cum Catholicis omnibus, Ecclesia vera debet esse semper visibilis, Prob. 1. Isaie 61. v. 8. & 9. dicitur Fædus perpetuum feriam eis, & scient in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes, qui viderint eos, cognoscant illos; quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus: Quod autem hoc capite de Ecclesia sermo sit, colligitur, tum ex Luca 4. v. 17. ubi Christus capit illud caput Isaie legere, & postea v. 21. dixit: Quia hodie impleta est hec Scriptura in auribus vestris: tum ex SS. Patribus, communiter id ita explicantibus. Rursus Psal. 18. v. 6. dicitur: In sole posuit tabernaculum suum: quem locum explicans S. Augustinus enarrat. in hunc psalmum, expositione. 2. ait: In manifestatione Ecclesiam suam, non in occulto, non que lateat velut opera, ne forte fiat, scit opera super greges hereticorum. Hinc quoque S. Chrysostomus homilia 4. in illud Isaie: vidi Dominum c. 6. v. 1. ait: Facilius est, solem extingui, quam Ecclesiam evanescere. Confirm. Ecclesia in Scripturis dicitur mons domus Domini in vertice montium. Isaie 2. v. 2. lucerna non sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus. Matth. 5. v. 15. civitas supra montem posita, quæ non potest abscondi: ibidem v. 14. sed hæc utique sunt visibilia, & consequenter per ea Ecclesia denotatur visibilis: ergo.

288. Probatur 2. conclusio. Omnes homines tenentur ingredi veram Ecclesiam, & quidem omni tempore; quia extra illam nunquam est salus, ut habetur ex Lateranensi c. firmiter: Una vero est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur: idemque probatum est à n. 258. ergo debet ea esse visibilis; alias enim homines eam reperire non possent, adeoque tenerentur ad impossibile. Rursus debent omni tempore denunciari posse Ecclesia defectus fratrum, quos correctio fraterna non emendat; neque enim tantum uni homini, sed omnibus, & pro omnibus temporibus, dictum est a Christo Matth. 18. v. 17. Quodsi non audierit eos, dic Ecclesia. Item Christus dedit Ecclesia sua Pastores, & Doctores, ut habetur ad Ephes. 4. v. 11. qui oves regant, & pascant, & quibus oves obedient, ac rudes credant: & hoc quidem usque ad consummationem Sanctorum, & donec occurramus omnes, scilicet Christo Judici in die judicij: ergo debet Ecclesia semper esse visibilis; alias ista fieri non possent, ut consideranti facile patebit: certè S. Augustinus l. 19. contra Faustum c. 11. ait: In nullum autem nomen religionis, seu verum, seu falsum, coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilium, consortio colligentur. Confir. Ecclesiæ non sufficit ad sanctitatem fides

fides tantum interior, & occulta, sed requiritur etiam exterior ejusdem professio, ut ait Apostolus ad Rom. 10. v. 10. dicens: *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem:* atqui, si Ecclesia non sit visibilis, non potest dari aperta, & ore facta confessio fidei: ergo deber Ecclesia esse visibilis.

289. Ob. 1. Sacra Scriptura sape ait, Ecclesiam Christi esse invisibilem: ergo ant. prob. variis textibus. 1. mō. *Jeremias 31. v. 33.* *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.* 2. dō. *Psalm. 44. v. 14.* *Omnis gloria ejus filie regis ab intus.* 3. tō. *Luca 17. v. 20.* *Non venit regnum DEI cum observatione: neque dicent: ecce hic, aut ecce illic: ecce enim regnum DEI intra vos est.* 4. tō. *John 3. v. 24.* *Spiritus est DEUS, & eos, qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare.* 5. tō. 1. *Petri 2. v. 5.* *Dominus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles DEO:* ergo. Confir. Christus *Luc. 18. v. 8.* dicit: *Veruntamen filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* ergo sub finem mundi, quando secundò adventi Christus, ita fides, seu Religio, aut Ecclesia erit occulta, ut vix inveniri queat: ergo etiam aliis temporibus potest esse occulta, vel invisibilis. Resp. his textibus nihil probari.

Ad primum Resp. Jeremias non vult discernere Ecclesiam antiquam à nova per hoc, quod hæc futura sit cætus internus, aut invisibilis, sed, quod habitura sit maiores gratias internas: signa autem externa nullatenus negat. Secundo textu tantum significatur, præcipuum ornamentum Ecclesiae esse gratiam interiorē: non vero negatur omnis ornatus exterius visibilis: imò additur ibi etiam vestitus deauratus, & circumdans varietate. In tertio textu sermo est de adventu duplice Christi in mundum: unus est præsens, ratione cuius dicitur, regnum DEI intra nos esse, hoc est, per abundantiorem internam gratiam, per quam in potestate nostra est, observando legem Evangelicam Christum recipere, & regnum DEI acquirere: sicut scilicet Judæis DEUS dicit *Deuteronomii 30. v. 14.* mandatum suum esse juxta ipsos, & in ore, ac corde ipsorum: *Fuoste est sermo valde, in ore suo, & in corde tuo:* quod S. Paulus ad Rom. 10. v. 8. & 9. explicat de Evangelica lege, quæ corde, & ore impletur, dicens: *Hoc est verbum fidei, quod prædicamus; quia, si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quod DEUS illum suscitavit à mortuis, salvus eris.* Alter autem adventus Christi fururus in die judicii, erit improvitus, nec longè antè pro certo tempore predici poterit: sed quid hæc ad rem nostram?

Quartus textus (ut ex contentu pater) significat tantum, non esse certo loco alligatam orationem, DEO placentem (ut aliquo modo in veteri testamento erat alligata templo Hierosolymitano) sed ubique DE-

UM orari posse, modò non labiis solidum, sed etiam corde, & spiritu oretur: sedrum hoc extra rhombum. Quintus textus S. Petri utique non excludit domos materiales, seu templa, qualia etiam, quamvis satis vacua, habent ipsi sectarii: igitur tantum significat, Ecclesiam esse domum spiritualem, non quod sit invisibilis spiritus, sed quod à Spiritu Sancto potissimum regatur; sic etiam dicitur homo spiritualis. Spirituales autem hostias appellat Apostolus bona opera; quia, ut meritaria sint, debent esse spiritui, siue fidei, & charitate formati. Tandem aliquando, quod non est spirituale quoad substantiam suam, sed tantum spirituali servit, vocatur in Scriptura spirituale: sic S. Paulus 1. Cor. 15. v. 44. etiam corpus vocat spiritale. Ad confir. Textus non venit ad rem; non enim ibi sermo est de fide, sed religione, seu de professione fidei Christianæ, sed de fide viva, & ardente, quæ maximè stimulat ad orandum DEUM cum magna fiducia, ad quam orationem ibi hortatur Christus, & cujus aliquem defectum tunc fore insinuat. vide Maldonatum, & Cornelium à Lapide in *hunc cum.*

290. Ob. 2. SS. Hilarius, & Hieronymus dicunt, Ecclesiam tempore Arianorum latuisse, eandemque etiam fore latenter tempore Antichristi: sicut tempore Eliatuit Ecclesia Hebræa: ergo. Resp. Est evidenter falsum, quod Arianorum tempore ita latuerit Catholica Ecclesia, sicut per milles, & plures annos, debuisset latere Ecclesia, juxta Lutherum, vel Calvinum, scilicet ita, ut nemo de ea quidquam sciverit; cum tempore Arianorum semper fuerint manifesti Romani Pontifices, & incomparabiliter magis nota tunc Ecclesia, quam tempore persecutionis factæ ab ecclesiis. Unde hi SS. Patres tantum volant dicere, Ecclesiæ non habuisse tunc omnem pristinum splendorem externum, nec non plures fideles latuisse in locis abditis, vel carceribus, id quod etiam fiet tempore Antichristi. Quod attinet ad Eliæ tempora, tunc certè etiam vera fides non fuit è mundo deleta; et si enim è regno Israël exulasset, tamen fuisset adhuc in regno Juda: inò illis temporibus vivebat Alia, & Josaphat, reges Juda boni, & DEI veri cultores. Adde, quod in ipso Israële erant septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, 3. Regum. 19. v. 12. unde Ecclesia quidem potest premi, sed non opprimi, vel omnino abscondi.

291. Ob. 3. Ecclesia creditur: ergo non videtur: prob. cons. fides debet esse de re obscura, non visa: ergo. Confirm. Ita Ecclesia tempore Christi Domini, & Apostolorum fuerit visibilis, non debuit semper manere visibilis: ergo. Resp. dist. cons. ergo Ecclesia non videtur sub ea ratione, sub qua creditur. conc. vel om. cons. sub alia ratione. neg. cons. ad prob. dist. ant. fides debet esse de re, sub omni ratione obfusa. neg. ant. sub aliqua ratione. conc. vel om. ant. & neg. cons. Sic S. Thomas Apo-

Apostolus, licet viderit Christum ut hominem, tamen credit in eum ut DEUM; quia scilicet sub ratione DEI eum non viderat. Sic, licet videamus baptismum, tamen credimus eum, seu ejus virtutem tollendi peccatum &c, quam non videmus. Sic etiam videamus Ecclesiam per signa credibilitatis: sed credimus eam ut affectam infallibili afflentia Spiritus Sancti, quam non videmus: imo nec videmus Ecclesiam ut dictam a DEO, sed eam tantum credimus. Verum de obscuritate fidei plura, quando de evidentiā in attestante. Ad confirm. neg. ant. Rationes nostrae n. 288. adducta universales sunt pro omni tempore: textus etiam Scriptura universaliter de Ecclesia in omni statu loquuntur. Accedit, quod, si Ecclesia facta fuisset invisibilis, certè portæ inferi contra eam prævaluissent; quia impedirent, ne quisquam eam ingredi posset: item ne ingressi possent ore confiteri fidem, parere præceptis Ecclesie, pascere, vel instruere alios &c.

292. Ob. 4. Non opus est, ut omnes ipsa ingrediantur Ecclesiam, modò eam ingrediantur in voto, ut cathecumeni: ergo Ecclesia non debet esse visibilis. prob. cons. et si Ecclesia non esset visibilis, tamen possent omnes desiderare ejus ingressum, seu per votum, & desiderium, intrare Ecclesiam ergo. Resp. neg. cons. ad prob. om. ant. neg. cons. & suppositionem; quod scilicet in eo casu votum illud esset justificans; nam illud votum eatenus justificaret, quatenus esset voluntas, implendi præceptum obligans ad ingressum Ecclesie: atqui in eo casu hoc præceptum tam parum posset dari, quam parum modò hominibus potest dari præceptum volandi; quia homines illud præceptum ingrediendi Ecclesiam, in casu Ecclesie invisibilis, non possent implere, nisi ad summum casualiter: quod de nullo præcepto, prudenter statuto, dici potest: DEUS autem utique, quando præcipit, prudenter præcipere debet; unde in eo casu homines neque possent habere votum, implendi præceptum ingrediendi Ecclesiam: neque (quod ordinariē saltē requiritur) possent conatum adhibere ad eam inveniendam, & ingrediendam; non enim potest quis velle implore præceptum, quod non datur. Dein, si omnes tantum haberent hoc votum, nulla daretur Ecclesia: ergo, si DEUS tamen vell, existere Ecclesiam aliquam invisibilē, deberet providere, ut saltē plures revera Ecclesiam ingrediantur: ad hoc autem requiritur, ut saltē istis sit visibilis, nisi velis dicere, omnia tantum casu contingere, in gravissimo hoc negotio: quod est manifeste absurdum.

293. Ob. 5. Forma Ecclesie, seu fides interior, non est visibilis: ergo neque Ecclesia. Resp. neg. ant. In primis sola fides non est tota forma constituenta Ecclesiam, sed etiam requiritur baptismus, communis cultus, & unio membrorum sub eodem capite: atqui baptismus, & communis cultus exterior, atque subjectio erga Vicarium Chri-

sti, & communio fidelium, est utique sat sensibilis, & incurrit in oculos. Quod attinet ad fidem internam, vel etiam cultum internum, licet hic non sit sensibilis immediate in se, est tamen sufficienter sensibilis mediatè in alio, scilicet in externa professione: sicut in sacramento pœnitentiae, dolor internus est sensibilis per confessionem, vel alius dolor animi, per externos ejulatus. Quod autem signa ista externa possint fallere, nihil probat; solum enim requiriatur sensibilitas eorum tanta, ut quis prudenter possit judicare, hunc, vel illum determinatum hominem, habere fidem internam: quanquam hoc iudicium non sit fide certum, sed ad summum moraliter certum. Dein, licet ista signa possint fallere circa hanc, vel illam personam privatam, non tamen possint fallere circa totam Ecclesiam; nam, cum Christus, non quidem cuique privato, sed tamen toti Ecclesie, promiserit stabilitatem in fide, non possunt omnes, qui exterius Ecclesiam visibilem constitue re censemur, interius fide carere.

ARTICULUS II.

Quinam sint Membra Ecclesie.

294. **E**cclisia in genere, ut diximus n. 219, est *societas communis, ex creaturis rationalibus constituta, supernaturali cognitione DEO adhaerens, ejusque vero cultus inter se communicans*. Unde involvit in primis plures, unus enim non est Ecclesia: imo probabilius neque duo; quia tres in jure dicuntur facere capitulum, & ad congregationem requiruntur caput, & membra; hinc, ut plures dicunt, Adam, & Eva, nondum constituerunt, sed tantum inchoarunt Ecclesiam. Nec obest, quod jam potuerint mereri, vel etiam pœnitentiam agere; quia, quod dici solet, extra Ecclesiam non esse salutem, vel remissionem peccati, aut pœnitentiam, intelligi debet de Ecclesia saltē inchoative tali. Secundò debent Ecclesiam constituere creature rationales, homines, vel Angeli. Tertiò, cum finis Ecclesie sit supernaturalis, debet ipsa etiam adhaerere DEO, per cognitionem supernaturalem, scilicet, vel per fidem, vel per visionem intuitivam. Tandem debet inter membra Ecclesie dari communicatio aliqua mutuum officiorum, & cultus Divini.

Dividitur autem Ecclesia in *Triumphantem, Militantem, & Purgantem*. Prima, seu *triumphantis* est Beatorum in celis: altera, seu *militans* est hominum in terris: tertia, seu *purgans* est animarum in purgatorio; nam damnati in inferno non amplius sunt membra Ecclesie: neque peculiarem Ecclesiam constituant; quia nulla inter eos societas, aut communio officiorum: quae tamen inter priores tres Ecclesias vel maximè datur; nam Ecclesia militans triumphantem respicit, & colit ut adjutricem;

purgantem verò adjuvat: & omnes tres sub eodem capite ad participandum influxum cohaerent: imò Ecclesia, generaliter sumpta, in his tribus suis partibus est eadem, sed in diverso statu, quemadmodum idem est homo in pueritia, virili aetate, ac senectute.

295. Dico 1. Ecclesia in terris militans, hoc est, fide meritaria sub Christo militans, strictissime sumpta pro Ecclesia Catholica, definiri potest *societas communictatis visibilis fidelium baptizatorum, sub uno capite Christo, qui in cœlis regnat, & Vicario ejus in terris, inter se eodem cultus communicantium*. Dixi *societas fidelium baptizatorum*, nam societatem, seu unionem, aut unitatem, ac fidem, & baptismum, requirit Apostolus ad Ephes. 4. v. 3. scribens: *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis: unum corpus, & unus spiritus: sicut vocati estis in una spe vocationis vestre: unus Dominus, una fides, unum baptisma*. & Florentinum in decreto Eugenii de baptismino ait: *Per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficiuntur Ecclesie*.

Requiritur insuper, ut membra sint unita inter se, sub eodem Vicario Christi; nam debent esse conjuncta corpori, non mutilo, aut acephalo, sed integro, & habenti caput, adeoque juncta etiam ipsi capiti: & quidem, cum Ecclesia sit visibilis, debent etiam membra esse conjuncta alicui capiti visibili: quamquam primariò debeant per fidem conjungi capiti invisibili Christo. Unde schismatici, qui se separant ab unitate capitum, non sunt Ecclesie membra: quod confirmatur ex eo, quod Ecclesia die Veneris sancto, seu Paracœves, non minus pro schismaticis, quam pro hereticis oret, ut DEUS... eos... ad fratrem matrem Ecclesiam Catholicam, atque Apostolicam revocare dignetur: rurius ex eo, quod Ecclesia comparetur tunicae inconsutili, quæ non scinditur, nec potest in plures scindi Ecclesiæ; quia tantum una datur; unde pars abscessiva non est amplius ejus membrum. Idem desumitur ex SS. Patribus, qui id clarissime docent apud Bellarmimum, tom. 2. controv. 1. de Ecclesia l. 3. c. 5. & hinc heretici, quibus deficit fides: atque schismatici, qui le separant a capite, & corpore Ecclesie: item excommunicati, qui privantur communione fidelium, atque cultu communi, non sunt membra Ecclesie.

296. Dico 2. Ad membrum Ecclesie militantis non requiritur, ut quis sit justus, aut prædestinatus. Prob. 1. Damnata sunt a Martino V. in Concilio Constantiensi in Bulla: *Inter cunctas: que habetur in fine Concilii: haec propositiones Joannis Hufli. I. Unica est sancta universalis Ecclesia, que est prædestinorum universitas... Universalis sancta Ecclesia tantum est una, sicut tantum est unus numerus prædestinorum. & 3. Præsciti non sunt partes Ecclesia; cum nulla pars ejus finaliter excidet ab ea; eoque quod prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat,*

non excidet: ergo etiam præsciti sunt membra Ecclesie.

Prob. 2. conclusio ex pluribus parabolis S. Scripturæ, in quibus Ecclesia variis rebus comparatur Matth. 3. v. 12. area, in qua est palea, & triticum. Matth. 13. v. 47. sagena misse in mare, ex omni genere pescum, bonorum, & malorum, congreganti. Matth. 22. v. 2. convivio nuptiali, in quo non omnes habent vestem nuptialem. Matth. 25. v. 1. decem virginibus, quarum quinque sunt fatuæ, & totidem prudentes. 2. ad Tim. 2. v. 20. vasis aureis, & ligneis &c. In magnam domo, non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed etiam lignea, & fictilia. Idem SS. Patres colligunt ex illo Matth. 18. v. 17. ubi dicitur, peccantem debere denunciari Ecclesie, & si hanc non audierit, esse vitandum, tanquam ethnicum, hoc est, ejicendum extra Ecclesiam: ergo etiam, dum peccavit, fuit adhuc intra Ecclesie. Idem tradit fusè S. Augustinus in breviculo collationum cum Donatistis collatione diei 3. c. 8. & alii SS. Patres, Cyprianus, Hieronymus, Gregorius &c.

297. Accedit ratio, maximè contra requirentes prædestinationem. Si soli prædestinati essent membra Ecclesie, sequetur, quod, qui semel est membrum Ecclesie, nunquam desineret esse membrum Ecclesie; quia decretum DEI prædestinationis est ab æterno, & in aeternum: & qui semel non esset membrum, nunquam futurus esset membrum Ecclesie: atqui hoc est contra Scripturam ad Ephes. 2. v. 13. *Vos, quando eratis longe, facti estis propè in sanguine Christi*. Dein, an S. Paulus jam erat membrum Ecclesie, quando totis viribus eam persequebatur? Affirmat quidem hoc Joannes Hufli in 2. proposito, quæ sic sonat: *Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus, actibus Ecclesie malignantium consimiles*: verum hoc propositio in Concilio Constantiensi damnata est, & planè ex se est incredibilis. Factus est autem S. Paulus postea membrum Ecclesie, quando conversus est, & baptizatus.

Pariter est prorsus incredibile, quod multi gentiles, dum adhuc adorabant idola, jam fuerint membra Ecclesie; cum tamen multi, postea conversi, etiam sanctè obierint, e. g. aliqui tortores martyrum postea conversi sunt. Rursus, si soli justi, aut prædestinati, spectarent ad Ecclesiam, sequeretur (ut rectè ait Bellarminus) mera confusio; quia hac ratione, nec oves agnoscerent suos pastores, nec isti suas oves; cum nemo de altero sciat, an sit prædestinatus, an non: & multi sint vocati, pauci electi. Similiter cum nemo agnoscat internam alterius justitiam, si soli justi essent membra Ecclesie, eadem confusio oriretur: & dubitate possent fideles, an Episcopi, vel etiam Papa, essent membra Ecclesie, & consequenter, an essent veri superiores, potentes suis præceptis Christianos obligare &c. qua ratione sane (ut rectè advertit Canus de locis Theol. l. 4. c. 3.) esset Christiana

na respublica, à suo auctore insipientissimè constituta, quod dicere esset summè blasphemum.

298. Ob. 1. Ecclesia est *hortus conclusus*, *fons signatus*, *Cantic. 4. v. 12*. qui juxta S. Augustinum continet in se tantum electos: ergo. Confir. Ecclesia etiam comparatur arca Noë, in qua sunt omnes, & soli salvati: ergo soli prædestinati sunt membra Ecclesie. Resp. 1. cum Bellarmino tom. 2. controv. 1. l. 3. de Ecclesia militante c. 7. non omnia, quæ dicuntur in Canticis, exponi debere de Ecclesia: sic illud *Cant. 2. v. 2*. *Sicut lily inter spinas, sic amica mea inter filias*: si explicaretur de Ecclesia, deberent per filias intelligi variæ sectæ infidelium: sed hoc est contra ipsum S. Augustinum, qui epist. 48. post medium de istis filiabus inquit: *Quæ nec spina dici possent, nisi malignitate mororum, nec filia, nisi communione sacramentorum*: atqui infideles non gaudent communione sacramentorum; unde per lily anima perfecta, per spinas animæ peccataices: vel per lily Beatissima Virgo, per spinas alii homines, saltem originali peccato infecti, intelliguntur. Sic etiam hortum conclusum quidam intelligunt de Beatissima Virgine, quidam de quavis anima perfecta.

Si tamen contendas, id dictum debebere de Ecclesia intelligi, dist. ant. Ecclesia est, vel dicitur fons signatus, aut hortus conclusus, denominatione defumpta ab omnibus partibus. neg. ant. denominatione defumpta à nobilioribus membris. conc. ant. & neg. cons. Utique denominatio, quæ tribuitur toti, non semper convenit cuique parti: sic homo dicitur rationalis, quamquam corpus tale non sit: sic etiam Ecclesia potest dici fons signatus, modò aliqua ejus membra signata, seu prædestinata sint: item potest dici hortus conclusus, modò ab aliquibus membris exclusum sit omne malum: imò modò exclusa sit hæresis.

Neque etiam S. Augustinus plus vult dicere, qui tract. 45. in *Ioannem* clare ait: *Secundum istam ergo præscientiam DEI, & prædestinationem, quam multæ oves foris, quam multi lupi intus: & quam multæ oves inus, & quam multi lupi foris*. Idem S. Augustinus epist. 59. ait, esse morem Scripturarum, de toto dicere, quod parti convenit. vide dicta n. 302, ubi etiam inventies verba S. Augustini formalia. Ad confir. dist. ant. Ecclesia comparatur arca Noë quoad omnia. neg. quoad aliqua. conc. ant. & neg. cons. Fuerunt in arca etiam bruta, nunquid & ista erunt membra Ecclesie? item fuere in ea animalia immunda: ergo, si vis comparisonem omnimodam facere, debes admittere, quod ista saltem signent peccatores. Melius autem dicitur, comparisonem factam esse in eo, quod, sicut nemo est salvatus extra arcam; ita etiam extra Ecclesiam non sit salus; non verò in eo, quod omnes in arca sint salvati.

299. Ob. 2. Christus est caput illius Ecclesie, quam salvat: sed salvat tantum

prædestinatos: ergo hi soli sunt Ecclesia. Confir. Membra debent esse similia capiti; sed reprobi non sunt similes Christo: ergo. Resp. dist. ma. Christus est caput Ecclesie, quam salvat, quantum est in se, & quoad suam passionem, ac satisfactionem sufficien-
tissimam. conc. ma. quam salvat absolute. subdist. quam salvat adæquatè sumptam. neg. ma. inadæquatè sumptam. conc. ma. & conc. mi. neg. cons. Etiam hæc denominatio *salvata* potest convenire Ecclesie, licet non convenient omnis partibus.

Ad confir. dist. ma. Membra debent esse similia capiti aliquo modo. conc. ma. omni modo. neg. ma. & dist. sic mi. neg. cons. Nec in physico corpore manus, aut pes, est omnino similis capiti: nec in morali e. g. republica, vel regno, subditi sunt quoad dignitatem, vel alia moralia prædicata, similes capiū, seu principi: sufficit ergo similitudo aliqua: talis autem multa est, etiam inter Christum, & peccatores; est enim similitudo inter ipsos quoad humanam naturam, secundum quam dicitur nobis Christus similis factus: item est similitudo per baptismum, & fidem. Nec dicas, totum corpus Christi physicum esse salvum, adeoque etiam totum corpus mysticum debere esse salvum; alias sicut totum corpus Christi physicum est unitum Divinitati, deberet etiam ita esse unitum corpus Christi mysticum, quod est falsum; unde similitudo non debet esse in omnibus.

300. Ob. 3. Ecclesia est unum ovile, in se complectens oves Christi: sed oves Christi sunt tantum prædestinati: ergo prob. mi. Christus dicit *Joannis 10. v. 27. & 28*. *Oves meæ vocem meam audient, & ego cognosco eas, & sequuntur me; & ego vitam eternam do eis, & non peribunt in eternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea*: sed hoc tantum verificatur de prædestinatis: ergo. Confir. Peccatores sunt membra civitatis Babylonicae: ergo non sunt membra Solymæ, seu Ecclesie. Resp. 1. Ovine Christi complectuntur etiam hædos; nam hi dicuntur *Matth. 25. v. 33*, segregandi in die judicii, seu separandi ab ovinis: ergo prius fuere mixti in eodem ovili.

Resp. 2. om. ma. neg. mi. ad probat, conc. totum; quia per id non probatur intentum; nam, licet in uno, vel altero loco Scripturæ, per oves intelligentur soli electi, ut loco citato, & *Matth. 25. v. 33*, ubi dicuntur statuendæ à dextris; tamen hoc non contingit universaliter; nam eodem loco *Joan. 10. v. 12*, dicit Christus: *Lupus rapit, & dispersit oves*: hoc est, aliquæ illarum pereunt: item *Psalmi 73. v. 1*, dicitur: *Irratus est furor tuus super oves pascuae tuae, rursus Psal. 78. v. 13*. *Nos autem populus tuus, & oves pascuae tuae*: ubi David loquitur de omnibus Judæis, qui non omnes fuere electi. & *Ezech. 34. v. 8*, dicitur de Domini ovinis: *Facti sunt greges mei in rapinam, & oves mee in devorationem omnium bestiarum*. Quare, quando est ser-

mo de solis electis, per oves non intelliguntur tantum membra Ecclesiae, sed membra electa; nam Christus *ibidem*, seu *Ioan. 10. v. 16.* dicit: *Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili: quod rectè exponit S. Thomas in expositione Evangelii S. Joannis in hunc locum, item Cornelius à Lapide in hunc locum, de gentilibus, qui necedum tunc erant membra Ecclesiae, sed primum debebant fieri. At, si sermo est de membris Ecclesiae, & ista universaliter dicuntur oves, e.g. *Joannis ultimo v. 17. Pasc oves meas:* nullo modo potest probari, quod per oves tantum intelligentur electi.*

*301. Ad confirm. neg. conf. Potest quis ratione diversarum habitationum, vel jurium, spectare ad duplum civitatem: & sic etiam peccator, ratione fidei, & communicationis cum fidelibus, spectat ad civitatem DEI: ratione scelerum spectat ad civitatem diaboli. Sic etiam Bellarminus tom. 2. contr. 1. l. 3. de Ecclesia militante. c. 7. exponit illud. *1. Ioan. 2. v. 19. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permanissent utique nobiscum:* exponit, inquam, illud *ex nobis* de iis, qui specialiter ratione prædestinationis erant oves Christi, & membra Ecclesiae. Et in eodem sensu eadem verba explicat tam Glossa interlinearis, quam Lyrani. Cornelius à Lapide in hunc locum putat, eos dici non esse *ex nobis*, seu ex membris Ecclesiae, sicut pater quandoque de filio improbo dicit: *Non est meus filius, nec eum pro filio agnoscō.* Canus de locis Theol. l. 4. c. 6. seu postremo. §. sed ut argumento huic ait, intelligi posse factos, & simulatos Christi discipulos, qui quasi amici ad tempus, & socii mensæ, in die necessitatis recesserint: quasi S. Joannes diceret: Inter nos versabantur, & sacramenta nobiscum habebant communia: sed simulatio tantum erat: idisque, cum non essent ex animo, & verè nostri, non erant ex nobis.*

*302. Ob. 5. Ecclesia Christi est sancta: ergo ejus membra non possunt esse peccatores. Confirm. 1. Peccatores non sunt filii DEI: ergo nec sunt membra Ecclesiae. Confirm. 2. S. Paulus ad Ephes. 5. v. 27. ait Ecclesiam esse *non habentem maculam, aut rugam:* ergo nullum complectitur injustum. Resp. neg. conf. In primis Ecclesia dicitur sancta, ratione doctrinæ fidei, & morum, quæ est sanctissima: rursus Ecclesia in celis tota est sancta: &, si sanctum dicitur, quod habet gratiam sanctificantem, etiam Ecclesia militans eam habet in plurimis membris; quare etiam ista, ratione istorum membrorum, magis principalium, potest dici sancta. Ubi notandum, quod S. Augustinus dicit epist. 59. post medium: *Scriptura mos est, ita loqui de parte, tanquam de toto: sicut Paulus Corinthios, in primis epistola sua partibus, ita laudat, tanquam omnes tales sint, cum essent laudabiles quidam eorum: & postea, in nonnullis epistola ipsius locis, ita reprehendit, tanquam omnes culpabiles essent, propter quosdam, qui tales erant. Itam**

Divinarum Scripturarum consuetudinem, per omne corpus literarum ejus creberrime sparsam, quisquis diligenter adverterit, multa dissolvit, quæ inter se videntur esse contraria.

*Quod autem denominatio aliqua possit tribui toti, et si non conveniat singulis partibus, est clarum ex millenis exemplis. Sic homo dicitur rationalis, materialis, corruptibilis, licet non singulæ partes sint tales. Unde principium: *Bonum ex integra causa, malum ex quocunque defectu:* non venit ad rem; quia hoc tantum verificatur de actibus moralibus, qui, ut revera sint boni, debent ex nullo capite vitiani. An autem denominatio sit toti alicui tribuenda, an non, colligendum est ex ipsa definitione, vel communis intelligentia illius denominacionis: & siquidem ea definitio cum veritate possit affirmari de toto, potest ei tribui denominatio, licet non singulis partibus conveniat: e.g. corruptibile dicitur, quod non semper manet, quale est, sed destruitur manente subiecto: hoc certè competit homini; licet non competat omni ejus parti, e.g. animæ; unde homo absolute potest dici corruptibilis. Ad 1. confirm. neg. conf. quæ non probatur. Ad 2. confirm. dist. ant. S. Paulus ait, esse talen Ecclesiam triumphantem. conc. ant. militarem. subdist. denominatione competente toti Ecclesiae, ratione membrorum præcipuorum. conc. ant. competente singulis membris. neg. ant. & conf. S. Augustinus, l. 1. retract. c. 7. hoc dictum explicat de Ecclesia triumphante.*

*303. Ob. 6. S. Augustinus l. 3. de doctrina Christiana c. 32. ait: *Non enim revera Domini corpus est, quod cum illo non erit in aeternum:* ergo non prædestinati non sunt membra Ecclesiae. Resp. dist. conf. ergo non prædestinati non sunt membra Ecclesiae stabilia, & perpetuò talia permanitura. conc. conf. non sunt membra pro nunc, dum in vita retinent ea, quæ nos requirimus ad membrum Ecclesiae. neg. conf. S. Augustinus per Domini corpus ibi intelligit corpus Christi morale, non quomodounque tale, sed id, quod erit semper tale permaniturum in celo; nam *ibidem* se explicat dicens: *Nunc in uno sunt, ... non tamen semper in uno erunt; ipse est quippe ille servus, commemoratus in Evangelio, cuius Dominus, cum venerit, dividet eum, & partem ejus cum hypocritis ponet.**

*Nota insuper, quando fortè unus, aut alter ex Patribus dicit, in corpore Christi nihil esse mortuum, intelligendum esse, nihil omnino mortuum, ita ut nec habeat aliquam vitam secundum quid: non autem tantum simpliciter mortuum, ita, ut adhuc habeat vitam secundum quid. Peccator carrens gratiâ dicitur simpliciter mortuus, nec potest dici membrum Christi simpliciter vivum, ut definit Tridentinum *sess. 6. c. 7.* quia tamen adhuc fidem, & communionem fidelium, adeoque aliquem motum retinet, habet adhuc aliquam vitam animæ secundum*

dum quid, ferme sicut manus arida, nec potens moveri, dicitur emorta, licet adhuc aliquo modo tenuiter nutritatur.

304. Ob. 7. à contrariò. Schismatici, & excommunicati, retinent baptismum, & fidem: ergo sunt membra Ecclesie. Confir. ex S. Augustino *ad Donatistas post collationem c. 20.* dicente: *Neque enim à populo DEI separamus, quos vel degradando, vel excommunicando, ad humiliorem patienti locum redigimus:* ergo. Resp. neg. cons. Ista non sufficiunt ad membrum Ecclesie, si desit communicatio externa respectu aliorum fidelium, vel subjectio respectu Prælatorum; unde excommunicatus potest quidem in Ecclesia manere in voto, adeoque etiam poenitentiam agere; sed non manet in ea re ipsa. Ad confir. Textum S. Augustini Bellarminus *tom. 2. controv. 1. l. 3. de Ecclesia c. 6.* suspicatur esse corruptum, & omnissimam particulam non, ut legendum revera sit: *Neque enim non separamus; nam statim sequitur: Et ubi hoc facere, pacis, & tranquillitatis Ecclesia gratia, non permittemus, non tamen ideo Ecclesiam negligimus:* quæ verba non congruent omissioni separationis. Quodsi textus corruptus non sit, dicendum est cum eodem Bellarmino, per populum DEI non intelligi membra Ecclesie, sed intelligi electos, seu omnes salvandos, à quibus separare non intendunt Episcopi, aut alii Prælati, etiam eos, quos excommunicant.

305. Ob. 8. Ecclesia potest punire schismaticos, hereticos, & excommunicatos: ergo sunt intra Ecclesiam. prob. cons. i. *Corinth. 5. v. 12.* dicitur à S. Paulo: *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, iudicare?* ergo Ecclesia non judicat, consequenter nec punit eos, qui non sunt ejus membra. Confir. Episcopi, incidentes in heresim, possunt validè exercere actus ordinis, e. g. consecrare, ordinare: ergo adhuc sunt membra Ecclesie. Resp. neg. cons. Cùm schismatici, & hereticci, habeant characterem baptisalem, hoc ipso habent debitum redeundi ad Ecclesiam, à qua discessere: sicut ergo oves, fugientes extra ovile, possunt à pastore è fuga retrahi, & verberibus etiam ad redeundum cogi: ita possunt supradicti plecti ab Ecclesia; unde non sunt membra Ecclesie in re, sed in debito, & jure.

Textus autem Apostoli tantum intelligendus est de iis, qui ita foris sunt, ut nunquam fuerint intus, nec ratione characteris habeant debitum redeundi, ut sunt Gentiles, & Judæi. Ad confir. neg. cons. nam Episcopi ratione ejusdem characteris, & debiti redeundi ad Ecclesiam, seu tanquam membra, non quidem in re, sed in voto, habent capacitatem ad alias functiones Ecclesiasticas; item habent exercitium jurisdictionis, dum fideles reputantur; quippe hoc necessarium est ad rectam gubernationem Ecclesie, quæ non judicat de internis, nisi per externa: & cuius alia membra aliæ sepe paterentur inevitabili, & gravissimum damnum; quia e. g. ne scirent, Episcopum, vel parochum esse excommunicatum. Unde Canus *L. 4. de locis Theol. c. 6. seu postremo. resp. ad 12. arg.* ait: *Summum Pontificem, Episcopos, ceterosque Ecclesia ministros, potestate, ac jurisdictione, per hæresim abditam, interiorēisque privari, non modo non certum, sed ne probabile quidem esse, maxima auctoritate Theologi affirmant.*

ARTICULUS III.

An Ecclesia sit infallibilis Regula fidei.

306. Dico cum omnibus Catholice. Ecclesia est regula fidei, seu credendorum infallibilis. Ut autem Gormaz *de virt. Theol. n. 436.* rectè notat *regula fidei*, prout hic accipitur, est *infallibilis propositio, vel applicatio doctrinae fidei;* non enim hic per regulam fidei tantum intelliguntur quicunque *Loci Theologici*, ex quibus scilicet solent erui argumenta pro conclusionibus Theologicis: & qui non omnes sunt regula fidei. Solent autem assignari decem, scilicet 1. *ratio humana.* 2. *auctoritas philosophorum.* 3. *historia humana, etiam Ecclesiastica.* 4. *communis sententia scholasticorum.* 5. *consensus Patrum* (quando aliquid communiter quidem docent, sed non ut verbum DEI traditum) & hi quinque loci non sunt regula fidei. Reliqui vero quinque scilicet 1. *Sacra Scriptura,* 2. *Traditio.* 3. *Ecclesia.* 4. *Concilium Oecumenicum.* 5. *Romanus Pontifex definiens*; possunt (ut patet ex dicendis) esse regula fidei: quanquam Scriptura, aut traditio le solis non sint regula fidei, sed juncta explicatione, seu applicatione Ecclesiae, sub qua comprehenditur Concilium, & Pontifex: adeoque tres ultimi loci possunt reduci ad unum, scilicet ad Ecclesiam, vel per se, vel per Concilium, vel per suum Caput loquenter.

307. Prob. jam conclusio. Cùm nec Scriptura sola, nec traditio, nec spiritus privatus, sufficienter applicant nobis verbum DEI, certè debet dari adhuc alia regula: cùmque fides beatæ esse firmissima, & immutabilis, debet etiam ejus regula esse infallibilis; aliæ enim, deprehensio posse errore, assensus prudenter mutaretur: ergo debet dari alia regula infallibilis: hæc regula alia non potest assignari, quæ Ecclesia, seu ejus definitivum iudicium: ergo. ant. videtur innegabile; aliæ enim Christus non fuisset sat providus, & destituisset Ecclesiam suam medio maximè necessario: reliquistet eam in summa confusione, & incertitudine, divisione, & dissensi.

Nam, si nemo Scripturam, vel traditionem, infallibiliter applicaret, vel res dubias, ultimo, & infallibili iudicio, decideret: tunc (sicut videmus modò apud hæreticos

ticos contingere) nihil certi foret; & cum plurimi inter se non convenienter in opinioribus suis, essent inter se diversi, & dissentientes (certe quamprimum Lutherus infallibilitatem Ecclesiae, tanquam regulæ, negavit, infinita propemodum sectæ ex ejus hæresi ortæ sunt) cùmque ex minus doctis, alii his, alii aliis, adhærent, forent sectæ, & partiales Ecclesiae innumeræ: plurimi dubitarent in utramque partem, non sine confusione: maximè autem rudes destituerentur omni applicatione firma, & digna, cui securè possent fidere; cùm non nisi ex auctoritate res fidei discere possint: imo etiam docti destituerentur necessario medio, ex hac ipsa ratione; quia & hi suo iudicio infallibiliter fidere, nisi per magnam præsumptionem, non possunt: & ipsi quoque res adeò sublimes, quas fides proponit, ex auctoritate dicere debent.

Confir. 1. Christus scivit, orituras esse varias hæreses: & utique voluit instituere Ecclesiam rite ordinatam, tanquam bonam rempublicam: ergo, sicut in civilibus debet dari magistratus, habens auctoritatem, leges interpretandi, ita etiam debet dari similis auctoritas in Ecclesia: & quidem, sicut legislator, si posset dare infallibilem interpretationem legum civilium, malè faceret, si daret fallibilem: ita etiam Christus, cùm potuerit dare infallibilem regulam, non bene dedisset fallibilem. Confir. 2. Si Ecclesia non esset infallibilis, posset contingere, ut doctrina ab ea tradita falleret: ergo sine vitio aliquis ab ea discederet, si fallitatem agnosceret: ergo hæresis, prout significat discessum ab Ecclesia in credendis articulis, ex genere suo non esset vitium: quod est per se falsum.

308. Probatur 2. conclusio contra hæreticos, admittentes Sacram Scripturam, ex hac ipsa. Matth. 28. v. 20. dicit Christus: *Ecce ego vobisum sum usque ad consummationem seculi.* item Joannis 14. v. 16. *Ego rogado Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobisum in aeternum, spiritum veritatis.* & paulo post de eodem Spiritu. v. 26. *Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.* & c. 16. v. 13. *Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* item Matth. 16. v. 18. *Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam.* iterum Matth. 18. v. 17. *Si autem Ecclesia non audierit, sit tibi scut ethnicus, & publicanus.* rursus ad Ephes. 4. v. 11. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alias vero Evangelistas, alias autem pastores, & doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in edificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii DEI.* & 1 ad Timoth. 3. v. 15. *Ecclesia DEI vivi, columna, & firmamentum veritatis.*

Ex his manifestè habetur, Ecclesiam non tantum pro aliquo tempore, sed usque

ad seculi finem, & in æternum, fore semper dirigendam à Spiritu S. ne erret, vel ne cadat columna veritatis: aut ne fideles, qui eam, per pastores, & doctores suos, loquentem tenentur audire, ab ea decipiatur: ne denique inferni potentia contra eam prævaleat, eripiendo veram fidem, & consequenter etiam sanctitatem, quæ fide fulcit. Confir. 1. Ecclesia debet semper esse sancta: ergo debet etiam esse infallibilis; alias enim posset docere doctrinam non sanctam: quo casu non esset amplius sancta, sanctitate suæ doctrinæ, imo nec morum; quia falsitas doctrinæ statim post se traheret etiam aliquam maculam in moribus, saltem in plurimis membris. Confir. 2. S. Paulus ad Titum 3. v. 10. ait: *Hareticum hominem, post unam, & secundam corruptionem, devita, sciens, quia subversus est:* at, quomodo devitabimus, & sciemos, cum subversum, nisi Ecclesia id nos infallibiliter doceat? ergo haec debet esse infallibilis.

309. Probatur conclusio 3. ex SS. Patribus, quorum infinitos textus adducere, quia impossibile est, paucos tantum delibabo. S. Irenæus l. 3. aduersus hæreses c. 4. *Non oportet adhuc querere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere;* cùm Apostoli, quasi in depositorum dives, plenissime in eam contulerint omnia, quæ sunt veritatis. S. Cyprianus l. de unitate Ecclesia. Hanc unitatem Ecclesia qui non tenet, DEI legem non tenet: non tenet Patris, & Fili fidei: viam non tenet, & salutem. S. Augustinus jam relatus est n. 147. & 276. in super enarrat: in psal. 30. concion. 1. ante medium, ait: *In Christo loquitur Ecclesia, & in Ecclesia loquitur Christus, & corpus in capite, & caput in corpore.* S. Hieronymus epist. 57. ad Damasum. *Beatus uaini tui, id est, cathedra Petri, communione confessor: super illam petram edificatam Ecclesiam scio.*

Huc etiam faciunt omnia illa, quæ Patres passim docent, de Ecclesiæ indefectibilitate, de Conciliorum universalium, & Romani Pontificis auctoritate. Tandem dicta hucusque confirmat praxis communissima, atque perpetua fidelium: qua dubiorum solutionem semper petierunt ex Ecclesiæ definitione: & qui Ecclesiæ contradicere ausi fuerunt, semper hæretici habiti sunt, ut ostendi potest per singula scula. Nec dici potest, illos habitos fuisse hæreticos, non quia Ecclesiæ definitionibus, sed quia SS. Scripturis se se opposuerunt; hoc enim ex eo falso est, quod multæ hæreses ex solis Scripturis clarè confutari non potuerint, ut posset ostendi, enumerando varios errores, Quartodecimanorum, Novatianorum, Arianorum, Macedonianorum, Anabaptistarum: qui omnes etiam pro se Scripturas allegabant.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

310. Ob. 1. Ecclesia à SS. Scripturis, & Patribus, comparatur luna: ergo, sicut ista eclipsein patitur, & deficit, ita potest etiam Ecclesia deficere à lumine fidei. Confir. Ecclesia potest sātem deficere à veritate inculpabiliter; hoc enim non obest fidei: ergo. Resp. neg. conf. Similitudo utique non debet esse omnimoda: igitur ea tantum stat in hoc, quod, sicut luna initio mensis sui crevit, usquedum plena sit, ita Ecclesia creverit, usquedum perfecta fuerit. 2. quod, sicut luna lumen habet à sole, ita Ecclesia lumen fidei habeat à Christo. 3. quod, sicut luna eclipsein patitur, ita Ecclesia patiatur persecutiones, quibus aliquando imminuta est fidelium numero, vel etiam externo, & aperto splendore, ut dictum n. 290.

Ad confir. neg. ant. nam licet inculpabiliter à veritate deficere possit homo privatus, tamen hoc non potest contingere in Ecclesia; alias enim non amplius eset columna, & firmamentum veritatis: nec maneret cum ipsa spiritus veritatis: omniāque forenē dubia, etiam ipsa Scriptura; cūm dubitari posset, an non circa hanc ipsam Ecclesia inculpabiliter erraret. Nec dici potest sufficere, modò Ecclesia sit infallibilis in designanda vera Scriptura; si enim infallibilis est in hoc p̄ntō, cur non in aliis? 2. nisi sātem sit Ecclesia etiam infallibilis in explicatione Scripturæ, nondum est satis confutum; cūm Scriptura sit obscura, nec se sola clare intelligatur, ut dictum à n. 181. & seq. 3. cūm non omnia in Scriptura continantur, ut n. 192. probatum est, debet etiam Ecclesia esse infallibilis, quoad rite determinanda illa, quæ ex traditione creduntur, eaque etiam rite explicanda, adeoque quoad omnia, extra, & intra Scripturam definienda.

311. Ob. 2. Ecclesia potest errare tempore sedis vacantis, seu quando nullus est Pontifex, vel tempore schismatis, quando plures sunt Pontifices dubii: ergo. Resp. neg. suppositum, quod tunc aliquid posse definiri, tanquam de fide credendum; nam tempore sedis vacantis, Cardinales tantum habent auctoritatem ad eligendum Pontificem: tempore vero schismatis Concilium Generale congregatum tantum habet auctoritatem, seu potestatem, sibi providendi de certo capite, seu creandi legatum, & indubitatum Pontificem: non vero habet potestatem condendi leges universales, quæ vim habeant obligandi Ecclesiam, independenter à confirmatione veri Pontificis; nam, ut Eximus Doct̄or. 4. de legibus c. 6. n. 4. latè ostendit, Concilium tempore schismatis tantum habet potestatem illam, quæ necessaria est, velut ad defensionem Ecclesiae, eamque pacificandam, eligendo Ponti-

ficem certum: quam potestatem ei tribuit jus naturale, sicut optimatibus regni, in ordine ad constitutionem regis. At verò maiorem potestatem, nec jus naturale, nec positivum, Concilio in eo casu tribuit; cūm nullum jus, plus aliquid tribuens, ostendi posset; unde ad summum obligarent Ecclesiam tales leges vi sp̄ontanæ acceptationis.

312. Ob. 3. Ecclesia est libera ad credendum: ergo potest non credere: ergo potest fides omnis deficere: ergo Ecclesia non est absolutè infallibilis. Resp. 1. Pontificem, & Concilium, quando repräsentant totam Ecclesiam, & quando totam Ecclesiam obligant, non esse liberos, ad docendum verum, vel falsum; nam tunc assistentia Spiritus S. id impedit. Interim tamen habent sufficientem libertatem ad meritum, ut Christus, qui etiam non potest dicere falsum. Habent scilicet tunc Pontifex, & Concilium, libertatem contradictionis, ad loquendum, vel omnino tacendum: habent etiam libertatem, ad varias bonas intentiones, & amplectenda motiva, impellentia ad volendum definire. Sed tamen per hoc nondum satifit arguēto; nam per hoc non tollitur, quo minus tota Ecclesia, seu omnia eius membra, etiā recte doceant, tamen male credant, non assentiendo propriæ doctrinæ: atqui sic deficeret fides totius Ecclesiae, adeoque etiam ipsa; nam ad eam constituendam, non tantum requiritur doctrina vera, sed etiam cœtus fidelium rite creditum.

Resp. igitur 2. cum Gormaz de virt. Theol. n. 376. dist. ant. Ecclesia est libera ad credendum libertate antecedente. conc. ant. libertate consequente. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Antequam DEUS determinaverit, creare hos homines, & facere, ut nascantur in religione Catholica, jam prævidit, quod plurimi his, vel illis auxiliis, sint consensi, & cum istis rite credituri; unde postea eo decreto, quo determinavit, eos creare, etiam decrevit, pluribus quovis tempore dare auxilia illa congrua: & simul prædefinivit eorum fidem: quod decretum prædefinitivum, licet sit antecedenter impedibile, adeoque quilibet possit antecedenter à fide deficere, non tamen est frustrabile consequenter; hinc nunquam omnes deficient. Quare etiam consequenter ad hanc scientiam, de aliquorum in fide perseverantia, sub his, vel illis auxiliis, & consequenter etiam ad decretum DEI, dandi ea auxilia, potuit DEUS infallibiliter promittere, quod nunquam sit tota Ecclesia à fide defecta: neque ea promissio, subsequens illam scientiam medium, ulla tenus tollit libertatem. Sed fusior hujus rei explicatio petenda est ex tractatu de DEO, ubi de prædefinitionibus agitur.

313. Ob. 4. Ecclesia sunt tantum homines: sed hi possunt errare: ergo. Confir. Singuli homines possunt errare: ergo etiam omnes. Resp. dist. ma. Ecclesia ut considerata sine assistentia Spiritus S. sunt

tantum homines. conc. ma. ut considerata cum illa assistentia. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Ecclesia quidem, si consideretur tantum ut congregatio piissimum, & doctissimorum hominum, habet maximam auctoritatem: attamen ea nondum omnino infallibilis est: adeoque nondum sufficit ad applicandum infallibilitatem verbum DEI; unde accedit promissa assistentia Spiritus S. docentis omnem veritatem, quae addit infallibilitatem.

Ad confir. om. ant. neg. conf. Non est bonum hoc argumentum, à sensu distributivo ad collectivum; sicut non est bonum: Singuli testes non faciunt plenam probationem: ergo neque omnes; quia scilicet, ut non quilibet testis solus habet auctoritatem requisitam à legibus, ita nec singuli homines habent assistentiam Spiritus S. quae promissa est Ecclesia: & collectio Ecclesiae est saltem conditio, sine qua non est promissa illa assistentia cuilibet in particulari. Dixi om. ant. propter Summum Pontificem, de quo inferius. Addo, quod minister quilibet Ecclesia, qui non tantum materialiter est missus, sed formaliter, sive, dum loquitur formaliter ut missus, seu explicat doctrinam Ecclesiae verè talem, concipiatur à fidelibus habere infallibilitatem saltem actualem, seu quoad illum actum docendi, non verò habitualem, & permanentem; quia in alia occasione hic ipse minister potest docere aliiquid contrarium doctrinæ Ecclesiae.

314. Dices. Nunquam aliiquid definitur à tota Ecclesia; quis enim ex omnimundo omnes fideles colligat in unum Concilium? Resp. Sicut in cibilibus dicitur respublica, vel urbs, aliiquid statuisse, quamvis non omnes cives id statuerint, sed tantum senatus, licet omnium civium communis causa agatur: ita etiam dicitur Ecclesia aliiquid definitisse, licet non omnes fideles id decreverint, modò pastores, & doctores Ecclesiae, qui ei promissi sunt, & quibus etiam assistentia Spiritus S. promissa est, aliiquid decidant. Iste autem sunt primò Romanus Pontifex, per se, vel per suos legatos præfens: dein Episcopi, quibus S. Paulus *Act. 20. v. 28.* ait: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam DEI.*

Horum, in Concilio generali (quantum fieri moraliter potest; nec enim Spiritus Sanctus, ut afflatus, exigit aliiquid moraliter impossibile) congregatorum, definitionibus, securè fidunt fideles cæteri. Nec ullo modo, ut sectarii quidam contendunt, in Conciliis etiam, ut judices debent adesse laici; hoc est enim contra omnem antiquissimam praxin; nam laici sunt oves, & non pastores: imò nec inferiores Episcopis sacerdotes admittuntur ut Judices; nam nec isti sunt illi sublimes pastores, & successores Apostolorum, quibus assistentia Spiritus S. promissa est: quamvis soleant multi adhiberi ut Theologi, & consiliarii. Adde, quod, si omnes convocarentur, Concilium tale

ob multitudinem regi non posset, sed confusio ingens nasceretur.

315. Dices. Illa assistentia Spiritus S. gratis fingitur. Resp. cam fuisse toto articulo præcedenti fuisse probatam. Replicabis, assistentiam illam probari ex Scripturis legitime explicatis, & legitimam explicationem probari per assistentiam Spiritus S. adeoque per circulum vitiosum. Resp. i. esse falso, quod ea assistentia tantum probetur ex Scripturis; nam probationes allatae, sunt ex ratione, non ex Scripturis petite. Licet autem sequentes probationes ex Scripturis sint, non sit circulus vitiosus; nam hic tunc sit, quando duo mutuò ita probantur, ut neutrum independenter ab altero probetur: sicut haeretici plures probant mutuò Scripturam, & spiritum privatum. At nos ab initio, independenter à Scriptura probamus Ecclesiam veram esse Catholicam, idque fuisse per plurima signa, & motiva credibilitatis: ex quo, præsertim additis rationibus n. 307. allatis, ulterius sequitur, Ecclesiam eam habere infallibilem assistentiam Spiritus S. tum in aliis dogmatibus, tum etiam in explicanda legitimè Scriptura.

Ex Ecclesia autem sic jam prius probata, dein probamus ipsam Scripturam, ejusque legitimū sensū, atque explicacionem. Et hinc, quando dein etiam ex Scriptura ulterius ad abundantiam probamus Ecclesiam, tam parum facimus circumviros, quam parum fecerunt circumviros Christus Dominus, & S. Joannes, dum mutuò de se invicem testimonium perhibuerunt; cum, sicut Christus testimonium dedit Joanni, ut habens aliunde auctoritatem, ita etiam Ecclesia, ut aliunde habens auctoritatem, testimonium det Scripturam: & sicut Christus etiam à Joanne postea accepit testimonium, ita etiam Ecclesia à Scriptura testimonium recipiat, præsertim contra eos, qui Scripturam admittunt.

316. Ob. c. Saltem non potest probari, quod assistentia Spiritus S. promissa sit, non tantum Apostolis, sed successoribus quoque, & Ecclesiae posteriori, præsertim visibili, & non tantum invisibili: ergo. Resp. neg. ant. nam probationes à nobis, tum ex ratione, tum ex Scripturis allatae, probant assistentiam Spiritus S. usque ad consummationem saeculi, seu finem mundi: & recte S. Augustinus enarrat. in psal. 47 sub fine ait: *Illi Apostolis loquebatur Christus, & nos significabat, cum diceret: Ecce ego vobis cum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.*

Quod autem visibili Ecclesiae Spiritus S. assistentia promissa sit, probatur facile; quia Christus eam frustra promisisset invisibili, quam nemo agnosceret, nemo audiret, nemo nisi in rarissimo casu, inveniret. Et utique promissa est assistentia dicta illi Ecclesiae, quam nos DEUS voluit doceri, quam debemus ingredi, & in qua debemus salvare &c. Certè non haberemus medium necessarium salutis, nec fundamentum illum filii dei

dei, summè necessariae ad salutem, nisi ipsa Ecclesia visibilis foret columna, & firmamentum veritatis; quale esse non potest sine assistentia Spiritus Sancti.

Nec dicas, Ecclesiam tantum habere assistentiam Spiritus S. si adhibeat debitam diligentiam, in inquirenda veritate, quæ tamen diligentia possit omitti; nam respondeo: vel non est necessaria talis diligentia: vel, si necessaria est, etiam DEUS providebit certissime, ut ea non omittatur, aut definitiones temerarie fiant, ne omnia incerta sint: quod DEUS non vult permittere. Hinc de definitionibus absolute editis dubitari nunquam debet, eas esse legitimè factas. Valentia. tom. 3. disp. 1. q. 1. punct. 7. question. 6. ad 6. object. cum putet, etiam absque diligentia adhibita infallibilis fore definitiones, concludit consequenter, studium, ac diligentiam, Pontifici (& par est ratio de Concilis) tantum necessariam esse, ut sine culpa definiat, & convenienter: non tamen, ut definiat infallibiliter. vide etiam infra n. 381. ob. 3.

317. Ob. 6. Juxta nos Sacra Scriptura subijceretur iudicio Ecclesiæ: hoc est absurdum: ergo. Resp. neg. ma. vel enim intelligis per *subiisci*, quod Ecclesia debeat judicare, an id, de quo certò constat, enè verbum DEI, sit verum: & neg. ma. neque enim hoc ullo modo à nobis afferitur: vel intelligis tantum, quod Ecclesia debeat definire, an aliquis liber sit Sacra Scriptura: vel an sit vera ejus editio, vel quis sit legitimus sensus illius; & iterum neg. ma. quia hoc non est propriè Scripturam Sacram subiici iudicio Ecclesiæ.

Sed neque hoc continet in se aliquid absurdum: sicut absurdum non est, quod sèpe inferior magistratus debeat, ex certis signis determinare, an aliquod decretum sit à rege editum, an legitimo sigillo corroboratum &c. quamquam, si de veritate decreti constet, non possit illud non exequi: nec enim propterea rex subiicitur suis subditis: & pariter nec DEUS, aut Christus Ecclesiæ; quia ista hanc ipsam potestatem accepta Christo. Imò Ecclesia, in Conciliis congregata, non est pars cum Scriptura auctoritatis; non enim omnia in Conciliis, sed tantum eorum definitiones sunt infallibles, ut dicimus n. 324. cùm tamen in Scriptura omnia sint infallibilia: imò, multi dicunt, etiam infallibilitatem definitionum Ecclesiæ esse in ordine inferiori, scilicet tantum in ordine, sive linea applicacionis verbi DEI; cùm Scriptura sit ipsum verbum DEI, de quo infra agendum.

318. Ob. 7. Synagoga antiqua tota erravit: ergo etiam potest Ecclesia nova tota errare. ant. prob. tota Synagoga cum summo sacerdote Aarone adoravit vitulum aureum. Item Synagoga defecit tempore Eliæ, ut dictum n. 290. Rursus Isaiæ 1. v. 3. de toto Israëlitico populo dicit DEUS: *Israël au temme non cognovit*. Tandem etiam tempore Christi Synagoga, eum non agnoscens, tota erravit: ergo. Resp. 1. Etsi omittetur

antecedens, non statim verum foret consequens; Synagoga enim non fuit Ecclesia universalis, nec Pontifex illius habuit potestatem in omnes fideles, sed solum in populum Hebræorum: extra quem erant alii fideles, qui observantes legem naturalem, poterant extra Synagogam salvati.

Neque enim tunc tenebantur fideles omnes acceptare legem Moysis, sed solus populus Hebræorum; cùm tamen modò non sit salus extra Ecclesiam Christi, ut expressè definit Tridentinum *in formula professionis fidei*, & prius jam definivit Lateranense sub Innocentio III. C. firmiter de *summa Trinitate, & fidei*. Unde, et si Synagoga errasset, tamen potuissent justi plures vitam aeternam adipisci, nec tota DEI Ecclesia in terris deficeret. At verò, si erraret Ecclesia Christi, tunc tota deficeret Ecclesia DEI, nec extra illam posset obtineri salus.

319. Resp. 2. neg. ant. Synagoga nunquam tota erravit, iam usque ad Christum; nam quod attinet ad vitulum adoratum, præterquam quod tunc Aaron nudum fuerit summus sacerdos, non est verum, omnes omnino illum adorasse; cùm præcipui duo viri, Moyses, & Jofue, id non recerint: alios etiam ab illo ecclere remotos fuisse, colligitur ex eo, quod statim Moysi e junxerint filii Levi, & multos proper cultum vituli occiderint. Quod ad Eliæ tempora attinet, reponsum est satis eodem n. 290.

Ad Isaiam dic, sèpe in Scripturis de omnibus dici, quod convenit tantum majori parti, vel pluribus, ut observat S. Augustinus citatus n. 302. Tandem, cùm Synagogæ non fuerit promissa assistentia Spiritus S. aeternum (cùm nec ipsa aeternum durare debuerit, sed in Ecclesiam novam mutari) mirum non est, quod in ejus Pontifice Caipha, præsente jam Christo, infallibilitas defecisset: quamquam tunc, non tam Synagoga defecisse, quam incepisse mutari in novam Ecclesiam dici possit. Sed neque omnes defecerunt tunc à vera fide; cùm Christus habuerit multos sequaces.

320. Ob. 8. Ipsa etiam Ecclesia novi testamenti erravit, & rursus etiam errabit: ergo. ant. prob. 1. Totum Concilium Ariminense approbavit Arianisnum, ita, ut S. Hieronymus in dialog. adversus Luciferianos. c. 7. dicat: *Ingemuit totus orbis, & se Arianum miratus est.* 2. Adventus Christi secundus ad iudicium non erit, ut dicitur 2. ad Thessal. 2. v. 3. *Nisi venerit disciplio primùm, & revelatus fuerit homo peccati:* hoc est, nisi omnes reliquerint fidem, & venerit Antichristus. 3. Angelus Daniel. 9. v. 27. dicit: *Deficiet hostia, & sacrificium.* Tandem 4. dicit Christus Luca 18. v. 8. *Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* quasi diceret: non inveniet: ergo.

Resp. neg. ant. ad 1. prob. om. ant. neg. conf. Etsi Ariminenses Patres errassent, non sicut approbatus eorum error à Romano Pontifice: imò nec omnes illi Patres con-

senserunt errori: sed aliqui ex ipsis, discesserunt in locum, qui etiamnum dicitur *Catholica*. Dein plures propriè hæresin non confirmarunt, sed decepti ab Arianis tantum consenserunt, ut omitteretur vox *homousios*, seu *consubstantialis*, non quasi Christus non esset talis; sed tantum, ut tolleatur occasio discordiarum: in quo quidem illi Patres negligenter egerunt; sed tamen eos propterea hæreticos fuisse, evinci non potest.

Accepit quidem inde orbis occasionem alicujus ruinæ, præsertim Arianis rem alter vulgaribus: & hinc S. Hieronymus rhetorum more dixit, mundum se ingemuisse Arianum: attamen plurimi, & ipse Romanus Pontifex Damasus, ac innumerii alii, manferunt apertè Catholici. Quod attinet ad alia Concilia, in quibus aliqui volunt, errores notare, sciendum est, illa, aut non fuisse generalia, sed tantum diæcesana, vel provincialia: aut non fuisse legitimè convocata: aut à Pontifice non fuisse confirmata: aut non errasse in materia fidei, vel moralium præceptorum, sed fortè tantum in aliqua quaestione puri facti, ut dicemus n. 324.

321. Ad 2. Discessio illa ex S. Ambrofio, Primafo, & Sedulio *apud Cornelium in hunc locum*, est separatio à Romano imperio, ut scilicet Romanum imperium omnino intereat, sicut e. g. imperium Asyriorum. Quodsi velis, per eam discessiōnem etiam intelligere discessiōnem à fide, nunquam illa erit totius Ecclesiae, sed tantum plurimum, remanente tamen semper aliquo cœtu, quanquam minore, fidelium. Ad 3. Angelus ibi loquitur de eversione Hierosolymæ, & cessatione sacrificiorum Iudaicorum, ut explicant SS. Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, & alii, patetque ex eo, quod ille defectus prænuntiatus debebat fieri tempore septuagesimæ hebdomadæ, in qua occidens erat Christus, ante cuius mortem vigebant sacrificia Iudaica. Ad 4. Ex verbis illis Christi non potest evinci, nullum, sed ad summum, paucos tunc fore respectivè fideles, quamquam S. Hieronymus *dialogo adversus Luciferianos c. 6.* dictum illud non intelligat de fide tantum simpliciter tali, sed de fide exigua, quæ est paucorum. Quæ alia circa Concilia, vel Summos Pontifices, obiici solent, suo loco servamus.

ARTICULUS V.

Quenam Propositio, vel Definitio Ecclesie sit infallibilis Regula credendi.

322. **D**ico 1. Canones, seu definitio Conciliorum generalium, universalem Ecclesiam repræsentantium, legitimè statuti, sunt infallibilis regula credendi. ita Catholici omnes. Concilium autem generale, seu universalę, aut œcumenicum censetur illud,

cui interesse possunt, imò debent omnes totius orbis Episcopi, nisi legitimè impeditur: & huic nemo legitimè praesidet, nisi Romanus Pontifex, vel ejus Legati: folius etiam Papa Romanus illud indicere potest, ut Bellarminus *tom. 2. contrav. i. l. 1. de Conciliis c. 12.* ostendit. Unde, quando antiquitus leguntur aliqua Concilia, indicta ab imperatoribus, intelligendum id est, quod ad imperatorum petitionem Concilia fuerint indicta à Pontificibus, & ab imperatoribus adjuta, ac promota eorum exercitio.

Alia autem Concilia dicuntur, vel *Nationalia*, ad quæ Episcopi alicujus totius nationis e. g. Africæ, aut Galliæ, convocantur, aut convenientiunt: vel *Provincialia*, ad quæ convenientiunt Episcopi alicujus totius provinciæ, à Metropolitanu, vel Primate, vel Archiepiscopo convocati: vel *Episcopalia*, aut *Diæcesana*, ad quæ Clerus inferior ab Episcopo convocatur. Hæc autem Concilia per se infallibilia non sunt, & multa eorum errarunt. Si tamen à Pontifice Romano approbata fuerint, eorum definitiones non minus, quam ipsius Pontificis (de quibus infra *an. 352.*) infallibilitatem habent. Quodsi etiam non sint approbata Concilia provincialia, attamen neque sint reprobata, magnam auctoritatem, & pondus merito habent, ut observat Canus *de locis Theologicis l. 5. c. 4.* quia, ut ait hic auctor, *communis Ecclesie, vel silentio, vel etiam implicito consensu, commendatur, si ad Ecclesie communem notitiam pervenerint; non enim fit aliquo pacto verisimile, ut Concilii provincialis, toto orbe vulgati, hæresin Ecclesie diu dissimulaverit.*

Prob. conclus. 1. Si Concilium generale in definitionibus suis posset errare, errare quoque posset Ecclesia; nam Concilium repræsentat Ecclesiam, & fideles omnes debent obedire definitionibus Conciliorum; cum enim non possint convenire in unum omnes omnino fideles, ex omni orbe terrarum, docti, & indocti &c. debet certè à primariis Ecclesie membris, id est, à pastoriis, & doctoribus, decidi, quid sit credendum; eos enim, ut *Actor. 20. v. 28.* dicitur, *Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam DEI;* & ipsis debent alii fideles obedire; cum sint oves, ac discipuli: sicut alii subditi debent obediere legibus, in comitiis regni statutis: ergo errante Concilio erraret Ecclesia: atque Ecclesiam errare non posse, probatum est à n. 306. ergo.

323. Prob. conclus. 2. ex SS. Patribus, imò ex consensu totius Ecclesie; nam semper per à SS. Patribus, & tota Ecclesia, tanquam firmissimum, & verissimum habitum est, quod in aliquo Concilio generali erat definitum. S. Athanasius, *epist. ad Epictetum Corinthiorum Episcopum initio ait, Hærescorum inanem garrulitatem Niceno Concilio sedatam esse.... quæ Synodus omnium hæreson profigatarum, ac in primis Ariane tropheum habenda est.... Quaigitur auctoritate fit, ut post tanti Concilii authoritatem*

tem, disceptationes, aut questiones instituant? S. Augustinus epist. 118. sub initium ait de plenariis Conciliis: *Quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas: & l. i. de bapt. contra Donat. c. 18.* S. Cyprianum ab hæresi absolvit, ex eo, quod tunc, quando hic S. Mar-tyr contrarium, propugnabat, nondum à Concilio generali fuisse definitus valor baptismi, ab hæreticis collati.

S. Gregorius epistolarum l. 1. epist. 24. sub finem ait: *Præterea .... sicut S. Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere, & venerari me fateor .... Quintum quoque Concilium pariter venero .... Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit.* Tandem universim SS. Patres, atque fideles, semper habuerunt pro exploratis hæreticis eos, qui generalibus Conciliis contumaciter resistebant: & hinc nunquam permisum fuit, ut hæreses, semel à tali Concilio damnatae, rursus in controversiam vocarentur: quod tamen posset fieri, si definitiones illæ fallere possent: imò tunc omnia, quæ etiam ab adversariis admittuntur, incerta forent.

324. Addendum tamen h̄c est, ipsos canones, seu definitiones Concilii quidem infallibles esse: si quando autem definitiō-nibus præmittantur aliquæ disputationes, vel etiam aliqua rationes, aut alia, ad defi-nitiones magis illustrandas, apponantur, ista non etiam pars esse authoritatis cum defi-nitionibus, nisi quatenus in definitionibus denuo continentur; quia, licet Concilium circa talia erraret, nihil incommodi patere-tur Ecclesia; nam non proponuntur fidelib-bus credenda illa præambula, aut rationes omnes, sed tantum definitiones.

Aliquando autem à Conciliis fiunt decreta morum, hoc est, præcepta moralia, omnibus observanda: & de his credendum est, nihil præcipi in iis, quod sit malum, vel inho-nestum; alias Ecclesia deficeret à sanctitate doctrinæ: & ex eadem ratione credendum est, nihil ab Ecclesia prohiberi honestum, necessarium ad salutem. Aliquando vero Concilia aliquid decidunt circa aliquam quæstiōnem facti: & tunc si factum sit tantum particulare, nec connexum cum quæstiōnibus fidei, aut juris, nec ex verbo Divino, seu scripto, seu tradito, revelatum, Concilium quoad eam decisionem non est infalli-bile; error enim talis non afferit grave incom-modum Ecclesiæ: nec in talibus habetur infallibilis assistentia Spiritus S. Sedde his in-ferius plura.

325. Dico 2. Ad hoc, ut definitiones Conciliorum, etiam universalium, sint legiti-mè constituta, aut firmata, adeoque infalli-biles, accedere debet confirmatio, vel ratifi-catio Romani Pontificis. ita Theologi Catholici communissimè. Supponitur autem, Pontificem esse legitimum, & indubitatum; alias enim, si plures in aliquo schismate, du-bii forent Pontifices, posset Concilium ge-nrale dubios deponere, vel forte potius declarare, nullum esse legitimum, & de indubitato sibi providere, ut dictum n. 311. Quodsi Pontifex legitimus aperte lapsus es-

set in hæresin, in eaque contumaciter per-fitteret, excideret eo ipso suo officio, & pos-set à Concilio fieri sententia declaratoria criminis, atque etiam declarari, quod talis Papa à Christo esset potestate sua privatus.

Unde in his duabus occasionibus posset etiam convocari Concilium generale abfque authoritate Pontificis, quod in aliis casibus fieri nunquam potest, ut inter se conveniunt Doctores Catholici: & Pelagius II. dīst. 17. cap. Multis. conventum, Episcoporum abfque authoritate Romani Pontificis cele-bratum, vocat conuenticulum, vel concilia-bulum; quia, ut ibidem ait Pontifex: *Mul-tis denuo Apostolicis, & Canonicis, atque Ec-clesiasticis instruimus regulis, non debere abfque sententia Romani Pontificis Concilia célébrari.* Et sanè contra rationem aliquid toti Ecclesiæ proponeretur credendum, aut agendum, sine autoritate illius, qui toti Ecclesia p̄œest. His suppositis

326. Prob. conclusio 1. negativè. Infallitas Concilii, abfque confirmatione Pon-tificis, non potest ulla ratione ostendi: ergo gratis asseritur. antec. prob. Inprimis non potest ostendi facta à Christo promissio tali Concilio, de assistentia Spiritus S. Dein neque ex natura rei talis infallibilitas ne-cessaria est; nam habetur alia regula fidei, & morum in Ecclesia DEI, scilicet Concilii à Romano Pontifice approbati definitiones. Sed nec est assignabile ullum aliud caput, ex quo probaretur infallibilitas illa: ergo. Confirm. Non tantum unum generale Con-cilium, quia non fuit confirmatum à Roma-no Pontifice, fuit ab Ecclesia reprobatum tanquam erroneum, ut Ariminense, Medioia-nense, Ephesinum II. de quibus vide Fran-colinum tyrc. Theol. p. 2. §. 2. n. 38. Certè an. Domini. 449. Concilium generale Ephe-sinum II. erravit, approbando errores Euty-chetis, reclamantibus Legatis Romani Pon-tificis S. Leonis, & Diösco omnia vio-lenter agente: idque Concilium postea S. Leo irritum, & nullius valoris esse declaravit: ergo talia Concilia non sunt infallibilia.

Prob. 2. conclusio positivè. Soli S. Petro, præ omnibus aliis Apostolis, Christus dixit Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam:* pro eodem solo Christus specialiter oravit, ut ait Luc. 22. v. 32. *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua:* hunc solum Christus constituit Pastorem universalem gregis Dominici Joan. ultimo v. 16. & 17. *Pasce agnos meos .... pasce oves meas.* Quod autem Christus Dominus dixit Petro, in or-dine ad regendam Ecclesiam, idem dictum est successoribus ejus, Romanis Pontificibus; nam, cùm Christus voluerit Ecclesiam fir-mam esse usque ad mundi finem, quoisque non voluit vivere S. Petrum, voluit certè ali-os ei succedere, qui regerent eodem modo usque ad mundi finem Ecclesiam suam.

327. Hoc etiam adeo receptum semper fuit omni xitate, ut Romani Pontificis Se-des, non nisi *Apostolica Sedes, Cathedra D. Petri,*

Petri, Locus Petri, sit nominata: ipse autem Papa sit dictus *Supremus Christi in terris Vicarius, Divi Petri Successor, Summus Ecclesia universalis Pastor, Caput omnium Ecclesiarum, Ecclesie universalis Pontifex &c.* Hinc Florentinum ita definit sess. 25. in literis unionis: Item definimus, sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem, in universum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum, successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesie Caput, & omnium Christianorum Patrem, & Doctorem existere, & ipsi in Beato Petro scandi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam, à Domino nostro JESU Christo plenam potestatem traditam esse.

Idem definit Lateranense, sub Leone X. qui in Bulla: *Exurge Domine: in eodem Concilio contra Lutherum, ejusque errores edita*, damnavit hanc ejusdem heresiarchæ propositionem, ordine 25am. *Romanus Pontifex Petri successor, non est Christi Vicarius, super omnes totius mundi Ecclesias, ab ipso Christo in Beato Petre institutus.* Idem constat ex eodem Lateranensi sess. 11. sub Leone X. in quo hic abrogationem *Pragmatica Gallica*, seu Constitutionem: *Pastor eternus gregem*: edidit, in qua dicitur, non tantum S. Scripturæ, sed & Patrum, & ipsorum Conciliorum confessione, manifeste constare, Romanum Pontificem super omnia Concilia autoritatem habere. Idem quoque constat ex Constitutione Martini V. *Intercunctas pastoralis curæ: edita an. 1418. Pontificatus sui. an. 1.* (electus namque est an. 1417.) in Concilio Constantiensi, quando hoc erat indubitate legitimum.

Ex quibus sic argumentor. Si definitiones Conciliorum forent infallibilis ante approbationem Pontificis, deberet etiam Pontifex illis se submittere, suamque illis fidem accommodare: ergo non jam super ipsum esset aedificata Ecclesia, sed potius ipse esset fundatus, & aedificatus super Ecclesiam: item non ipsius fides præ reliquis ex efficacia orationis Christi esset indefectibilis, sed aliorum, à quibus ipse esset confirmandus; cùm tamen Christus ibidem, seu *Luc. 22. v. 32.* ubi ait Petro, se pro ipso orasse, eidem dicat: *Confirmat fratres tuos:* neque Petrus universum Dominicum gregem doctrinâ pasceret, sed ab ipsis pasceretur, ac gubernaretur &c. atqui hæc admitti non possunt: ergo.

328. Prob. conclusio 3. ex universalissima, & constantissima praxi totius Ecclesiæ, ipsorum etiam Conciliorum generalium, quæ semper pro suis definitionibus petierunt approbationem Romani Pontificis, prout Lateranense sub Leone X. sess. 11. testatur in Bulla: *Pastor eternus gregem suum: approbante Concilio edita, quæ est abrogatoria Pragmatica Gallica: Consueveruntque (inquit) antiquorum Conciliorum Patres, pro eorum, quæ in suis Conciliis gesta fuerunt, corroboratione, à Romano Pontifice subscriptionem, approbationem-*

que humiliter petere, & obtinere, prout ex Nicena, & Ephesina, ac Chalcedonensi hujusmodi, & sexta Constantinopolitana, & septima eadem Nicena, ac Roma sub Symacho, Synodis habitis, earumque gestis, nec non in Aimari libro de synodis, manifeste colligitur: quod etiam novissime Constantienses Patres fecisse constat. Huc usque Bulla. Idem etiam factum ab ultimo generali Concilio Tridentino, ut constat ex ultima sessione, s. ultimo ante acclamations Patrum, ubi expressè dicitur, confirmationem decretorum esse à Papa perendam: & idem iterum dicitur factum in Bulla Pii IV. qui id confirmavit.

329. Neque Patres, in Conciliis congregati, confirmationem suarum definitionum petierunt à Papa, tantum ex humanitate, vel ad firmandam arctiorem unionem, inter caput, & membra; nam fatetur Concilia, se eam approbationem petere, ut definitiones accipiant firmitatem. Sic Nicænum scribit ad S. Sylvestrum in epist. quæ habetur in fine Concilii. *Quidquid autem constituimus in Concilio Nicæno, precamur, vestri oris consortio confirmetur.* Chalcedonense Concilium actione 3. in relatione S. Synodi ad B. Papam Leonem in fine ait: *Omnem vobis gestorum vim insinuavimus, ad comprobationem nostræ sinceritatis, & ad eorum, quæ à nobis gesta sunt, firmitatem, & consonantiam.* Rursus C. Significati de electione. ait Paschalisi: *Cum omnia Concilia per Romane Ecclesiæ auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas &c.* Gelasius Papa C. *Confidimus.* 25. q. 1. ait de prima, hoc est, Romana Sede: *Quæ & unquamque synodus sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit.* Plura adhuc, quæ hanc nostram sententiam, de primatu Summi Pontificis, etiam supra Concilia generalia, firmissimè roborant, afferens infra à n. 403. & adhuc plura suppeditat Reverendissimus Matthæus Peritidius Abbas S. Petri Senonensis Ordinis S. Benedicti, natione Gallus in suo tractatu de auctoritate, & infallibilitate summorum Pontificum.

330. Censetur autem Pontifex approbare, confirmare, vel ratas habere definitiones Conciliorum 1. si praesens sit, & consentiat. 2. si absente ipso, Legati ejus praesentes juxta speciale instructionem suam consentiant. At non censetur addere robur, si ipse, vel ejus Legati praesentes reclament; vel si Legati contra instructionem speciale consentiant: & probabilius neque tunc, quando consentiant, dum tantum habent instructionem generalem; non enim potest ipsis Pontifex delegare assistitiam Spiritus S. unde Suarez disp. 5. de fide sec. 7. n. 11. ait, probabilissimum quidem esse, DEUM non permisurum, ut tales Legati cum Concilio errant, tamen regulam credendorum esse non posse; eoque quod infallibilitas eorum, saltem non sit certa;

ta: quin neque tunc censetur Pontifex ap-
probare decreta Conciliorum, si negativè
habeat, hoc est, neque consentiat, ne-
que reclamat.

Inconsequenter autem quidam dicunt,
Pontificem, si solus dissentiret, contra om-
nes Patres Concilii, non impediturum
infallibilitatem decretorum, vel definitio-
num; nam, si quis rationes hucusque allatae
expendat: aut ea etiam probant de so-
lo Pontifice: aut nec probant de eo cum
aliquibus Patribus sumpto. Nec dici potest,
eum tunc tantum locuturum ut doctorem
privatum; nam, quod loquatur ex cathe-
dra, non desumitur ex eo, an solus, an cum
aliis loquatur: sed, an obliget universalem
Ecclesiam ad credendum, an non: & qui
alter sentiunt, viam sternunt ad negan-
dum sepiissime, vel quod Pontifex ex cathe-
dra sit locutus, vel quod ejus definitiones
sint infallibles.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

331. Ob. 1. contra 1. conclusionem.

On Non potest constare, an
Concilium universale sit le-
gitimum: ergo frustra ei DEUS contulisset
infallibilitatem. prob. antec. non est legiti-
mum, nisi Episcopi congregati sint fideles,
& ritè ordinati &c. sed non potest constare
de eorum fide, & ordinatione: ergo. Resp.
neg. ant. ad prob. dist. ma. Concilium non
est legitimum, nisi re ipsa omnes Episcopi
tales sint. neg. ma. nisi saltem apparenter
exterius tales sint (quod facilè cognosci po-
test) con. ma. & sic distincta minore neg.
conseq. Nam, vel DEUS etiam Episcopis ap-
parenter talibus assistet: vel certè manife-
stabit defectum, ne Ecclesia tota inducatur in
errorem. Pariter DEUS non permettit, ut
Episcopi violenter cogantur, ad aliquid de-
cidendum: vel etiam coactis assistet, ut
nihil falsi decernant: vel manifestabit tal-
em coactionem; hoc enim exigit ejus pro-
missio de perpetua assistentia, & directione
Spiritus Sancti.

332. Ob. 2. SS. Patres negant Con-
ciliis, etiam generalibus, infallibilitatem:
ergo. prob. ant. S. Gregorius Nazianz. epist.
ad Procopium ait: *Hoc animo sum, ut omnem*
Episcoporum conventum fugiam; quoniam
nullius Concilii finem latum, & faustum vidi.
S. Augustinus l. 2. de bapt. contra Donat. c.
3. ait, Concilia plenaria sapè priora poste-
rioribus emendari, cum aliquo experimen-
to rerum aperitur, quod clausum erat, &
cognoscitur, quod latebat. S. Isidorus, rela-
tus à Gratiano dist. 50. C. Domino Sancto.
ait: *Quotiescumque in gestis Conciliorum*
dissors sententia inventur, illius Concilii
magis teneatur sententia, cuius, aut antiquior,
aut posterior extat authoritas: ergo
juxta hos SS. Patres Concilia, etiam genera-
lia, non sunt infallibilia; alias enim non
R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

essent fugienda, nec emendabilia, nec in-
ter se contraria.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. conseq.
& explico SS. Patres. S. Gregorius Nazi-
anzenus non loquitur de Conciliis genera-
libus, sed tantum de particularibus aliquo-
rum Episcoporum, ex quibus multi fave-
bant hereticis. Neque tunc Sanctus hic Pa-
ter sperabat Concilium generale legitimum,
à Pontifice confirmatum: quanquam pos-
slea tale viderit, nec fugerit, sed interfuer-
it, & subscripsit Concilio generali II.
Constantinopoli anno 381. celebrato.

S. Augustinus codem ipso libro mul-
tum commendat autoritatem Conciliorum
generalium, loc. cit. n. 323. textu autem
objecto probare vult, non esse irrefraga-
bilem autoritatem unius Episcopi, vel
Conciliorum particularium: & argumenta-
tur aliquo modo à majori ad minus: qua-
si diceret: statuta in conventu paucorum
Episcoporum non sunt immutabilia; cùm
etiam aliqua statuta plenariorum Concilio-
rum, quandoque possint mutari, seu emen-
dari: intellige autem, non statuta, vel de-
creta fidei, sed tantum aliqua, vel judicia
circa facta aliqua nuda, seu informia, vel
decreta morum, quæ pro temporum cir-
cumstantiis, & experimentis rerum, possunt
aliquando prudenter mutari, ut factum est
circa communionem sub utraque specie, re-
spectu laicorum.

Et quamvis S. Augustinus ibi agat de
quaestione fidei, scilicet, an heretici sint re-
baptizandi, non sequitur, quod velit, eti-
am canones universalium Conciliorum, ad
fidem spectantes, posse emendari; nam tan-
tum in genere dicit, cùm Concilia hæc
emendari possint, etiam posse emendari sen-
tentiam Cypriani: quasi diceret: si Conci-
lia generalia, in quibusdam decretis morum,
vel decisionibus facti non dogmatici, mu-
tari, vel emendari possunt, quanto magis
etiam in suis decretis potest emendari unus
Episcopus Cyprianus? S. Isidorus eodem
modo potest explicari, quamvis, eo quod ejus
casus sit tantum de aliqua poena, lapsis in-
fligenda, non veniat ad rem; cùm non sit
quaestio fidei: & potest utique aliqua poena,
licet prius fuerit in aliquo Concilio statuta,
per aliud Concilium relaxari: & quoad ta-
lia, posterioribus temporibus, ad posterioris
Conciliis canones, ordinariè magis est atten-
dendum.

333. Ob. 3. contra 2. conclus. Act. 8.
v. 14. dicitur S. Petrus unā cum S. Joanne
ab Apostolis missus in Samariam: ergo eti-
am Petrus erat subjectus collegio Aposto-
lorum, adeoque etiam ejus successores Con-
ciliis. Confirm. 1. In primo Concilio ge-
nerali Act. 15. non fit mentio Petri, sed
tantum Concilii; nam dicitur v. 28. *Visum*
est Spiritui Sancto, & nobis: ergo non fuit
suprema potestas in Petro, sed in Concilio.
Confirm. 2. Papa etiam est frater; nam &
ipse debet nobiscum dicere: *Pater noster,*
qui es in celis. Matth. 6. v. 9. & alios E-
piscopos solet vocare fratres: ergo etiam
N ipse

ipse errans, potest, & debet deferri ad Ecclesiam, iuxta illud *Matth. 18. v. 17. Si non audierit eos, dic Ecclesia:* ergo etiam Ecclesia, seu Concilium, debet posse de Papa judicare.

Resp. neg. conseq. Spiritus S. missus est a Patre, & Filio, quin fuerit minor; fieri igitur potest missio etiam precando, suadendo &c. nec necessario debet fieri per præceptum. Ad 1. confir. neg. ant. Cum Petrus esset caput Concilii, sufficenter fiebat ejus mentio, dum fiebat totius Concilii: sic sèpè fit mentio solius Ecclesie, quin excludatur Pontifex. Dein saltem v. 7. fit primo loco mentio dictorum S. Petri, & S. Jacobus ibi S. Petri verba approbat. Quod autem non fuerit facta specialis ejus mentio, tanquam capituli, sicut non est argumentum pro nobis, ita nec est pro adversariis.

334. Ad 2. confirm. dist. ant. Papa est frater, si sit Pontifex illegitimus, vel dubius. con. ant. si sit Pontifex legitimus, indubitatus, & tantum aliquorum criminum reus, subdist. est frater, ita, ut simul sit pater, & caput fidelium, supremam habens autoritatem. conc. ant. est frater simplex tantum. neg. ant. & dist. conseq. potest deferri ad Ecclesiam, ea intentione, ut puniatur, deponatur, vel etiam ab Ecclesia absindatur. neg. conseq. potest deferri, ut à Concilio deliberetur de aliis remedii adhibendis, v. g. ut admoneatur, rogetur, vel, si Ecclesia infestus esset, jure defensionis contra eum Ecclesia utatur. om. conseq. In primis in textu illo: *Dir Ecclesia:* per Ecclesiam S. Chrysostomus, Theophilactus, Euthymius, & alii, intelligunt Ecclesiam particularem cum Episcopo, vel hunc solum: & certè communissimè accusatio fit apud Episcopum, atque sufficenter censetur quis delatus ad Ecclesiam, si deferatur ad Episcopum; quia iste cum potest excommunicare &c. Secundò, et si daretur, quod possit ex hoc textu desumi, Papam posse deferri ad generale Concilium, quando id ipse convocasset (aliter enim legitimum non esset) tamen non sequeretur, quod Concilium posset habere in ipsum jurisdictionem.

Nec timendum est, ne Papa, si accusari non possit in Concilio generali, destruat Ecclesiam; quia quoad fidem, & morum præcepta, ut dictum est, errare non potest, saltem si sit in Concilio: si extra illud non esset infallibilis (quod tamen, ut mox dicemus, falsum est) neque posset obligare Ecclesiam, neque DEUS in casu erroris permetteret, ut tota Ecclesia eum sequeretur. Dein Ecclesia non deessent adhuc alia remedia, ad avertenda à se mala, per Pontificem imminentia: & sufficerent sola preces, quæ fundi possent, & quibus moveatur DEUS, ad benignè respiciendam Ecclesiam suam, nec sinendum, ut fideles tentarentur supra id, quod possint &c. Sicut autem tolerandum est aliquando, etiam in corpore materiali, membrum molestum, præfertim si inter præcipua sit, quando vitæ periculum non avertit: ita, & multò magis

tolerandum est in mystico corpore tale membrum, quando illud vim, & vigorem non habet à corpore, sed ab alio, ut Papa à Christo: cuius etiam propriissime minister est, & non Ecclesiae: quanquam aliquando etiam dicatur minister Ecclesie, quatenus in ejus bonum, à Christo est constitutus dispensator mysteriorum DEI: non autem quasi ab Ecclesia potestatem accepit.

335. Ob. 4. Concilium Pisanum, Constantiense, & Basileense, deciderunt, Concilia generalia habere autoritatem supra Pontificem: ergo. ant. prob. Pisanum definivit, Concilium generale, universalem Ecclesiam representans, esse superius Papa, atque etiam de facto Benedictum, dictum XIII. & Gregorium XII. depositum, ac Alexandrum V. creavit, qui postea decreta Concilii approbavit. Constantiense idem docuit, præfertim sess. 5. ubi ait hæc synodus: *Et primò declarat, quod ipsa, in spiritu sancto legitime congregata, Concilium generale faciens, & Ecclesiam Catholicam representans, potestatem à Christo immediate habet, cui quilibet, cuiuscunque status, vel dignitatis, etiam si Papalis existat, obdere tenetur, in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & reformationem dictæ Ecclesiæ, in capite, & membris.* Quod ipsum repetit, & confirmat Concilium Basileense sess. 2. Hanc objectionem egregie tractat, atque refellit Leytam in impenetrabili clipeo Pontificia dignitatis discept. 5. per totam, & iterum discept. 7. sec. 7.

336. Resp. An Concilium Pisanum fuerit universale, an non, dubitanti quidam, ut Leytam, ac Bellarminus tom. 2. controv. I. l. 1. de Eccles. & Concil. c. 8. ac alii: certè Odoricus Reynaldus ad annum 1409. n. 70. ait, multos doctrinæ, & religione conspicuos, de illius autoritate dubitasse; & ratio dubitandi est hæc. Si Concilium Pisanum fuisset indubitate legitimum, debuisset Johannes XXIII. successor Alexandri V. in eo Concilio electi, haberri pro indubitato Pontifice: & tamen Concilium Constantiense eum ut tales non agnovit; nam sess. 14. hujus Concilii etiam Gregorius XII. vocatur Pontifex: atque adeo à Concilio Pisan, non tam extinctum, quam auctum est schisma: nec post illud Ecclesia uni Papæ adhæsit: sed tribus diversis, etiam diverse partes fidelium adhæserunt.

Quodsi etiam omittatur, Concilium Pisanum fuisse universale, nihil statuit, definiendo de legitimis indubitatis Pontificibus; sed tantum de dubiis, schisma foventibus, & ut ibi vocantur (prout videre est apud Binium tom. 3. Concil. p. 2. in notis ad Concilium Pisanum. mihi fol. 1554.) hæreticis. Nec potest ostendi, quod unquam definierit, Concilium esse supra Papam indubitatum. Et quanquam referantur ibi sententiæ quædam Universitatum, Parisiensis, & Bononiensis, illæ tamen etiam (ut legenti eas apud Binium tom. 3. Concilior. p. 2. in notis

tis ad Concil. Pisan. fol. mibi 1554. est manifestum loquuntur de dubiis, & schismatis Pontificibus. Quodsi etiam aliqua visiderentur à Concilio illimitatè dici, tamen, quia Concilium ibi loquitur, in illis circumstantiis dubiorum existentium Pontificum, etiam de his ea dicta congruenter accipiuntur: præterquam quodd, ut jam diximus, non omnia, quæ in Conciliis referuntur, sint de fide. Videatur apud Binium tom. 3. Concilior. p. 2. folio mibi 1553. historia hujus Concilii.

337. Quod attinet ad Concilium Constantiense, istud explicari, & potest, & debet, de Concilio tempore schismatis, & dubiorum Pontificum, ut patet ex contextu: certe ibidem Joannes XXIII. sess. 11. à Procuratoribus Concilii accusatur, tanquam notorius simoniacus, pertinax hereticus &c. Dein sess. 37. idem Concilium in sententia contra alterum Papam, dictum Benedictum XIII. hunc condemnat, tanquam schismaticum, & hereticum, ac à fide devium &c. Quod ad Gregorium XII. attinet, qui sponte abdicavit, et si non ita à Constantiensi culperetur, tamen à Pisano hereticus dicitur: certe Binus tom. 3. Concil. p. 2. mibi folio 1554. in notis in Concilium Pisanum scribit, Benedictum, & Gregorium, depositos fuisse ut hereticos, & schismaticos. Adde, si Concilium adstruere voluisse superioritatem Concilii supra Papam, etiam quando hic indubitate legitimus est, certe Martinus V. ejus definitionem non approbasset.

Unde, quæcumque dicuntur de potestate Concilii, immediate à Christo accepta, de necessitate ipsi parendi, etiam personis dignitatis Papalis imposita, quoad ea, quæ spectant ad fidem, & reformationem Ecclesie, in capite, & membris, intelligenda tantum sunt de casu schismatis, & Pontificis dubii, aut notoriè heretici; tunc enim Concilium habet potestatem, ad providendum sibi de legitimo capite, & ad dijudicandam etiam fidem, vel declarandum errorem Pontificis notoriè heretici. Confirmantur dicta ex eo, quod dicat Concilium, se representare universalem Ecclesiam; nam, dum existit legitimus Pontifex, Concilium solum non representat absque Papa totam Ecclesiam; utique enim legitimus Papa est membrum, & quidem præcipuum.

338. Dices 1. Concilium Constantiense determinavit multa ante electionem Martinus V. circa doctrinam hereticam Joannis Hus, & Hieronymi Pragensis. Resp. Ea tunc primum infallibile robur acceperunt, postquam Martinus V. jam legitimus Pontifex illa approbavit. Dices 2. Etiam reliqua sunt ab eodem approbata. Respondeo. Severinus Binus in titulo Concilii, & in notis, atque cum eo alii, communiter asserunt, Concilium hoc tantum ex parte esse approbatum, scilicet quoad ea, quæ ad fidem pertinent contra Wiclefum, Husium &c. reliqua verò de authoritate Concilii supra Pontificem nullo modo esse approbata à Martino V. præsertim, si explicitur de legitimo, & indubitate Pontifice; quomodo enim Mar-

tinus ea probasset, qui in sua Bulla, in eodem Concilio edita, statuit, suspectum de herefi interrogandum esse: *Utrum credat, quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expresso, sit successor Beati Petri, habens supremam autoritatem in Ecclesia DEI?* Quin portius ista superioritas Concilii supra Papam est reprobata à Florentino, & Lateranensi. Cajetanus ait, decreta fidei Concilii Constantiensis esse propriæ ea, quæ definita sunt contra hereticos: & hæc sola approbata fuisse; nam sess. 45. seu ultima dicitur: *Sanctissimus Dominus noster Papa dixit, respondendo ad predicta, quod omnia, & singula, determinata, conclusa, & decreta, in materiis fidei, per præsens Concilium conciliariter, tenere, & inviolabiliter observare volebat, & nunquam contrarie quoquo modo. ipsaque sic conciliariter facta approbat, & ratificat, & non aliter, nec alio modo.* Et quæso, quis unquam dixit, hereticum esse, negare authoritatem Concilii generalis supra legitimum Pontificem? & tamen hereticum foret, si sententia Concilii Constantiensis etiam ad causum legitimi Pontificis se extenderet, & in Concilio à Martino V. approbata fuisse?

Advertit etiam bene Raslerus de regula externa fidei art. 15. n. 221. notanda esse illa verba: *Ipsaque sic conciliariter facta approbat, & ratificat (Martinus V.) & non aliter, nec alio modo; nam ea verba ad... reformationem ... in capite, & membris, non habentur in sessione 4.* (Etsi in Coloniensi editione Concilii Constantiensis per errorem etiam ibi ea verba ponantur) sed tantum in sessione 5. quæ conciliariter facta non fuit, ut docet Bellarminus tom. 2. contr. 1. l. 2. de Conciliis c. 19. imò probabilissime illa sessio 5. nullius est authoritatis; tum quia nullus, nec dubius Pontifex ei aderat (Joannes enim jam recesserat, & Martinus nondum electus erat) tum quia needum aderant ii, qui hucusque secuti erant Gregorium, & Benedictum: imò Concilio repugnabant: adeoque tertia tantum pars Ecclesie præsens erat: tum quia res non erant actæ, more in Conciliis confueto, seu verè conciliariter, scilicet adhibendo solitum examen, diligentiam &c. que, licet juxta quorundam lentitiam non sint absolute necessaria ad aliquid determinandum à Concilio cum Papa, vel à solo Papa, tamen necessaria sunt, ut acta in Concilio dici possint conciliariter facta: adeoque decretum, de potestate Concilii supra Pontificem, à Martino V. nunquam approbatum fuit; nam contra aliter, quam conciliariter facta, protestatus est Martinus, ut patet ex verbis conciliariter facta... & non aliter

339. Accedit, quod nunquam Ecclesia judicaverit, à Constantiensi Synodo decidsum, quod Concilium sit supra legitimum Pontificem; alias non potuisset de eo iterum deliberari, vel id in quæstionem vocari; & tamen de hoc, saltem aliquo modo, actum rursus fuisse in Tridentino, negari non potest; nam heretici eam quæstionem definiri
N 2

finiri volebant, non sincera intentione, ut patesceret veritas, sed ut turbas cierent. Et quanquam decisum nil fuerit, tamen, teste Pallavicino in *historia Tridentini l. 21. c. 4.n. 5.* Patres, tum Hispani, tum Itali, in eo conspirarunt, ut definiretur, Papam esse supra Concilium, qui Gallis, & paucis aliis aliarum nationum Episcopis, multò plures erant.

Adde, quod post Concilium Constantiense usque nunc, incomparabiliter major pars doctorum senserint, Pontificem legitimum esse supra Concilium: qui utique non docuerint hæresin, qualis esset opinio contraria definitioni Concilii, à Pontifice approbatæ. Adde, quod, ut jam dictum *num. præced.* in Constitutione Martini V. in eodem Concilio edita, contra Hussium, & Wyclifum, ponantur interrogations, propoundingas suspectis de hæresi, & inter has etiam ista: *Utrum credat, quod Papa.... sit successor Beati Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesia DEI?* quam auctoritatem certè juxta adversarios Papa non haberet, sed Concilium.

Quod attinet ad Concilium Basileense, ejus auctoritas minima est; nam etsi legitimè fuerit indicatum, tamen ab indubitate Pontificis Eugenii IV. obedientia recepsit, & Antipapam Felicem V. creavit: nec Nicolaus Eugenii successor ullatenus decreta ejus approbavit, nisi quoad quasdam dispositiones circa beneficia Ecclesiastica. Contra ipsum Concilium Basileense est reprobatum à Concilio Lateranensi *sub Leone X. siff. 11. in Bulla: Pastor aeternus gregem suum: qua abrogat Gallicam Pragmaticam: & quidem est reprobatum, tanquam Conciliabulum, quod Concilium amplius appellari non meribusur, & cuius facta nullum robur habere potuerint.* Et hinc hujus Concilii auctoritas communissime deseritur.

340. Ob. 5. *Matth. 18. v. 20.* ait Christus: *Ubi enim sunt duo, vel tres, congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: ergo multò magis, ubi Episcopi plurimi sunt congregati in Coacilio universalis, etiam absque consensu Papæ, Christus adest, & assistendo eorum decreta infallibilizat.* Confir. *Actor. 20. v. 28.* dicit S. Paulus omnibus Episcopis: *Attende vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam DEI:* ergo etiam reliqui Episcopi regunt Ecclesiam DEI universam, & maximè in Concilio. Resp. neg. conseq. Argumentum manifestè probat nimium; nam, si ea verba Christi ad mentem adversariorum accipienda essent, quodlibet collegium Christianorum in causa fidei, vel virtutis, ad Christi honorem congregatum, esset infallibile, & multò magis quodlibet Concilium diæcesanum, aut provinciale: quod est certissimè falsum; cùm plura manifestè erraverint.

Locus ille potius intelligendus est de simul orantibus, quibus Christus ibi promittit, se adfuturum, ut impetrant. Si applicare eum velis ad Concilium sine Ponti-

fice, nego, Christum de eo casu loqui: si de Concilio cum Pontifice, omitto, possi dici, Christum adfuturum, ne caput cum membris erret. Ad confir. dist. conseq. ergo reliqui etiam Episcopi regunt Ecclesiam DEI partialiter, hoc est, quilibet suam diæcesin. conc. conseq. regunt totaliter sine Pontifice, quando talis legitimus adeat, neg. conseq. Ex hoc autem non sequitur, quod eorum decreta, absque approbatione Pontificis, sint infallibilia; sed tantum, quod tunc sint talia, quando in Concilio cum Pontifice convenientiunt, & simul cum ipso aliquid decernunt; tunc enim collective regunt Ecclesiam universam.

341. Ob. 6. Sacri canones ipsi nostre conclusioni adverfantur: ergo. prob. ant. C. *Confidimus. 25. q. 1.* dicitur: *Uniususcumque synodi constitutum, quod universalis Ecclesia probavit assensus, nullam magis exequi sedem pre ceteris oportere, quam primam, qua & unamquamque synodus sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit.* & ibidem C. *Contra ait Pontifex: Contra statuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec hujus quidem sedis potest auctoritas:* ergo &c. Resp. 1. Hic clare afferitur superioritas Romani Pontificis supra Concilia, dum dicitur: *Unamquamque synodus sua auctoritate confirmat:* quod est superioris. Resp. 2. neg. ant. ad prob. neg. conseq. Ibi in primis expressè sermo tantum est de constitutis à Pontifice approbatis; nam, ut jam notatum est, expressè dicitur, primam sedem synodos confirmare.

Dein, si sunt constituta, seu statuta, aut decreta fidei, non possunt mutari, ut est in confessio: si sunt decreta morum, & tangunt jus naturale, aut Divinum; nec ista possunt mutari; quia non potest Pontifex mutare jus Divinum, aut naturale: si autem tantum tangunt jus humanum; non potest Pontifex ea mutare passim, temere, & absque legitima causa; nam, licet Jus Canonicum Papam, utpote legistatem, & superium principem, non obliget vi coactiva, tamen, vel eum obligat vi directiva, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 96. a. 5. ad 3. vel, si eum non obligat Jus Canonicum immediate vi sua, tamen eum ratione Juris Canonici, & ad huic se conformandum, obligat honestas, seu convenientia naturalis, ut eius etiam Papa tenetur, se conformare alii, & subditis exemplo præire, ut isti legem facilius observent, prout docent alii cum Layman l. 1. tract. 4. c. 9. n. 3. Potest tamen Papa in Jure Canonico mutare aliquid, si id expedire judicaverit, ut docet Angelicus loco modo citato. Eadem responsio servit ad alterum textum ex C. *Contra. objectum.*

342. Ob. 7. C. *Sicut Sancti. dist. 15. aio* S. Gregorius de statutis in generalibus Conciliis: *Se, & non illa, destruit, quisquis praesumit, aut solvere, quos religant, aut ligare, quos solvunt:* ergo nec Papa potest solvere statuta Conciliorum. Confir.

Quænam Propositio, vel Definitio Ecclesiæ sit infallibilis Regula credendi. 101

1. C. Nemo. q. 3. & C. Si Papa. dist. 40. dicitur, quod etiam Pontifex possit accusari coram Ecclesia, si peccet, & contumax sit: ergo Ecclesia est ejus superior. Confir. 2. In Constantinopolitana Synodo IV. (quæ fuit Oecumenica VIII. & habetur apud Binium tom. 3. Concil. p. 2. fol. mihi 880.) action. 10. can. 13. fol. 897. dicitur, si synodus universalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de S. Romanorum Ecclesia quædam ambiguitas, & controversia, oportere venerabiliter, & cum convenienti reverentia, de proposita quæstione sciscitari, & solutionem accipere, aut proficere, aut profundum facere: non tamen audacter sententiam dicere contra Summos senioris Römae Pontifices: ergo.

Resp. dist. conseq. Nec Papa potest solvere statuta Conciliorum passim, & temerè, & ita, ut hoc licet faciat. conc. conseq. non potest, quando id expedit ob certas causas. neg. conseq. Textus ille prorsus non probat intentum adversariorum. S. Gregorius ibi loquitur de personis, aut à Concilio excommunicatis ob hæreses, vel approbatis ob eorum fidem: de quibus utique nec Pontifex aliter potest judicare; nam alias, vel approbare hæreses, vel condemnare rectam fidem. Potest tamen Pontifex damnatos in Concilio absolvere, si penitentiam convenientem egerint, ita nemo negabit.

Ad 1. confirm. neg. antec. C. Nemo. expressè sic habet: *Nemo judicabit primam sedem &c.* Quod autem glossa in hoc caput: *Nemo*, dicat, eum posse accusari, idque se probasse C. Si Papa. dist. 40. non refert; quia glossæ authoritas minimè prævalet maximæ nostræ authoritatì: nec ratio ulla sufficiens adducitur. Ipsum autem C. Si Papa. tantum dicit, Papam, si negligens fuerit, alios secum in infernum trahere, neminem tamen mortalium presumere, eum arguere, nisi sit à fide devius. Ad 2. confirm. Canon ille apud Binium sic legitur. *Siqua vero Oecumenica synodus collecta, de Romana Ecclesiæ controversia quapiam querat, licebit cum verecundia de proposita quæstione religiose percontari, responsumque admittere,* & (sive nocens sit, sive innocens) nequam impudenter sententiam in Pontifices Romanos pronunciare: ubi nota, quod in fragmentis Concilii apud eundem Binium fol. 857. sit hic Canon. 21. Informa. neg. cons. Scientiarum aliquando licet de Romana Ecclesia, in certis casibus etiam juxta nos, imò Pontificem rogare, & monere: judicium ferre non licet: quod etiam aperte ex canone isto colligitur.

ARTICULUS VII.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

§ 43. **O** B. 8. C. Ecce. dist. 99. S. Gregorius vetat, se dici *Universalem Papam*: ergo Papa non est caput universalis Ecclesiæ. Confir. C. *Prima sedis* (quod desumptum est ex Concilio

Africanæ) eadem dist. dicitur: *Prima sedis Episcopus non appelletur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi: ergo. Resp. Papam esse caput Ecclesiæ &c. est clarè definitum in Florentino, citato n. 327. in forma, neg. conseq. Universalis Papa potest accipi in duplice sensu: primò, ut significet, Papam esse ita universalem Episcopum, ut ipse tanquam proprius Episcopus præsideat etiam cuique particuliari Ecclesiæ, ita, ut alii sint tantum quasi ejus vicarii, seu suffraganei. Secundò, ut tantum significet, universalem Ecclesiam, seu omnes etiam Ecclesiæ particulares, esse ei subjectas.*

In primo sensu Papa non est universalis Episcopus, & in hoc sensu nomenclationem illam accepit S. Gregorius, ut patet vel ex eo, quod Eulogio Patriarcha Alexandrino, qui hunc titulum S. Gregorio inscriperat, hic Sanctus rescribat: *Si enim universalem me Papam vestram sanctitas dicit, negat, se hoc esse, quod me fatetur universum: hoc est, negat, se esse Episcopum: adeoque vult dicere, quod, si ipse vocetur Universalis Papa, alii Episcopi non amplius futuri sint Episcopi. In secundo sensu etiam S. Gregorius non negavit, se talem esse; imò autoritatem suam in omnes Ecclesiæ strenue defendit: & in hoc sensu etiam Chalcedonensis Synodus S. Leonem vocavit universalem Patriarcham: quo nomine etiam Hormisda à multis est appellatus. videatur glossa in hoc cap.*

Ad confirm. neg. conseq. Non agitur ibi de Romano Pontifice, sed de Episcopis Primatibus, seu Patriarchis, certorum regnorum, ut habet glossa: & videtur vel ex eo patere, quod illud Concilium tantum statuta ediderit pro sua provincia, & circa suum Primate, non autem circa alium. Adde, quod, et si tunc etiam Romanus Pontifex non sit visus appellandus universalis, propter speciales rationes, & forte propter acceptiōnem illius vocis, in significatione supra adducta, ob quam noluit eam adhiberi S. Gregorius, tamen neutiquam propterea negatur Pontificis suprema authoritas: neque inconvenienter, mutatis jam circumstantiis, is titulus ei tribuitur.

344. Ob. 9. C. Legimus. dist. 93. ex S. Hieronymo. ep. 85. dicitur: *Si autoritas queritur, orbis major est urbe: ex quo inferit S. Pater, non peculiarem Romæ, sed orbis, seu totius Ecclesiæ consuetudinem esse servandam: ergo. Confirm. Idem Sanctus ibidem dicit, Episcopos omnes esse æquales: ergo, si alii subsunt Concilio, etiam eidem subest Romanus Episcopus. Resp. neg. conseq. S. Hieronymus ibi agit de quibusdam Diaconiis Romanis, qui, eo quod essent ditiores quibusdam presbyteris, eis se præferebant: & hanc eorum consuetudinem, neutiquam in Concilio, vel Pontifice approbatam, apprehendit: quod non venit ad rem. Ad confirm. dist. ant. ait, Episcopos esse æquales quoad ordinem, & characterem. conc. ant. quoad jurisdictionem. neg. antec. & conseq.*

sic enim ait: *Ubicunque fuerit Episcopus, sive Roma, sive Eugubii .... ejusdem meriti, ejusdem est sacerdotii.*

345. Ob. 10. In Concilio Pisano, centum, & tres Theologi, censuerunt, Papam subesse Concilio, idemque censuerunt Academia, Parisiensis, & alia per Galliam, itemque Bononiensis, ac Florentina, quin etiam alia. Idem tenuere Patres Concilii Constantiensis, & Basileensis. Idem teste Ferrerio apud Pallavicinum in hisp. Trident. l. 19. c. 14. n. 4. tanquam articulum necessarium tenuit tota Gallia: & hunc sensum Galliae esse, videtur posse colligi ex propositione secunda Conventus Parisiensis anno 1682. qua dicitur, *sic autem inesse Apostolica sedi, ac Petri successoribus, Christi Vicariis, rerum spiritualium plexam potestatem, ut simul valeant, atque immota consistant sancte Oecumenica synodi Constantiensis à sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesia usū confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetua religione custodita decreta, de auctoritate Conciliorum generalium, que sessione quarta, & quinta continentur: nec probari à Gallicana Ecclesia, qui eorum decretorum, quasi dubia sint auctoritatis, ac minus approbata, robur confringant, aut ad solum schismatis tempus, Conciliis dicta detorqueant: atqui tanta auctoritas utique sententiam adversam sat satis roborat: ergo.*

Resp. neg. ma. & mi. In primis Universitates tempore Concilii Pisani loquuntur tantum, de Pontificibus dubiis, ut ex Academiarum illarum rescriptis ostendit Leytam in clypeo Pont. dignit. discept s. sect. 1. & sect. 5. n. 44. In Constantiensi Concilio, eti sententia Theologorum fuerint distractæ, tamen, ut idem author cit. sect. 5. ostendit, potissima pars tantum loquebatur de casu schismatis. Patres, ac Theologi Basileenses, ut plurimum sententiam revocarunt, ac cum Eugenio redierunt in gratiam.

Quod attinet ad Galliæ Doctores, iis, si nobis contrarii sint, opponere licet reliquas nationes Catholicas, oppositum communissime sentientes. Sed forte non ita communiter sunt contrarii, ut quibusdam videatur: sanè eos aliquando alter sensisse, constat ex legatione ad Eugenium IV. Florentiæ tunc degentem, à Carolo Franciæ rege missa, in qua Meldensis Episcopus, regis, ac regni nomine, detectatus est acta Basileensem: & professus est (ut habet Odoricus Raynaldus ad an. 1441. n. 8.) *Eugenium verè esse summum DEI Vicarium, eadēque potestate, quam Petrus ab ipso Christo accepit, pollere: nec non Monarchiam Pontificiam à Christo esse constitutam.* Idem Rex (ut idem Odoricus ibidem paulò superius testatur) agnovit, Basilea impetu, & seditione rem gestam, ac pestilentem doctrinam, adulterantem Evangelium, & Pontificiam potestatem, non in uno, summoque præsule, sed in multitudine collocantem, ac Monarchiam, institutam à Christo, in Aristocrati-

tiam, vel Democratiam redigentem, fuisse induc tam.

Verba Legati ad Eugenium n. 9, sunt ista: *Tuum principatum Monarchicum sed DEO, nedum secundum communem universi providentiam, sed etiam speciali institutione, inter opera restorationis mundi, à Christo institutum, tæque vera, legitimæ successione, illum possidere, palam recognoscimus, & confitemur. & poltea n. 10. Ad has extremitates evellendas (id est ad tollenda duo offendicula) non sufficit auctoritas Pape sine generali Concilio, nempe quoad ad effectum exoptatum, quamvis valeat quoad potestatem; unde distinguendum est hic de duplice potestate, tam in summo Pontifice, quam in ceteris Pralatis. Una squidem auctoritas est commissa potestatis: & illa in omnibus summis Pontificibus semper est equalis: quod datum est Petro in potestate, datum est etiam omnibus successoribus. Alia est potestas bona estimationis, seu reputationis: & hac venit ex virtutibus, & operibus virtuosis: quare non semper est equalis in summis Pontificibus: sicut patet de Gregorio Magno, & B. Leone, qui fuerunt maxime auctoritatis. & reputationis: sicut id, quod fit per Papam in generali Concilio: & isto modo Concilia generalia dicuntur summe auctoritatis, quantum ad auctoritatem, que venit ex reputatione, vel estimatione. & n. 11. Subditus est nedum periculum, sed & precipitum aeterna damnationis, recedere a summo Pontifice, ex quacunque occasione, nisi propter manifestam heresim. videatur ipse Odoricus Raynaldus ad an. 1441. an. 8.*

346. Quod attinet ad propositionem illam Conventus Parisiensis, ajunt, eam immitto publicatam fuisse sub titulo Cleri Gallicani, & ad summum Episcopos ibi collectos eam declarationem emisisse, alli non mandantibus, nec sua sponte probatur: & contrariam mentem, frequentibus, ac liberitoribus comitiis aliis, eundem Clerum aperuisse. Evidenter dicunt illi Episcopi, se esse Ecclesiam Gallicanam representantes: sed videntur, hoc sine sufficienti jure, aut ratione sibi tribuere: certè quadraginta Episcopi, Parisiis convenientes an. 1714. (qui Conventus, ut habetur in instrutione pastorali ibi facta fuit unus ex numerosioribus conventibus in Gallia celebratis) non aucti sunt dicere, se representare Ecclesiam Gallicanam: & in literis suis encyclicis ajunt, se bene scire, quod non possint aliis Episcopis obligationem aliquam imponere. Quare neque id potuerit Conventus an. 1682. celebratus. vide etiam infra n. 372.

Jam ad minorem: hæc merito negatur, cum incomparabiliter major sit numerus Theologorum, qui oppositum, seu nostram sententiam tenent, & inter eos non paucissimi etiam sanctitate celebres, ut videre est apud Bellarmine tom. 2. controv. 1. l. 2. de Conciliis. c. 14. & P. Thyrsum 1. p. advers. Machomet. l. 3. c. 6. n. 178. & seq. ac alios, partaque etiam ex dictis n. 338. de novem parti

Quænam Propositio, vel Definitio Ecclesiæ fit infallibilis Regula credendi. 103

partibus Patrum ex decem Concilii Tridentini: certè Rasslerus *de regul. exter. fidei. art. 15. n. 230.* ait, nihil adhuc veræ probabilitatis in contraria sententia apparere.

347. Ob. 11. Sententiam adversam etiam tenuerunt Petrus Alliacensis Cardinalis, Nicolaus Cusanus, Cardinalis Florentinus, Franciscus Zabarella, Abbas Panormitanus, seu Nicolaus Tudeschus, Abulensis, Almarius, Major, Adrianus, & Aeneas Sylvius, postea Pius II. imò etiam S. Antoninus *3. p. tit. 23. c. 2. §. 6.* Joannes Gerson autem vir doctissimus, & Parisiensis Cancellarius, in Concilio Constantiensi publicè perorando ad Patres dixit, quod, qui in opposita (hoc est, nostra) sententia sit, cadat in heresim jam damnatam, quamque nullus unquam Theologus, maximè Parisiensis, & sanctus asseruerit: ergo. Resp. Etiam hos auctores explicando esse de casu dubii Pontificis. Si autem de eo casu explicari non posset, possent ipsis opponi alii æquè graves, imò graviores, & incomparabiliter plures authores.

Dein Aeneas Sylvius revocavit sententiam suam diu, antequam Pontifex renuntiaretur. S. Antoninus autem *loc. cit.* tantum dicit, Pontificem non posse in materia fidei definire contrarium ei, quod jam à Concilio generali, à Pontifice confirmato, fuit definitum: *de cetero cod. cap. & pluribus locis hoc titulo* haud dubiè nostram sententiam amplectitur. Si Gerson id dictum protulit, nec verè, nec eruditè dixit; namque in primis quis dicat, nostram sententiam esse hereticam, quam tot Sancti Patres, & doctores maximè Catholici, defendunt: inter quos, & Divus Thomas, & D. Bonaventura, tum Sancti, tum Theologæ doctores, & quidem Parisienses fuere.

Certè S. Thomas. *2. 2. q. 1. a. 10. in corp. ait de Summo Pontifice: Ad cuius auctoritatem pertinet finaliter determinare ea, qua sunt fidei, ut ab omnibus inconsueta fide teneantur; cùm ipse præsit toti Ecclesia. Questione autem 10. de potentia a. 4. ad 13. de Romano Pontifice ait: Ca- jus auctoritate sola synodus congregari potest. & à quo sententia synodi confirmatur, & ad ipsum à synodo appellatur. Quæ omnia patent ex gestis Chalcedonensis synodi.* S. Bonaventura autem *in 4. dist. 19. dubio. 6. ante art. 1. ait: Quoniam Dominus Papa non est subiectus constitutionibus Patrum, sed super omnes est: ideo potest in eis dispensare.*

348. Ob. 12. Solus Pontifex non est Ecclesia, sed tantum pars Ecclesiæ: Concilium vero est Ecclesia: atqui Ecclesia toti, & non parti, est promissa infallibilis assistentia Spiritus S. ergo. Confirm. Imprudenter adhæretur uni præ cunctis aliis: ergo. Resp. dist. 1. p. ma. Pontifex est pars Ecclesiæ tantum qualiscunque. neg. ma. est pars præcipua. conc. ma. dist. etiam 2. p. ma. Concilium, ut distinctum, aut separatum à Pontifice, quando hic indubitatus existit, est Ecclesia. neg. ma. Concilium ut conjunctum suo capiti, seu una cum

Pontifice, conc. ma. dist. etiam mi. promissa est infallibilitas Ecclesiæ, ut distinctæ à Pontifice. neg. mi. ut conjunctæ. om. mi. & neg. consiq. Concilium sine capite, quando hoc indubitatum existit, non repræsentat perfectè Ecclesiam; quia non repræsentat, nisi corpus sine capite mutilum; unde saltem Concilium sine Pontifice nihil potest definire infallibiliter.

Quod spectat ad alteram partem minoris: an scilicet ipsi Pontifici, utpote capiti, seu parti, etiam soli, & extra Concilium, sit promissa infallibilitas, videbimus infra. Ad confirm. dist. antec. imprudenter adhæretur uni præ reliquis, nisi uni præ reliquis Spiritus S. assit. conc. ant. si Spiritus S. uni præ reliquis assit. neg. ant. & consiq. si autem Pontifex solus, aut extra Concilium, non esset infallibilis, tunc neutrius decisioni fide Divina adhærente possemus, donec convenienter. Sed de hoc inferius.

349. Ob. 13. Pontifex habet auctoritatem, & infallibilitatem ab Ecclesia: ergo hanc etiam habet ipsa prob. authoritas, & infallibilitas est indefectibilis: Pontifices sunt defectibiles; quia sèpè moriuntur: ergo infallibilitas debet esse, in, & ab Ecclesia: Resp. neg. ant. Ecclesia, seu electores Pontificis Cardinales, tantum determinant personam, auctoritate Pontificia vestientam, sicut patronus sacerularis præsentat Clericum ad beneficium: Christus autem illi confert immediatè auctoritatem Papalem, & assistentiam Spiritus S. sicut Episcopus confert præsentato beneficium; nec enim Pontifex est Vicarius Ecclesiæ, sed Christi: & quidem proximus, ac immediatus, ad prob. dist. ma. est indefectibilis infallibilitas formaliter sumpta, pro omni omnino tempore. neg. ma. infallibilitas radicaliter sumpta. conc. maj. & omiss. mi. neg. consiq. Explico distinctionem. Assistantia Spiritus Sancti formaliter semper adest, ad definiendum verum, pro omni eo tempore, pro quo datur certus Papa: pro illo autem tempore, quando nullus Papa datur, vel tantum dubius, adest infallibilitas radicaliter; quia, licet tunc nihil de fide possit decidi, potest tamen statim eligi novus Papa certus, cui iterum Spiritus S. assister.

350. Ob. 14. Episcopi omnes in Concilio sunt judices: sed, si ipsi sine Pontificis non essent infallibilis, non essent judices, sed tantum consiliarii: ergo. Confirm. Juxta nos gratis convocarentur Concilia; cùm omnia solus Pontifex posset decidere: hoc est contrarium opinioni totius Ecclesiæ: ergo. Resp. conc. maj. neg. mi. alias, quia quilibet Episcopus in Concilio, seorsim sumptus, non habet infallibilitatem (ut etiam adversarii debent fateri) quivis tantum esse omnium consiliarius. Quare Episcopi verè judicant, de rebus fidei; utique enim alias sunt in Concilio partes Episcoporum, alias tantum Theologorum, qui plures solent Conciliis adesse, sed duntaxat ut consiliarii: Episcopi autem ut judices: & quidem sunt tales, auctoritate accepta à Christo,

sto, vel immediatè, vel mediatè (seu per Pontificem) sed eorum judicium seorsim à Pontifice, vel, si hujus judicio sit contrarium, est fallibile.

Ad confirm. neg. ma. In primis necdum diximus, Pontificem etiam extra Concilium esse infallibilem: sed de hoc primum inferius agemus. Verum etiam hoc supposito, generaalia Concilia prudenter convocantur, maximè, quamdiu etiam quidam Catholici audient, sententiam nostram in dubium vocare. In primis enim Concilium generale utile, quin imò necessarium est, in casu schismatis, & plurium dubiorum Pontificum, ut aliquis certus, & legitimus habeatur. 2. Etiam, quando existit certus, & legitimus Papa, tamen servit Concilium, ut efficacius convincantur haeretici, & alii, qui infallibilitatem soli Pontifici collatam esse non credunt. 3. Servit Concilium (ut ait Gallicus ad Eugenium IV. Orator, citatus n. 345.) non quidem ad authoritatem potestatis, sed tamen ad authoritatem reputationis, hoc est, ut definitiones, vel leges, apud communitem Christiani populi (cujus apprehensionem valde ferit nomen generalis Concilii) majorem aliqualiter reverentiam, & estimationem nanciscantur.

Servit 4. Concilium, ut convenientibus ex omni orbe Episcopis, communi consensu, definitiones, & leges suavius condantur, & sic decreta, praesertim, quæ mores concernunt, lubentius admittantur. 5. ut magis constet de communi consensu, & conspiratione unanimi, quæ etiam corda valde solet movere, ad facilius acceptandas leges. 6. ut facilius, & explicatius innotescant canonies fidei; quia quandoque, quæ à solis Pontificibus decreta sunt, omnino non, vel non nisi tardissime promulgantur, & negligentiæ prætextitur ignorantia. 7. Tandem etiam servit Concilium, ut decreta morum certius, & efficacius, executioni mandentur; quæ enim communi consensu Episcoporum, ex omnibus nationibus congregatorum, statuantur, eorum observationi diligentius invigilatur: nec possunt subditi facile excipere, vel querelas excitare, contra hujusmodi statuta, quæ non unus, sed omnium communi calculo sunt facta; nam pudet omnes accusare. videri etiam potest Suarez de fide disp. 11. ante sec. I. n. 2.

351. Ob. 15. Melius est Ecclesia, ut Papa subsit Concilio: ergo Christus id voluit. conseq. non videtur neganda. ant. prob. si Papa Ecclesia subsit, habet majorem stimulum, ac necessitatem bene se gerendi: ergo. Confir. Juxta nos Ecclesia non habet medium, indemnem se à Papaservandi: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. om. ant. neg conseq. quia licet forent aliqua commoda in ea subjectione Pontificis, tamen majora essent incommoda: certè essent pericula frequentissima schismatum, dum Cardinales, vel Episcopi, frequenter, vel ex instinctu principum sacerularium, vel ex nationali spiritu, vel alia de causa, Concilia

de eo deponendo suscipierent: Pontifices etiam ex metu istorum malorum non auerterent, urgere fortiter reformationem morum: decreta Papæ parvi haberentur, & sepissime ab eo ad Concilium generale appellaretur.

Ad confirm. janæ est responsum à n. 334. Dein quis coerceret juxta adversarios Concilium generale, si male se gereret? ergo nec Christus hoc pro ultimis definitionibus summa auctoritate donasset, & unum subjici deberet alteri: hac autem ratione quid tandem foret certi in Ecclesia DEI? Ex quibus omnibus patet, quæ meritò damnata sit ab Alexandro VIII. inter 31. propositiones hæc 29. *Futilis, & toties convulsa est assertio, de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum autoritate, atque in fidei questionibus decernendis infallibilitate.*

ARTICULUS VIII.

An etiam Definitio Summi Pontificis extra Concilium infallibiliter applicet Verbum DEI.

352. Dico. Romanus Pontifex extra Concilium, aliquid ex cathedra definiens, est infallibilis, atque adeo ejus definitio, etiam extra Concilium, infallibiliter applicat verbum DEI. ita teste Bellarmino tom. I. controv. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 2. communissima omnium ferè Catholicorum sententia: quam, teste Duvallio Doctore Sorbonico, totus orbis, exceptis pauculis doctoribus, amplectitur. Et videri potest apud P. N. Thyrsum in manuductione Machometanorum, quomodo omnes nationes, etiam Gallia paulò antiquior, item omnes sacre Religiones, in eam consentiant, oppositamque censuram gravibus (à quibus omnino abstineo) configant: ipse autem P. Thyrsum hanc nostram sententiam saltem omnino certam esse asserit.

Loquitur autem Pontifex ex cathedra, ut ait Suarez de fide disp. 5. seq. 8. n. 4. quando aliquid authenticè universæ Ecclesiæ proponit, atque ad ita sentiendum, credendum, vel agendum obligat. Quando vero tantum aliquid afferit, vel etiam editis libris docet, non tamen ea intentione, ut obligare velit fideles, dicitur loqui ut homo, vel docto privatius: & sic utique loquitur S. Gregorius in suis homiliis, vel aliis libris: item Innocentius III. Adrianus VI. in suis Theologicis, vel Canonisticis lucubrationibus, quibus nemo infallibilem auctoritatem attribuit.

Prob. conclusio. I. omnibus illis Sacrae Scripturæ locis, quibus n. 326. & seq. probavimus Pontificis infallibilitatem. Nec dicas, iis tantum probari, Papam intra Concilium infallibilem esse; nam contra est. Vel vis, Pontificem tunc tantum infallibilem esse, si reliqui in Concilio ei consentient, ant.

ant: vel vis, eum etiam infallibilem esse, eti reliqui dissentiant. Si primum: non magis infallibilis Summus Pontifex erit, quam Episcopus quivis (nam, si hujus definitioni Concilium totum consentiat, certe non fallitur) hoc autem dici nullatenus potest. Si secundum: gratis certe Concilii praesentia requiritur, si non requiritur ejus consensus.

353. Prob. 2. ex Concilio Chalcedonensi Concilium (ut refert D. Thomas, in opusculo contra errores Graecorum, titulo: Quod in eadem potestate &c.) definit: Omnia ab eo Romano Pontifice definita tenentur, tanquam a Vicario Apostolici throni. In eodem Concilio Chalcedonensi action. 2. cum esset lecta epistola S. Leonis, Patres clamarent: Hec Patrum fides, haec Apostolorum fides: omnes ita credimus: orthodoxi ita credimus: anathema, qui ita non credit: Petrus per Leonem ita locutus est. Similia habentur in Concilio Oecumenico VI. seu Constantinopolitano III. actione 8. ubi dicitur, recipi suggestiones directas ab Agathone sanctissimo Papa.... Archiepiscopo Apostolice, & principalis sedis antique Rome.... tanquam ex Spiritu S. dictatas, per os Sancti, ac Beatissimi Principis Apostolorum Petri. & action. 18. in sermone acclamatorio &c. ante edictum Constantini; dicunt Patres: Charta, & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.

Rursus idem Concilium Constantinopolitanum in sua epistola ad Agathonem sic ait: Tibi, ut prime sedis Antiquitatis universalis Ecclesiae, quid gerendum sit, permittimus, stanti super firmam fidei petram: & de literis Agathonis mox ait: Quas, ut a summo Apostolorum vertice divinitus scriptas, agnoscimus. & infra: Orthodoxa autem fides splendida lucem vobisum clare pradicavimus: quam etiam, ut per honorabilia vestra rescripta confirmatis, vestram oramus Paternam Sanctitatem. Lugdunense II. (quod est Oecumenicum 14. tum) in sua Decretali apud Binium tom. 3. concil. p. 2 folio mihi 1497. ita habet: Hoc professa est hattenus prae dicavit, & docuit, sacra sancta Romana Ecclesia, mater omnium fidelium, & magistra. Tandem hue etiam facit Concilium Florentinum, citatum n. 327. ubi Romanus Pontifex absolute dicitur Christianorum Pater, & Doctor, & plena potestate praeitus: & additur ibidem, hoc in geslis oecumenicis Conciliorum contineri.

Addi hic possunt sacri canones plures. C. Memor sum. 24. q. 1. C. Hac est fides. ibidem. quod est desumptum ex S. Hieronymo C. Quoties ibidem. & alii canones plures eadem causa, & quasitio, ex SS. Patribus, itemque ex Conciliis desumpti: ne scilicet dicatur, solos Pontifices in proprium favorem eos canones condidisse: quod tamen etiam non obesse; nam eti soli Pontifices eos canones condidissent; quia tamen, & martyres, & sancti, plures fuere, tamque multi, tamque diversis temporibus, extiterunt, non cadit in eos prudens suspicio ambitio-
R.P. Ant. Alayr. Theol. Tom. I.

nis. Dein in causa totius Ecclesiae, qualis haec est, summus princeps, qui superiorum non habet, item suam jure omni decidit.

354. Prob. 3. conclusio ex SS. Patribus: quos tamen omnes referre, esset nimis diffundi; unde paucos ex multis dabo. Tertullianus de prescript. adversus hereticos. c. 36. de Romana Sede scribit: Habes Romanam, unde nobis quoque auctoritas praefixa est. Statu felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt. S. Irenaeus l. 3. advers. heres postquam c. 2. statuisset, controversias fidei ex solis Scripturis determinari non posse, c. 3. ait, debere finiri iudicio Ecclesia Romana: additique: Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorum principalitatem necesse est, omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt undique fideles: in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, qua est ab Apostolis traditio.

S. Cyrillus Alexandrin. apud S. Thomam opusculo. I. de erroribus Graecor. c. 32. f. Quod idem Papa habet in Ecclesia potestatis plenitudinem. ait: Sicut Christus accipit a Patre..... super omne, quodcunque est, ut ei cuncta curventur, plenissimam potestatem: sic & Petro, & eius successoribus, plenissime commisit. S. Hieronymus epist. 57. ad Damasum Papam scribit: Obtestor Beatitudinem tuam per Crucifixum mundi salutem, per Homousion Trinitatem, ut mihi epistolis tuis, sive tacendarum, sive dicendarum Hypostaseon, detur auctoritas: & prius ead. epistola: Beatitudini tuae, id est, cathedra Petri, communione consenserit: super illam petram edificatam Ecclesiam scio &c.

S. Augustinus l. 2. contra 2. epistolas Pelagianorum c. 3. ait de literis Innocentii Papae: Quibus de hac re (de peccato originali) debitatio tota sublata est. & serm. 2. de verbis Apostoli c. 10. vel in fine ait, post rescripta Apostolicae Sedis. (intelligit autem per hanc manifeste Pontificem extra Concilium) causam esse finitam, nec ulteriori appellationi, iudicio, aut dubio, esse locum. Inde rescripta venerunt. Causa finita est: error utinam aliquando finiatur. S. Anselmus l. de incarnat. Verbi c. 1. sic incipit: Domino, & Patri universae Ecclesiae in terra peregrinantibus, Summo Pontifici Urbano... Divina providentia vestram elegit Santitatem, cui vitam, & fidem Christianam custodiendam, & Ecclesiam suam regendam committeret. S. Bernardus epist. 190. ad Innocent. II. Oportet ad vestrum referri Apostolatum.... que de fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potissimum resarcire damnata fidei, ubi non possit fides sentire defectum. Similia habent alii SS. Patres passim. videatur Bellarminus tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 2. & 3. & P. Christophorus Raesler in sua externa regula fidei art. 16. n. 248.

355. Prob. 4. conclusio ex praxi communissima totius Ecclesiae. In primis usque ad S. Sylvestrum Summum Pontificem, ejusque annum 12. Christi Domini vero annum

325. seu usque ad Concilium Nicænum I. non est habere illum Concilium Oecumenicum; si excipias illud, de quo *Acto*. 15. fit mentio: & tamen per tria prima secula ortæ sunt variae herefæ, & à solis Romanis Pontificibus, extra generale Concilium, fuerunt damnatae, ut Montanistarum, Marcionistarum, Cataphrygum, Novatianorum, Sabellianorum &c. Post Concilium vero Nicænum ruris foli Pontifices, absque Concilio generali, damnarunt errores Priscillianistarum, Pelagianorum, Semipelagianorum, aliquotumque plurim. Nec dubium illum unquam fuit apud Catholicos, an tales Pontificum definitiones essent infallibilis: sed omnes certissima fide semper tenerunt damnatas doctrinas esse hereticas. videatur Leytam in clypeo Pontif. dicitur. *discept. 6. sec. 5. &c. seq.* ubi hunc sensum fideliū ostendit per omnia secula.

356. Ipsi quoque Galli, eti in Conventu Parisiensi an. 1682. propositionem n. 345. citatam, imò & hanc quartam propositionem posuerint, nempe: *In fidei quoque questionibus precipuas Summi Pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes, & singulas Ecclesiæ pertinere, nec tamen irreformabile esse judicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit:* tamen per hoc non voluerunt negare Pontificis infallibilitatem, extra Concilium, si Ecclesia extra Concilium consentiat, quod defacto omnes Catholicæ admittunt: sed de hoc inferius agemus. Interim vide dicta n. 346.

Cæterum, eti Galli aliqui recentiores, in aliquo Conventu oppositum docerent, infallibilem Spiritus S. assistentiam non haberent: nec Gallis antiquis & quorum sensus patet ex legatione Gallica ad Eugenium, citata n. 345. & ex paulo post sub finem hujus numeri dicendis) vel aliis Catholicis, omnium nationum doctoribus, præferri debent. Sed nec defuncti Galli recentiores, qui istum Ecclesiæ consensum non requirunt, ut Petrus de Marca, Archiepiscopus Parisiensis, de quo infra n. 410. & novissime Reverendissimus Petididier egregio tractatu de authoritate, & infallibilitate Summorum Pontificum. Alii autem, eti fors verbo nobis contrarium dicant, facto nobis consentiunt; nam superiore primum seculo, cum orta esset in Galliis controversia gravissima, de doctrina Cornelii Jansenii Irensii, octoginta quinque Episcopi Galli anno 1651. ab Innocentio X. per litteras petiere definitionem, quid de illa doctrina sit sentiendum: sententiam autem ab Innocentio latam acceptarunt, & ab omnibus acceptari debere professi sunt, ut Divina autoritate nixam.

Videri potest Platelius p. 3. *defide c. 1. §. 4. n. 124.* ubi de his agit, & epistolas exhibet. Prior epistola Episcoporum illorum incipit: *Majores causas ad Sedem Apostolicam referre solennis Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro jure suo postulat: & sub finem ita habet: Quamobrem flagitamus, Bea-*

tissime Pater, ut clara, firmaque, de propositionum istarum sensu, prolatâ sententiâ, cui Reverendissimus ipso Jansenius morti proximus opus suum subjecit, caliginem omnem discussias &c. Altera vero epistola, definitiō nem latam acceptans, que incipit: Optata aper- venit ad nos: sic clauditur: Sanctitas vestra per Petri soliditatem, jam contatis veritatis hostium animis, securos ab omni externa perturbatione de nova heresi triumphos aget. Porro nos Innocentio X. cuius ore Petrus locutus est, ut Leoni I. acclamabat quartam Synodus, hanc Divinam laudem gratulati, sacros inter Ecclesia fastos, quod cum de Synodis Oecumenicis fieri solitum, Constitutionem istam ab eo editam lubentes ex animo reparemus.

Rursus iidem Galli Praesules, cum Innocentius XI. damnasset propositiones Michaelis de Molinos, per Bullam: *Cœlestis Paſtor.* & in ea dixisset, Christum Petro, & successoribus ejus regendam tradidisse Ecclesiam Catholicam, ut Christi doctrinam sartam, tectamque custodirent &c. atque ad didisset: *Nobis, qui non nostris meritis, sed in scrutabili De omnipotentis consilio, in ejusdem Petri cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit &c.* nihil contra moverunt. Sed neque postea, quando Innocentius XII. damnavit viginti tres propositiones, libri cujusdam Gallici, inscripti: *Explication des Maximes des Saints: quidquid contra moverunt. videatur Dominicus Viva trutina Theologica pars. 4. in proæmio,* ubi per omnia ferme secula ostendit, Gallicanæ Ecclesiæ praxi nostræ assertioni contentaneam esse, modernæ vero aliquorum Gallorum opinioni contrariam, videatur Petididier. *tract. de auth. & infallib. sum. Pont. c. 12. & 14.* ubi Conventus Cleri Gallicani, & Doctores Parisiensis varios, pro nostra conclusione adducit. videatur quoque Platelius. *p. 3. de fide c. 1. §. 4. a n. 139.*

357. Sed & authores ipsi, quorum propositiones à Pontificibus damnatae fuere, infallibile ejus judicium professi sunt; nam Michael Bajus an. 1580. 24. Maij in retractatione sua, postquam fassus est, se in libellis suis, ante damnationem Pontificiam editis, defendisse plurimas ex sententiis damnatis, & quidem in sensu, in quo reprobantur, subiungit: *Denique declaro, me in presentiarum ab iis omnibus revertere, & damnationi à Sede Apostolica facta nequiescere: neque post hac ullas docere, assertere, aut defendere velle.* Jansenius autem in proæmio ad tom. 2. c. 29. ait: *Quidquid ab ista Petri cathedra, ab isto universæ Ecclesiæ Capite, moderatore Pontifice, prescriptum fuerit, hoc teneo: quidquid improbatum, improbo: damnatum damno: anathematizatum, anathemato.* Idem testatus est mediâ ante mortem horâ in suo testamento, ubi ait: *Si tamen Romana Sedes aliquid mutari velit, sum obediens filius illius Ecclesiæ, in qua semper vixi: usque ad hunc lectum mortis obedi-*

ens sum. Ita mea postrema voluntas est.

358. Prob. 5. conclusio. Concilia generalia, non nisi raro, magnaque cum difficultate, ac privataram Ecclesiarum dispensio, possunt celebrari: sepe etiam propter bella, vel alia plura impedimenta, omnino non possunt haberi: interim tamen sepe potest contingere, ut vel noviter orta heres, in principio debeat opprimi, ne malum latius serpat: vel veritas aliqua necessaria debeat declarari: ergo, si Christus non aliam infallibilem regulam reliquisset Ecclesiae, ei non satis prospexisset: ergo non solis Conciliis, sed etiam Successoribus Petri, infallibilitatem attribuit; nec enim post Concilia aliis convenientius tributur, quam Successoribus illius, super quem Ecclesiam suam Christus edificavit, & pro cuius indefectibilitate in fide rogavit.

Confirm. Vel debent convenire ex tota Ecclesia, per omnes quatuor orbis partes latissime diffusae, Episcopi, saltem ex omnibus regnis aliqui: vel tantum ex quibusdam provinciis, aut regnis: neutrum dici potest: ergo prob. mi. si debent convenire ex omnibus provinciis, quando separari poterit, eos ex ultimis Sinarum, Americae, aut Africæ regionibus, adfuturos? quandiu etiam abesse debebunt a suis diocesibus? quanti semper sumptus, & a quo fieri debebunt, in tam vasta itinera? Si autem dicatur, debere eos tantum convenire ex sola Europa, tunc forte ab aliarum provinciarum incolis revocaretur in dubium, an Concilium Oecumenicum fuisset. Sed hoc omisso (quia non videtur posse omnium adventus expectari) saltem ex pluribus provinciis, & regnis, Episcopi convenire debebunt: at etiam isti aegerrime convenire possunt, cuius rei manifesta probatio habetur ex Tridentino Concilio, aegerrime tandem congregato, de quo inferius n. 414. Unde, quo amplius dilataretur Ecclesia, eò difficilius haberi posset remedium contra emergentes errores, qui tamen pro ampliori illius extensione facilius nascentur.

359. Prob. 6. conclusio. Si Papa in controversiis fidei, etiam extra Concilium definitis, posset errare, posset etiam errare tota Ecclesia: consequens est falsum: ergo & antecedens. prob. ma. Pontifex etiam extra Concilium est Vicarius Christi, est Caput Ecclesiae, est Magister, & Doctor fidelium omnium, ut probatum abunde a n. 327. ergo debent ei præcipienti fideles omnes, adeoque tota Ecclesia obedire: ergo, quando sub anathematis poena proscribit aliquam propositionem, tanquam hereticam, jubetque illam non afferi, vel defendi, sed afferi ei oppositam, debent fideles, seu Ecclesia, talam propositionem rejicare, & oppositam amplecti: ergo, si ipse posset errare, posset etiam Ecclesiam in errorum inducere.

Confirm. Multa jam Concilia provincialia, a Pontificibus approbata, recepta sunt a tota Ecclesia, tanquam infallibilia, & er-

rores ab iis damnati, ab omnibus, tanquam hereses, sunt rejecti. Item sacros canores etiam Ecclesia universalis recipit, & definitions de fidei articulis, in illis contentas, infallibilis credit: & tamen plurimi canones a Pontificibus extra Concilium conditi sunt: ergo, si in his error dari posset, posset in errorem induci tota Ecclesia. Tandem, cum Concilia etiam generalia, ut dictum n. 353. agnoverint hanc infallibilitatem Pontificis, si tamen ea revera non daretur, Ecclesia in iis Conciliis errasset.

ARTICULUS IX.

Solvuntur Objectiones.

360. O B. 1. Quando Christus Dominus dixit S. Petro: *Et super hanc petram adificabo Ecclesiam meam.* Matth. 16. v. 18. per petram non intellexit S. Petrum: sed vel confessionem fidei, ab eo factam, vel se ipsum; quia Christus solus est fundatum Ecclesiae, ut dicitur 1. Cor. 3. v. 11. vel certe intellexit omnes Apostolos, quorum nomine Petrus tunc loquebatur: cumque Apostoli tunc repræsentarent Ecclesiam, illa verba spectant, non ad solum Petrum, sed ad totam Ecclesiam. Resp. neg. ant. licet enim forte in aliquo sensu, adhuc magis allegorico, vel tropologico, explicari illa verba possint de confessione fidei, ut aliqui SS. Patres quandoque explicant: tamen primaria intentio Christi erat designare S. Petrum personaliter.

Quamvis enim in lingua Latina differant inter se genere *petra*, & *Petrus*, non differant in Syriaca lingua, qua Christus usus est; nam vocabulum *cephas* significat petram: adeoque verborum Christi sensus quasi est: *Tu es petra, seu cephias, & super hanc petram, seu cepham, adificabo Ecclesiam meam:* & Latinè potuissent verba Syriaca verti: *Tu Simon es petra, & super hanc petram &c.* voluit autem Latinus interpres potius uti vocabulo, terminacionem masculinam habente; quia S. Petrus erat ejusdem generis. Certe particula *hanc* denotat clarè, Christum loqui, de illo, quem petram appellavit; alias nulla esset connexio.

Sed neque Christus omnes Apostolos allocutus est; non enim dixit: *Ego dico vobis:* sed: *Ego dico tibi:* nec Petrus propriè loquendo tunc omnium nomine locutus est, quasi ipsi hoc ei mandassent; cum Patres communiter sentiant, Apostolos non habuisse eandem revelationem cum Petro: sed tantum, racentibus reliquis, solus Petrus locutus est id, quod alii loqui debuissent. Multò minus potest intelligi illud dictum ad Ecclesiam directum; alias sensus esset: *Et super hanc Ecclesiam adificabo Ecclesiam meam:* quod est ridiculum. Adde, ut recte observat Maldonatus in e. 16. Matth. & hunc versum, quod absurdum sit, dico.

re, Christum toties mutasse personam, quin id indicaret: & ideo obscurissime locutum fuisse; cum statim subdat: *Et tibi dabo claves regni cælorum:* ubi utique Petrum, & non Ecclesiam alloquitur, elque prærogativam aliquam conferendam promittit.

361. Nec dicas, Christum solum esse fundatum; nam quando *1. Cor. 3. v. 11.* dicit S. Paulus: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere prater id, quod possum est, quod est Christus Jesus:* intelligitur de fundamento omnium primo, quod simul est lapis angularis: non autem de fundamento secundo; cum idem S. Paulus *ad Ephes. 2. v. 20.* dicat: *Etsi cœnes, & domeſſici DEI, ſuper adiſcari ſuper fundamen- tum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu.* & *Apoc. 21. v. 14.* dicatur *murus civitatis cœleſtis habens funda- menta duodecim, & in i- pſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum Agni.* Si autem omnes Apoſtoli poſſunt dici funda- mentum, multò magis tale poſteſt dici S. Petrus: nec eſt absurdum, in ſenſu mo- rali plura funda- menta admittere.

352. Accedit Sanctos Patres, & Con- cilia, quæ citavimus à *n. 327. & seq.* co- munissime explicare dictum Chriſti Domini ad S. Petrum in noſtro ſenſu. Solus forte S. Augustinus *tr. 124. in Joann.* apparen- ter oppositus eſt, intelligens per petram Chriſtum: ſed Cornelius à la- pide ait, Sanctum Augustinum non fuſſe peritum He- braicæ, aut Syriacæ linguae, & hinc pu- tasse Petrum à petra di- cūm, quaſi Petre- ium; cum tamen conſtet vocem cephas ſignificare Petrum, & petram. Addo, S. Augustinum ibi tantum veſle, Chriſtum eſſe principalem petram, ſeu funda- mentum pri- mum: non autem negare, S. Petrum eſſe funda- mentum ſecundum; aliaſ ſibi clare con- tradicteret; nam ſerm. *1. de cathedra S. Petri* (*qui eſt 15. tuſ de Sanctis, ſeu 74. tuſ in appendice*) ſic ſcribit: *Dicente Domino: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram edificabo Eccleſiam meam.* Petrum itaque fun- damentum Eccleſia Dominus nominavit, & dignè funda- mentum hoc Eccleſia colit, ſuper quod Eccleſiasti adiſcii alti- tudo con- ſurgit.... quia dignum eſt, ut funda- mentum hoc in Eccleſia honore- tur, per quod ad cælum conſenditur. & quia forte aliquis dicet, hunc ſermonem non eſſe certò S. Au- gustini (*quamvis Eccleſia ex eo lectionem deſumperit in Breviario ad festum car- bera S. Petri*, quod merito ei conciliat ma- gnam au- toritatem) idem Sanctus ſerm. *2. de cathedra S. Petri* (*qui eſt decimus ſextus de Sanctis, & negari non po- teſt eſſe S. Au- gustini*) verba Chriſti: *Tu es Petrus &c.* ex- plicat ſicut nos, & inter alia de S. Petro ait: *Recte conſortium meretur nominis, qui con- ſortium meretur & operis; in eadem do- mo enim Petrus funda- mentum ponit. Pe- trus plantat.*

Quod ſpectat ad eos, qui per petram intelligent confeſſionem fidei, & verba Domini explicant, quaſi voluſiſſet dicere

Christus: *Super hanc fidem edificabo Ec- cleſiam meam:* iſti facilè cum noſtra fe- tentia conciliantur; nam recte obſer- vat Cornelius, *hanc fidem non ſumi in abſtra- cto, ſed in concreto, prout ſcili- et erat in Pe- tro:* atque adeo juxta hos au- tores Pe- trus propter fidem, ſeu Petrus ut fidelis, eſt funda- mentum, & petra Eccleſia: id quod etiam docet Maldonatus, qui recte addit, ſic ſæpe dici, in fide unius hominis funda- tam eſſe rem publicam.

363. Ob. 2. Christus *Matth. 18. v. 17.* dixit omnibus, adeoque etiam Petru, illa verba: *Si non audierit eos, dic Eccleſia;* ergo etiam ipſe Pontifex debet cauſas gra- ves deferre ad judicium Eccleſia, nec ipſe eſt ultimus infallibilis iudex. Confirm. *Jo- an. 21. v. 17.* Christus Petru tantum dixit: *Paſce oves meas:* non vero: *Paſce omnes oves meas:* ergo non eſt universalis omni- um paſtor. Resp. 1. Cum ibi non agatur de graviflīmis cauſis, ſed de erroribus etiam particularium, non poſteſt ibi per Eccleſia intelligi Eccleſia universalis, vel Concili- um generale.

Ratio hujiſ eſt; quia aliaſ ab omni Pa- pa ju- di- cione, particularē quamlibet per- formam con- cer- nente, poſſet appellari ad Con- cilium, etiam à quibuscumque privatis per- ſoniſ: imo vel nunquam, vel vix unquam poſſet ipſe Papa definitivè iudicare, ſed de- beret omnia ad Concilium reſerve: quod nee quivis parochus debet in omni cauſa facere. Unde, ut di- cūm *n. 334.* ibi per Eccleſiam à SS. Patribus intelligitur etiam Eccleſia particularis, vel Prælatuſ ipſius. Et hinc etiam, qui contumaciter non audit Eccleſiam particularē, vel Episcopum, poſt iſſictam excommunicationem vitan- dus eſt, tanquam ethni- cus, & publicanus: quos nempe Judæi vitabant, ceu excommu- niciatos.

Ex quo quidem, tanquam ex argumen- to minori ad maius, rite iſſertur, magis vitandum eſſe eum, qui non audierit Eccleſiam universalē: ſed non iſſertur, ibi per Eccleſiam neceſſariò intelligendam eſſe Eccleſiam universalē: quin imo, ſi per Eccleſiam intelligi poſteſt Episcopus particularis, quanto magis Summus Pontifex? In forma neg. ant. quatenus dicit, etiam Petru, ſeu Summum Pontificem, illud di- cūm Chriſti, con- cernere. Ad confor- m. retorq. argu- mentum, Christus de ſe ipſo dicit *Joan. 10. v. 14.* *Cognosco meas:* id eſt, oves: ergo non co- gnoscit omnes. in forma. neg. conf. Audi S. Bernardum *l. 2. de conſideratione c. 8.* *Paſce oves meas.* Quas? illius, vel illius populos civitatis, vel regionis, aut certi regni? Oves meas inquit. Cui non pla- num, non deſignaſſe aliquas, ſed deſignaſſe omnes? Nihil excipitur, uoi diſtinguitur nihil.

364. Ob. 2. SS. Patres contradicunt noſtræ aſſer- tioni: ergo: ant. prob. ſic S. Hieronymus *l. 1. contra Jovinian. c. 14.* ait, aequè ſuper omnes Apoſtolos, Eccleſiam ſolidatam eſſe, omnesque accepitſe claves re- eni

gni ecclorū. Idem ep̄stol. 85. ad Evagriū. ait, Episcopum, sive Romæ, sive alibi fuerit, ejusdem esse meriti, & ejusdem sacerdotii. S. Augustinus l. 1. de baptis. contra Donatistas. c. 18. ait, quæstionem illam, de valore baptisni hæreticorum, fuisse controversam, usque ad Concilium generale: & tamen S. Stephanus Papam eam definiebat. S. Ambrolius l. 3. de sacram. c. 1. ait, se cupere quidem in omnibus sequi Ecclesiam Romanam: tamen aliqua alibi rectius servari, & à se etiam recte custodiri.

Ipse Gelasius Papa Romanus ep̄st. 4. seu commonitorio ad Faustum apud Binium tom. 2. Concil. mibi fol. 236. videtur dicere, quod Papa debebat, suas definitiones facere juxta formam synodicam; nam hac ratione videtur defendere recte factas: ergo ad Infallibilitatem earum definitionum requiritur synodus. Patres etiam Concilii Africani in ep̄stola sua ad Cælestinum Papam ajunt: *Nisi forè quisquam est, qui creditat, uni cuilibet posse DÉUM nostrum exanimis inspirare iustitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium sacerdotibus denegare: quibus verbis satis insinuant, DEUM magis assistere Concilio, etiam provinciali, quam uni tantum Pontifici Romano: quem propterea rogant, ne appellantes, à suo Concilio ad Apostolicam Sedem, deinceps admittat: ergo multò magis sentiunt, DEUM magis assistere Concilio generali, quam soli Romano Pontifici.*

365. Rep. neg. antec. ad prob. explico Patres. S. Hieronymus priore loco tantum vult, Apostolos in Apostolatu, & potestate ordinis, fuisse æquales: non verò in potestate jurisdictionis; & hinc ibi addit: *Tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis tollatur occasio.* Altero autem loco idem S. Hieronymus iterum tantum vult, dari inter omnes Episcopos, ubi cùm sint, æqualitatem quoad potestatem ordinis: non verò quoad potestatem jurisdictionis, ut dictum n. 344.

Quod attinet ad S. Augustinum, hic S. Doctor ideo dicit, eam questionem de baptismo hæreticorum controversam mansisse, usque ad Concilium generale; quia, licet S. Stephanus jam prohibueret, rebaptizari baptizatos ab hæreticis, tamen S. Augustino videbatur, eousque nihil absolute definitus. Hoc videtur colligi ex ipso S. Augustino l. 5. de baptis. contra Donat. c. 25. ubi dicit: *Vicit tamen pax Christi in cordibus eorum, ut in tali disceptatione nullum inter eos malum schismatis oriretur.* Quare nullum schisma inter SS. Stephanum, & Cyprianum, est ortum: consequenter non se invicem habebant pro hæreticis: nec etiam S. Stephanus S. Cyprianum unquam à sua communione removit. Quamvis enim S. Augustinus loc. mod̄ cit. innuat, S. Stephanum putasse abstinentes, seu à communione separandos eos, qui hæreticos rebaptizarent, non tamen dicit, eum omnes actu excommunicasse: quamvis etiam Firmilianus (in sua ad S. Cyprianum ep̄stola, qua-

ep̄t 75. inter ep̄stolas S. Cypriani edit. Antwerp. Oper. S. Cyprian. an. 1589.) innuat, S. Stephanum excommunicasse eos, qui suo decreto non obedirent: atque in argumen- to eidem ep̄stola prefijo citetur ep̄stola S. Dionysii Alexandrini, ex qua colligitur, S. Stephanum, huic ipsi Firmiliano, Cæsarea Cappadocum Episcopo, & aliis etiam Episcopis, scriptissime, se iis non communicatum, quamdiu hæreticos rebaptizarent: tamen non sequitur, S. Stephanum eodem modo quoque egisse contra S. Cyprianum, totius Africæ Primatē. Et certe, cūm schisma inter eos ortum non sit, teste S. Augustino modo citato, verosimilius est, S. Stephanum se à S. Cypriano non separasse. Accedit, quod etiam intentetur, imo etiam feratur excommunicatio, non tantum contra eos, qui definitionibus fidici, sed etiam contra eos, qui decretis morum non obediunt. Sed de S. Cypriano plura n. 366.

Quod autem idem S. Augustinus variis locis videatur afferre, quod in causa Cæciliani, post alia, etiam Romani Pontificis judicia, restet Concilium plenarium, nihil contra nos probat; nam causa Cæciliani non erat quæstio juris, sed puri facti, scilicet, an is bene, vel male, esset ab Africanis depositus: in tali autem quæstione Papa non est infallibilis, neque etiam Concilium generale: attamen aliquando in tali causa iudicium Concilii, utpote plurimum prudenter, potest esse majoris ponderis, quam solius Papæ: saltem potest (ut loquitur Episcopus Meldensis, Orator Regis Gallie ad Eugenium IV.) habere majorem autoritatem reputationis: de quo vide n. 345.

S. Ambrosius loquitur de consuetudine lavandi pedes, quæ est arbitaria, & accidentalis: non autem loquitur de talibus consuetudinibus, vel cæremoniis, aut rebus, quæ ab Apostolis, sub obligatione universali, introductæ sunt, quæque Ecclesia Romana observat: & in accidentalibus differre potest Ecclesia una ab alia. Gelasius per verba juxta formam synodicam aliud non intelligit, quam juxta statuta Conciliorum: nec dicit, id necessarium fuisse, sed tantum factum fuisse: & arguit contra inferiore Episcopos, qui volebant absolvere eum (nempe Acatium) quem Apostolica Sedes damnaverat: de cetero ibi primatum Sedis Apostolica fortissimè tueretur. Ad Concilium Africanum respondeo, ibi agi de quæstione puri facti, an scilicet Apolarius eorum scelerum fuerit reus, de quibus in illo Concilio fuerat condemnatus: non autem agi de iudicio fidei. Sed neque omnia in ea ep̄stola sunt infallibiliter tenenda; nam licet illud Concilium, ut sumitur ex C. de libellis dif. 20. sit à Leone IV. confirmatum, tamen confirmatio se tantum extendet ad canones: non autem ad ep̄stolas, ut observat Bellarminus tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 7.

366. Dices i. Saltem S. Cyprianus l. de unitate Ecclesiæ docet, Christum post resurrectionem dedisse Apostolis parem po-

testatem. Idem l. 2. epist. 1. (alias est epistola 72.) ad Stephanum Papam ait: *Cum habeat in Ecclesia administratione, voluntatis sue arbitrium liberum unusquisque prepositus, (hoc est Episcopus) rationem aetatis sui Domino redditurus.* Idem Romanos Pontifices in hac epistola, & alias, tantum Collegas, Fratres, & Cöepiscopos, nominare solitus est: eosdem etiam quandoque reprehendit, maximè Stephanum in epistola 74. ad Pompeium (quæ ab aliis annumeratur tractatibus) in qua sententiam Stephani de non rebaptizandis hæreticis, vocat *erorem*: ergo sententia nostra est contra S. Cyprianum.

Resp. S. Cyprianus l. de unitate Ecclesie. sic habet: *Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus. & super istam petram adificabo Ecclesiam meam, & porta inferorum non vincent eam.... Et iterum eidem post resurrectionem suam dicit: Pascœ oves meas. Super illum unum adificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis Apostolis omnibus, post resurrectionem suam, parem potestatem tribuat, & dicat: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Accipite Spiritum Sanctum: si cui remiseritis peccata, remitteruntur illi: si cui tenueritis, tenebuntur: tamen, ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, & unitatis ejusdem originem, ab uno incipientem, sua auctoritate dispositit.* Hoc erant usque & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari confortio prediti, & honoris, & potestatis: sed exordium ab unitate proficiuntur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, & cathedra una monstretur. & post pauca: *Qui Ecclesia renitur, & resistit: qui cathedram Petri, supra quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit?* iterum epist. 73. ad Jubaianum (quæ ab aliis annumeratur tractatibus) ait: *Petro primum Dominus, super quem adiecit Ecclesiam, & unde unitatis originem instituit, & ostendit, potestatem istam dedit, ut id solveretur in caelis, quod ille solvisset in terris.**

Ex quibus in primis patet, S. Cyprianum agnoscere, super S. Petrum fundatam esse Ecclesiam, adeoque ipsum infallibilem fuisse; alias quomodo super ipsum fundatur Ecclesia, quæ debet esse *columna, & firmamentum veritatis.* 1. Timoth. 3. v. 15. Patet deinde, S. Cyprianum non adstruere omnimodam aequalitatem, inter S. Petrum, & alios Apostolos: sed tantum aliquam qualitercumque in aliquo genere, e.g. in potestate remittendi peccata (cujus loc. cit. de unit. Eccles. meminit) vel in potestate instituendi, & regendi varias Ecclesias particulares &c. quæ potestas fuit Apostolis a Christo extraordinariè tradita; nam si omnino alii Apostoli pares fuissent Petro potestate, quin & honore, quomodo Petro fuisset datus *primatus?* quomodo *super illum unum adificata* fuisset Ecclesia? Sed neque etiam S. Cyprianus epist. 72. ad Stephanum vult,

quemlibet Episcopum esse ab omni alio superiore, præterquam DEO, exemptum; sic enim nec Concilio generali esset subjectus: sed tantum vult, quemvis Episcopum protestate sua ordinaria posse, in sua Ecclesia particulari, varia ad disciplinam pertinente ordinare, quorum rationem aliis dare non beat.

S. Augustinus l. 2. de bapt. contra Do-
nat. 18. & l. 3. c. 3. ait, eum loqui de iis re-
bus, quæ needum erant, sive per Concilium
generale, sive per Pontificem, clarè determi-
natæ. Hinc Petitdidier in tr. de author. &
infall. Pont. c. 6. ait, S. Cyprianum questionem
de rebaptizandis hæreticis, non respe-
xisse, tanquam questionem fidei, sed tan-
tum tanquam questionem de disciplina Ec-
clesiastica, vel moribus, aut consuetudini-
bus, in quibus possunt Ecclesiæ particulares
differre: & hinc existimâsse, fidem non laeti,
quidquid circa eam rem fentiat, aut aga-
tur; alias enim debuisset S. Cyprianus ab
illorum, qui aliter sentirent, tanquam ab
hæreticorum communione, se separare,
quod minimè fecit; nam epist. ad S. Ste-
phanum supra cit. sub finem sic scribit: Ca-
terum scimus, quosdam, quod semel imbi-
rint, nolle deponere, nec propositum sumptu-
cile mutare, sed salvo inter collegas pacis,
& concordia vinculo, quedam propria, qua
apud se semel sint usurpata, reiunere. Quo
in re nec nos vim cuiquam facimus, aut le-
gem damus. & in epist. ad Jubaian. supra
cit. sub finem. ait: *Hac tibi breviter pro
nostra mediocritate rescripsimus, frater
charissime, nemini prescriptentes, neque
prejudicantes, quo minus unusquisque Epis-
coporum, quod putat, faciat, habens ar-
bitrii sui liberam potestatem.* Nos, quan-
tum in nobis est, proper hæreticos cum col-
legis, & coëpiscopis nostris, non contendimus,
cum quibus Divinam concordiam, &
Dominicam pacem tenemus.

Jam quod attinet ad id, quod S. Cy-
prianus Pontifices Romanos vocet Colle-
gas, vel Fratres, nihil probat; nam reverata-
les sunt, eti superiores. Sic quoque S. Am-
brosius epistolam 7. ad Syricum Papam hoc
titulo inscribit: *Domino Dilectissimo Fratri*
&c. & in eadem epistola paulò inferiori ite-
rum ait: *Laudamus hoc Domine Frater.* At,
quia eum vocat Dominum: quia ibidem di-
cit, eum custodiore pia devotione ovile Chri-
sti: quia infra addit: *Quos Sanctitas Tu-
damnavit, scias, apud nos quoque secundum
judicium tuum esse damnatos;* hoc est, apud,
aut per Concilium Mediolanense, cuius nomi-
ne scribitur: adeoque ait, istud Papæ judicio
fuisse obsecutum: haec, inquam, sat ostendunt,
quod S. Ambrosius Syricum, non tanquam
parem, sed tanquam superiorum respiciat.

At verò, quod attinet ad sententiam S.
Cypriani, de invaliditate baptismi, ab hæreti-
cis collati, utique in ea erravit, ut modò to-
ta docet Ecclesia: hæreticus tamen minimè
fuit; quia, ut diximus n. 36s. nihil adhuc
erat definitum. Culpa quidem hac in re
S. Cyprianus, utpote etiam homo, non ca-
ruic,

ravit, saltem veniali, (quamvis aliqui gravioris eum delicti reum faciant) quia parere debuisset Pontifici, serio praepcienti: at culpam per poenitentiam, & martyrium delebit. In forma ad hanc objectionem. neg. conf. S. Cyprianus non abnegavit Romano Pontifici infallibilitatem in questionibus fidei: sed tantum putavit, posse in re quadam, ad disciplinam Ecclesiasticam tantum, ut ipse putabat, spectante, recedi à praxi, & usu Romanæ Ecclesiae: in qua tamen re erravit.

Dices 2. Universitas Parisiensis, & Conventus Cleri Gallicani, reprobavit nostram sententiam: ergo. Resp. 1. Gallia antiquior, praesertim ante funestum schisma, tandem in Concilio Constantiensi extinctum, longè aliter sensit: imo etiam postea: certè Petrus didier tract. de author. & infallib. Sum. Pontif. c. 14. referri scriptum Gallicum Conventus Cleri Gallicani an. 1626. ad omnes regni Episcopos, in quo sic scribitur de Summo Pontifice: *Is enim successor est Petri, a quo Apostolatus, Episcopatusque initium, originemque sumpserunt, & super quem Christus IESUS Ecclesiam suam fundavit, quando illi claves regni caelorum, atque infallibilitatis donum in causa fidei reliquit: quam non sine ingenti miraculo immobilem, illibatamque, in ejus successoribus durare etiamnum videmus.* Unde ingens illa in Romanorum Pontificum decretis, mandatisque amplectendis, apud omnes fideles, & orthodoxos, observantia profecta est. Resp. 2. ad hanc objectionem jam responsum esse satis n. 345. & iterum ad abundantiam respondendum a. n. 372.

367. Ob. 4. Ex eo, quod S. Petrus habuerit infallibilitatem, non sequitur, quod eandem habeant successores ejus: ergo. prob. ant. etiam Episcopi reliqui sint successores Apostolorum, non tamen habent omnem etiam jurisdictionem, potestatem, vel prærogativam, quam habuerunt Apostoli: rursus S. Petrus habuit potestatem patrandi miracula, & denum linguarum, quæ non habent omnes ejus successores: ergo. Confir. S. Paulus etiam fuit Episcopus Romanus, & cum S. Petro constituit unum caput, unum Ecclesie universali verticem: ergo etiam successores S. Pauli deberent esse infallibilis. Resp. neg. ant. ad prob. conc. ant. neg. conf. Probavimus, debere dari perseveranter in Ecclesia DEI regulam aliquam fidei infallibilem; hanc enim exigit recta ejus gubernatio: ergo ibi datur, ubi inveniuntur speciales promissiones, specialis oratio pro fidei constantia, constitutio fundamenti Ecclesiae, primatus, & commissio gregis Dominici: quæ sunt in Petro, & quidem tanquam jura ordinaria, atque annexa officio, quæ transeunt ad successores.

At vero virtus patrandi miracula, eo ipso, quod non fuerit ordinariæ adeò necessaria, ad conservationem, & gubernationem Ecclesiae, non debuit esse potestas ordinaria Petri: sed potuit esse extraordinarium privilegium, quod non transit ad successores;

nec enim opus est absolutè, ut sub quovis Pontifice fiant miracula, modò aliquando fiant; hinc debuit ea potestas alligari potius uni, quam alteri. Pariter, quæ fuere in Petro jura ordinaria, fuere privilegia extraordinaria in ceteris Apostolis; quia ipsi non fuerunt eodem modo caput, fundamentum, & pastores universales Ecclesiae; quamvis enim dicatur, quod acceperint à Christo immediatè potestatem Ecclesiasticam, etiam sine determinatione ad certa loca, tamen Petrus antecelluit; quia ipse non præcisè ut Apostolus, sed ut fundamentum, & caput Ecclesiae, habuit auctoritatem in ipsis Apostolis, eosque regere, ilisque præcipere potuit.

368. Quod autem Apostoli non haberint ea omnia ut Petrus, quasi ordinaria jura, & annexa officio, probatur etiam à posteriori; quia plurimi Episcopi, earum etiam Ecclesiarum, quas fundarunt alii Apostoli, lapsi sunt in errores: imò facti sunt haeresiarchæ: quod de nullo Romano Pontifice probari potest. Ad confirm. neg. ant. Haec, & similes propositiones, editæ anno 1645. (quæ etiam inveniuntur in libro Antonii Arnaldi de frequenti communione) si significant omnimodam æqualitatem inter SS. Petrum, & Paulum, sine subjectione S. Pauli ad S. Petrum, in potestate suprema, est haeretica, ut definivit Innocentius X. 25. Januarii anno 1647. Unde de successoribus S. Pauli (si tamen strictè loquendo aliquos habuit; quia nullius Ecclesiae particolare curam gessisse videtur, sed omnium gentium doctorem totâ vitâ egisse) loquendum est, sicut de aliorum Apostolorum successoribus: imò nec successores S. Petri in cathedra Antiochena, quam non stabiliter ut suam habuit, sunt infallibles: certè multi ibi Episcopi non fuere erroris immunes: at verò successores in cathedra Romana, quam S. Petrus ad mortem usque stabiliter tenuit, ex Conciliis, Patribus, & rationibus plurimis adductis, sunt infallibles.

369. Ob. 5. Papa ut privata persona, potest esse hereticus: ergo potest etiam, aliquam heresin docere, aut definire: ergo non est infallibilis in suis definitionibus. Confirm. Non sumus certi, an ille homo in individuo, qui occupat Sedem S. Petri, sit verè Pontifex, rite baptizatus, ordinatus &c. ergo nunquam sumus certi, an ei sit infallibilitas concessa, adeòque frustra eam DEUS dedisset. Resp. Bellarminus tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 6. & seq. neg. ant. eo quod Christus indefectibilem in fide constantiam Petro, & Successoribus ejus, etiam quatenus (ut ipse dicit) sunt personæ privatae, exoraverit à Patre; alias enim vix idonei forent ad confirmandos fratres.

Resp. 2. om. ant. neg. conf. quia, licet DEUS unum possit permettere, non potest stantibus suis promissionibus permettere alterum. Si doctrina, quam proponeret Papa, esset heres aperta, eam non definit ut Pon-

Pontifex: sed Ecclesiae statim palam foret, eum esse hæreticum, &c, si contumaciter errorem teneret, officio suo excidisse: si autem doctrina non esset aperte hæretica, sed adhuc inter Catholicos doctores dubia, Christus permittere non posset, ut Papa ita docens ex cathedra erraret, ne in errorem tota induceretur Ecclesia; unde hoc ipso illa doctrina esset vera. Ad confirm. responsio fusior dabitur infra n. 432.

370. Ob. 6. Si Pontifex est infallibilis, tunc etiam quivis rex in suo regno est infallibilis: sed hoc non est verum: ergo prob. ma. regia, & sacerdotalis dignitas suprema, fuit conjuncta in antiquo testamento: ergo etiam est conjuncta in novo. Confirm. Regi (eadem est ratio de Imperatore) subjectus est sacerdos, etiam summus: ergo rex non est minus infallibilis. prob. ant. Salomoni subjectus fuit Abiathar sacerdos summus, quem etiam sacerdotio privavit. Regum 2. v. 27. immo etiam Christus fuit sub potestate Pilati. Joan. 19. v. 11. ergo multo magis sacerdos, etiam summus, est sub potestate seculari suprema. Resp. Minorem videntur negare Angli, qui saltem aliqui regibus infallibilitatem tribuant, quamvis non omnes; neque enim convenient in religione inter se.

Sed, quidquid aliqui dicant, minor est certissima; neque enim regibus seculi, sed Petro est dictum, ut pascat oves: nec reges, sed Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis. Unde etiam primis Ecclesiæ temporibus, nunquam reges, aut imperatores Catholicæ, controversias fidei decidere: sed petierunt à Romanis Pontificibus convocari Concilia, quæ dein promoverunt subsidiis temporalibus, suppeditando currus, & sumptus, Episcopis iter agentibus: quin Constantinus Magnus (ut habent Ruffinus hisp. Eccles. I. 10. c. 2. & Sozomenus I. 2. c. 2. ac alii) tempore Concilii Nicæni, nullo modo voluit, se miscere causis Episcoporum, aut eorum judex esse, à quibus ajebat, se judicari debere. videatur Spondanus anno Christi 325. n. 12.

371. Unde in forma neg. ma. ad prob. dist. ant. dignitas sacerdotalis, & regia, in antiquo testamento fuit conjuncta per accidentem, e.g. in Machabæis, vel in sacerdote Heli. conc. ant. fuit conjuncta per se. neg. ant. & conseq. Machabæi tantum per accidentem fuere simul principes terreni, & sacerdotes: sicut modò Episcopi Germaniae sunt magni principes, etiam quoad secularem potestatem: qualis etiam est Romanus Pontifex: nec tamen iste ut princeps, sed ut Sacerdos Summus, habet infallibilitatem, quam habuere Pontifices antecessores, antequam tantum dominium acquisivissent.

Ad confirm. neg. ant. quidquid sit de conseq. Factum illud Salomonis, vel contigit ex speciali commissione DEI, ut impleretur propheta contra domum Heli; sicut ibidem dicitur: vel exemplum Salomonis, non recte operantis, non est imitandum.

Ad illud de Christo Domino: Resp. esse absurdissimum dicere, quod subjectus fuerit Pilato Christus, Rex regum, & Dominus dominantium: nec id probatur ex illis verbis Joan. 19. v. 11. Non haberes potestatem aduersum me ullam, nisi tibi datum esset desuper; nam per ea Dominus tantum dicere voluit, Pilatum non habitur in se potestatem, etiam tantum de facto, & apparenter talem, nisi DEUS eam permitteret: non autem voluit dicere, quod Pilatus in se habeat potestatem de jure.

ARTICULUS X.

An infallibiles etiam sint Definitiones Pontificie ante consensum Ecclesie.

372. Quid hinc est, an, quando Pontifex aliquid definit ex cathedra, ut hoc infallibile sit, debeat, saltem extra Concilium, tota Ecclesia eam definitionem acceptare, admittere, & consentire: & hoc videntur voluisse illi Gallæ Praefules, qui in suo Conventu anno 1682. statuerunt propositionem citatam n. 356. quam tamen post decennium, in sua ad Innocentium XII. epistola, revocasse dicuntur, ac declarasse, à mente sua alienum fuisse, quidquam decernere: & addidisse hæc verba: *Quidquid circa Ecclesiasticam potestatem, & Pontificiam autoritatem, decretum censeri potuit, pronon decreto habemus.* ita P. Pichler in *Papatum unquam errante.* a. 5. §. 4. n. 10. ubi ait, eam epistolam exhibere *Regale Sacerdotium:* editum in monasterio S. Galli anno 1693. in fine ultimi libri: quam editionem, et si multum quatam, obtinere non potui: quæ autem jam anno 1684. prodiit, eam epistolam neendum exhibet. Moderni autem Episcopi Gallæ in sua ad regem epistola anno 1728. qua editum quoddam Consilium Juridicum quorundam Advocatorum Parisiensium confutant, dicunt, se esse multum elongatos ab eo, quod sentiant, aut dicant, quod ad ferendam, vel acceptandum judicium circa fidem, non sit opus examine, vel discussione, aut libertate: quæ dicta, an intelligi vellent de iudicio, aut definitione Pontificis, in Galliam missa, vel an tantum de aliquo suo iudicio, vel de aliquo, in Concilio universalis, ab ipsis una cum Pontifice ferendo, nolim decidere.

373. Si dicere vellent, non debere acceptari submissas Pontificias definitiones, sine prævio earum examine, à nobis recedent: quin etiam à Cardinale Noaillio in suis ad Clementem XI. literis anno 1711. (quas exhibet *Viva trutina Theologica* tom. 2. p. 4. in proæmio) quibus memoratus Cardinalis testatur, Clerum Gallicanum in suo Conventu Constitutionem *Vineam Domini Sabaoth* non aliter voluisse recipere, quam maiores ipsius, præcedentium Pontificum Bullas: nec sibi arrogasse jus eam examinandi: nec docere, nec sentire voluisse, accepta.

An infallibilis etiam sint Definitiones Pontificiae ante consensum Ecclesiae. 373

ceptionis solemnitatem necessariam esse ad hoc, ut sint regula credendi.

Recedunt etiam ab antiquioribus Galliae doctoribus, qui nobiscum senserunt, ut patet ex testimonio Legati Gallici n. 345. adducto: item ex testimonio Conventus Gallicani, adducto n. 366. (cujus præsertim verbis ibidem adductis probatur, non exceptandum esse à Pontifice consensum fidelium, vel Ecclesiae: sed fidelibus decreta Pontificia ingenti mox observantia amplectenda) item ex testimonio Andreae Duvalii Galli: quin immo Viva tom. 2. p. 4. trutina Theol. in proœmio, eruditè ostendit, à saeculo IX. ad XVIII (quod modò agimus) Gallos stetisse pro infallibilitate Summi Pontificis. Sed & Episcopi Galli Parisis anno 1714. in causa Constitutionis Unigenitus congregati 5. febr. datis ad Clementem XI. literis, submissionem maximam erga illam decisionem testantur: *Nos, ajunt, Majorum nostrorum exempla secuti, atque eodem, quo illi, in Apostolicam Sedem studio flagrantes, Sanctitatis Vestra postremam Constitutionem, consimili obsequio, ac veneratione, amplexi sumus. Neque vero deinceps officio nostro derimus, ut ab omnibus, quos Divina providentia cura nostra commisit, pari animo, ac fide excipiatur.*

374. Dico. Ad infallibilitatem definitionis Pontificie, non est necessarius consensus Ecclesiae extra Concilium. Hæc conclusio est communissima inter doctores Catholicos, ut probat P. N. Thyrus Gonzalez p. 1. manudictionis Machometorum t. 3. c. 6. §. 11. ubi citat pro ea omnes illos auctores, qui stant pro assertione n. 352. posita: quæ assertio est Catholicorum fermè omnium, ut *ibidem* ostensum. Prob. autem conclusio 1. iisdem argumentis, quibus conclusio præcedens n. 352. probata est; nam, si Papa est Magister, Doctor, Pastor, Caput Ecclesiae, ejusque Fundamentum, non dependet veritas doctrinae ejus à discipulis, nec pabuli sanitas ab ovibus, nec caput à membris, nec fundamentum ab ædificio: ergo.

375. Prob. 2. conclusio. Quælibet Ecclesia particularis, distincta saltem à Romana, potest errare, immo juxta adversarios etiam ipsa Romana: & duntaxat tota Ecclesia non potest errare: ergo juxta adversarios, ad infallibilitatem definitionum, requireretur consensus totius Ecclesiae, seu omnium particularium Ecclesiarum: sed hoc dici non potest: ergo. prob. mi. 1. hac ratione Pontifex non haberet majorem infallibilitatem, quam quisvis Episcopus, cuius sententia, si à tota Ecclesia acceptetur, est necessariò de fide: hoc est contra Scripturam, contra Concilia, & Patres: ergo. Aliqui respondent, ad hoc argumentum, dicendo, non licere Pontificias definitiones impugnare, vel contrarium docere: quod tamen est licitum, respectu sententiarum, ab aliis Episcopis editarum. Sed contraria est. Sic videntur teneri fideles omnes, ad acceptandas Papæ definitiones; si enim nullus audeat contradicere,

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

censebuntur omnes tacite approbare. Dein, si non possunt licet contradicere; quia Pontifex id prohibet, & fideles ei tenentur obedi- re: etiam non possunt amplius licet non cre- dere; quia Pontifex aliquid definiens præcipit id credere. Alii Episcopi, eti quædoque sententias alias prohibeant, non tamen exigunt, nec possunt exigere, ante definitio- nem Sacrae Sedis, ut opposita sententia cre- datur esse de fide; cum enim infallibili- tatem non habeant, suam sententiam infalli- bilem reddere nequeant.

376. Probatur eadem minor 2. In sen- tentia adversa quilibet Episcopus, vel Eccle- sia particularis, posset pro suo arbitrio face- re, ut definitio Pontificis non foret infalli- bilis: adeoque extra Concilium nunquam posset infallibiliter damnari nova hæresis, ab Episcopo quodam orta, vel patrocinio ejus adiuta; sic autem definitiones Pontificis ordi- nariè inutiles forent, & consequenter se- querentur omnia ea incommoda, que addu- cemus inferius agendo de appellatione ad Concilium universale. Imo, cum saltem non nisi post longissimum tempus posset inno- scere nobis consensus omnium Ecclesiarum particularium, non nisi post longissimum tempus constare posset de infallibilitate definitionis: atqui sic non esset consultum Ec- clesiæ; cum fideles diutissime suspensi pen- derent, nec firmam fidem de rebus definitis elicere posse: ergo.

377. Dices fortè, non requiri consensus omnium omnino Ecclesiarum, sed tan- tum plurimarum, vel majoris partis totius Ecclesiae. Resp. In primis etiam hic pluri- marum Ecclesiarum consensus diutissime non innotesceret; neque enim tantum Ecclesia in Europa, sed etiam ultramarina aliqua, consentire deberent. Dein hic consensus legitimè, vel authenticè, aut numquam, aut non nisi tardissime innotesceret aliis. Quodsi adversarii (quod tamen non credo) exige- rent consensus expressum, per publicum scriptum, aut testimonium, adhuc difficilio- ri res forent loco; cum præsertim Episcopi, rati, se debere prius definitionem examina- re, minimè citò, sed tradissime ei auctorita- tivè subscriberent, ut est per se clarum: at- que adeo sequerentur, novo ex titulo, in- commoda infra adducenda quando agemus de appellatione ad Concilium.

Adde, quod hoc ratione nihil unquam certi futurum esset; nam, cum determinari non posset, quanta pars Episcoporum con- sentire deberet, semper esset locus exceptio- ni: & qui tenerent oppositam definiti- onem sententiam, posset semper prætexere, non sufficientem numerum Ecclesiarum con- sensus: e.g. si Pontifex aliquid definivisset contra Lutherum, aut Calvinum, posset dice- re Lutherani, aut Calvinisti, se non esse con- temnendam partem Ecclesiae, nec consentiri Pontifici, & consequenter ejus definitiōnē non esse infallibilem; nam præcisè major pars, sive excedens oppositam, uno, vel altero numero, vel paucis, non videtur sufficere; cum nec in Conciliis soleat definitio fieri,

P

sc.

si ferme dimidia, aut valde magna pars Episcoporum reclamet. Saltem, nisi Pontifex infallibilis haberetur, tales definitiones, ratione accedentis quomodo cuncte majoris partis Episcoporum, resistente adhuc valde magna parte aliorum Praesulum, non aestimarentur infallibilis.

378. Imò, cùm exemplum Concilii Ariminensis satis doceat, majorem partem Episcoporum, si sine Pontifice aliud definiat, posse errare, ij, qui Pontificem quoque errare posse contendunt, difficulter probabunt, præsertim refractariis quibusdam ingenii, quòd non etiam major pars Episcoporum cum Pontifice possit errare; adeoque, eti major pars definitionem aliquam Papæ tacite acceptet, tamen non facile probabitur, certum esse, quòd ea definitio infallibilis sit.

Nec dicant adversarii, quòd, sicut in Concilio universalis, eti non omnes Episcopi in illud convenient, tamen, si congregati aliud statuant, id ab aliis de fide tenendum sit, ita idem fieri debeat, si plurimi extra Concilium definitionem tacite acceptent; nam disparitas lata est; congregati enim in Concilio Patres soli representant Ecclesiam DEI, nec absentes sunt pars Concilli, aut habent votum decisivum; unde ab absentibus non pendet definitio, vel acceptatio Concilii, quod universalem Ecclesiam representans, habent promissam infallibilem assentiam Spiritus S. In casu autem tacite acceptationis quilibet, in ultima telluris parte Episcopus, est pars, ut vocant, corporis pastorum, habetque non minus votum, quam quilibet alius: atque adeò debet etiam hujus, & consequenter omnium, eorumque assensus, vel dissensus ratio haberi.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

379. O B. i. Decreta morum, à Pontifice condita, non obligant ante acceptationem Ecclesie: ergo nec definitiones fidei: ant. prob.

decreta illa sunt leges humanæ: sed ille non obligant, nisi à subditis acceptentur, ut de civilibus legibus docere videtur communis Jurisconsultorum, apud Suarez I. 3. de legibus c. 19. n. 1. de canonice vero idem aliqui alii tenent: & confirmari videtur ex eo, quòd decreta morum Tridentini non ubique obligant; quia non ubique sunt acceptata. Resp. retorquo argumentum in definitiobus Conciliorum generalium. Resp. 2. neg. ant. si sensus sit, decreta illa primùm per acceptationem acquirere vim obligandi; si enim antecedenter non obligarent, non deberent observari, nisi acceptarentur. Sed nec deberent acceptari; si enim deberent acceptari, eo ipso haberent vim immediate obligandi ad acceptationem, & mediæ ad observationem. At dici non potest, ea non deberere acceptari; nam Alexander VII. dam-

navit hanc propositionem 28. *Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem, à principe promulgatam.*

Ad prob. neg. mi. quia plene ex propositione damnata videtur inferri, neque leges civiles requirent acceptationem, ut defendit etiam Suarez loc. cit. nisi sint injustæ, aut nimili duræ: vel nisi princeps non habeat plenam potestatem, sed sub conditione tantum acceptationis, ut sit in quibusdam rebus publicis: vel, ut ait Suarez, etiam in quibusdam regnis, ut in regno Arragonie. Quod autem aliquando non observentur aliqua leges, etiam à Tridentino statutæ, (qua dicuntur non acceptatae) inde est, quòd vel Tridentinum noluerit ut plena potestate: vel quòd, licet primi quidem, qui eas non observaverunt, peccaverint, postea tamen, per consuetudinem diu tolerata, sint ea leges abrogatae, de qua re videri potest Suarez I. 4. de legibus c. 16.

380. Alii omittunt hoc antecedens, seu, quòd decreta morum non obligant ante acceptationem: negant tamen conf. & dicunt, quòd obligatio credendi veritates revelatas à DEO, quando de revelatione fatis constat, sit juris naturalis, ac Divini; nam lumen naturale dicit, credendum esse DEO loquenti, idque DEUS præcipit: at jure naturali, ac Divinum, utique obligant ante acceptationem: ergo. Hinc definitions Pontificis, cùm applicent nobis revelationem Divinam (ut fatus hucusque probatum) applicant etiam, mediæ saltem, præceptum juris naturalis, & Divini, de ea credenda. Eodem modo discurrunt de decretis morum, & definitionibus fidei, Conciliorum universalium: & certè Gallia, eti non omnia decreta morum, à Tridentino facta, acceptarunt, sine mora tamen acceptavit definitions fidei.

381. Ob. 2. Ut Pontificis definitio sit infallibilis, debet Pontifex esse indubitate legitimus, ut diximus. Jam sic: vel debet pro legitimo haberi à tota Ecclesia, vel tantum ab aliqua ejus parte: neutrum potest dici: ergo, prob. mi. non potest dici primum; alias quibus Episcopus, noiens eum agnoscere, faceret, ut non sit indubitate legitimus: non secundum; alias incidimus in eandem difficultatem, quam adversariis objecimus.

377. & debebimus ipsi determinare, quanta pars Ecclesie cum debeat agnoscere: ergo. Resp. neg. suppositum. Per Pontificem indubitate legitimum, non tantum intelligimus illum, qui positivè jam ab Ecclesia agnitus est ut talis: sed, de cuius electione, & legitimo Pontificatu, non adest prudens dubitandi ratio; tunc enim ejus definitiones jam infallibilis erunt. Siqui autem eum nolint recipere, non reddent Pontificatum dubium: sed probabunt, se esse certos schismatics.

At, si verè prudens dubitandi ratio adesset (sicut contigit ante Concilium Constantiense) non forent infallibilis definitiones talis Pontificis, donec ratio dubitandi tolleretur. Unde quando dicitur, quòd, si electio prima Papæ, quacunque tandem de causa

causa, si fuisse nulla, ea fiat valida per tacitam acceptationem Ecclesiae, non est sensus, quasi tamdiu taliter electus non sit verus Pontifex, quamdiu ab Ecclesia non est positivè acceptatus; quia posset contingere, ut prima eius electio invalida diutissime non innotesceret, regionibus praesertim transmarinis, & sic secunda diutissime non perficeretur: sed sensus tantum est, quod, si electores trahant, & alii, qui statim possent, non reclamant, eo ipso censeatur tacite acceptatus: adeoque acceptatio, in tali casu necessaria, non est positiva, sed tantum negativa, seu non reclamatio.

Ob. 3. Vel Pontifex est infallibilis, etiamsi definitionem edat, sine prius adhibito diligentem examine: vel est tantum infallibilis, post adhibitum diligens, & rei gravitati proportionatum examen: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non potest dici primum; quia videtur incredibile, quod Pontifex, etiam temere aliquid definiens, sit infallibilis: non potest dici secundum; quia nunquam potest seiri, an adhibita fuerit ea diligentia, quae necessaria, & proportionata est rei definienda: adeoque saltem nunquam potest sufficienter agnosciri infallibilitas definitionis. Resp. retorg. argum. in Conciliis generalibus; vel enim dicuntur ita infallibilia ante, vel post adhibitam diligentiam?

Dices fortè, non posse deesse in Conciliis maturam deliberationem. Resp. Licet ista moraliter deesse non possit, posset tamen absolute deesse, e. g. si congregatis jam Patribus subito proponeretur quæstio, quam statim definirent: quod non quidem moraliter, absolute tamen fieri posset, si id DEUS non impediret. Moraliter autem neque deesse potest diligentia in definitionibus Pontificis; nam & Pontifices adhibere solent maximam, ut patebit ex n. 417.

Sed, eti Conclilia adhibeant aliquam diligentiam, tamen, si non constat, sufficere eam, quam adhibet Pontifex, neque satis constabit, sufficere eam, quam adhibet Concilium: adeoque, si ex hoc capite neganda esset infallibilitas definitioni Pontificis, neganda quoque esset definitioni Concilii generalis: quod nemo Catholicorum (quibuscum huc disputamus) admittit. In forma. Resp. conc. ma. neg. mi. ac dico, Pontificem semper fore infallibilem, quando aliquid definit; vel enim DEUS tunc non permitteret, ut omittatur diligentia requisita: vel diligentiam nullam requiret: sed assistet etiam nullam adhibitam: & semper impediet, ne definiatur falsum. videantur etiam dicenda inferius n. 417. & seq.

ARTICULUS XII.

Ostenditur Pontificiis Definitionibus male imputari errores.

382. **V**aria, & multa afferri solent exempla errorum, à diversis Pontificibus aliquid defini-

entibus admissorum: ex quibus videtur inferri, non esse infallibilis eorum definitiones. Sed, antequam directe respondeam, observo, quod, si admittatur, Pontifices errasse, tunc ii auctores, qui dicunt, ad infallibilitatem definitionum Pontificiarum sufficere consensum tacitum aliorum Episcoporum, non amplius possint suam sententiam defendere; nam in plurimis, & ferme omnibus capitibus, quæ tanquam errores objiciuntur Pontificibus, adfuit consensus tacitus Episcoporum; cum isti, tam illo tempore, quo definitiones editæ sunt, quæ tempore subsequenti, & quidem omnino longo, nunquam reclamaverint.

Dein, omissis hoc argumento ad hominem, dico, nullum posse ostendi exemplum, quo probetur, ullum Pontificem, extra Concilium aliquid definiendum, errasse, circa questionem fidei, aut juris, vel questionem facti, connexam cum questione juris; nam ad summum probari potest, aliquos Pontifices errasse ut privatos doctores, vel in questionibus puri facti, quod non definitiverrunt, sed tantum tanquam probatum supposuerunt: in quibus questionibus etiam Concilium generale errare potest. Sed nimis longum foret, omnia, & singula refellere: qui pleniores notitiam cupit, aeat Bellarminum tom. 1. contr. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 8. & sequentibus, ubi de quadriginta, & uno, Pontificibus agit, eosque ab adversiorum objectionibus vindicat.

383. Afferam tamen pro eruditione discipulorum Theologiae (qui fortè haec aliquando legere dignabuntur) quid ad aliqua, quæ majori apparenti specie quibusdam Pontificibus objiciuntur, responderi debeat. Itaque primò. Quando S. Petrus, Christum negavit, nondum Pontifex fuit: sed neque tunc docuit è cathedra, eum esse negandum, sed tantum ut homo privatus infidelitatem, & quidem tantum externam admisit. Quando autem idem ad Galatas 2. v. 14. dicitur, coegerisse gentes judaizare, non id fecit docendo, aut jubendo, sed tantum aliquatenus suo exemplo, quatenus & convivio & conversatione cum gentibus abstinuit: & sic præter ejus intentionem alii etiam, ad idem faciendum inducti sunt: in quo Spondanus (qui fusè de hac historia agit ad annum Christi 51. à n. 7.) materialem tantum errorem videtur agnoscere.

Imò P. Didacus de Quadros in sua Palaestra Biblica tom. 1. decade 5. q. 7. n. 9. docet, illud factum S. Petri tantum fuisse aliquid minus perfectum, quod tamen in Apostolo, à quo perfecta merito expectantur, alter Apostolus non immerito reprehenderit. & hinc n. 10. ait, illa verba S. Pauli ad Galat. 2. v. 14. Quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii: significare: ad totam plenitudinem Evangelica perfectionis, & libertatis. Nec dicas, hoc esse contra torrentem Patrum; nam, ut ait idem auctor cit. q. n. 12. plures SS. Patres ut Hieronymus, Chrysostomus, Athanasius, Cyrilus Alexandrinus, Origenes, & alii, volunt,

volunt, S. Petrum non peccasse in illa separatione sua à gentibus, sub adventum Ju-
dæorum.

Secundò. Zephirinus (quod tamen dicitur à solo Tertulliano, cuius testimonium, utpote jam Montanista, in propria causa non est magni ponderis) literas pacis, seu communionis quidem dedit Montanistis: non autem approbavit unquam falsam eorum doctrinam: quam probabilissime ignoravit, ab iis teneri; nam postea à Præxa informatus de illa, literas suas revocavit. Tertiò. Liberiùs nunquam subscriptis Arianae fidei: sed tantum subscriptis formulæ Sirmiensi, & condemnationi S. Athanasii, similique Ursacio, & Valenti communicavit. At formula illa, teste S. Hilario, fuit Catholica. Qui autem S. Athanasium accusabant, non tam causam fidei, quām crimina circa mores prætexebant. Tandem Valens, & Ursacius putabantur à Liberio esse Catholici, ut ipse scribit ad Episcopos Orientales. Quodsi etiam, victus ærumnis, & cruciatibus, hæresi subscriptis, errasset quidem, sed tantum actu externo ut persona privata, sicut Petrus, quando negavit Christum: licet (ut Bellarminus loc. cit. c. 9. advertit) Catholici cor ejus serutari non potuerint, adeoque eum hæreticum præsumpserint. Quarto. Felix II. (cuius Pontificatus intra Liberii tempora inclusus est, ut Bellarminus docet loc. medo cit. & Spondanus ad annum Christi 355. n. 10.) nunquam fuit Arianus: neque eum iis comunicavit, quando erat legitimus Pontifex: sed tantum cum iis communicavit prius, quando adhuc erat Antipapa: postea autem martyr effectus est.

384. Quintò. Innocentius I. quando dixit, baptismum hæreticorum validum esse, non autem conferre Spiritum Sanctum, locutus est de baptismo collato adulcis pariter hæreticis; is enim, quia recipitur cum impedimento peccati, seu, ut dicitur, ficte, est validus quidem, sed informis, hoc est, non confert gratiam, seu Spiritum Sanctum. Idem Innocentius in epistola ad Concilium Milevitanum (qua est 93. inter epistolæ S. Augustini) scribit quidem, infantibus necessarium esse SS. Eucharistiam: at id tantum incidenter scribit, & tanquam rationem sui asserti primarii, seu definitionis, quod scilicet infantes debeant baptizari: verba Innocentii sic sonant: *Illud vero, quod eos Vesta Fraternitas asserti predicare, parvulos aeterna vita premis, etiam sine baptismatis gratia, posse donari, perfatum est; nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis.* Qui autem hanc eis sine regeneratione defendunt, videntur mibi ipsum baptismum velle cassare, cum predican, hos habere, quod in eos creditur, non nisi baptimate conferendum.

Ex quibus colligitur 1. quod hic Pontifex textum S. Joannis: *Nisi manducaveritis &c.* tantum incidenter adducat, aut ad summum, tanquam probationem sui asserti primarii,

seu definitionis de necessitate baptismi, respectu infantium. At rationes in Concilis, etiam universalibus, adeoque & in definitionibus Pontificiis, adductæ, non sunt de fide, nec sunt definitiones. Colligitur 2. quod Innocentius non loquatur de reali Eucharistia sumptione, quam Tridentinum infantibus necessariam negat *Eff. 21. l. 4. & can. 4.* sed tantum de aliqua mystica; de illa enim loquitur, de qua S. Augustinus (ad quem cum aliis Patribus Pontifex scribit: ut S. Augustinus, relatus in C. In Ecclesia Salvatoris. de consecrat. 130. dist. 4. (quod caput desumptum est ex l. 1. contra duas epistolæ Pelagianorum 22.) loquitur de sumptione Eucharistie tantum mystica.

Nam dicit quidem ibi S. Augustinus, parvulos debere communicare, propter illum textum: *Nisi manducaveritis &c.* sed mox idem S. Doctor, relatus C. Nulli. 131. ead. dist. (quod desumptum est ex C. Quia passus est. de consecratione 36. dist. 2.) te explicat, qualēm communionem, vel Eucharistie sumptionem intelligat, sic dicens: *Nulli est aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fiduciū corporis, sanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptismate membrum Christi efficitur:* nec alienari ab illius panis, calicisque consisto, etiam si, antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc sacculo, in unitate corporis Christi constitutus, abcedat; *sacramenti quippe illius participatio-*ne, ac beneficio non privatetur, quando ipse hoc, quod illud sacramentum est, inventi: quæ rāmen verba videntur potius esse S. Fulgentii in epistola ad Ferrandum de baptismo athiopis in fine: certè S. Fulgentii verba loc. cit. sunt prioribus simillima; ubi hic S. Doctor pariter sentit, quod, quisquis baptizatur, jam corporis Christi particeps fiat: idque etiam probat, adducto S. Augustini sermone.

Glossa etiam in cit. C. Quia passus. sic habet: *In tertia parte dicitur, quod quinque baptizatur, participes efficitur corporis Domini, et si ante decebat, quam de pane illo edat, vel de calice bibat.* Ex quibus facile intelligitur, tam Innocentium, quam S. Augustinum, cum dicunt, parvuli necessarium esse sumptionem SS. Eucharistie, non loqui de reali mandatione corporis Dominici, sed tantum de aliqua mystica, virtuali, vel interpretativa: quatenus scilicet parvuli per baptismum uniuntur corpori mystico Christi, atque Ecclesie, in qua fidelibus corpus Christi verum mandandum conceditur.

385. Sextò. Liber quidam, scriptus contra Eutychem (in quo dicitur, in Eucharistia post consecrationem manere naturam, vel substantiam panis) non est Gelasii Papa, ut ostendit Bellarminus de scriptoribus Ecclesiastis, in Gelasio Papa, & in Gelasio Cyziceno: sed, ut idem Cardinalis docet, verosimiliter est Gelasii Cyziceni. Idem iterum, & efficaciter probat tom. 3. contr. 3. de Eucharistia l. 2. c. 27. ubi tamen ostendit, per

per naturam, vel substantiam panis, quæ co
in libro dicitur remanere in Eucharistia,
more Græcorum non intelligi ipsam sub
stantiam propriè dictam, sed tantum essen
tiā accidentium. Septimò. Quando Ge
lafius Papa ait, sine sacrilegio grandi non
posse communicari sub una tantum specie,
loquitur de sacerdote; nam C. Comperi
mus. de consecratione. 12. dist. 2. habet hunc
titulum: *Corpus Christi sine ejus sanguine
sacerdos non debet accipere:* vel loquitur
de Manichæis, & Priscillianistis, qui à sacro
sanguine ex sacrilega superstitione abstine
bant. Octavò. Vigilius, quando hæresi Eu
tychianæ videbatur favere, nondum erat
legitimus Pontifex; vivebat enim adhuc
Sylverius in exilio: postea autem Vigilius,
jam verus Pontifex, mox eam hæresim dam
navit. videatur Spondanus ad ann. Christi
538. à n. 2. & ann. 540. n. 4.

Nond. Martinus I. non docet, quod venia
peccatorum, non sit danda diaconis, vel
prefbyteris, post ordinationem peccantibus:
sed tantum dicit, quod non sint restituendi
sacris mysteriis, seu executioni suorum or
dinum: idque juxta rigorem canonum tunc
vigentium. Decimò. Gregorius III. quan
do permittit viro ducere uxorem aliam, si
prior propter infirmitatem debitum redde
re non possit, intelligendus est de impo
tentia perpetua, naturali, & contractum
matrimonii antecedente. videatur Canus de
locis Theol. l. 6. c. 8. resp. ad 8. Undecimò.
Adrianus non approbavit Concilium Fran
cofordense quoad omnia, sed tantum quoad
ea, quæ spectant ad filiationem Christi
naturalem: neutiquam autem approbavit
illud, quoad condemnationem Synodi VII.
quanquam etiam Francofordientes Patres
hanc non damnaverint, sed tantum decre
tum aliquod ei affictum.

386. Duodecimò. Nicolaus I. C. A quo
dam Judeo. de consecratione. 24. dist. 4. non
definivit baptisnum, tantum in nomine Chri
sti collatum, esse validum: sed tantum,
quod baptizari à Judeo non sint rebaptizan
di: alterum autem obiter ex S. Ambrosio
addidit: sola autem definitiones, & non
alia quæque, iis adjecta, sunt de fide, ut
jam dictum. Decimotertiò. Stephanus, &
Sergius, in causa Papæ Formosi, errarunt, non
in definitione fidei: sed tantum in quæstio
ne puri facti, quatenus judicarunt, For
mosum non fuisse legitimum Pontificem: &
ab eo ordinatos, tanquam malè, quounque
demum ex defectu, ordinatos, reordinari
jusserunt: de quo paulò plura inferius. n.
441. & iterum in tractatu de Sacra
mentis. à n. 223.

Decimoquartò. Alexander III. quan
do ait, à Divina lege, & generali Ecclesiæ
confuetudine, alienum esse, quod septem
testes requirantur ad valorem testamenti,
in primis hoc non definit, sed tantum ut ra
tionem aliquam adducit. 2. Per alienum
non necessariò intelligitur contrarium, sed
tantum extraneum, seu non introductum:
uti revera illa necessitas, non à lege Divina

introducta est, sed à civili. Quando autem
idem Papa statuit, valida esse debere testa
menta, quæ sub tribus testibus facta sunt, in
telligi potest, loqui de iis testatoribus, qui
Ecclesiæ in utroque foro subjecti sunt: vel
certè de iis, qui Ecclesiæ, aut locum pium,
hæredem instituunt. Decimoquintò. Cæle
stinus III. etsi ut privata persona censuerit,
solvit matrimonium per lapsum unius conju
gis in hæresin, nunquam id definitivit; nam In
nocentius III. eius successor C. Quanto. 7. de
divortiis. tantum dicit, prædecessorem suum
aliter sensisse, se tamen non credere, quod
dissolvatur; unde nec iste aliquid definitivit.

387. Decimosextò. Innocentius I. & III.
quando adducunt leges antiqui testamenti,
non eas adducunt, ut præceptivas, sed ut
exemplares: nec volunt, omnes Deuteron
omii leges strictè servandas esse: sed tan
tum alias quoad similitudinem, ut patet
ex ipso C. Per venerabilem. 13. qui filii sint
legitimi. ex quo contra infallibilitatem isto
rum Pontificum arguitur; nam ibi tantum
per similitudinem aliquam, lex Deuteronomii
ad legem novam applicatur; alibi enim
(nempe C. Volens. unico. de purificatione post
partum) idem Innocentius III. clare ait:
Umbra legis evanuit: & hinc inservit, mu
llieres statim post partum Ecclesiæ intrare
posse. Adde, quod illa dicta de lege anti
qua, tantum adducantur, ut rationes: non
vero de definitiones.

Decimoseptimò. Nicolaus III. C. Exi
vit, de verb. signif. in 6. docuit: Chri
stum verbo, & exemplo, docuisse perfe
ctissimam paupertatem, in abdicatione o
mnis dominii consistentem: cum quo bene
stat, Christum pro aliquo tempore, etiam
loculos habuisse, & proprium aliquid, sal
tem in communi. Joannes XXII. autem
tantum contendit, Christum aliquando ali
quid proprium posledisse, & contrarium ef
fe hæreticum. Cæterum circa usum facti,
separabilem ab omni dominio, nihil defini
vit Joannes: sed ad summum aliquid tradi
dit, tanquam rationem, factæ à se, & à Se
de Apostolica, abdicationis bonorum, quo
rum usum Patres Franciscani habent (quod
jus in ea bona potuit à se abdicare) nam in
Extravaganti: *Quia quorundam. de verb.
signif. expresse dicit: Prout in decretali:
Ad conditorem canonum. est probatum:* ergo non definitum. Quod autem ibidem dicat,
neminem debere impugnare, quæ in eadem
decretali definita, ordinata, seu facta sunt.
hoc ipso significat, tantum aliqua esse defini
ta, non omnia. Idem etiam Joannes nun
quam definitivit, animas ante diem judicii
non venire in cœlum: aut non videre DE
UM: quamvis ut privatus docttor ad id sen
tiendum propensus fuerit: in articulo mor
tis tamen quoad hanc questionem judici
um suum Ecclesiæ doctrinæ submisit.

Decimo octavo. Volaterranus quidem
scribit, Innocentium VIII. permisisse Nor
vvegis, ut sine vino sacrificium Missæ ce
lebrarent: sed est fabula, quam unus, aut al
ter auctor, ex eodem descripsit. Certe fal
sum

sum est, quod ibi vinum servari non possit; cùm defacto copiosum servetur, & dudum ante Innocentium ibi Missa celebrata sit. Decimonon. Bulla Sixti. V. circa editionem Bibliorum recognitorum, nūquam est plenē promulgata, ut fūse probat Tannerus. tom. 3. disp. 1. q. 4. dubio 6. n. 264. testimoniis Romā perscriptis; quamquam enim, in impressis exemplaribus Bullæ, legantur nomina cursorum, eam Bullam locis solitis affigentium, & dies &c. quæ typographus addidit (quia putabatur certò promulganda) tamen affixio re ipsa facta non fuit.

ARTICULUS XIII.

An Honorius I. Papa lapsus sit in hæresin.

388. **M**aximè celebris est controversia de Honorio I. an non ipse hæresin Monothelitarum approbaverit; nam id videtur colligi ex ejus epistolis ad Sergium, & ex Synodo VI. act. 13. & 18. & Synodo VII. actione ultima: itemque Synodo VIII. act. 7. nam ibi Honorius ut Monothelite damnatur. Hæc quæstio fūse tractatur à Bellarmino tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 11. Spondano ad annum Christi. 633. & 681. Severino Binio tom. 3. Concil. p. 1. in notis ad Concilium Constantiopolitanum III. seu Oecumenicum VI. verb. Monothelitarum hæresin. & tom. 2. in disput. 8. Maximi contra Pyrrhum. folio mibi 1031.

Ad hanc quæstionem quidam respondent, cum Cardinale de Turrecremata, apud Bellarminum loc. cit. Patres illos damnasse Honoriū, ex falsa informatione, & non bene intellectis ejus epistolis. Sed juxta hanc responsionem necessariò dicendum est, Patres Synodi VI. non id spectasse, ut de textu Honoriū, secundum se, & absolute spectato (qui, ut infra ostendetur, non est hæreticus) cognoscerent, & dogmaticè decernerent; alias tam parū dici posset, eos deceptos fuisse, in intelligentia earum epistolarum, quam parū dici potest, deceptum fuisse Tridentinum, in intelligendis libris Lutheri: aut Innocentium X. in intelligendo libro Jansenii. Quare dici debet, quod Patres illi, falsis rumoribus decepti, epistolas Honoriū, per se dubias, acceperint in deteriori sensu, adeò, ut mentem Honoriū hæreticam presupposuerint, & juxta eam præsuppositionem, etiam de epistolis judicarent: sive (ut quidam recentior ait) quod acceperint eas epistolas, non in sensu literali, & obvio, sed personali, qualem scilicet ipsum Honoriū personaliter habuissent, presupposuerant. Hoc supposito, si ulterius objiciatur, ab iisdem Patribus dici, Honoriū Sergio per omnia consensisse: istum autem aperte hæreticum fuisse: responderi potest, & debet, per hoc non probari, Honoriū etiam hæreticum fuisse; nam licet Sergius alias hæresin suam aperte prodiderit, tamen dici potest, id eum

non fecisse in illis epistolis, quas ad Honoriū dedit: sed ex aliis, aut literis, aut si- gnis, hæresis convictum fuisse.

389. Quando urgetur argumentum, di- cendo, quod ex dictis saltē inferatur, Synodus definivisse, quod saltē in genere Romanus Pontifex, ut docens è cathedra, vel etiam ut privata persona, possit errare, re- spondere debent isti auctores, de hoc Synodo nihil definivisse, sed tantum suppositum quod id factum fuerit: qua in suppositione Concilium ipsis non videbitur infallibile; 1. quia hæc suppositio est facti. 2. quia non fuit approbata, aut confirmata à Pontifice. Certè Agatho, qui ut Pontifex Concilium illud confirmavit, de ea suppositione nihil di- cit: sed tantum ait, se Concilium, hoc est, definitiones factas, recipere: imd, sicut Con- cilium, ita ipse etiam Summus Pontifex, in puri facti quæstionibus non est infallibilis. Dein si rationes definitionum non sunt in- fallibles, multò minus erunt infallibilia præ- supposita præcisè ad decisionem, præsertim, si ipsa decisio sit tantum alicujus quæstio- nis puri facti non dogmatici.

Quod additur, Synodum dicere: Ea quod invenimus per scripta, qua ab eo facta sunt ad Sergium; quia in omnibus ejus mentem securus est, & impia dogmata con- firmavit: videtur, ab his auctoribus respon- deri posse: hoc tantum afferri tanquam ra- tionem decisionis, adeoque non esse infallibile. Secundò dici ab ipsis potest, scripta illa non sumi ut absolutè in se spectata, sed juxta mentem Honoriū male suppositam, ut dictum.

Hæ tamen responsiones, præter- quam, quod per se scabré, & minimè expe- ditæ videantur, ex eo etiam difficiles sunt, quod difficulter alicui persuaderi possit, Pa- tres in Concilio non judicasse, de scriptis in se spectatis, & juxta obvium eorum sen- tum: sed iis attribuisse sensum hæreticum, tantum ex aliqua mala informatione, vel persuasione, aut suppositione, de hæretico Honoriū animo, qui tamen, nec aliunde probari, nec ex obvio verborum sensu, inferri poterat. Certè minimè credibile est, Ro- mano Pontifici (quem Concilia omnia sem- per summè reverita sunt, & præsertim Sy- nodus VIII. citata n. 342. à qua tamen eti- am Honorius action. 7. debuisset fuisse Mo- nothelitis annumeratus) certè, inquam, mi- nime credibile est, Romano Pontifici statim à Concilio attributam fuisse hæresin, crimen in Ecclesia DEI semper reputatum gravissi- mum, eumque de hac fuisse publicè con- demnatum, quin prius de ea ex suis scriptis legitimè convictus fuerit, sed tantum ex mala informatione, aut suppositione, ali- quo modo denigratus. Sanè sic non solet agi, etiam contra clericum infimi ordinis, præsertim jam mortuum (ut Honorius jam fuerat) quando se defendere non amplius potest. Nec censeri posset talis modus pro- cedendi satis æquitati conveniens; cum o- maia jura clament, favendum esse reo, & neminem, nisi probatum, censendum esse malum:

malum: nec ex suspicione, aut suppositione male fundata, quenquam damnandum.

Alii respondent, Honorium errasse, sed tantum ut doctorem privatum; cum tantum privatis literis hæresin docuerit; de hoc enim accusatur. Sed etiam hæc responsio difficultate non caret; nam opponi potest, Honorium ibi prohibere usum vocum *duarum*, vel *unius voluntatis*: *operationum*, & *operationis*: adeoque videri loqui ex cathedra, utpote præcipientem, & obligantem. Ulterius non aliter scripsit Honorius ad Sergium, quam alii Pontifices ad alios Episcopos: quorum tamen responsa, ad quæstiones fidei spectantia, etiæ privatim tantum Episcopis sint missa, censentur esse Pontificis ex cathedra loquentis; nam talia responsa plurima, Juri Canonico inserta, censentur totam Ecclesiam obligare.

390. Mihi probatur vel maximè responsio, Spondani, Binii, Bellarmini, & aliorum apud hunc, qui dicunt, acta Synodi VI. esse vitiata, & Honorii nomen fraude Græca iis insertum: quod Bellarminus ait, sine dubio factum, & probat argumentis sanè maximis. Primo enim epistola Honorii (quarum prior refertur *actione 12. Synodi VI.* alterius fragmentum habetur *actione 13. ejusdem Synodi*) nihil non Catholicum habent. Confitetur in iis Honorius, duas in Christo naturas, utramque operantem, Divinam Divina, humanam humana: & inferius iterum dicit, Christum in duabus naturis operatum Divinitus, atque humanitus. Voluit autem abstinere à nominandis, una, aut duabus voluntatibus, ne iterum, vel Nestorii, vel Eutychetis error, occasione accepta, revalesceret.

Quando autem Honorius in priore epistola scribit: *Unam voluntatem fatemur Domini nostri Iesu Christi:* addit; *quia profecto à Divinitate assumpta est nostra natura, non culpa illa profecto, que ante peccatum creata est, non qua post pravaricationem vitiata:* ergo loquitur tantum de unitate voluntatis unius in natura humana: quasi dicaret, in Christo non esse duas contrarias voluntates, sicut sunt in nobis, in peccatum originalis peccati. Quod adhuc magis confirmatur ex disputatione S. Maximi contra Pyrrhum, apud Binium *tom. 2. Concil. fol. mibi 1031.* ubi hic S. Martyr expressè ait, ab eo secretario, qui epistolas Honorii scripsit, id dictum explicatum fuisse, *de una voluntate humana natura;* nam ait, Sergium scripsisse, quosdam prædicare, Christum habere duas voluntates contrarias. Insuper, cum toties Honorius dicat, nec unam, nec duas voluntates esse dicendas, cur unam tantum utriusque naturæ statuisse censeatur?

Rursus Agatho Papa, qui post Honorium rexit Ecclesiam (*in epistola ad Imperatores Constantium, Heraclium, & Tiberium, que habetur actione 4. Synodi VI.*) sic ait de Romana Ecclesia: *Hac Apostolica ejus Ecclesia, nunquam à via veritatis, in qualibet erroris parte deflexa est.* & paulò post de vera fidei regula ait: *Quam & in*

prosperis, & in adversis, vivaciter tenuit, ac defendit, hac spiritualis mater vestri tranquillissimi imperii, Apostolica Christi Ecclesia (scilicet Romana, ut patet ex contextu totius epistole) que per DEI omnipotentis gratiam, à trahite Apostolica traditionis, nunquam errasse probabitur: nec hereticis novitatibus depravata succubuit: sed, ut ab exordio fidei Christianæ, percepit ab auctoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata sine tenus permanet &c. & iterum: *Dominus, qui fidem Petri non defecuram promisi, confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices, mea exiguitatis predecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum.*

Rursus in epistola 2. (quam idem Agatho scripsit, suo, & Romanae Synodi nomine, ad hanc ipsam Synodus VI. quæque iterum habetur *actione 4.*) ait: *Fidei splendidissimum ... lumen, quod ex veri lumini fonte, tanquam de radio vivisci fulgoris, per ministros Beatos Petrum, & Paulum, Apostolorum principes, eorumque discipulos, & Apostolicos successores, gradatim usque ad nostram parvitetatem, DEI opulazione servatum est, nulla heretici erroris terra caligine tenebratum, nec falsitatis nebulis confundatum, nec intermixtis hereticis pravitatibus, velut caliginosis nebulis perumbratum, immune, atque syncerum, iterum in eadem epistola ait: Nostra parvitas predecessores ... Apostolicam confessio nem ... absque cuiuspiam novitatis errore circa ambiguitatem determinarunt. Idem Agatho, dum in eadem epistola enumerat Monothelitas, Cyrus Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, & Theodorum, nullo modo inter eos ponit Honorium.*

Ex quibus clarum est, Agathonem apertere affirmare, nullum unquam ex suis predecessoribus, Romanis Pontificibus, fidem heretica pravitate miscuisse, vel hereticum fuisse. Si autem Honorius, Agathonis antecessor, fuissest heresi infectus, & ut talis publicè ab eodem Concilio damnatus, qua fronte Agatho hæc affirmare ausus fuissest? Ulterius in eodem Concilio *actione 8.* recipitur hæc ipsa Agathonis epistola, tanquam à Spiritu S. per os Petri dictata (de quo vide *n. 353.*) an non autem Concilium, & Spiritus S. secum ipsis pugnassent, si ab illo tamen Honorius, tanquam hereticus, toties anathemate percussus fuissest? Sed & in Concilio Romano Lateranensi frequentissimorum Episcoporum, celebrato à Martino I. damnantur nominatim alii Monothelitæ: nunquam tamen nominatur Honorius; cum tamen Patres illi, nec ignorasse potuerint, quid Honorius egerit: nec voluerint pepercisse noxiō; cum sanctissimi fuerint, præsertim ipse S. Martinus. Tandem plures auctores, etiam Græci scriptores, Honorium omittunt, cum damnatos recensent, ut testatur Bellarminus *tom. 1. controv. 3. de Roman. Pontif. l. 4. c. 11.*

391. Jam vero apud eundem Bellarmi-

num

num loco modo cit. refert Anastasius Bibliothecarius, ex Theophane Isauro Græco, nomen Honorii postea primū actis Concilii insertum fuisse: & fuit (ut ait Bellarminus) consuetudo Græcorum ferme ordinaria corrumpendi libros; nam in hac ipsa Synodo VI. reprehensa sunt corruptiones plurimæ, factæ in actis Synodi V. ut expressè referatur *action. 14. Synodi VI. adeò, ut tres quaterniones spurii inserti fuerint.* Idem ostenditur de aliis epistolis plurimis, ut & de Synodis III. IV. ac V. imo & VII. ut queruntur Pontifices Leo, & Nicolaus: cur igitur non dicamus idem de Synodo VI? præstetim, cùm constet, post Synodum VI. conclusam, rursus Constantinopolin ascendisse multos Episcopos, & edidisse canones Trullanos, quorum, ut ait Bellarminus, non aliis scopus videtur fuisse, quam taxandi, & reprehendendi Romanam Ecclesiam. Addit Spondanus ad ann. Christi 681. n. 5. probabilissime Theodorum Constantinopolitanum Monothelitam, prius depositum à Patriarchatu Constantiopolitanu, sed post mortem Gregorii, ob factam, seu simulatam pœnitentiam, iterum Patriarcham creatum, illa acta in manus recepisse, suumque nomen delevisse, ac Honorii supposuisse. Cur enim hic Theodus nunquam nominetur; cùm tamen reus etiam fuerit? Ubi nota, nominari quidem Theodorum Pharanitanum sed eum allum esse à Constantiopolitano.

392. Sed dicunt adversarii. Leo II. etiam (*in sua epistola ad Imperatorem Constantinum, qua habetur ad finem Synodi VI.*) execratur Honorium. Resp. Hæc ipsa epistola pars est actorum Synodi VI, & probabilissimè etiam corrupta, vel, ut Binius *in notis in vitam S. Leonis II.* ex Baronio ait, omnino supposititia; 1. enim dicitur data mense Mayo, tanquam responsoria ad epistolam, primū sequenti Julio scriptam 2. Leo II. non potuit fuisse Pontifex mense Julio; cùm creatus mense Augusto, tantum decem menses federit. 3. Epistola illa scripta dicitur *indictione 10.* qua Leo nondum fuit Papa. 4. Ex hoc ipso videtur ficta, & falsa; quia Honorium anathematizat; cùm tamen hic publico funere Roma, inter sanctos Pontifices, sit tumulatus, elque solemniter parentatum. Ex similibus fundamentis *eodem loco* idem Binius paulò antè ostendit, suspicetam quoque esse epistolam Constantini Imperatoris ad Leonem II.

Urgent quidam. Etiam Synodus VI. imo & VII. Adrianus quoque II. Papa: quin & Agatho, Honorium damnatum ajunt. Resp. septimam synodum etiam non esse incorruptam, ut dictum n. *preced.* Idem dic de octava, & quidem etiam ex hoc capite, quod non sit credibile, eam voluisse Romanum Pontificem hereticis anumerare, & tanquam tales damnare; cùm (ut vidimus n. 342.) expressè statuat, in Romanos Pontifices sententiam non esse pronunciandam. Quod spectat ad Adrianum, ejus dicta hoc de re continentur in Synodo VIII. *action.*

7. collig. 3. sed acta hujus Synodi non debent haberi pro incorruptis, ut modò dictum.

Quod si etiam ea dicta Adriani, fideliter, & incorruptè relata essent, tamen nihil probarent; nam Adrianus ibi tantum dicit, quod Honorius post mortem ab Orientis Episcopis anathemate sit affectus: sed non dicit, id jure factum. Dicit insuper, Honorium accusatum fuisse de hæresi: non autem asserit, eum fuisse convictum. Addit etiam, non potuisse illos Episcopos fenantiam in Honorium pronunciare, nisi ejusdem primaria Sedis Romanae accedente ad eam rem auctoritate: sed non dicit, eam accessisse: & sanè Honorium Romanae Sedes nunquam condemnavit, ut pater ex saepe dictis, & iterum patebit ex mox dicendis. Si Legati Pontificis ea in causa plus Synodo concessissent, transgressi fuisse suum mandatum, aut instructionem: vel certè sine mandato id fecissent: quo casu ex n. 330. eorum acta, neque à Pontifice rata habita, neque infallibilis habenda fuisse.

Quod jam spectat ad Agathonem Pontificem, hic Honorium nunquam damnavit, ut clarum est ex ejus epistolis: imo in epistola, qua (prout n. 353 dictum est) à Concilio illo, ut S. Petri vox recepta est, ait, nullum suorum Prædecessorum, à fide unquam errasse. Unde mirandum est, Caranaz in Summa Conciliorum, in compendio Synodi VI. *actione 4.* dum compendiosus refert Agathonis epistolam, eidem inter alios hereticos nomen Honorii inseruisse, in quo, nescio, qua falsa suppositione, deceptus fuit. Et hæc sufficient, ad aliquam eruditionem Theologicam; neque enim haec polemicè hæc tractamus. Qui copiosiore haec de re eruditionem desiderat, Baronium, Bellarminus, Leytatum, aut alios polemicos scriptores volvere velit, qui abundat ei satisfacient.

ARTICULUS XIV.

An Pontifex sit infallibilis in Questionibus facti, & Damnationibus certarum Propositionum.

393. **Q** uæsto est, an Summus Pontifex sit infallibilis, tam in questionibus facti, quam in questionibus juris. *Questio juris* vocatur, quando queritur de existentia alicujus juris, sive, an jus aliquod detur, præcipiens, vel prohibens certam aliquam rem. *Questio facti* autem dicitur, quando queritur, an aliquid factum sit, vel non. e. g. *questio juris* est, an infantes debeant baptizari: *questio facti*, an hic, vel ille infans sit baptizatus. Ad questiones juris reducuntur etiam illæ, quibus queritur de honestate alicujus rei, per se quidem non præcepit, sed sua: vel de licentia alicujus actionis: circa quas questiones dici potest, dari jus, quod licitam reddat talem actionem, vel saltem eam honestam reputari jubeat, e. g. licet nul-

An Pontifex sit infallibilis in Quæstionibus facti, & Damnat. certarum Proposit. 121

nulum detur jus, per se precipiens ingressum in religionem, datur tamen jus precipiens, ut talis ingressus reputetur bonus, & meritorius; quia Ecclesia, vel Pontifex, approbans religionem, proponit eam ut viam perfectionis.

Jam quoad quæstiones juris, nullum dubium esse debet, de infallibilitate Pontificis; nam omnes rationes, pro ejus infallibilitate adductæ, vel maximè probant, quod in explicando jure Divino, vel condendo jure Ecclesiastico humano (quibus in casibus universam Ecclesiam obligat, vel ad credendum, vel ad obediendum) infallibilis sit, ne tota Ecclesia in errorem inducatur, credendo honestum, idque exequendo, quod re ipsa tale non esset.

394. Quoad quæstiones facti autem, faciendum est inter eas discrimen; aliqua enim facta Pontifex non proponit credenda, sed tanquam testibus, alisque legitimis documentis juridicè probata, supponit vera, atque exinde ad pœnam statuendam, vel gratiam faciendam, progradientur; quin ullo modo fideles obligent ad credendum, ea facta reverè contigisse. Quæstio de hujusmodi facto dicitur *puri facti*, & tale factum vocatur *informe*; eo quod non sit informatum, ut ajunt, Pontificia definitio-ne.

In tali casu falli potest Pontifex, & cum ipso Concilium (& sic utique erravit Stephanus VII. dictus VI. dum Papam Formosum, antecessorem suum, è tumulo protractum, in Tyberim projici jussit: quod factum Spordonius ad an. 897. vocat *immagine sacrilegium*) nam in tali facto, quamvis Pontifex erret, errat tantum ut homo privatus, & sicut alius judex: nec inde damnum infertur toti Ecclesia. Tenetur quidem condemnatus obedire Pontifici, ut quivis alias alteri legitimo judici, pœnamque subire, ne scandalum præbeat: at potest licet modis patere novum cause sua examen, & innocentia sua, productis novis testibus, vel documentis, consulere.

395. Alia sunt facta, quæ à quibusdam vocantur *dogmatica*, vel *formata*, quæque Pontifex ut Caput Ecclesiae, & Doctor universalis, sua definitione informat, atque fidilibus firmissimo assensu tenenda proponit: & circa hæc facta Pontifex infallibilis est. Tale est factum, quod Benedictus XII. dum ante Concilium Florentinum definivit, nempe, animas defunctorum, ante generale judicium (scilicet postquam penitus expurgate fuerunt) in cœlum recipi, & Divinam essentiam videre (verba vide in tract. de beatitud. n. 50.) hoc enim est aliquod factum, quod Ecclesia credendum, adeoque infallibiliter propositum est. Tale quoque factum definitur, quando quis de novo inter Sanctos refertur, seu canonizatur; tunc enim definitur, talem hominem in statu gratia decepsisse: quod est aliquod factum. Quia tamen talis defunctus toti Ecclesia commendus proponitur, & hæc non minus erraret, si coleret damnatum, quam, si coleret

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

dæmonem, debet Spiritus S. infallibili sua assistentia, tales errorum impedire.

396. Dices fortè cum quibusdam, tales quæstiones, non tam de facto, quam de jure esse; cum in iis agatur de sensu verbi Divini scripti, aut traditi; nam, ajunt, animas purgatas statim in cœlum admitti, & hunc, vel illum, in gratia perseverâsse usque ad finem, jam esse à DEO revelatum, & tanquam propositionem particularem implicitè contineri in revelata aliqua propositione universalis. Sic, ajunt, in hac propositione: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Matth. 24. v. 13.* implicitè esse revelatum, quod hic, vel ille sit canonizatus, vel Sanctis annumeratus; nam dicunt, quod, dum Christus eam propositionem protulit, jam omnes, & singulos, sub particula universalis qui contentos, intellexerit, ac designarit: Pontifex autem sua definitione nobis applicet, vel declareret, hunc, vel illum, esse unum ex particularibus, sub universalis illa contentis.

Resp. Hoc facile potest totum admitti; nam non minus qualibet alia facta, quæ Pontifex eodem modo proponit, dici poterunt similiter revelata; cum Sacra Scriptura, vel traditiones Divinae, abundant hujusmodi universalibus dictis: modò hoc firmum sit, Pontificem definiendo ex cathedra, aliquid factum etiam particulare, infallibilem esse. Hoc idem alii aliis verbis assertunt, dum ajunt, Pontificem falli non posse in quæstionibus facti, si haec sint annexæ quæstionibus juris, seu quando error in illis traheret post se errorem in jure, id est, vel fallam interpretationem verbi Divini, vel præceptum in honestum, e. g. colendi datum.

397. Ex his patet, definitiones Pontificias, quibus aliqua propositiones, aut veræ declarantur, aut censura quadam reprobarunt, spectare ad quæstiones juris; queritur enim tunc, an sensus talis propositionis sit iuxta, vel contra ius Divinum, sive, an propositione, in obvio sensu accepta, sit contraria legi Divinae, aut humanæ: quod est formalissime inquirere in ipsum jus. Unde, qui ausi sunt dicere, posse Pontificem falli in rite percipiendo aliquis propositionis sensu, & hoc accidisse circa Jansenii librum, non possunt negare, Pontificem falli posse in quæstionibus juris. Et pari jure posset quis dicere, Concilium Tridentinum decipi potuisse in intelligendis scriptis Lutheri, adeoque non esse infallibilem eorum damnationem.

398. Ex occasione hæc ulterius queritur, quid sentiendum, de damnatione certarum propositionum à Summis Pontificibus facta, ut à Pio V. Gregorio XIII. Innocentio X. Alexandro VII. Innocentio XI. Alexandro VIII. Innocentio XII. Clemente XI. Resp. diversas esse censuras, talibus propositionibus inustas. *Hæretica* dicitur, quæ est aperte opposita veritati alicui, quæ est certò de fide. *Hæresi proxima*, vel *suspiciens hæresin* (nam has duas censuras autores multi, quamvis non omnino omnes,

Q

co.

confundunt, & pro eadem accipiunt) est illa, quæ, vel certò opponitur doctrinæ, quæ plerorūmque judicio est probabilius de fide: vel non quidem certò, sed tamen probabiliter, & plurim gravium doctorum, gravi fundamento nixorum, judicio, opponitur veritati, quæ est indubitatò de fide.

Erronea, quæ contradicit conclusioni Theologicæ, evidenter deducetæ, ex una præmissa de fide, & altera naturaliter evidente: si tamen talis conclusio objectiva non eo ipso habeatur revelata, quod aliquando contingit, quando scilicet talis conclusio est contenta in veritate revelata, de qua re inferius à n. 422. *Errori proxima*, quæ opponitur conclusioni ferme simili, seu deducetæ ex præmissis, quarum una plerisque, non tamen omnibus, censetur esse de fide, & altera omnibus evidens; vel, si una præmissa omnibus est certa de fide, altera quidem plerisque, non tamen omnibus, est evidens: vel, si omnibus una est certa de fide, & altera evidens, attamen bonitas consequentia, non omnibus, sed tantum plerisque est evidens. *Male sonans*, quæ abutitur vocibus contra communem usum fidelium: vel est æquivalens, habens aliquem quidem sensum Catholicum, sed etiam alium falsum, vel hereticum, ita, ut in hoc frequentius usurpetur.

Piarum aurium offensiva, quæ tale aliiquid, vel tali modo afferit, ut fidelium pietatem, & reverentiam minuat: vel aliiquid, non quidem absolute falsum, sed tamen indecorum de DEO, vel Sanctis dicit, e. g. si actiones humanae hominibus necessariae, at occultari solita, de Christo Domino indecorè dicantur. *Temeraria*, quæ communi Theologorum sententiæ, sine sufficienti fundamento contraria est. *Scandalosa*, quæ præbet scandalum activum, seu occasionem ruinæ spiritualis, inclinando ad peccata, vel revocando à virtute.

Blasphema, quæ injuriam contra DEUM, vel Santos continet. *Impia*, quæ veri DEI cultum minuit, vel etiam opera misericordiæ, aut pietatis impedit. *Pernicosa*, quæ grave malum Ecclesiæ, aut communiatæ causat. *Captiosa*, quæ sub specie veritatis in errorem inducit. *Injuriosa*, quæ injuriæ afficit, eas præsertim personas, quorum honori præ aliis cautum vult Ecclesia, e. g. Prælatos Ecclesiasticos, reges, & principes, religiosas familias &c. *Seditiosa*, quæ apta est excitare turbas, aut schismata, in Ecclesia DEI, vel populis Christianis.

399. Jam certum est, ex rationibus supra adductis, Pontificem, dum propositiones tales damnat ex cathedra, infallibilem esse, adeoque cuilibet propositioni eam censuram infallibiliter convenire, qua determinatè afficitur. Si vero non quilibet determinatè censuram afficitur, sed (ut saepe fit, & præsertim factum est in condemnatione propositionum Quesnelli per Constitutionem *Unigenitus*) omnibus propositionibus prius relatis, subiunguntur variae censuræ, additæ particu-

la respectivæ, signum est, non omnes censuras cuilibet propositioni, sed varias variis propositionibus esse inustas.

Quænam autem censurain tali casu cuique propositioni peculiariter conveniar, vel ex subiecta materia, vel ex assertionibus aliis, determinatæ censuræ affectis, debet colligi. Quodsi igitur propositione, ut heretica determinatè damnatur, (sicut determinatè damnatae sunt primæ quatuor Jansenii propositiones, imò & quinta, si intelligatur, Christum pro salute duntaxat predestinatorum mortuum esse) tunc infallibiliter talis est, & Pontifex implicitè declarat, oppositam propositionem esse articulum fidei, propositionem vero damnatam esse falsam.

400. At vero, quando Papa propositionibus alias censuras inurit, tunc, ut benè probat Cardenas in sua crisi Theologica de propost. damn. ab Innocentio XI. def. sert. proæmiali. c. 7. & 8. non definit, esse de fide, quod illæ propositiones sint falsæ; alias deberet credi tanquam articulus fidei earum falsitas: adeoque hereticus esset, qui eas assereret, & consequenter ea propositiones essent hereticæ; cum tamen Pontifex non definiat, eas esse hereticas, sed tantum, esse e. g. scandalosas temerarias &c.

Unde rectè idem Cardenas eodem loco adstruit duplicitis classis definitiones Pontificis: alias, quibus declarat articulos fidei: alias, quibus declarat certò, & infallibiliter, aliquam doctrinam, vel retinemandam, vel repudiandam esse. Quamvis autem unusquisque classis definitiones omnes infallibiliter sint, non tamen omnes oppositam doctrinam reddunt hereticam; cum hereticum plus sit, quam tantum infallibiliter falsum; debet atque istud, non tantum qualicunque infallibili vero, sed certo, & indubitate articulo fidei opponi.

Certè alias non esset discrimen, inter propositionem, à Pontifice damnatam ut falsam, vel temerariam, & inter aliam damnatam ut hereticam, quod nemo Theologorum dixerit: & refelli potest aperte ex damnatione propositionis quintæ Jansenii, quam Innocentius X. absolute falsam, & temerariam declarat: dein primum subjungit: *intelligamus eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat predestinatorum mortuus sit, ... hereticam declaramus: ubi manifestè Pontifex facit discrimen, inter unam, & alteram censuram.*

401. At num etiam tam infallibiliter certum est, propositionem aliâ, quam heresis censuram affectam, esse falsam, sicut certum est, eam esse, e. g. temerariam? Resp. Damnata ut erronea etiam certò est falsa; nam ista, ut patet ex n. 398., est opposita conclusioni certæ. At quid si propositione damnetur ut piarum aurium offensiva, male sonans &c? Resp. tales propositiones non esse æquè certò falsas, saltem non in omni sensu, ut patet ex ipsa terminorum horum explicatione: quæ explicatio terminorum etiam circa alias propositiones, e. g. captiosas, seditiones &c. potest dubium simile resolvere.

402. Videri fors posset alicui, quod propositio, damnata ut temeraria, non sit infallibiliter falsa; eoquod possit supervenire novum fundamentum, quod tollat temeritatem, & simul faciat eam propositio nem prudenter credibilem. Et quidem Cardinalis de Lugo de fide disput. 20. sec. 3. n. 114. ait, propositionem temerariam non esse infallibiliter falsam: quamvis sit infallibiliter temeraria. Cardenas autem in crisi in propos. ab Innoc. XI. damnat. dissert. provincial. c. 10. n. 168. advertit longe aliud esse, si propositione aliqua videatur talis, vel talis, privato doctori, & si Pontifex eam talem esse definit; nam, cum privati doctoris judicium possit errare, potest utique contingere, ut fundamentum temeritatem tollens superveniat.

At Pontificis Romani judicium habet duo, nempe infallibilitatem, & perpetuitatem; non enim Pontifex tantum definit pro aliquo tempore, aut proponit Ecclesie doctrinam, tantum uno, aut altero anno tenet, sed in perpetuum; unde, cum infallibiliter definit, non adesse fundamentum, cui prudens assensus niti possit: & haec definitio etiam pro futuris temporibus duret, non tantum definit, pro nunc non adesse tale fundamentum, sed absolute definit, non dari tale fundamentum, & hanc propositionem semper, tanquam temerariam, esse reiciendam: & hinc talis propositione nunquam potest esse vera; non enim potest esse vera propositione, quae a nemine prudenter affirmari potest; cum utique, si vera esset, dari deberet aliquod fundamentum prudentis affirmationis, quod, licet necdum esset cognitum, tamen aliquando posset cognosci; alias neque DEUS posset propositionem, licet veram, revelare; nam si eam revelaret, eiopsio daretur fundamentum prudens eam affirmandi, scilicet ipsa revelatio, vel aliquid aliud per illustrationem ostensum.

Similiter Cardenas dissertatione modo citat. n. 172. fuisse contendit, propositionem scandalosam esse falsam; cum scandalositas illius, ut ita dicam, semper futura sit: propositione autem scandalosa in doctrina morum utique sit falsa; cum nunquam licet sequi eam propositionem, quae scandalum praebet. Nec dicatur, posse rebus magis suo tempore declaratis, scandalum cessare; nam hac ratione propositione non fuisset in se scandalosa, sed tantum per accidens, ratione ignorantiae: hoc autem dici non potest de propositione damnata a Pontifice, a quo Spiritus S. assistentia removet omnem in definitionibus ignorantiam: nec potest Pontifex definiens, ex ignorantia dicere illiciendum objectum, quod revera est licitum, ut recte observat Cardenas cit. dissert. n. 173. Hac pro instituto nostro, de damnationibus propositionum, in compendio dicta, sufficiunt: qui plura cupit, videre poterit Cardenam in crisi in propos. ab Innoc. XI. damnat. per totam dissertationem proamialem. item Vivani. p. 1. trutina Theolog. quest.

prodroma. Ralslerum in regula externa fidei art. 19. n. 293. Suarez, Lugo, & alios, qui rem hanc fuse pertractant.

ARTICULUS XV.

An legitima sit Appellatio à Definitionibus Pontificis ad Concilium Generale.

403. Dico. Appellatio à Pontificiis definitionibus ad Concilium generale est nullo modo legitima. ita communissime Catholici doctores. Prob. conclusio 1. Appellatio haec est contra omnia Jura Canonica, inquit est ab his reprobata: ergo nullo modo est legitima. prob. ant. Gelasius Papa C. Ipsi sunt canones. 16. caus. 9. q. 3. sic loquitur: Ipsi sunt canones, qui appellations totius Ecclesie ad hujus sedis examen voluerent deferriri: ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota Ecclesia judicare, ipsam ad nullius committere judicium, nec de ejus unquam praecepérunt judicio judicari, sententiāque illius constituerunt non oportere dissolvi, cuius potius de cuncta sequenda mandarunt. Idem Pontifex C. Cuncta. 17. ead. caus. & q. ait. Cuncta per mundum novit Ecclesia, quod sacrosancta Romana Ecclesia fas de omnibus habeat judicandi, neque cuiquam de ejus licet judicare judicio; sed quidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est: ab illa autem nemo est appellare permisus. Sed nec illa præterimus, quod Apostolica Sedes sine ulla synodo præcedente, & solvendi, quos Synodus iniquè damnaverat, & damnandi, nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimis pro suo principatu, quoniam Beatus Petrus Apostolus Domini voce, & tenuit semper, & tenebit.

Nicolaus I.C. Patet. 10. ead. caus. & q. sic ait: Patet profectio Sedis Apostolicae (cuius auctoritate major non est) judicium à nemine fore retractandum: neque cuiquam de ejus licere judicare judicio, juxta quod Innocentius Papa Ruffo, & ceteris Episcopis per Thessalam constitutis, scribens ait: Nemo unquam Apostolico cultuini (de cuius iudicio non licet retractare) manus obvias audacter intulit, nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit judicari: & B. Papa Gelasius: Nec de ejus iudicio (id est Romana Ecclesia) canones unquam praceperunt judicari, sententiāque illius constituerunt non oportere dissolvi, cuius potius sequenda de cuncta mandarunt.

404. Posthac Pius II. ann. 1460. in Conventu Mantuano interrogavit, quid censendum esset de hujusmodi appellantiibus: & omnes unanimi voce responderunt, esse damnatos, tanquam fautores heresies, & reos laesae Majestatis. Quare Pontifex edidit Bullam (que in Bullario Cherubini tercia est inter Bullas Pii II.) in qua sic ait:

Excerabilis, & pristinis temporibus invan-
ditus, tempestate nostra inolevit abusus,
ut à Romano Pontifice . . . nonnulli spiritu
rebellionis imbuti . . . ad futurum Concili-
um provocare presunant. & paulò post:
Huiusmodi provocationes damnamus, &
tangam erroneous, ac detestabiles, reproba-
mus . . . eásque tanquam inanes, ac pe-
stiferas, nullius momenti esse decernimus.
Rufus Sixtus IV. ann. 1483. hujusmodi ap-
pellationes, quacunque occasione interpo-
nerentur, non solum irritas, & inanes, sed
etiam fraudulentas, & sacrilegas, & hærci-
tas esse declaravit. Qua Sixti Bulla teste
Odorico Raynaldo ad an. 1483. n. 22. in
Gallia jussu Regis Ludovici solemniter est
promulgata. Similes censuras contra hos
appellantes intorserunt Calixtus III. Julius
II. ac alii: & in nostra usque tempora quot-
annis Pontifices per Bullam Coenæ, appellan-
tes hosce feriunt excommunicatione.

405. Dices, Pontifices, in hac causa
 ipsi propria, non esse idoneos judices.
 Kesp. Tota Ecclesia sacros hos canones ante
 plura secula acceptavit, & ratos habuit,
 adeoque idem sensit. An nec ista huic rei
 decidenda idonea est? Nec tantum Ecclesia
 tacite canones hos acceptavit, sed eosdem
 expresse in Conciliis generalibus statuit.
 Constantinopolitanum IV. action. 10. can.
 13. vel in fragmentis. can. 21. afferit, ne
 quidem à Concilio generali posse in Ro-
 manum Episcopum sententiam dici: verba
 vide n. 342. Iterum approbante Latera-
 nensi Oecumenico sub Leone X. Iess. 11.
 idem Leo edidit Bullam: *Pastor aeternus*
gregem suum: in qua habentur hæc verba:
Solum Romanum Pontificem, pro tempore
existentem, tanquam autoritatem super
omnia Concilia habentem.

Accedit 1. quod, cum Pontifex sit Do-
 CTOR, & Pastor universalis Ecclesiæ, debeat
 posse eam docere, quid in hac questione
 gravissima sit tenendum: quis enim eam a-
 illius doceat? An Concilium sine Pontifice?
 & acephalum non est ullo modo infallibile.
 An Concilium cum Pontifice? & sunt
 partes litigantes, quibus non competit fer-
 re sententiam. Accedit 2. quod, etiam de
 jure humano, principes, qui iuperiorem non
 agnoscunt, possint sententiam ferre in cau-
 sis propriis: quidni id possint Pontifices,
 immediati Vicarii JESU Christi? Accedit
 3. quod Pontifices, in hac causa pronunci-
 antes, non tam agant causam suam, quam
 causam Christi Domini, cuius institutionem
 circa suum Vicarium defendunt.

406. Hinc nunquam admissa sunt tales
 appellations: nec est ullum exemplum,
 quod propter aliqujus, vel plurium à Pon-
 tificis definitione appellationem, unquam
 coactum sit universale Concilium, aut in
 aliquo Concilio acta sit causa taliter appella-
 lantium. Quamvis enim aliquando cause
 aliquæ, prius à Papa definitæ, in Concilio
 generali fuerint productæ, ut causa Monothelitarum in Synodo VI. tamen id non
 fuit factum, ut deferretur istorum appella-

tioni, nec ut examinaretur, vel reformare-
 tur judicium Pontificis: sed tantum ad fa-
 ciendam majorem aliquam declarationem,
 vel etiam ad majorem, vel magis extensam
 errorum, & errantium damnationem: sicut
 etiam ex eadem ratione in Tridentino suit
 tractatum de hæresibus Lutheri, jam à Leo-
 ne X. damnatis.

At econtra exempla sunt plura admis-
 sarum appellationum, à Concilis ad Apo-
 stolicam Sèdem; exq[ue] factæ sunt à sanctis
 mis viris, Athanasio, Cyrillo, Chrysostomo &c. Pariter Concilia, etiam universali,
 semper confieverunt, actorum suorum
 confirmationem à Pontifice petere, ut testa-
 tur de prioribus Concilium Lateranense,
 quo assentiente Leo X. in Bulla num. pre-
 ced. citata: *Pastor aeternus*: sic ait: *Conse-
 veruntque antiquorum Conciliorum Patres,
 pro eorum, que in scis Conciliis gesta fue-
 runt, corroboratione, à Romano Pontifice
 subscriptionem, approbationemque humiliter
 petere, & obtinere.* Quod etiam Tridenti-
 nos Patres fecisse ex sessione ultima seu ejus
 continuatione f. *Illustrissimi*: & ex Bulla
 Pii V. decreta Concili confirmante, notissi-
 mum est: quin econtra ullus Papa, necessa-
 riū duxerit, suarum definitionum confir-
 mationem ab ullo Concilio petere.

407. Fortè quis dicet, canones supra
 adductos mentionem facere Sanctæ, & Apo-
 stolicæ Sedis, & ab hac non appellandum sta-
 tuere: at per Sanctam, seu Apostolicam Sè-
 dem, debere intelligi, non solum Romanum
 Pontificem, ex cathedra, seu sede Divi
 Petri loquenter: sed hunc una cum reli-
 quis Episcopis. Et fortè possent videri, post
 Illustrissimum Jacobum Benignum de Bos-
 suet Episcopum Meldensem, hoc innuere
 Præsules moderni Gallicanæ Ecclesiæ in sua
 ad modernum Regem epistola, n. 1728. in
 qua afferunt verba Illustrissimi Bossuët, ab
 eo, ut ajunt, in quadam allocutione Gallo-
 rum Antisititum, ad initium eiusdem Con-
 ventus prolatæ, que ex idiomate Gallico in
 Latinum translatæ sic habent: *Sancta Sedes*
principaliter est corpus Episcopatus, unius suo
*Capiti: hic debet inveniri depositum doctri-
 nae Ecclesiasticae, concreditum Episcopis per*
Apostolos.

Sed non possum mihi persuadere, sapi-
 entissimos Præsules voluisse adstruere sen-
 sum, his verbis, prout jacent, nude acceptis
 contentum; effet enim hic modus loquendi
 omnino novus, & antiquioribus incognitus.
 Sanè hi termini, *Sancta sedes*, *Apo-*
stolica Sedes, *Sedes Petri*, & similes, hancque
 à Patribus, & Conciliis, semper fuerunt in-
 tellecti, de Episcopatu Romano, seu cathe-
 dra Romana sola, ut est clarum volventi
 scripta antiquiorum: certè S. Augustinus
 serm. 2. de verbis Apostol. c. 10. seu in fine
 loquens de causa Pelagii, & sequacium, ait:
Jam enim de hac causa duo Concilia missa
sunt ad sedem Apostolicam: inde etiam re-
scripta venerunt. Causa finita est: error
utinam aliquando finiatur: quibus verbis
nec à longe vult dicere, missa esse ad gene-
rale

An legitima sit Appellatio à Definitionibus Pontificis ad Concilium Generale. 125

rale Concilium, vel ad corpus Episcoporum, ut est clarum; cum in causa Pelagi nullum Concilium sit celebratum: imo nec ad omnes Episcopos, vel ad plurimos totius orbis, misericordia illa: multo minus a plurimis Episcopis rescripta venerint. Unde intelligit S. Doctor Sedem Romanam.

408. Quin ipsi Praeules Gallicani paulo antiquiores, quam ad Innocentium X. epistolam in causa Janenii scriptam (de qua n. 356.) sic inchoant: *Majores Ecclesia causas ad sedem Apostolicam referre solennis mos est:* ubi utique non intelligunt per Apostolicam Sedem corpus Episcoporum; alias non a solo Innocentio petiissent decisionem (quam tamen ab eo solo, & non a corpore omnium Episcoporum petitiſſime manifestissimum est) nec post decisionem Innocentii, in literis, quibus ei propterea debitas gratias egerunt (de quibus codem n. 356.) dixissent: *Sanctitas Vestra, per Petri soliditatem, contusis veritatis hostiam animis, securos ab omni externa perturbatione de nova heresi triumphos aget.* Dein ipsi canones a nobis adiungi non volunt dicere, quod decreta a corpore Episcoporum facta, non debeant alteri iudicio submitti (de hoc enim nec dubium, nec questio erat) sed volunt id docere de decretis solius Pontificis; hinc Gelasius dicit *hujus Sedis, & Sacrosancta Romana Ecclesia.* Nemini etiam dubium esse potest, Nicolaum, & Innocentium, ab hoc citatum, de Romana Sede in particulari loqui. Videri etiam meretur *Canus de locis Theolog.* l. 6. c. 4. ubi plurima afferunt testimonia, ex quibus claret patet, Romanam Sedem intelligi per Sanctam, aut Apostolicam Sedem.

409. Prob. conclusio 2. Appellatio, ut apud omnes est certum, debet fieri a judeice inferiore ad superiori: atque nullum Concilium est supra Papam: ergo, prob. mi. Christus nuspiam concessit ulli Concilio jurisdictionem, vel superioritatem in Summum Pontificem: sed potius dedit Summo Pontifici jurisdictionem in Concilia, etiam generalia: ergo, ant. quoad 1. partem prob. negative; quia non potest ullo modo ostendi, ubi Concilio ea jurisdictione data sit: quoad 2. partem vero prob. positive. Episcopi, etiam in synodus congregati, sunt oves Christi, quas Petrus omnes accepit pascentas, dum ei est dictum *Ioan. 21. v. 17. Pase oves meas:* at pastor habet superioritatem, & jurisdictionem in omnes oves ei concreditas, etiam congregatas, seu collectivè acceptas: ergo. Idem probatur ex Concilio Lateranensi citato n. 405. & n. 406. Item hue spectant omnia, quibus a n. 326. ex Conciliis, & Patribus probavimus, definitiones Conciliorum debere approbari a Summo Pontifice. Addo de Tridentino, eti in hoc non habeatur aperta definitio hujus Pontificie superioritatis, tamen ex Pallavicino in *historia ejusdem Concilii l. 21. c. 4. n. 5. & seq.* constat, omnes ex Italia, ac Hispania, Patres consensisse, ut defiretur, Papam esse supra Concilium: qui

numero multum excedebant Gallos, & pauculos alios ex aliis regionibus presentes. Quia ex Gallis Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis (apud P. N. Thysum manu-
diction. ad convers. Machometan. p. 1. l.
3. c. 6. §. 11.) sic scribit ann. 1662. de no-
stra sententia: *Quam unice Hispania, Italia,
omnesque Christianitatis Provincie docent,
ita, ut illa, quam sententiam Parisiensi-
um vocant, ad classem earum opinionum
reducenda sit, que tolerantur. Galli quo-
que antiquiores idem senserunt: & testa-
tur Joannes Gibalinus l. 5. de jure canon.
c. 3. q. 3. §. 15. Theologiam Parisensem an-
tē hac semper nostræ sententiae adhæsisse.*

410. Confir. Pontifex est verus, & uni-
cus Christi Vicarius, suprema auctoritate
prædictus, ut definitum est a Constantien-
ti Concilio sess. 8. in qua damnantur 45.
propositiones, seu articuli Wicleffii, & in-
ter has 37. *Ecclesia Romana est Synago-
ga satanae: nec Papa est immediatus, &
proximus Vicarius Christi, & Apostolorum.*
& iterum in Bulla Martini V. que in eo Con-
cilio, & codem approbante, est edita, atque
actis inserta, habeturque sess. 45. ubi a su-
specto de heresi dicitur quārendum: *Utrum
credat, quod Papa... sit successor B. Petri,
habens supremam auctoritatem in Ecclesia
DEI?*

Idem rursus definitum est in Concilio Florentino sess. ultim. in literis Unionis his verbis: *Definimus, Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem, in uni-
versum orbem tenere primatum, & ipsum
Pontificem Romanum successorem esse Beati
Petri Principis Apostolorum, & verum Chri-
sti Vicarium, totiusque Ecclesia caput, &
omnium Christianorum Patrem, ac docto-
rem existere, & ipsi in Beato Petro pascen-
di, regendi, & gubernandi universalem
Ecclesiam, a Domino nostro Iesu Christo
plenam potestatem traditam esse, quemad-
modum etiam in gestis Oecumenicorum Con-
ciliarum, & in sacris canonibus continetur.*
Ex quibus verbis etiam habetur, priora
Oecumenica Concilia idem definitissime. Sed
& innumeris Patres, atque doctores, idem,
ubicunque occasio est, tradunt.

Jam sic. Vicarius habet idem tribunal
cum principali, adeoque Pontifex cum Christo: ergo non datur majus tribunal, adeoque nec appellatio à Pontificis tribunal. prob. sublumptum ex Cap. Non putamus de
consuetud. in 6. item ex Capit. Romana
Ecclesia 1. de officio Vicarii in 6. & Cap.
Romana 3. de appellationibus in 6. & L. unica
Codic. de sent. pref. prator. in quibus locis
clare deciditur, unum esse tribunal Vicarii,
& Principalis: ergo. Confir. 2. Appellans
recedit ab obedientia ejus, à quo appellat:
sed non licet Christianis, nec singulis, nec
omnibus, recedere ab obedientia Summi
Pontificis, in causis spiritualibus: ergo.

411. Prob. conclusio 3. Appellatio in-
utilis, frivola, & frustratoria, que fit præ-
cisè ad trahendam litem, vel vitandam con-
damnationem, omni jure, naturali, & pos-
tivo

tivo, est nulla, ut doctores unanimiter docent, & clarè habetur C. Cum speciali. 61. de appellationibus &c. Tutor. 41. ff. de usuris: atqui appellatio à Pontifice ad Concilium est talis: ergo prob. mi. 1. quod frivolum inutilitatem. Tunc appellatio est inutilis, & frivola, quando non potest sperari mutatio sententiae, ut est per se clarum: atqui in nostro casu ista sperari non potest; quia non potest judicium infallibile (quale esse Pontificis abunde probatum est) mutari sine errore, in quem labi non potest Ecclesia.

Certe, cùm olim in Synodo VI. ageretur causa Monothelitarum, tam longè abfuere Patres à mutanda Agathonis Pontificis epistola decretali, ut actione 18. in hæc verba proruperint: *Per Agathonem Petrus loquebatur.* quin imò, ut habet Spondanus ad ann. Christi 679. n. 2. Agatho, & Synodus Romana, in literis ad Synodum VI. seu Constantinopolitanam III. contestabantur, haud se mittere Legatos ad disputationem de questione controversa, tanquam de re incerta: sed ad docendum, quæ esset Apostolice Sedis traditio, adeo, ut nihil presumerent augere, minuere, vel mutare &c.

Confirm. 1. Vel Concilio, ad quod appellatur, præsidebit Pontifex, vel non. Si primum: non sinet, a se infallibiliter statuta convelli, nec id Christus permittet, ne portæ inferi contra Ecclesiam prevaleant. Si secundum: Concilium erit acephalum, & rebus fidei definiendis insufficiens, ut facientur ipsa Concilia Oecumenica, quæ sua decreta eousque non censuerunt infallibilitia, donec Romanæ Sedis approbationem impetrassent; hinc eam, ut dictum n. 328. Et 406. semper humiliter petierunt. Et patet hoc ulterius ex eo, quod plura Concilia, absque Pontificis iussu, aut directione habita, vel ab eo reprobata, etiam ab Ecclesia reprobata fuerint, ut Sirmense, Ariminense, Mediolanense &c. nulla autem unquam definitio Pontifica fuerit reformata, ab ullo Concilio.

412. Quod autem talis appellatio etiam sit frustratoria, & præcisè ad litem trahendam inventa, sic probo. Etsi in gratiam appellantium conveniret Concilium, tamen, nisi hoc statueret, quod ipsi vellent (quod tamen fieri non posset; cum Spiritus S. non posset permettere, infallibiliter statuta convelli) ipsi nunquam acquiescerent: ergo. Scilicet, ut Tridentino non acieverunt Lutherani, aut Calvinisti, ita nec acquiescerent novi appellantes alicui alteri, & ad nova, ac nova Concilia, sine fine appellant, novasque semper opponerent exceptiones: sive, quod non satis sint audit: sive, quod Concilium fuerit potissimum ex adversariis suis conflatum: sive, quod Papa dominante non fuerit liberum: sive, quod Patres sinistri affectibus, aut opinionibus fuerint præoccupati.

Sic advocati Parisenses, qui an. 1728. appellationem, à Constitutione Unigenitus ad Concilium factam, scripto defendere

conati sunt, visi sunt velle excludere a synodo convocanda eos Episcopos, qui Pontificias definitiones extra Concilium factas, etiam ante tacitam Ecclesie acceptationem, infallibiles esse sentiunt: & hinc sapientissimi Galliae Præfules, necesse habuerunt, in sua ad regem epistola supra memorata, eos confutare, & quidem solidè ex eo, quod Spiritus S. assistentia non dependeat ab opinionibus privatis Episcoporum, sed ab eorum sacro charactere Episcopali, & legitima ad Concilium convocatione, atque in unam synodum universalem cum suo capite conventu.

Si qui appellantes modestius se gererent, facile tamen communiserent novas frivolas distinctiones, aut distortas interpretationes, quibus non minus Concilii canones, quam modò Pontificis definitiones eluderent. Sanè Jansénii hæreses dum Tridenti damnatae fuerunt: & caput 5. ac canon 4. seff. 6. cum illis erroribus conciliari in aeternum non potest: nec tamen ab iis recedunt sectari illi: nec gratiam, cui voluntas humana possit resistere, unquam sincerè admittunt.

413. Prob. conclusio 4. Appellatio hæc ad Concilium universale, non tantum est inutilis, sed perniciosa, seu, ut eam Pius II. supra citatus n. 404. vocat, est pestifera. Prob. Appellare ad Concilium, in causa dogmatum fidei, est captare tempus, & impunitatem, per plurima lustra, aut secula, spargendi errores, cum perniciose innumerorum fidelium: ergo est perniciosa. prob. ant. cogere Concilium universale res est infinitis, & vix eluctabilibus difficultatibus obnoxia, adeoque non potest, nisi rarissime, & post plurimos annos sperari: ergo, si debet expectari Concilium, ut errores, & hæreses dammentur, isti diutissime impunè graffabuntur: & qui hoc perit, subdole petit diuturnam sibi impunitatem spargendi errores.

Prob. ant. Licet antiquioribus Ecclesiæ temporibus, quando tantum unicus princeps, aut duo fratres, Orienti, & Occidenti, dominabantur, sat facile Episcopi ex omnibus provinciis convenerint, tamen nunc, diviso in plurimos terreno regimine, difficultatum est, eos ex tot regnis, sœpe inter se bello, aut belli suspicione, distractis, in unam medium stationem coire. Si Germania, Gallia, Hispania (ut de aliis nil dicam) vel inter se, vel uni earum cum Pontifice, dissidium intercedit, statim Concilio mora insuperabilis surgit; eoquod mox principes, vario sub prætextu, suarum regionum Episcopos domi retineant: vel etiam alius transitum per suas ditiones non permittant. Similia autem impedimenta, in tanta nationum, genitorum, commodorumque propriorum, varietate, nunquam ferme possunt abesse.

414. Evidenti exemplo est Concilium Tridentinum, quod jam an. 1537. Paulus III. Mantuam indixit: sed ob duriores conditiones, à duce, alisque objectis, anno sequenti Vicentiam transferre necesse habuit: mox

mox ob nova impedimenta omnino illud Pontifex suspendere debuit. Ut tamen extre-
mos conatus adhiberet, ipsosnet, quam-
vis senex septuagenario major, exhausto
longo Nicaram usque itinere, à Carolo V.
& Francisco I. saltem in decennium inducias
imperavit, statimque iterum anno 1542.
Concilium Tridentum indixit: & tamen ob
recrudescens bellum, aliaque obstacula, non
nisi anno 1545. sub finem, seu 13. Decem-
bris sessio prima celebrari potuit.

Mox an. 1547. ob luem Tridenti grassan-
tem, Pontifice illud Bononiam transferri, Ca-
rolo V. verò id Tridenti retineri volentibus,
omnino fuit suspensus. Resumptum denuo
an. 1551. à Julio III. statim iterum altero
anno ob nuntium belli, à Protestantibus
imminentis, suspendi debuit. Et sic cessatum
fuit per novem integros annos, donec Pius IV.
anno Pontificatus sui II. illud reassumi
præceperit, ac tandem exhaustis maximis
curis, ei mensē Decembri an. 1563. hoc est, ab
eius exordio anno 18. finem imposuerit.

Alias difficultates gravissimas, eo du-
rante Concilio exortas, legere licet in hi-
storia ejusdem, à Cardinale Pallavicino con-
scripta: quam, si evolueris, fateberis, syno-
dum cœcumenicam cogere, esse rem vix non
moraliter impossibilem. Certè à Triden-
tino finito fluxerunt hucusque anni ferme
centum septuaginta, nec tamen toto hoc
tempore, quamvis voluissent Pontifices, de
ullo novo Concilio universali convocando
agere potuerunt. Ex quo cuivis recte sen-
tienti est manifestum, quod Christus Ecclesie
sue non reliquerit hoc medium unicum,
proficiendi errores, ac hæreses.

ARTICULUS XVI.

Solvuntur Objectiones.

415. **O**b. 1. Datur appellatio ab imperatore ad comitia: ergo etiam à Papa ad Concilium. Confirm. Appellatio est remedium juris naturæ, hoc est, à naturali jure cuique concessum, & habet rationem defensionis, que omib[us] jure natura licita est, contra gravamen ex sententia condemnatoria: ergo etiam licita est appellatio à Papa ad Concilium; alias enim, si quis injuste gravaretur, non haberet ullum remedium sive innocentia &c. Resp. Multi Jurisconsulti negant antec. ergo illud omitto, & neg. cons.

Papa suam potestatem immediate habet à Christo, cuius Vicarius est, jure Divino: econtra imperator suam potestatem habet quidem mediata à DEO: at immediata eam habet à populo, vel electoribus, qui potuerunt ei conferre potestatem, vel magis, vel minus limitatam. At Summo Pontifici, nec populus fidelis, nec Episcopi, nec electores, seu Cardinales, possunt dare supremam potestatem spiritualiem, qua fruitur: sed istantum quasi præsentant personam, à Christo instituendam, & suprema potestate donandam; unde alii non possunt, eam potestatem

limitare, aut Papam sibi in ordine ad ap-
pellationes subjecere.

416. Ad confirm. dist. ant. Est reme-
dium juris naturæ appellatio genericè sum-
pta. conc. ant. appellatio quælibet in specie,
& præsertim tam frivola, inutilis, & perni-
ciosa. neg. ant. & conf. Certè jura humana
sæpe prohibent appellationem; & sæpe præ-
cipitur, e. g. c. 1. de rescriptis, ut appella-
tione remota, procedatur: nec potest jūs
naturale permittere usum mediū tam perni-
ciosi &c. Dein in causa fidei nemo Ponti-
ficæ definitioni contrarius potest esse inno-
cens. In aliis etiam casis saltem est mora-
liter impossibile, ut appellans sit innocens;
quia appellatio ad Concilium non interpo-
nitur in quibuslibet causis minimis: in gra-
vioribus autem cautiissimè proceditur:
Quodsi tamen in casu extraordinario ali-
quis damnaretur ex errore puri facti, non
aliud contingeret, quām quod frequens est
in tribunalibus sæcularium principum, ubi ta-
men sapissimè non datur appellatio. Et li-
cet taliter lœso non concedatur appellatio
ad Concilium, datur tamen, ut diximus,
facultas petendi novam cause sue revisio-
nem.

417. Ob. 2. Potest appellatio fieri ad Concilium, ut in eo Pontifex melius infor-
metur: seu potest fieri appellatio à Ponti-
fice, non satis informato, ad melius infor-
mandum: ergo saltem aliqua appellatio à Pontifice est licita. prob. cons. hac ratione
appellatio non fit ad superiorem: ergo est
licita. Resp. neg. ant. & ejus suppositum;
non enim opus est Pontifici meliori infor-
matione; quia antecedenter ad definitiones
Pontificis, ab hoc semper habetur informa-
tio tanta, quanta requiritur: & Spiritus S.
sicut assit, ut nihil definiatur falsum, ita
quoque assit, ut nihil definiatur sine in-
formatione necessaria.

Quod autem Papa adhuc aliquanto me-
lius informari possit à Concilio, non pro-
bat, id esse necessarium, nec aliquis informa-
tionis excessus potest compenſare ea dam-
na, quæ suprà retulimus, oritura ex dilatio-
ne definitionum usque ad Concilium uni-
versale. Cæterum Pontifices solent, ante-
cedenter ad suas definitiones adhibere ac-
curatissimam diligentiam, per se, & alios,
ut habeatur exactissima informatio, qua vo-
lunt utique satisfacere suo officio, & impe-
dire, ne dent qualecumque occasionem
perturbationum, aut schismatum &c. & hoc
à multiplici experientia constat.

Sic Alexander VII. in sua Bulla: *Ad sanctam B. Petri Sedem. testatur, causam propositionum Jansenii discussam esse, ea profecto diligentia, qua major desiderari non posset. & Clemens XI. in Constitutione Uni- genitus ait, causam propositionum Quesnel- li, discussam esse quam maxima diligentia, ac maturitate. Similia passim in aliis Bul- lis habentur: quin etiam solent Pontifices indicere preces publicas pro impetrando Di- vino lumine &c. vide etiam dicta n. 381. ad object. 3. Quare appellatio talis inutilis,*
certa

certè non necessaria est; quia post sufficien-
tissimam informationem, infallibiliter sta-
tuta, reformari non possunt. Imò, ut dixi-
mus celebres Juristæ negant, etiam ab im-
peratore minus informato posse fieri appelle-
tationem ad eum melius informandum.

418. Ob. 3. Sæpius jam, Catholici
etiam, appellârunt à Papa ad Concilium
universale: ergo debet appellatio talis esse
licita, & valida. Resp. dist. ant. appellârunt à
definitionibus fidei, neg. ant. ab aliis gra-
vaminibus sibi, ut putabant, factis. conc.
ant. & neg. cons. In causis fidei antehac
non nisi hæretici, e. g. Pelagiani, & Lu-
therani, appellârunt. In aliis gravaminibus
particularibus, causis profanis, vel saltem
totam Ecclesiam non concernentibus, ap-
pellârunt aliqui alii, sed nec isti licite, aut
validè. Certè nunquam propter ipsos Con-
cilium generale convocatum fuit, minus
decisio Pontificis à Concilio correcta. Quin
nec ob hæreticos appellantates coætae sunt
synodi: sed postquam definitione Pontifi-
cis fuere damnati, Ecclesia hoc judicio ste-
tit.

Sic tribus primis seculis, quando ob
persecutiones gentilium nondum poterant
celebrari synodi universales, à Pontifici-
bus absque Concilio damnatae fuere hære-
tes plures, Marcionis, Montani, Cataphry-
garum, Novatianorum, Sabellii, Pauli Sa-
mosateni: postea etiam Apostolica Sedes
absque Concilio damnavit Priscillianistas,
item Pelagium, Jovinianum, Vigilantium:
quin propter Episcopos aliquos Pelagianos,
ad universalem synodus appellantes, ali-
quod Concilium coactum fuerit. Sic sanè te-
statur S. Augustinus *l. 4. contra duas epistles Pelagianorum, c. 12. seu ultimo: Aut verò congregatiōne synodi opus erat, ut aperta perniciēe damnaretur: quasi nulla heresis aliquando, nisi synodi congregatiōne damnata sit, cum potius rarissima inveneriantur, propter quas damnandas necessitas talis exitierit: multoq[ue] sint, arque incomparabiliter plures, qua, ubi extinerunt, illuc improbari, damnarique meruerunt, atque inde per ceteras terras devi-
tanda innotescere potuerunt.*

419. Ob. 4. Universitas Parisiensis an.
1387. docuit, in causis fidei licite appellari
posse à Papa ad Concilium. Idem censue-
runt Patres Concilii Pisani, Basileensis, &
Constantiensis. Idem sensit Aeneas Sylvius,
postea Pius II. Summus Pontifex: item S.
Antonius, & Joannes Gerson Parisiensis
Cancellarius: ergo debet esse licita talis
appellatio. Resp. Si Sorbona id docuit (nam
merito dubitari potest, an id docuerit de
definitionibus in materia fidei, ab indubitate
Pontifice factis, de quo vide n. 336.) si, in-
quam, tunc temporis id docuit, non bene do-
cuit, & postea sapientius sensit.

Sanè ostendit Josephus Gibalinus. *l. 5. de jure canon. c. 3. §. 15.* post illa tempora
nostram sententiam à Sorbonicis doctori-
bus traditam fuisse: quid senserit Petrus
de Marca Archiepiscopus Parisiensis, qui po-

steriori tempore vixit, vide n. 409. Me-
liùs etiam sensit Clerus Gallicanus in literis
ad Innocentium XII. datis, de quibus n.
372. nec non etiam moderni Praefules Gal-
licæ in suis ad regem literis supra memora-
tionem, quibus appellationem quorundam egre-
giè consulunt.

420. Quod spectat ad Aeneam Sylvium,
postea Pium II. hic sententiam illam jam,
antequam ad Pontificatum assumptum fuit,
revocavit: & postea in Mantuano Conven-
tu hanc appellationem tanquam pecciferam
reprobavit. S. Antoninus (de quo vide n.
347.) non docet, licite à Papa appellari ad
Concilium: sed tantum, Pontificem non pos-
se definire aliquid contrarium illi, quod jam
à legitimo Concilio generali fuit definitum:
quod utique non potest; nam, si contrarium
quid definire vellet, eo ipso in apertam ha-
resin incideret, & Pontificatu excideret;
quo casu utique dein Concilio subjectus es-
set. Theologi, & Patres Pisani, ac Con-
stantiensis, loquuntur de Pontificibus du-
biis, quales erant tempore schismatis.

Quod spectat ad Basileenses, in primis
certum est, eos excessisse; unde in Latera-
nensi sub Leone X. *sess. 11. in Bulla: Pastor
eternus gregem suum.* dicitur de eo, post
translationem ab Eugenio factam *Concilia-
bulo*, quod *Concilium amplius appellari non
merebatur, . . . ac propterea nullum robur
habere.* Et sanè, quando istud Concilium
contra Pontificem insurrexit, fuit acepha-
lum, & Spiritus S. assistentiā destitutum;
unde etiam Patres illi, postea cum Eugenio
IV. in gratiam redeuntes, opinionem suam
retractarunt: & Amadæus ipse, seu Felix V.
illegitimè electus, Pontificatu suo qualicun-
que cessit; in ejus tamen gratiam Eugenius,
non quidem Concilium, sed tamen aliquorum
beneficiorum collationem, approbat. Quod spectat ad alios autores, etiam Ger-
sonem, vel isti explicandi sunt de casu Pon-
tificis dubii, vel, si plus velint, dicendi sunt
excessisse: atque ideo deserendi sunt.

ARTICULUS XVII.

*An sit de fide, modernum SS. Do-
minum Clementem XII. esse verum, &
legitimum Summum Pontificem.*

421. R Efert Oviedo tract. de fide
controv. 4. punct. 7. n. 86.

Compluti olim fuisse docto-
res, qui negarint, esse de fide, hunc in indi-
viduo hominem, legitimè electum e. g.
nunc SS. Clementem XII. esse verum Pon-
tificem, Vicarium Christi, ac D. Petri suc-
cessorem: hos postea à Clemente VIII. fu-
isse Romanum citatos, ad causam dicendam:
quamvis dein, omisso Romano itinere, Com-
pluti res composita fuerit. Nec post tem-
pora Clementis VIII. facilè repertus au-
tem impressum, qui oppositum teneat.

Citatur quidem Tannerus tom. 3. disp. I.
de fide q. 4. dub. 4. n. 160. at paulò inferius
n. 165.

n. 165. & 166. manifestè plus asserit. Valentia autem, licet tom. 3. disp. 1. q. 1. punc. 7. quæstiuncula 5. §. 38. videatur in contrarium inclinare, tamen exp̄s̄e dicit, se non timere, quod casus ille futurus sit: in super tonum illum jam edidit, ante illam à Clemente VIII. factam citationem. Non autem est quæstio, an hæc assertio sit de fide, tantum conditionatè, seu si Clemens XII. habeat omnia requisita; hoc enim nunquam fuit inter Catholicos controversum: sed neque est quæstio de Pontifice nondum ab Ecclesia acceptato, ut potest contingere tempore schismatis (tunc enim potest dubium esse, & s̄p̄e fuit, an hic, vel ille, sit verus Papa) sed quæstio est de Pontifice acceptato ab Ecclesia.

422. Dico. Est de fide, hunc in individuo hominem, acceptatum ab Ecclesia e. g. nunc SS. D. Clementem XII. esse verum Summum Pontificem, & Vicarium Christi. ita communissima doct̄orum. Antequam probem conclusionem, noto ex Suarez. disp. 3. de fide sec. 11. n. 6. DEUS, vel Christus Dominus, neque cognoscit, neque affirmat, neque revelat, sive per Scripturam, sive per traditionem, objecta tantum confusè: sed quando aliquid etiam universaliter de pluribus dicit, discernit singulos, sub ea universalis propositione contentos, atque non minus de eorum quilibet in particula affirmat prædicatum, quam de omnibus simul, ut dictum n. 396. Sice e. g. quando Christus Dominus dixit Matthæi 24. v. 13. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: non tantum in genere, & confusè, hoc pronunciavit, sed Petrum, & Paulum, & quemlibet in particulari, quem perseveraturum prævidit, subintellexit.

Imò etiam in humanis, propositio universalis s̄p̄e facit hunc sensum, & aequivallet pluribus particularibus, quas sub se includit, si loquens omnia particularia objecta, sub universalis contenta, distinctè cognoscit, e. g. si quis dicat: Omnes Canonici fuere præsentes ad Matutinum: significat idem, ac: Joannes fuit præsens: Jacobus fuit præsens &c. nec est moris, in tali casu de quilibet in particulari id enunciare. Interim tamen nos revelationem Divinam universalem confusè cognoscimus, & independenter à nova instructione, vel explicatione talis revelationis, non scimus, quænam particulares, seu propositiones, seu personæ, aut objecta, sub illa universalis revelatione contineantur.

Hinc opus est definitione Pontificis, vel Concilii &c. que ostendat, hoc, vel illud particularē objectū, vel hanc, aut illam particularē propositionem, in universalis contineri, vel eā includi. Talis instruētio, vel explicatio, aut applicatio universalis revelationis supr̄a posita: Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: est canonizatio, vi cuius Pontifex definit, e. g. SS. Aloysium, & Stanislaus, esse duos ex iis, quos Christus dixit

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

perseveraturos in finem, adeoque salvos futuros.

423. Prob. jam conclusio. Ista propositio universalis: Omnis legitimè electus, & ab Ecclesia acceptatus, tanquam Summus Pontifex, est verus Papa, Caput Ecclesie, & Vicarius Christi: est de fide, ut nemo Catholicorum negat; quia est dudum à pluribus Conciliis, Niceno, Constantiensi, Florentino, supr̄a citatis n. 327. & 328. & aliis definita: & in hac universalis propositione continetur etiam ista: Clemens XII. legitimè electus, & ab Ecclesia acceptatus, tanquam Summus Pontifex, est verus Papa, Caput Ecclesie, & Vicarius Christi: ergo juxta dicta num. præced. etiam ista est de fide; nam etiam ista est dicta à DEO; hic enim, revelando illam universalem, non est locutus, tantum in genere, vel confusè, sed determinatè intellexit omnes futuros successores S. Petri, adeoque etiam Clementem XII.

Solūm supereft, ut ostendatur, quod DEUS etiam hanc propositionem particularem sub illa universalis intellexerit, & revelaverit, quod sic monstratur. Est omnino indubitate, quod ille sit legitimè electus, quem tota Ecclesia, tanquam legitimè electum, & consequenter tanquam verum Vicarium JESU Christi acceptavit, adeoque tanquam talem agnovit: atqui tota Ecclesia ut talem acceptavit, & agnovit Clementem XII. ergo. ma. prob. Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis, atque specialiter dirigitur à Spiritu Sancto, in rebus pertinentibus ad religionem, inter quas, & quidem gravissimas, est ista; cum hīc agatur de ipso capite, fundamento, & regula fidei, ac morum: imò talis unanimis Ecclesie consensus, & acceptatio, est formaliter, vel eminenter altera electio, supplens omnes defectus, si qui in prima intercurrissent.

Nec dicas, Ecclesiam, quæ ita sentit, esse sine capite, adeoque non esse infallibilem; nam utique etiam ipse electus judicat, se esse verum Papam, postquam scilicet in suam electionem consensit, ut supponitur fecisse. Dein Ecclesia etiam sine capite juxta omnes habet à Christo potestatem, sibi de capite certo providendi; unde in tali casu hic Ecclesie consensus, & acceptatio talis personæ, se habet ut definitio Pontificis canonizantis aliquem Sanctum; est nempe applicatio, vel explicatio propositionis revelationis universalis, & particularis sub ea contentæ, atque à DEO subintellecta, quarum utraque est de fide.

424. Confirm. & solidè conclusio I. Si non est de fide, Clementem XII. esse verum Christi Vicarium, neque erit de fide, Tridentinum, aut aliud quocunque Concilium, suisse verum generale Concilium: hoc est contra communem omnium Catholicorum sensum, & non potest admitti: ergo. prob. art. Eodem modo posset dici, non esse de fide, quod Paulus III. & Pius IV. aliique Pontifices, durante eo Concilio Ecclesie præsidentes, illudque convocantes,

fue

fuerint veri Christi Vicarli: non esse de fide, quod Episcopi ibi præsentes fuerint veri Episcopi, rite baptizati, aut ordinati &c. aut quod alia de jure Divino necessaria adfuerint: adeoque non esse de fide, an Concilium constitetur ex legitimis membris, & capite: ergo. Certè, nisi recurratur ad argumenta, nostris circa Pontificem adhibitis similiis, etiam circa Concilia nihil probabitur, & disparitas formalis inter unum, & alterum casum, nunquam ostendetur.

425. Confirm. 2. Martinus V. edidit Bullam: *Inter cunctas pastoralis sollicitudinis curas.* in Concilio Constantiensi, à quo legitimè electus est: & licet tunc non statim acceptatus fuerit à tota Ecclesia, fuit tamen acceptatus paulò post (ex quo saltem tempore negari non potest, Bullam plenum valorem accepisse) in hac autem Bulla, quæ habetur sub finem ejusdem Concilii, post recensitos erroneous articulos Wicleffi, & Hussii, dicitur, quod cuique, qui de hac heresi suspectus esset, proponenda sit haec quæstio: *Utrum credat, quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expresso, sit successor B. Petri, habens supremam autoritatem in Ecclesia DEI?* Ad quid enim exprimi deberet ipius pro tempore existentis nomen, nisi hic in individuo homo credendus esset verus Papa, ac successor S. Petri, atque suprema potestate in Ecclesia prædictus?

ARTICULUS XVIII.

Solvuntur Objectiones.

426. **O**b. 1. Propositiones universales à DEO revelatae, præfertim, quæ ex parte subje-

cti habent terminum complexum, sunt tantum conditionatae: ergo etiam particularis in iis contenta, aut subintellecta, faciunt tantum sensum conditionatum: ergo hæc propositio: *Clemens XII. legitimè electus, & ab Ecclesia acceptatus, est verus Vicarius Christi:* est tantum conditionata: scilicet: *Si Clemens XII. est legitimè electus &c.* ergo non est absolutè de fide, eum esse verum Vicarium Christi.

Prob. ant. Ista propositio: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit:* habet hunc sensum: *Si quis perseveraverit &c.* & par est ratio de altera: *Omnis legitimè electus, & acceptatus ab Ecclesia &c:* ergo. prob. ant. Christus *Ioan. 14. v. 23.* dicit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit:* & statim tanquam propositionem oppositam adjungit. *v. 24.* *Qui non diligit me, sermones meos non servat:* ergo, sicut prior, ita etiam ista secunda, tantum facit sensum conditionatum, adeoque & aliæ similes propositiones universales, licet quoad verba videantur absolutæ.

427. Resp. 1. retorq. argum. Ergo eti-

am ista propositio erit tantum conditionata: *Omne Concilium universale, legitime congregatum, est infallibilis regula fidei:* & consequenter etiam hæc particularis in ea contenta: *Concilium Tridentinum universale, legitime congregatum, est infallibilis regula fidei:* erit tantum conditionata vera, adeoque, salva ejus veritate, poterit quis negare, quod canones Tridentini sint absolute de fide, dicendo, id tantum esse verum conditionata: quod nemo Catholicorum admittit.

Resp. 2. In forma dist. ant. Propositiones tales, à DEO revelatae, sunt tantum conditionatae aliquando. om. ant. semper, & universaliter. neg. ant. & sub eadem distinctione. conc. vel neg. primam cons. & neg. absolutè secundam, ac tertiam. ad prob. iterum neg. ant. ad hujus prob. neg. rursus cons. Indigent hæc aliqua majori explicazione, quam subjungo.

428. In primis omitto, quod propositiones revelatae, ex modo enunciandi conditionatae, quando conditio non est purificata, vel non est prævisa purificanda, non faciant sensum absolutum: & hinc omis, tales propositiones esse aliquando tantum in sensu conditionato veras, (sæc. tantum in sensu conditionato revelatas; nam propositiones tales, quarum conditio, nec impleta est, nec implenda, non possunt in sensu absoluto à DEO revelari) sed hæc propositiones sunt extra nostrum casum; nos enim loquimur, de propositionibus revelatis à DEO, quarum conditio, vel purificata est, vel prævisa purificanda: & ista non tantum faciunt sensum conditionatum, sed etiam absolutum; licet quoad modum enunciandi, seu quoad verba, sint conditionatae, atque etiam vim habeant sensus conditionati: quam vim haber quilibet propositio absoluta; nam, si res absolutè est vera, necessariò etiam conditionata est vera.

Attamen, quia sensus istarum propositionum, non est nobis totaliter explicatus, vel applicatus, intelliguntur eæ à nobis sibi tantum in genere, vel confusè, aut tantum in sensu aliquo conditionato, vel quasi tali, donec per definitionem Pontificis, aut Ecclesiæ acceptationem, vel quandoque per evidentiam naturalem, aut aliam evidentem credibilitatem, vel quemcumque tandem modum, applicetur nobis earum sensus etiam absolutus, saltem quoad alias propositiones particulares.

429. Sic e. g. applicatus est nobis, quoad plures propositiones particulares, sensus absolutus illius propositionis: *Qui perseveraverit usque in finem &c.* per canonizationem plurimorum Sanctorum: quamvis non sit applicatus quoad omnes; cum necdum omnes Sancti canonizati sint; item per communem consensum Ecclesiæ nobis applicatus est sensus absolutus propositionis universalis: *Omnis legitimè electus, & acceptatus ab Ecclesia, est verus Vicarius Christi:* quoad plures propositiones particulares, que spectant ad præcedentes certos Pontifices,

ces: item quoad illam, que spectat ad moder-
num Pontificem, & est haec: *Clemens XII.
legitimi electus, & ab Ecclesia acceptatus,
est verus Papa, & Vicarius Iesu Christi.*

Nec est ullum absurdum, dicere, quod
DEUS propositiones suas absolutas, revelet
per verba quoad modum conditionata, quae
successivè dein magis explicitur. Sic sepe
decreta sua absoluta tantum revelat, per re-
velationem quoad modum enunciandi con-
ditionatam, ut negari non potest, præsertim
ab iis, qui adstruunt in DEO decretum vir-
tualiter indivisibile. Quod autem tales re-
velationes universales, si sint absolutæ, sint
impedibiles ab iis hominibus, ad quos per-
tinent propositiones particulares (hi enim
absolutam istarum veritatem sèpissimè pos-
sunt impedire) tam parum absurdum est,
quam parum, quod decreta DEI sint impedi-
bilia; nam ea revelationes tantum sunt im-
pedibiles quoad alias formalitates, quæ
nempe eisdem homines concernunt; sicut
scilicet à quolibet homine est impeditum
decretem condendi mundum: qua de re plura
in tract. de DEO.

430. Ob. 2. Non minus est revelatum,
quod in omni hostia consecrata sit præsens
Christus, quam sit revelatum, quod omnis
legitimi electus sit Pontifex: & tamen non
est revelatum, de qualibet hostia in particu-
lari, quod sit consecrata, vel quod in ea
præsens sit Christus: ergo neque est re-
velatum, de quolibet in particulari legitimi e-
lecto, quod sit legitimè electus, vel verus
Vicarius Christi. Resp. 1. retorq. argm. in
Concilio Tridentino, & alii, de quibus. n.
424. Resp. 2. dist. 2. p. ant. non est re-
velatum de omnibus hostiis in particulari,
quæ revera consecrata sunt. neg. ant. de
omnibus etiam iis, que revera non sunt
consecratae. con. ant. & neg. conf.

Conformiter ad superius dicta, etiam
revelatio universalis de sacris hostiis, est re-
velatio particularis de qualibet, si revera
consecrata sit: at, ut jam dixi, ad hoc, ut in
particulari credamus, in hac hostia adeste
Christum, debet nobis infallibiliter applica-
ri, vel exponi, quod sub revelatione univer-
salis, etiam haec particularis contineatur:
quod tamen de hostia qualibet in particulari
non sit; unde non est proximè credibile de
qualibet hostia, quæ existimatur consecrata,
quod in ea sit Christus. At vero particu-
laris revelatio de Pontifice est nobis appli-
cata, vel exposita per communem consen-
sum Ecclesiæ.

Interim tamen quamlibet hostiam,
quam prudenter consecratam existimamus,
etiam prudenter adoramus: sicut prudenter
damus eleemosinam ei, quem prudenter ju-
dicamus pauperem, aut honoramus eum,
quem non dubitamus, esse nostrum paren-
tem: qua de re plura sub initium hujus tra-
ctatus. Non tamen ideo etiam statim pos-
sum, credere omne id, quod tantum prudenter
existimo esse revelatum; si enim revera ali-
quid revelatum non sit, actum fidei circa il-

lud elicere non possum, ut jam superius o-
stensum.

431. Dices. Revelatio particularis de
quavis hostia est nobis applicata certitudine
moralis, quatenus nobis est moraliter cer-
tum, eam esse verè consecratam; cum nul-
lum habeamus prudens dubium de aliquo de-
fectu, circa consecrationem admissio: ergo
etiam possumus credere, eam esse consecra-
tam. Resp. neg. conf. Hæc certitudo mor-
alis tantum negativa non sufficienter nos
certificat de revelatione consecrationis, in
ordine ad fidem eliciendam; talis enim eti-
am dari potest de elicto actu charitatis, vel
recepto sacramento poenitentiae, valido, &
formato: & tamen, ut Tridentinum docet,
nemo potest certitudine fidei nōesse, quod sit
in gratia: quod tamen necessariè sciretur,
si talis certitudo moralis negativa sufficienter
applicaret, seu explicaret, revelationem Di-
vinam universalem, quæ dicit, quod omnis,
qui verè recipit sacramentum poenitentiae,
vel elicit actu charitatis perfectæ, sit in
gratia: aut si ostenderet, vel determinaret,
quamlibet revelationem particularem in uni-
versali contentam.

Unde debet esse certitudo moralis posi-
tivè talis, & similis illi, quam afferunt mo-
tiva credibilitatis, quæ applicant testimoni-
um DEI, seu revelationem Divinam, alii
articulis fidei, quæque non fundant tantum
morale certitudinem negativam, potissim
nascentem ex defectu rationum in op-
positum: sed fundant aliquam certitudinem,
ortam ex positivis gravissimis rationibus,
quæ ex merito suo evidentem reddunt cre-
dibilitatem objecti: quin etiam hoc ipsum
reddunt positivè, & omnino strictè moraliter
certum.

432. Ob. 3. Si esset de fide, Clementem
XII. esse verum Vicarium Christi, esset
quoque de fide, quod sit legitimè electus,
rite baptizatus, & ordinatus sacerdos, ac
Episcopus &c. quæ sunt necessaria vero Vi-
cario Christi, & Summo Pontifici: sed ista
non sunt de fide: ergo nec illud prob. mi-
si ista debent esse de fide, etiam debet esse
de fide, quod eum baptizans habuerit de-
bitam intentionem: quod eum ordinans
fuerit verus Episcopus: adeoque, quod hu-
jus quoque ordinator, & ordinatoris ordi-
nator usque ad Apostolos, fuerint veri Epi-
scopi: sed haec non sunt de fide: ergo.
Resp. retorq. arg. ut supra n. 427. in Conci-
lio Tridentino, & Episcopis ibi congregatis.

Antequam autem directè respondeam,
noto, alia esse constitutio Papatum, alia
esse ad eum requisita. *Constitutio Papatum*
sunt suprema & infallibilis authoritas defi-
niendi, & suprema jurisdictione, seu potestas
ligandi, & solvendi, omnes fideles in tota
Ecclesia, sive præcipendi, prohibendi, ab-
solvendi &c. quæ ab aliis rectè vocantur
geminæ claves scientia, & jurisdictionis;
ita enim Papatum explicat Florentinum ci-
tatum n. 410. Et haec sunt quasi forma de-
nominans Papam; eumque distinguens ab
aliis inferioribus Episcopis. *Requisita ad*

Papatum sunt, alia quidem *requisita juris Divini*, alia *requisita juris humani*, sicut & impedimenta, quæ sunt defectus, tum positivæ, tum negative requisitorum.

433. Quod spectat ad requisita, vel impedimenta juris humani, seu canonici, illa omnia supplentur, & ista tolluntur, per acceptationem Ecclesie; omnes enim juris humani defectus supplentur per eam acceptationem, quæ est quasi secunda electione; unde, et si de prima electione non sit de fide, quod ea valida fuerit, non obest: imo et si irrita fuisset, nihil obest; nam sufficeret secunda, de qua est de fide, quod sit legitima: nec ista est irritabilis à jure.

Neque de ista secunda electione, canones, electionem irritantes, intelligendi sunt; cum isti non debeant cedere in damnum Ecclesie, quod vel maximè fieret, dum Christi Vicarius sepe esset incertus: & melius est Ecclesie, habere Pontificem, cuius electio prima invalida fuerat, quam ignoranter carere vero Pontifice. Quare, si fingeretur etiam intercessisse simonia, ea non impedit efficaciter, aut irritam faceret hanc acceptationem, seu quasi secundam electionem. Et sane Sæculo X. ubi multi fuere in Sedem Romanam intrusi (qua de re videri potest Spondanus ad nn. 900.) qui tamen universaliter ab omnibus, tanquam veri Pontifices agniti fuere, sepius videtur acceptatio Ecclesie debuisse supplerre viria primæ electionis.

434. Quod jam spectat ad requisita, vel impedimenta juris Divini, quidam videtur dubitare, an necessariò debeat esse determinatè de fide, quod illa omnia in vero Summo Pontifice adsint; quia, si DEUS per dispensationem daret autoritatem, & potestatem Papalem personæ cuidam, que in aliquibus deficeret, illa esset verus Papa, & Vicarius Christi; nam fortè, ut ait hic auctor, tantum disjunctivè est de fide, unum ex his duobus, nempe quod vel ista requisita non deficiant, vel quod DEUS dispenset, & non obstante defectu, vel impedimento, tamen tali personæ autoritatem, & potestatem Papalem conferat.

Suarez *disp. 10. de fide sec. 5. n. 4.* ait, falsum esse, quod alii, quam legítimo S. Petri successori, unquam detur à Christo illa potestas. Et quidem facile conceditur, neminem hucusque jure Divino inhabilem fuisse Papam; dudum enim explosa est fabula de Joanne Papissa, atque à Baronio, Christophoro Ott in *Roma gloria*, & plurimis aliis, ita confutata, ut vel ipsos, paulo sagaciores hæreticos, ejus confictæ pudeat: sed nec potest ullus alias assignari, qui jure Divino inhabilis Pontificatum gesserit.

435. At fors, ut ait auctor supra citatus, non est èquè certò falsum, quod decretum DEI de non conferenda ea potestate, nisi habenti omnia requisita, sit indisponsabile: quis enim scit, si in casu, saltem metaphysicè ex se possibili, contingeret, personam de jure Divino inhabilem, e. g. re ipsa non rite baptizata, ab omni Ecclesia acceptari,

tanquam Pontificem, & Christo quasi presentari, an non DEUS dispensaret, & in bonum Ecclesie, que alias in re gravissima deciperetur, etiam tali personæ autoritatem, & potestatem Pontificiam tribueret.

Quodsi tamen quis omnino evincat, hoc decretum DEI indispensabile esse, & hoc esse de fide, ait is auctor, e ipso etiam esse de fide, quod quilibet electus, & à rotâ Ecclesia acceptatus, habeat omnia de jure Divino requisita, e. g. quod sit mas, baptizatus &c. quia erit de fide, quod DEUS non permittat, taliter inhabilem eligi, vel acceptari: eritque casus ille, quem supra ex se (hoc est spectando præcisè naturam humanæ electionis) metaphysicè possibilem diximus, ratione decreti Divini, & specialis ejus providentia, impossibilis.

436. Quod spectat ad ordinem sacerdotii, vel Episcopatus, Arriaga *de fide disp. 7. sec. 8. n. 49.* ait, esse omnium sententiam, quod electus Papa, ante ordinationem, etiam si nequid presbyter esset, jam habeat plenam authoritatem, & potestatem Papalem; unde, si etiam male ordinatus fuisset, non magis damnum redundaret in Ecclesiam, quam ex mala ordinatione alterius Episcopi. Quare forte ad id, quod Suarez *loc. num. prædicto citato* objicit, (quod scilicet, si dicatur DEUS tali existimato tantum Pontifici conferre potestatem Papalem, dici quoque debeat, eidem etiam conferre potestatem absolvendi, et si non sit sacerdos) posset responderi, hoc non sequi; quia, hæc potestas non est ita necessaria, nec ex ejus defectu oriretur magis damnum Ecclesie, quam si alius Episcopus, ut jam dictum, non esset rite ordinatus.

In forma Resp. dist. ma. si esset de fide, Clementem XII. esse verum Vicarium Christi, etiam esset de fide, quod sit mas, baptizatus &c. si decretum DEI de non conferenda authoritate Papali, nisi habenti omnia jure Divino requisita, sit indisponsabile, conc. ma. si sit dispensabile, neg. ma. & dist. sic mi. neg. cons. Est de fide, huic in individuo personæ esse collatam authoritatem Papalem: ergo saltem est de fide, vel hanc personam habere omnia requisita, vel DEUM dispensasse in suo decreto; unum enim ex his necessariò debere credi, non inefficaciter probatum est: & meo iudicio multè credibilius est, DEUM non dispensare, sed personam acceptatam esse rite baptizatam &c.

437. Ob. 4. Non est de fide, quod electus non sit occultus hæreticus: ergo non est de fide, quod sit verus Vicarius Christi. prob. cons. talis hæreticus non est membrum Ecclesie: ergo non potest esse ejus caput. Resp. om. ant. neg. cons. Suarez. *disp. 10. sec. 6. n. 5.* ait, se credere, quod nullus auctor dicat, cum umbra probabilitatis, per solam hæresin internam, vel occultam, amittit dignitatem Papalem: sicut nec alius Episcopus propterea amittit suam jurisdictionem. Idem docet Canus de loc. *Theol. I. 4. c. 6. seu ult. resp. ad 12. ad prob. dist. ant.* talis hæreticus non est membrum Ecclesie simili.

pliciter ei unicum, fide, vel charitate. conc. ant. non est membrum secundum quid, & in sensu adhuc sufficiente ad hoc, ut possit esse caput Ecclesiae. neg. ant. & cons. Retineret nempe talis internus, vel occultus hereticus, adhuc potestatem Papalem, & jurisdictionem; hinc deberet ei Ecclesia adhuc adhaerere, non fide, sed subjectione.

438. Interim tamen Bellarminus *tom. 1. contr. 3. de Rom. Pontif. l. 4. c. 6.* egregie defendit, quod DEUS, nec hucusque permisit, nec deinceps permisurus sit, ut Papa, etiam ut persona privata, in heresinformalem, etiam tantum occultam, incidat. Sed etiam dato, non concedo, quod in tamem posset incidere, non posset tamen, tamem heres in Ecclesia credendam proponere; unde quando doctrina aliqua aperte heretica non est, eamque Pontifex definit, eo ipso removet ab ea omnem heresis suspicitionem, atque Catholicam facit. Quodsi autem Papa in apertam heres incederet, ita, ut Ecclesia de hoc constaret, e. g. si aperte negaret virginitatem B. Virginis, eo ipso, ut doctores consentiunt, suo officio excideret, & a Christo privaretur potestate Papali: quod tamen neque hucusque factum est, nec deinceps futurum est.

439. Ob. 5. Si nostra conclusio est de fide, tune, qui eam non amplectuntur, sunt heretici: sed hoc dicere, videtur nimium: ergo. Confr. Non potest juxta nos dari dilicitem, inter hereticum, & schismaticum: atqui hoc debet dari: ergo. Respondet Arriagat *tom. 5. de fide disp. 7. sec. 8. n. 56. conc. ma.* si Pontifex sit ab omnibus acceptatus, ut nulla sit ratio dubitandi: & addit rationem; quia alias posset quis dubitare de omnibus antecessoribus.

Sed hoc argumentum, à sensu distributivo ad collectivum, est invalidum; alias, cum possem absque heresi dubitare de quolibet Catholico (saltem excepto Papa) an sit verè talis, possem etiam dubitare de omnibus collectivè: adeoque possem absque heresi dubitare, an verè detur Ecclesia (nam Papa solus non facit Ecclesiam) quod est falsum. Suarez *de fide disp. 10. sec. 5. n. 9.* ait, se non vide re, quomodo is, qui acceptatum ab omnibus alias Pontificem, nolit acceptare, vel ei obedire, posset excusari ab heresi: prius tamen dixerat, fortasse talem non dicendum hereticum; eo quod nostra sententia nondum sit aperte de fide.

Notandum autem, quod adversarii, si qui sunt, hujus conclusionis, non negent, quod haec persona sit verus Pontifex: nec insufficientur, quod sit certum, hanc personam esse verum Pontificem: neque ab hujus persone obedientia se subtrahant: sed tantum negent, hoc esse de fide, seu negent propositionem modalem, sive reflexam: *De fide est, hanc personam esse verum summum Pontificem:* quæ propositione quoad modum, seu reflexionem, fortè quibusdam videbitur, nondum esse aperte definita de fide; unde, qui eam negaret, ipsi saltem in foro externo, non videbitur judi-

candus hereticus: quidquid sit de foro interno, in quo prius videri debet, an ipsi sufficienter fuerit applicata revelatio Divina: sicut nobis circa propositionem directam applicata est, per argumenta solidissima.

440. Ad confir. neg. ant. ut enim ait Suarez *de fide disp. 10. sec. 5. n. 9.* schismata ordinari oruntur, priusquam verus Pontifex absque controversia ab Ecclesia acceptatus sit: & hinc schismaticus est, qui non recipit Pontificem, cum primo deberet eum recipere: quod potest fieri sine heresi formalis; quia potest, quis ex aliqua culpa, quæ tamen non sit heresis, nescire communem acceptationem, vel aliquid simile, ita, ut non neget, eum, qui legitimè electus, & acceptatus est, esse verum Pontificem: sed neget culpabiliter, & pertinaciter, hanc personam esse legitimè electam, vel acceptatam: & consequenter ei non obediatur, sed ab ea se separet.

Item schisma potest dari, quando quis etiam agnito Pontifici negat obedientiam, in qua re needum datur culpa heresis. Attamen bene observant doctores, quod schisma diu durare non soleat sine heresi, qua quis etiam neget, cum, qui rite electus, & acceptatus est, esse verum Pontificem; cum erubescere soleant tales aperte fateri, quod nolint legitimè Christi Vicario obediere: sicut rebelles subditi facile impugnant legitimè principis jurisdictionem.

441. Ob. 6. Formosus Papa fuerat acceptatus ab universalis Ecclesia, tanquam verus Pontifex, & tamen postea Stephanus VI. dictus VII. judicavit, eum non fuisse legitimum Pontificem, ac ab eo ordinatos jussit reordinari: ergo non fuit de fide, quod fuerit verus Pontifex ille, qui ab universalis Ecclesia fuit acceptatus. Resp. Quidam videtur in dubium revocare, an Stephanus, cum hoc fecit, jam fuerit verus Pontifex; cum fuerit in cathedram S. Petri intrusus: quamvis postea ad evitanda mala fuerit ab Ecclesia acceptatus: sed hoc omisso.

Resp. 2. neg. cons. Est de fide, quod Formosus fuerit verus Pontifex, & Stephanus in eo facto juxta omnes rectè sententes erravit: sed faciendo, & jubendo: non autem definiendo; non enim definivit ex cathedra, Formosum non fuisse verum Pontificem: sed tantum odio, & passione contra eum excæcatus, tanquam homo privatus, judicavit, eum non fuisse verum Pontificem, & ideo etiam ejus cadaver exhumari, atque in Tyberim projici jussit.

442. Similiter nil definivit ex cathedra idem Stephanus, circa valorem ordinum à Formoso collatorum: sed ex simili odio, & passione, omnia ejus acta abolere voluit. etiam usque ad ordines ab eo collatos: circa quos eum passio facile excæcare potuit, ut vel ratione forme, vel ratione materiæ, vel intentionis, aut potestatis, aliquem defensum substantialem intervenisse judicaverit, & ordines, quos saltem dubios esse censuit, vel

etiam omnino invalidos, repeti jussit; quæ de re iterum redibit sermo *in tract. de sacramentis à n. 223.* Interim negari non potest, quod in hoc casu (qui tamen est puri, & nudi, atque informis facti) primò Stephanus, & post eum Sergius III. (qui id iudicium approbavit) graviter erraverint.

Dices. Si est de fide, Formosum fuisse verum Pontificem, Stephanus erravit contra fidem, eum non agnoscendo. Resp. 1. Error Stephani circa personam Formosi, ejusque Papatum, fuit hominis privati, & non Pontificis, è cathedra docentis. Resp. 2. Fuit tantum error materialis, non tam circa fidem, quam circa aliquam veritatem, quæ nondum tanquam credenda erat proposita; quia tunc temporis hæc nostra conclusio nondum fuerat ita discussa, aut ita clarè proposita, adeoque Stephanum (idem est de Sergio) rebus Theologicis non valde addictum, potuit latere; imò (ut suprà n. 439. ex Suarezio vidimus) forte necdum assertio nostra est apertè ab Ecclesia definita: & hinc potuit revelatio hac de re, Stephanus non fuisse satis applicata: quin etiam potuit ex passione cœca putare, Formosum non fuisse universaliter acceptatum. Quod autem Pontifex possit, ignorare aliquam revelationem, necdum apertè propositam, & sic sentire ei oppositum ut privata persona, non videtur ab ullo negari: & difficulter negatur in Joanne XXII. qui aliquando privatim putavit, animas defunctorum ante diem judicii non admitti in cœlum, aut ad visionem DEI.

ARTICULUS XIX.

An Definitio Ecclesie sit Verbum DEI stricte dictum.

443. Praenotandum, 1. Scripturam Sacram, seu Verbum DEI

scriptum, esse illud, quod scriptum est instinctu Spiritus Sancti, dictantis, non tantum sensum, sed etiam verba; nam in sacris literis, non tantum sensus, sed etiam verba singula (de quibus infallibiliter scimus, non esse per aliquem errorem corrupta, e. g. à descriptoribus, vel typographis) sunt infallibilia. Quæ verba tamen dupliciter dictari possunt. Primo formaliter simul, & materialiter, quando scilicet Spiritus S. prævenit scriptorem, &c, antequam hic verba excogitet, ipse jam illa suggerit: id quod tunc maximè fit, quando de altissimis mysteriis sermo est: imò Suarez de fide disp. 5. sec. 3. n. 5. ait, ut plurimum in sacris libris verba esse ita dictata.

Secundò dictari possunt verba à Spiritu S. formaliter tantum, quando scilicet Spiritus S. relinquit scriptori libertatem, ad utendum speciebus suis, & eligenda materialiter verba; sed ei assistit, ne quid falsi, aut indecentis misceat: atque etiam post

eam materialem electionem, ea verba assūmit tanquam sua, atque dicit, ac suo nomine vult scribi: sicut scilicet Christus reliquit Ecclesæ materialem electionem aliquarum materiarum in certis sacramentis, e. g. in sacramento ordinis, quas deinceps instituit; nec enim Ecclesia instituit materialia, aut formam sacramentorum.

Hoc autem videtur fieri tunc, quando scribuntur ea, quæ erant naturaliter canonice scriptoribus notissima, ut illud 2. ad Timoth. 4. v. 11. Lucas es mecum solus. & ad Rom. 16. v. 21. Salutat vos Timotheus adiutor meus &c. Hinc autem potest contingere, ut scriptor canonicus possit veniam petere, non quidem ob admissum errorem, quem DEUS impedivit: sed vel ob non electa materialiter optima verba, vel ob aditam, aut omisam aliquam circumstantiam, quæ non vietit veritatem historiæ &c. Sic 2. Mach. 15. v. 39. ait scriptor canonicus: Et si quidem bene, & ut historiae competit, hoc & ipse velim: si autem minus digne, concedendum est mihi. Sic etiam S. Paulus 2. Corinth. 11. v. 6. de se ait: Etsi imperitus sermone, sed non scientia.

444. Prænotandum 2. tripli modo scribi posse e. g. epistolam principis. 1. si ipse manu propria scribat. 2. si dicet verba etiam materialiter. 3. si jubet scribere nomine suo, & ipse suam auctoritatem scripto impetrat. Sic e. g. scribitur edictum nomine imperatoris, à cancellariis, vel secretariis, qui ipsi verba eligunt, & scriptum componunt, quod imperator tanquam suum assumit, ac subditis proponit. Potest tamen 4. princeps jubere, ut secretarius scribat, non suo, id est, principis nomine, sed suo, id est, secretarii, ita tamen, ut principis voluntatem significet: at tunc talis epistola non est scriptum, aut verbum principis strictè dictum, sed scriptum secretarii: quamvis etiam habeat aliquam auctoritatem mediatae à principe.

Quodsi etiam princeps legeret eam epistolam, antequam mitteretur, & sic impedit, ne aliquid falsi miseretur: ista tamen necdum esset ejus proprium verbum, aut scriptum: sed tantum ejus assistentia secretario exhibita impediret falsitatem. Id quod etiam ex eo colligitur, quod, quando primis tribus modis scribitur, semper ponatur: Nos DEI gratia volumus, jubemus te &c. at, si quarto modo scribitur, ita ponitur: Princeps vult, ut sua dominatio, hoc, vel ilud faciat.

445. Ubi tamen advertendum, quod, eti in Sacra Scriptura aliquando videatur loqui suo nomine scriptor canonicus, e. g. Apostolus Paulus, tamen ea verba sint verba DEI, non tantum historicè referentis, ea esse dicta (ut sepe fit etiam in Scriptura, quando scilicet dicta falsa, vel alia DEO non conveniunt) sed etiam dicentis: sicut scilicet in comedii Terentii, vel Plauti, quidquid actores dicunt, verba sunt Terentii, vel Plauti. Non tamen ea verba semper sunt DEI, suo nomine aliquid praincipientis, vel ordinantis; ut pater ex illis verbis S. Pauli.

Pauli. 1. Cor. 7. v. 12. Ceteris ego dico, non Dominus: quæ, licet sint verba DEI, tamen non sunt DEI immediate præcipientis: item præceptum, abstinendi à sanguine Actor. 15. v. 29. licet habeatur in Sacra Scriptura, non est Divinum, sed Apostolicum; unde etiam postea cessavit.

446. Prænotandum 3. sensum Sacrae Scripturæ assignari à doctoribus quadruplicem, juxta illos versiculos: *Litera scripta docet: quid credas, Allegoria: Moralis, quid agas: quid spères, Anagogia.* Itaque, ut satis communiter docent, *Literalis sensus* est idem, ac historicus, seu etiam ille, quem verba immediate, in sensu obvio, & grammatical, præferunt. Et juxta hanc explicationem sensus literalis, licet sèpissimè, non tamen semper est de fide, e.g. Christus non est literaliter, seu in sensu grammatical, credendus esse vitis, petra, pastor ovium &c. sed tantum allegoricè, scilicet intelligendo per oves homines &c. *Allegoricus sensus* ostendit per allegoriam, seu tropicè, quid credendum, e.g. Christum ex eo, quod dicatur vitis, & nos palmites, credendum esse auctorem gratiæ, sive qua nihil boni, præfertim supernaturaliter meritorii, possimus facere. *Moralis sensus* spectat ad mores, & docet, quid debeamus agere, vel omittere. *Anagogicus sensus* per tropum ostendit, quid in futurum debeamus sperare: sic per terram lacte, & melle manantem, seu terram promissionis, indicatur speranda beatitudo celestis. Addendum hīc, sive in eodem textu plures, vel etiam omnes hos sensus, convenire.

Paulo aliter, cum pluribus aliis à se citatis, discurrit P. Didacus de Quadros *Palæstra Biblica tom. 2. p. 2. apparatus c. 2. n. 9.* Ad hujus auctoris mentem *Literalis sensus* est ille, qui per voces, sive propriæ, sive tropicè acceptas, in contextu significatur primo, proximè, ac immediate. Et hinc, si narratur in Scripturis aliqua historia, sensus literalis est sensus historicus: alias etiam potest esse tropicus, ut quando Christus de se, & Apostolus dicit: *Ego sum vitis, vos palmites. Ioan. 15. v. 5.* ubi Christus, non nisi in sensu tropico, voluit significare, se esse vitem &c. *Allegoricus sensus* est ille, qui per allegoriam, seu tropum, ostendit, quid sit credendum: & talis sensus est in illis verbis *Matth. 21. v. 42.* à Christo Domino ex psalmo 117. v. 22. usurpati: *Lapidem, quem reprobaverunt edificantes, hic factus est in caput anguli:* quibus allegoricè nobis proponitur credendum, quod Christus à Phariseis, tanquam synagoge architectis, seu primoribus, fuerit rejectus: à DEO autem adhibitus, tanquam lapis fundamentalis, & quidem angularis, ut duos parietes, hoc est, gentiles, & Judæos, velut angulo jungere, in una Ecclesia domo.

Moralis sensus est ille, qui mores spectat, & indicat, quid agere, vel omittere debeamus: e.g. dum dicitur *Matth. 22. v. 37. Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo &c.* quibus docemur, eliciendum esse

anorem DEI super omnia. *Anagogicus sensus* est ille, qui per tropum ostendit, quid in futurum speremus. Sic, dum *Exodi 33. v. 2. & 3.* dicitur: *Mittam præcursorum tuū Angelum, ut ... intres in terram, fluenter lacte, & melle:* proponitur nobis speranda beatitudo celestis. Et hi tres sensus, nempe allegoricus, moralis, & anagogicus, satis communiter vocantur etiam *sensus spiritualis*, qui videtur opponi sensui literali. At vero *Quadros loc. cit.* afferit, quod omnes hi tres sensus possint esse etiam literales, si nempe in contextu significentur primo, proximè, & immediate.

Et certè in primo textu suprà adducto: *Ego sum vitis, vos palmites:* sensus primò intentus, adeoque juxta hunc auctorem literalis, est allegoricus; nam sub allegoria vitis, & palmitum, docemur credere, omnem influxum gratiæ, sive qua nihil boni operis supernaturalis possimus facere, esse à Christo. In illo autem textu: *Diliges Dominum DEUM tuum &c.* itemque in aliis præceptis in Scriptura contentis, primo, & immediate docemur, quid agere debeamus, adeoque sensus literalis est moralis. Pariter, quando Christus Dominus dixit *Matth. 26. v. 29. Cū illud vinum bibam vobiscum novum in regno Patris mei:* primò, & immediate volvit significare, Apostolos supernaturali dulcedine in celo implendos; unde sensus literalis est anagogicus, significans, sperandam ipsis esse beatitudinem cœlestem. Quin etiam notant auctores, in iidem verbis plures sive sensus convenire, ut in hoc ipso nunc adducto, literalis, allegoricus, & anagogicus.

Præter hos quatuor sensus adduci potest etiam quintus, scilicet *Accommodatius*, seu ille, qui nec ab auctore Scripturæ principali, sive Spiritu S. nec ab auctore instrumentalis, seu scriptore canonico, est intentus, in certis verbis, quæ hīc, & nunc, alicui rei accommodantur. Sic Ecclesia cuique Confessori Pontifici accommodat illud de Noëmo dictum *Ecclesiastici. 44. v. 17. In tempore iracundia factus est reconciliatio.* item illud de Abraham dictum *ibidem v. 20. Non est inventus similis illi ... qui conservavit legem excelsi.* Hoc sensu ut solent concionatores: & quidem ad laudanos Sanctos opportunè sive, & ingeniosè: at vero ad probanda scholasticè dogmata, sensus hic non est satis efficax. Addendum ex Ulloa *de tad. 1. principi. S. Scriptura. regul. 3.* quod idem textus facer possit habere plures etiam sensus literales. Sic illud *Osee 11. v. 5. Ex Agypto vocavi filium meum:* significat literaliter liberationem Hebraeorum ex servitute Agyptiaca, & simul Christi Domini ingressum in Agyptum, vel redditum ex illa, ut habetur *Matth. 2. v. 15.* vide apud Ulloam loc. cit. plura exempla hujus rei.

447. Quaritur jam, an definitio Ecclesie sit verbum DEI strictè dictum, ita ut etiam sit partiale motivum formale intra linéam fidei, & non tantum infallibilis applicatio verbi DEI extra eam linéam. Cink,

nink, & Gormaz ajunt, communem esse sententiam doctorum, Ecclesiam non loqui verbum DEI. Sed hoc non videtur verum, nisi intelligatur communis contra communem, ut sepe fit; nam etiam, qui afferunt Ecclesiam loqui verbum DEI, sunt satis multi; licet enim auctores communiter, vel communius dicant, Ecclesiam non facere novas revelationes, non ideo tamen negant, eam loqui verbum DEI: sicut Christus, quando locutus est ea, quæ jam in antiquo testamento dicta erant, utique tamen verbum DEI locutus est.

Ex auctoribus, quos videre potui, affirmant clarè, Ecclesiam loqui verbum DEI Arriaga tom. 5. de fide disp. 2. sec. 5. n. 55. Haunoldus. l. 3. tract. 1. c. 1. §. 5. maxime n. 115. & 124. ac seq. Layman. l. 2. tract. 1. c. 2. n. 4. Thyrifus in manuduct. Machomet. p. 1. l. 2. c. 6. §. 4. Rasler. de ult. resolut. fidei a. 4. Dubii videntur Espanza l. 6. q. 15. a. 9. (nam ait, quod, dum adjungitur assistentia Spiritus S. adjungatur auctoritas Divina) Valencia tom. 3. disp. 1. q. 1. punct. 1. assert. 3. nam prius Ecclesiæ propositionem vocat conditionem: dein autem ait, asseverationem Ecclesiæ esse partem, vel conditio nem testificationis Divinæ.

448. Negant autem Ecclesiam loqui verbum DEI Bellarminus tom. 2. contr. 1. de Conciliorum auctoritate c. 12. Canus de locis Theol. l. 5. c. 5. & l. 12. c. 3. Tannerus tom. 3. disp. 1. de fide. q. 1. dubio 7. n. 215. & 216. & 217. Oviedo tract. de fide controv. 4. punct. 9. n. 120. Rhodes de fide disp. 2. q. 1. sec. 2. §. 2. ubi ait, esse communiorem, Gormaz de virt. Theol. n. 445. & 448. Coninck disp. 9. de fide dubio. s. n. 60. & 61. & plures alii: item Thomistæ communiter, ut testatur Suarez, qui merito etiam pro hac sententia citatur; nam, quamvis disp. 3. de fide sec. 10. n. 8. dicat, Ecclesiam esse organum, per quod Spiritus S. loquitur, tamen non intelligit strictam, & immediatam Divinam locutionem.

Ibidem enim dicit Eximius, definitionem Ecclesiæ non spectare ad objectum formale fidei, sed ad peculiarem ejus applicationem, & hoc colligi ex S. Thoma 2. 2. q. 1. a. 1. ubi Angelicus in corp. dicit: *Non enim fides, de qua loquimur, assentit aliqui, nisi quia est à DEO revelatum:* & prius præmisit, quod objectum formale fidei nihil est aliud, quam veritas prima: adeoque juxta Suarezium, S. Thomas non vult esse idem, quod aliquid ab Ecclesia definitum sit, & quod sit à DEO revelatum: consequenter censet, illam definitionem non esse locutionem DEI. Addit dein Eximius n. 9. hanc sententiam communiter tenere Thomistas, citatque multos alios. Insuper n. 10. ait, fideles rudes saltē implicitē resolvere suam fidem ultra dictum Ecclesiæ in DEUM. Idem disp. 5. sec. 3. n. 4. negat, canones Ecclesiæ esse Sacram Scripturam, item disp. 3. sec. 11. n. 4. negat, Ecclesiæ facere novas revelationes.

449. Dico cum his postremis. Defini-

tiones Ecclesiæ probabiliter non sunt, propriè, & strictè loquendo, verbum DEI, sed infallibilis ejusdem applicatio. Prob. conclusio potissimum negativè. Non est ratio afferendi, quod Ecclesiæ definitio sit verbum DEI strictè dictum: ergo gratis id dicitur. ant. prob. solutione objectionum. Confir. Auctores communissimè dicunt, Ecclesiæ non proferre novas revelationes, sed tantum antiquas: ergo, cùm non habeatur ratio, dicendi potius, quod eas denuo nomine DEI loquatur, quam, quod eas tantum explicet, & implicitè contenta aperiūt proponat, melius dicitur hoc secundum. Confir. 2. Tridentinum sess. 4. in decreto de edit. sacr. librorum tantum ait: *Sancta mater Ecclesia, cuius est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum Sanctorum:* & non ait: *cuius est loqui verbum DEI strictè tale:* ergo non debemus sine adducta probatione ei plus tribuere. Confir. 3. Suarez n. preced. citatus, & communiter alii dicunt, canones, vel definitiones Ecclesiæ, non esse Sacram Scripturam: atqui essent Sacra Scriptura, si essent verbum DEI strictè dictum, vel scriptum: ergo.

ARTICULUS XX.

Solvuntur Objectiones.

450. O B. 1. Definitio Ecclesiæ est infallibilis, & quidem ob assistentiam Spiritus S. ergo nihil deest ad hoc, ut dicatur esse verbum DEI. prob. cons. non est alia ratio, quare dicta, & scripta, e. g. Apostolorum, censentur esse verbum DEI scriptum: ergo. Resp. neg. cons. ad prob. neg. ant. Ratio alia est: quia ex ipsa doctrina Ecclesiæ, & infallibili ejus applicatione, habemus, quod illa verba Apostolorum, & aliorum scriptorum sacrorum, DEUS accipi voluerit, tanquam sua, & sua auctoritate dicta. At nullibi inventur, quod Ecclesia applicaverit nobis, etiam suas definitions, tanquam verbum DEI. Ubi addo, mihi non videri credibile, quod omnia, quecumque in privata conversatione dixerunt Apostoli, etiam spiritualia, sint verbum DEI strictè loquendo: sed tantum illa, quæ Ecclesia nobis applicavit, & definivit esse verbum DEI. Sancte Canus de locis Theolog. l. 2. c. 18. exponus illud Matth. 10. v. 19. *Nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora &c.* ait de sacrificiis auctoribus: *Hoc verò Spiritus Sancti donum toto vite decursu non habebant: sed tantisper, dum lingua eorum calamus erat scribæ velociter scribentis.*

451. Quod autem infallibilis assistentia Spiritus S. non faciat, ut dictum sit verbum DEI, probatur, primò ex paritate cum epistola, iubente rege scripta, non nomine regis, sed secretarii, de qua vide n. 444. Secundò ex eo, quod etiam Beati in celo, & Angeli, non possint errare in loquendo, ex speciali assistentia DEI: non tamen semper loquuntur.

quantur, strictè, & propriè verbum DEI, ita, ut propriè dicatur loqui DEUS. Tertio ex eo, quod Ecclesia habeat etiam infallibilem assentiam Spiritus S. in loquendo præceptivè, seu præcipiendo: & tamen præcepta canonica non sunt verbum DEI, strictè loquendo; alias esent præcepta strictè loquendo Divina, in quibus Pontifex non potest dispensare; cùm tamen hoc juxta omnes possit in legibus canoniciis: sicut nec posset contra illa dari ulla præscriptio, quam tamen omnes admittunt adversus leges canonicas. Quartò ex eo, quod etiam ex infallibili assentia Spiritus S. instituat Ecclesia sacramentalia; non tamen loquatur ibi verbum DEI; alias propriè Christus etiam institueret sacramentalia, sicut sacramenta, quod dici non potest.

Nec dicas, etiam leges Apostolicas non esse omnes Divinas (nam canones Apostolorum propriè non sunt leges Divine) con sequenter nec eorum scripta fore sacra. Resp. ex hoc ipso probari, quod ad discernendas inter se leges, ab Apostolis acceptas, (an scilicet latæ sint immediatè à DEO, & per Apostolos tantum promulgatae: an vero ab Apostolis sua auctoritate statuta, quamvis assistente Spiritu S.) opus sit, ut vel Scriptura clare id explicet, aut Ecclesia applicet: sic Tridentinum expressè ait, legem de sacramento extremæ unctionis à S. Jacobo tantum promulgaram. At canones Apostolicos Ecclesia non applicat ut præcepta DEI.

452. Ob .2. Variis locis Sacrae Scripturæ dicitur, vocem Ecclesiae esse vocem DEI: ergo. prob. ant. *Acto. 15. v. 28.* dicitur de Ecclesia in Concilio collecta: *Vixum est enim spiritui Sancto, & nobis. Luc. 10. v. 16. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Matth. 10. v. 20.* Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis &c. ergo. Resp. neg. ant. ad prob. Resp. exponendo textus. Quod spectat ad primum, in primis, et si dicetur, per illud Concilium Apostolorum locutum est se propriè Spiritum S. non sequeretur, idem dicendum de aliis; nam illius acta fuerunt inserta Sacrae Scripturae, & omnia, quæ ibi recensita, vel scripta habentur, fuerunt infallibilia, etiam quoad pura facta &c. quod non competit aliis Conciliis.

Secundò potest dici, licet in actis Apostolorum ea verissimè à Divino Spiritu referantur, & historica ea narratio sit verbum Spiritus S. non tamen ipsas illius Concilii definitiones fuisse strictè verbum DEI, sicut nec sunt canones Apostolici: & certè ibi statuta fuit lex, de servanda abstinentia à sanguine, & suffocato, quæ jam dudum abrogata est, adeoque non fuit lex strictè Divina; unde etiam Bellarminus *tom. 2. controv. 1. de Conciliis l. 2. c. 12.* illud: *Vixum est enim spiritui Sancto: explicatis: Spiritus nostram industram, & diligentiam adjuvante.*

Alter textus intelligendus est de quo vis superiori, legitima auctoritate à Christo mediate saltem accepta instructo, & præcipiente: non autem quivis superior loquitur

strictè verbum DEI; unde tantum aliquo modo mediate, & interpretative, auditur, vel spernitur DEUS.

453. Tertius textus à Maldonato explicatur hoc modo: *Non tam vos, quam Spiritus Patris vestri: quia non vestro, sed illico sensu, consilioque respondebitis.* Cornelius à lapide exponit: *Non ex vobis, vestraque prudentia, & animo, sed ex Spiritu S. qui vobis suggesteret sapientiam, & animos, ut praesidibus sapienter, & animos respondeatis.* Igitur hoc textu tantum significatur, quod Spiritus S. adjuturus sit martyres, ut, et si solliciti non fuerint, quid tyrannis respondeant, ipsis tamen abunde incida, quid respondeant. Sic videtur hic ipse textus Matthai explicari *Luc. 21. v. 15.* quando dicitur: *Dabo vobis os, & sapientiam: ergo ipsi martyres ore accepto loquuntur.* Et quis dicat, omnia, quæ martyres in tormentis dixerint, fuisse strictè verbum DEI, ut DEUS strictè ea dixisse dicendus sit? e.g. quando S. Laurentius dixit: *Affatum est jam: versa, & manduca.*

Adde 1. quod DEO attribuantur etiam ea, quorum ipse principalis est causa, juxta illud S. Pauli. *1. Cor. 15. v. 10. Non ego auctorem, sed gratia DEI mecum.* Et sic labores etiam ejusdem Apostoli, de quibus ibi meminit, tribuuntur DEO, quin tamen illi labores possint dici labores DEI, non tantum in communi sensu, quatenus tantum dicuntur, etiam esse DEI; quia ipse in eos influit: sed in sensu strictiori, & ad eum modum, quo Sacra Scriptura dicitur verbum DEI. Imò quilibet oratio pia, ex gratia supernaturali facta, specialiter est attribuenda DEO, quin tamen verba ita orantis sint verbum DEI strictè dictum, etiam quando non utitur orationum formulis, in S. Scriptura contentis, sed a se ipso primum excogitatis. Adde 2. quod DEUS dicatur in Scripturis etiam facere id, ad quod agendum tantum excitat, vel inducit: sic dicitur *ad Rom. 8. v. 26* de Spiritu S. *Postulat pro nobis genitibus inenarrabilibus;* cùm tantum excitet nos ad eos genitus, eosque moraliter causet.

454. Ob 3. Tridentinum *sessione 18. decretu de librorum delectu &c.* ait de sua adhortatione: *Hanc ergo, non humanam, sed Spiritus S. vocem audientes &c.* ergo vox Concilii est vox Spiritus S. Resp. dist. cons. vox Concilii est vox Spiritus S. latius sumpta. conc. cons. strictè sumpta. neg. cons. Concilium ibi tantum loquitur de sua invitatione, ad unionem pacem, atque concordiam: & hanc invitationem suam ait esse, non tantum humanam, sed Spiritus S. vocem; sicut scilicet solemus dicere, quod vox concionatoris, ad poenitentiam exhortantis, vel vox superioris præcipientis, sit vox DEI, non strictè, sed aliquo modo moraliter; quia utique DEUS, sicut ad poenitentiam, ita ad unitatem, & concordiam hortatur. Insuper, sicut superius diximus, quod non tam martyres loquuntur, quam DEUS, nec tam homo justus bene operetur,

quam gratia DEI: sic potest etiam dici, per vocem Concilii, non tam loqui Concilium, quam DEUM, adeoque hujus vocem non esse purè humanam, præsertim etiam ratione assistentia Spiritus S. Tandem nec adversarii dicunt, dicta Concilii omnia esse verbum DEI, sed tantum definitiones: atqui haec invitatio Concilii non est definitio: ergo non est verbum DEI.

455. Ob. 4. Multa defacto nos ducit Ecclesia, & quidem de fide credenda, quæ antiqui non crediderunt: ergo Ecclesia debet de novo aliquid revelare, adeoque loqui verbum DEI. Resp. neg. ant. hoc enim negat Cardinalis de Lugo *de fide disp. 1. sec. 13. n. 174.* item Suarez *de fide disp. 3. sec. 11. n. 4.* & hoc teste etiam alii auctores communis consensu. Idem Eximus *citata sec. 11. n. 6.* ait, jam omnia prius esse confusæ, & implicitè revelata, quæ dein Ecclesia explicet, & explicitè, ac clare proponat; DEUS enim, (ut jam suprà dictum *n. 422.*) cùm nihil confusæ cognoscat, semper, dum revelat propositionem universalem, jam revelat implicitè etiam particulares in universalis contentas: quænam autem continantur, explicat Ecclesia.

Sic quando Christus dixit *Matth. 10. v. 22.* *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit:* jam clarè cognovit, quinam in particulari sint contenti sub illa propositione universalis: hos autem dein nobis applicat Ecclesia, vel explicat, dum Sanctos canonizat. Et ita etiam docet Tannerus *tom. 3. disp. 1. q. 1. dubio 7. n. 214.* & 216. idemque ibidem dicit de libris canoniciis; DEUS enim revelavit universaliter, verbo saltem Divino tradito, omnes libros canonicos continere doctrinam de fide: Ecclesia autem applicat, quinam libri in ea propositione universalis continantur: quamvis de his libris possit fortè etiam responderi, quod de singulis libris extiterit jam olim peculiaris revelatio, per traditionem accepta, & nobis per Tridentinum denuo applicata.

456. Ob. 5. Fideles ultimò resolvunt suam fidem in auctoritatem Ecclesiæ, saltem rusticæ, & rudes communiter, qui non cogitant de revelatione à DEO facta: ergo, vel debet Ecclesia loqui verbum DEI: vel fideles illi vix unquam eliciunt actum fidei Theologicæ: hoc secundum est durissimum: ergo prius est verum. Resp. neg. ant. Ipsi rudes non possunt suam fidem resolvere in auctoritatem Ecclesiæ tantum humanam; hæc enim non est sufficenter infallibilis: resolvere autem in auctoritatem, ut effectam assistentia Spiritus S. (prout fatetur ipse Arriaga, licet adversarius *disp. 3. de fide sec. 1. n. 7.*) non est facilius, quam resolve re suam fidem in ipsam auctoritatem Divinam; nam, ut idem ait, Ecclesia ut habens talem assistentiam, & cognita ut eam habens, non potest facilius audiri, quam DEUS.

Quare, si adversarius non videtur nimis difficile, quod rudes debeant resolvere fidem suam in auctoritatem Ecclesiæ, ut effectam assistentia Spiritus S. nec ipsis est in-

credibile, quod in hanc resolvant fidem; non debet etiam ipsis videri nimis difficile, quod rudes debeant fidem resolvare in auctoritatem DEI: neque incredibile, quod eam in hanc resolvant: saltem, ut ait Suarez *disp. 3. de fide sec. 10.* implicitè: quatenus nempe concipiunt doctrinam Ecclesiæ, ut ipsis revelatam, ac traditam à DEO, licet hanc suam resolutionem scholasticis terminis explicare nequeant. Unde etiam catechistæ, si rectè docere velint, debent ita docere: si aliter se gerant, male faciunt.

457. Ob. 6. S. Augustinus citatus *num. 147.* ait: *Ego vero Evangelio non credrem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas:* ergo hæc est motivum credendi. Confir. 1. Fideles credunt Ecclesiæ, & per hoc distinguuntur ab hereticis: ergo. Confir. 2. Auctoritas Ecclesiæ potest movere ad aliquem actum fidei: non tantum humanæ; hæc enim non est infallibilis: ergo Divinæ; nec enim datur medium. Confir. 3. Ecclesia ut infallibilis involvit etiam auctoritatem Spiritus S. ergo actus illi innexus nititur etiam auctoritate Divina. Resp. neg. conf. Auctoritas Ecclesiæ non est motivum credendi Divina fide: sed est motivum volendi credere; unde S. Augustinus quasi dicit: *Ego nollem credere, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas.* Scilicet Ecclesia auctoritas reddit credibile Evangelium, & immediate movet ad volendum credere, seu ad piam affectionem; non vero movet immediatè ad actum fidei. vide Rhodes citatum *n. 448.* ubi bene notat, S. Augustinum dicere, se non crediturum Evangelio: ergo huic immediatè creditit, scilicet Evangelio propter se ipsum, sed ut applicatum ab Ecclesiæ.

Ad primam confir. dist. ant. Fideles credunt Ecclesiæ fide Divina. neg. ant. fide alia inferiori. conc. ant. & neg. conf. Distinguuntur autem fideles ab hereticis 1. quia isti non credunt Ecclesiæ, nec ejus infallibilitatem &c. tanquam objectum materiale. 2. quia heretici non credunt Ecclesiæ, etiam fide inferiori, tanquam infallibiliter applicanti verbum DEI. Ad 2. confir. neg. conf. cum sua ratione. Ecclesiæ auctoritas est media inter auctoritatem Divinam, & humanam, & consequenter actus ei innexus, etiam est medius, inter actum fidei Divinæ, & humanæ. Ad 3. confir. dist. ant. Ecclesia ut infallibilis involvit auctoritatem Spiritus S. ut loquentis verbum DEI. neg. ant. ut infallibilizans tantum, verbum ex se humanum, vel medium inter humanum & Divinum. conc. ant. & neg. conf. Ad fidem non requiritur auctoritas DEI quomodo cunque, sed loquens: si quis autem non assentiret propter auctoritatem Ecclesiæ, sed propter auctoritatem Spiritus S. assistens, & loquentis, estet alius casus.

458. Collige, quod multò minus fama communis, vel alius quisunque annuncians verbum DEI, e. g. parochus, loquatur propriè verbum DEI; si enim Ecclesia non loquitur verbum DEI, multò minus isti,

qui carent infallibili assistentiā Spiritū S. & etiam tunc, quando proponunt verbum DEI, sincerè, & tanquam missi ab Ecclesia, nihil aliud faciunt, quam quod proponant, & applicent revelationem olim factam. Pariter, neque miracula, aut alia signa credibilitatis (exceptis iis, quae aliunde specialiter probantur esse verbum DEI, ut prophetiae) sunt strictè loquendo verbum DEI: sed sigillum contestativum, & applicans verbum DEI: sicut nempe sigillum appressum mandato regis, non est verbum regis: sed testificatio, & applicatio illius, seu indicium, quod scriptura illa sit verbum regis. Quare, licet in aliquo sensu morali, & latiori, miracula possint, & soleant dici verbum DEI: non tamen sunt verbum DEI in sensu strictè dicto.

QUÆSTIO IV.

De Actibus præviis ad Fidem.

ARTICULUS I.

An ad Actum Fidei de veritate Religionis Catholicae, vel alicujus Mysterii, præcedere possit, vel etiam debeat
Evidētia in attestante.

459. Dico 1. Evidētia in attestante non est incompossibilis cum actu fidei, adeoque potest hunc præcedere. ita Suarez, Valsquez, Valentia, & plures alii, quos citat, & sequitur Gormaz de virt. Theol. n. 518. & 519. Est autem evidētia in attestante judicium evidens de eo, quod DEUS hunc, vel illum articulum locutus, aut testatus sit. Prob. conclusio 1. auctoritate S. Thomæ 2. 2. q. 5. a. 2. in corp. ubi docet, per talen evidētiam visi, e.g. miraculi, qua, ut ait, convinceretur intellectus evidentis, ut cognoscet manifeste, hoc dici à DEO, non tollit rationem fidei. Prob. 2. ratione. Evidētia illa non esset motivum fidei, sed tantum applicatio nobilioris motivi: atqui nobilior applicatio non impedit effectum, nisi specialis ratio pugnet, qualis hic non datur: ergo.

Confir. Valde probabile est, B. Virginem evidenter cognovisse, conservatam sibi fuisse virginitatem cum maternitate, ad contestandam revelationem factam de Divinitate Filii sui: item Lazarum habuisse evidētiam de resuscitatione sua à mortuis, insignum contestativum revelationis de Divinitate Christi: iterum Apostolos, præferim post Christi Domini resurrectionem, & apparitiones, habuisse evidētiam de ejus resurrectione, facta in signum simile revelationis de ejusdem Divinitate: ergo habuerunt evidētiam, excludentem omne dubium de eo, quod verè DEUS locutus sit, ac revelaverit, Christum esse DEUM: & tamen hoc ipsum crediderunt: ergo. Dicere autem, quod nec B. Virgo, nec Apostoli, aut Lazarus, apprehenderint connexionem istorum

signorum cum revelatione, vel revelationis cum Divinitate Christi, est dicere aliquid prorsus incredibile, ut patebit ex n. seq. no-tando 3.

460. Jam, antequam ad secundam conclusionem accedamus, ut evitentur intermediae quæstiones multæ, etiam de voce, noto sequentia. Primo. Sicut cæcus potest evidenter cognoscere vocem Petri, quem nunquam vidit, ita etiam nos in via possumus evidenter cognoscere vocem DEI, quem nunquam vidimus: imò, sicut potest ab alio ita describi vox Petri, habens peculiariissimum sonum, ut discernatur evidenter ab eo, qui eum nunquam vidit: sic pariter nos ex peculiarissimis signis possumus discernere vocem DEI. Secundo. Per evidētiam hic non intelligitur tantum, demonstratio strictè à priori, vel strictè à posteriori, sed etiam demonstratio à concomitanti connexione, qualis sèpe datur etiam in mathematicis, ut agnovit Aristoteles, dum ex distantiâ syderum intulit scintillationem eorum, vel vicissim.

Tertio. Ex evidētia de Divina revelatione, inferatur evidētia de ipsa re, saltem apud prudentes, ad minimum quoad an est, licet non quoad quomodo est; hoc est, inferatur evidenter, quod res ipsa existat, quamvis non inferatur, quo modo existat, seu non inferatur ipse modus existendi (nisi hic ipse modus sit etiam revelatus) nam evidens est hic discursus: *Quidquid DEUS revelat, est evidenter verum: sed evidenter revelat, e.g. incarnationem: ergo est evidenter vera.* Sic etiam mathematices ignaro est evidens veritas, deducta evidenter ex propositionibus Euclidis, si ipsi est evidenter certum, e.g. ex testimonio omnium mathematicorum, quod illæ propositiones sint evidenter vera; licet enim non capiat ipsam demonstrationem, ut ajunt, quoad quomodo est, capit tamen eam sufficienter, quoad an est: sic etiam multis effectus evidenter sciens, licet, à qua causa proveniant, nesciamus.

Quarto. Falsum est, quod idem medium, seu idem medius terminus, non possit probare conclusiones faciles, & difficiles; nam potest idem esse connexum utrisque, ut revera est testimonium DEI. Quinto. S. Thomas, quando 2. 2. q. 5. a. 2. in corp. dicit, aliquid prædictum per prophetiam, vel prædictionem DEI evidenter, tamen non fore evidens, loquitur de evidētia rei immediate in se; nam ait: *Licet illud futurum, quod prædictur, in se evidens non esset;* si enim negaretur prorsus omnis evidētia, non videretur esse verum hoc assertum, ut colligitur ex discursu modo facto. His notatis

461. Dico 2. Judicium evidens de ipsa veritate religionis Catholicae, vel de existentia revelationis Divinæ, non est necessarium ad actum fidei, adeoque non debet hunc præcedere: sed sufficit judicium evidens de credibilitate, & credititate. ita omnes Theologi, qui negant, esse immediata evidētia, DEUM revelasse mysteria nostræ fidei, qui sunt plurimi cum D. Thoma, & Eximio (qui disp. 3. de fide sec. 8. n. 5. omnino

omnino ait, sententiam nostram esse de fide certam) ac aliis, citatis à Gormaz *de virt. Theolog.* n. 707. & 708. Probatur conclusio 1. Fideles, non tantum rudes, aut minus docti, sed omnes, qui credunt propter revelationem, mediatae ad se perlatam, (qui sunt omnes fideles nunc existentes, & ferme omnes etiam priores) non habuerunt, aut habent, evidentiam ipsius revelationis, sed solum credibilitatis, & credentitatis de ea: & tamen verè crediderunt, & adhuc verè credunt: ergo evidētia, seu judicium evidens de veritate religionis, non est necessarium ad fidem. ant. quoad 1. p. probabitur conclusione 3. quoad 2. p. autem est innegabile; quia erit isti fideles, fuerunt, vel sunt verè tales, atque elicuerunt, vel eliciunt, actus supernaturales fidei, necessarios ad salutem; alias nullus ex iis venisset, vel veniret in cœlum: quod dici minimè potest: ergo.

462. Prob. concl. 2. Evidētia vera, seu metaphysica, necessitatē intellectum ad assensum, & excludit omne dubium, etiam indeliberatum: sed exclusio dubii, etiam indeliberati, non requiritur ad applicationem testimoniū Divini: ergo. ma. nisi fiat quæstio de nomine, debet admitti. min. constat ab experientia; nam fideles sāpe patiuntur inviti dubia indeliberata circa fidem. Confir. 1. Actus fidei est liber: atqui non esset liber, si necessariō præexigeretur evidētia de testimonio Divino; nam tunc non posset voluntas esse parata ad credendum, etiam non adesset evidētia: ratione cuius præparationis tamen est liber actus fidei cum evidētia in attestante: ergo. Confirm. 2. Philosophi antiqui absque dubio agnoverunt, DEUM non posse falsum dicere: adeoque utique credidissent, si ipsis evidētis fuisset, quod DEUS mysteria nostræ fidei locutus fuisset: quia tamen noluerunt credere, non habita prius evidētia, nec contenti sūrē evidēti credibilitate, & credentitate, fuerunt culpabiles: ergo non requiritur ad fidem ea evidētia; alias fuissent isti philosophi legitimē excusati.

463. Dico 3. Fideles ordinariē non habent evidētiam de veritate religionis Catholice: sed tantum habent evidētiam de credibilitate, & credentitate ejusdem. ita Theologi pro superiorē conclusione citati. Loquimur autem de evidētia, non tantum qualicunque latē sumpta, seu aliquo modo morali, compōsibili cum aliqua imprudenti faltem formidine (qualem admittit Suarez *tuprā loc. cit. n. 461.*) sed de strictè tali, excludente omne dubium. Prob. 1. Experiētia constat, eam evidētiam non dari, ut patet cuique rusticos examinanti: ergo. Quamvis autem sapientiores habeant maiorem quandam certitudinem de rebus fidei, vel revelatione, quam rudes rusticī, ea tamen non transcendit fidem humanam: & ad summum pervenire potest ad aliquem gradum evidētiae moralis. Rursus experimur, frequenter dari dubia indeliberata, quæ non stant cum evidētia; nec enim

possūm à dæmonē tentari, ut dubitem, an totum sit majus sua parte, vel an præsente sole sit dies &c. Confirmatur argumento negativo. Hæc evidētia nulla ratione probari potest; nam in primis evidētia supernaturalis gratis adstruitur: naturalis intrinsecè connexa cum supernaturalibus mysteriis dari non potest: extrinsecè autem tantum inferens ea mysteria etiam non datur; quia intellectus non necessitatū: ergo.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones contra pri-
mam Conclusionem.

464. **O** B. 1. Actus Divinæ fidei

debet necessariō esse ob-
scurus; atqui, si præ-
dat evidētia in attestante, non est amplius
obscurus: ergo. prob. ma. 2. Petri 1. v. 19.
comparatur fides *lucerna lucenti in caligino-*
so loco. item S. Augustinus *tract. 40. in Joannem* ait: *Quid est enim fides, nisi cre-*
dere, quod non vides? & S. Gregorius *homil.*
26. in Evangelia post medium, adducens il-
lud S. Pauli *ad Hebr. 11. v. 1.* *Est autem fi-*
des sperandarum substantia rerum, ar-
gumentum non apparentium: ait: *Fides illa-*
rum rerum argumentum est, que apparere
non possunt: qua etenim apparent, jam fi-
dem non habent, sed agnitionem. & post
paucā addit de S. Thoma Apostolo: *Aliud*
vidit, aliud credit; à mortali quippe ho-
mine Divinitas videri non potuit. Rursus
S. Thomas *q. 14. de veritate, qua est de fide,*
art. 3. ad. 6. ait: *Veritas prima non est ob-*
jectum proprium fidei, nisi sub hac ratione,
prout est non apparentis. ergo. Confir. Li-
cet objectum materiale fidei possit esse clari-
rum, tamen objectum formale debet esse
obscurus: atqui juxta nos etiam hoc est
clarum; quia ipsa revelatio Divina est clara:
ergo. Resp. dist. ma. Actus Divinæ fidei
debet necessariō esse omnimodè obscurus,
seu excludere omnem claritatem. neg.
ma. debet excludere tantum aliquam clar-
itatem, nempe visionis beatificæ. conc. ma.
& dist. sic mi. neg. conf.

465. Actus fidei non debet omnem
claritatem excludere; nam in primis clarior
est, quam ignorantia, & cognitio erronea;
illa enim nihil, hæc rem aliter, quam sit, &
consequenter deterius repræsentat: 2. Est
clarior, quam tantum opinio; quia motiva
credibilitatis clarius, & certius mani-
festant, dari revelationem, quam ulla opinio
suum objectum; unde fides nititur motivo
clarius proposito. Ut nihil dicam, quod
fides insuper omne dubium excludat, & alios
actus, etiam claros, certitudine plurimum
excedat. Si autem actus fidei comparetur
cum cognitione metaphysicæ evidenti, ha-
bet se aliquo modo ut excedens, & exces-
sum; nam cognitio illa requirit objectum
formale intuitivè, vel abstractivè vīsum
quoad quid est, vel saltem intuitivè vīlam
con-

connexiōnē ejus cum alio: quod fides non requirit. At verò fides manifestat explicitè, & certitudine maxima, veritates sublimissimās, quas nulla cognitiō naturalis attingere potest.

Tandem, si actus fidei comparetur cum visione beatifica, tunc simpliciter ab ista exceditur; nam visio hæc intuitivè videt DEUM, ut est in se ipso, & manifestat explicitè omnia, quae per fidem manifestantur, & adhuc plura, attingendo ea, non tantum, quoad an sunt, sed etiam, quoad quid, & quomodo sunt: & quidem ea attingendo absque adminiculo revelationis creatæ, sicut scilicet charitas attingit purè DEUM (unde, licet actus charitatis sit nobilior actu fidei, non tamen est certum, an sit nobilior visione beatifica) hic autem excessus visionis supra fidem est major, quām excessus fidei supra cognitiones etiam probabiles. Ex quo sequitur, quod, omnibus consideratis, fides respectu visionis dicatur simpliciter obscura: & hinc à S. Petro vocatur lucerna, quæ oriente die extinguitur: atque etiam ideo fides tantum durat, usque dum visio veniat, sive, ut ibidem S. Petrus dicit: *Donec dies elucescat, & lucifer oriatur.* Quare à primo ad ultimum, fides tantum excludit claritatem visionis beatificæ, cui opponitur: non verò claritatem tantum evidentiæ in attestante: ex quo patet etiam responsio ad probationem *ex epist. S. Petri adductam.*

466. Quod verò spectat ad S. Augustinum, hic tantum vult, quod non videatur testimonium DEI in se, seu per visionem intuitivam: non verò negat, impossibilem esse cum fide aliquam visionem, etiam tantum abstractivam, e. g. qua DEUS evidenter videatur in creaturis, per quas demonstratur. Idem respondendum est ad S. Gregorium, qui, dum ait, non potuisse ab homine videri ipsam Divinitatem, utique loquitur de visione intuitiva, seu beatifica: adeoque tantum vult, non debere objectum fidei apparere in visione beatifica. Pariter Angelicus etiam solum vult, non debere objectum fidei apparere in visione beatifica. Alii respondent, nec malè, SS. Patres loqui de actibus fidei communiter elici solitis, quos utique non præcedit evidentiæ in attestante.

Cæterū, si isti textus SS. Patrum deberent prorsus rigorosè ad literam accipi, tunc planè nimium probarent, nempe, quod neque evidens posset esse objectum materiale fidei; cùm tamen evidens sit ex naturali ratione existentia DEI, saltem quoad an est, quamvis non quoad quomodo est. Evidem aliqui auctores negant, existentiam DEI credi, dicuntque, assensum de ista esse tantum præambulum necessarium ad fidem: sed planè Apostolus dicit *ad Hebr. 11.* v. 6. *Credere enim oportet accedentem ad DEUM; quia est:* hoc est, ejus existentiam, seu quoad an est. Dein est aperiissimè evidens, quod homines moriantur: & tamen hoc credimus; quia S. Paulus dicit *ad Hebr. 9.*

v. 27. *Statutum est hominibus semel mori:* nec assensus iste de morte hominum est præambulum necessarium ad alios actus fidei; unde SS. Patrum dicta jam debent aliquo modo exponi: & nos convenienter ea exponimus, per superius datam explicatiōnem. Ad confir. dist. ma. objectum formale debet esse obscurum, obscuritate excludente claritatem visionis beatificæ conc. ma. alia obscuritate. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf.

467. Ob. 2. Juxta nos cognitiō præcedens, qua judicamus, dari revelatiōnem DEI, esset actus fidei: hoc est falsum; alias conclusio Theologica esset actus fidei: ergo. Resp. neg. ma. quia revelatio est tantum objectum materiale, non autem formale illius actus: consequenter is actus non esset actus fidei. Nota tamen ulterius, locutionem alicujus posse ab actu triplicer respici. 1. ut purus effectus suæ causæ, e. g. audio Joannem loquenter, atque ex locutione inferno, eum vivere: & hic actus non est actus fidei, sed scientiæ; nam hoc etiam inferrem, si Joannes mendacissimus esset. 2. ut doctrina: sic aliquando audit discipulus magistrum explicantem, non attendens ad ejus auctoritatem, sed tantum ad pondus rationum, quas affert, & ab his, & non ab illa, persuaderetur: & iterum non est actus fidei, sed conclusionis scientificæ, vel probabilis, pro varietate rationum. 3. ut testimonium, quando scilicet locutioni illi assentior, propter authoritatem dicentis: & hic actus est actus fidei. Jam verò cognitiō illa præcedens non isto ultimo, immo nec alio modo, niteretur revelatione, tanquam motivo. ergo non esset actus fidei. An autem in eodem actu possint convenire motivum formale fidei, & scientiæ, ita, ut idem actus nitatur utroque, alia est quæstio, quæ huc non spectat: si id fieri nequit, debet non ratione claritatis, sed ex alio capite repugnare.

468. Ob. 3. Stante evidentiæ in attestante assensus non esset liber: ergo non esset actus fidei: ant. prob. intellectus raptur ab evidentiæ: ergo. Confir. Juxta nos non esset ratio, quare fides non posset dari in Christo, & Beatis: hoc est contra communissimam Theologorum: ergo. Resp. dist. ant. actus fidei non esset liber immediate in se ipso, & intrinsecè. conc. ant. non esset liber in pia affectione voluntatis, & extrinsecè. neg. ant. & conf. Actus fidei, cùm sit actus potentiarum necessariarum, seu intellectus, non potest esse liber in se ipso, sed tantum in præcedente actu, seu imperio voluntatis, quod vocatur pia affectio.

At stante evidentiæ in attestante, voluntas adhuc est libera, non quidem simpliciter ad imperandum, vel impediendum omnem assensum (nam evidentiæ saltem necessitat ad aliquem actum conclusionis Theologicæ) sed est libera, ad imperandum assensum, non propter evidentiæ, sed propter solum testimonium DEI, ita, ut voluntas parata sit credere, et si non haberet evidentiæ, sed tantum evidenter credibilitatem.

tem. verbo: voluntas est libera ad hunc actum: *Volo credere propter hanc revelationem Diuinam, mihi hic, & nunc, evidenter propositam, ita tamen, ut etiam crederem, et si non esset evidenter proposita; posset enim voluntas alium actum elicere, scilicet: Volo credere propter hanc revelationem evidenter propositam: nollem tamen credere, si mihi non esset evidenter proposita: qui esset actus infidelitatis.*

469. Ubi ulterius nota, quod, et si evidenter rapiat statim intellectum ad aliquem assensum, ita, ut prævertatur imperium voluntatis: non tamen rapiat ad plures; quia non debent semper cumulari assensus praestiti veritati, etiam evidenti: quare, et si forte primus assensus non foret actus fidei liber; eoquod intellectus jam prævenisset voluntatem: tamen possint actus subsequentes, esse actus fidei liberi; hos enim pro libitu voluntas potest elicere, vel non; & in iis esse parata ad assensum etiam sine evidenti, & ad captivandum intellectum.

Quidam respondent, in casu evidentiæ tamen posse elici actum, qui testimonio Divino nitatur, eique, licet necessariò, assentiantur, adeoque tamen sit actus aliquis fidei: verum non videtur in hoc sensu agitari quæstio; nam evidens est, quod in hoc casu possit talis assensus elici: imo juxta communem debet: sed quæstio est, an possit elici actus fidei liber, & meritorius, qualem elici posse defendimus, & probavimus. In illa etiam prius memorata præparatione animi ad volendum credere, eti non adesset evidentiæ in attestante, stat requisita captivatio intellectus in obsequium fidei; hinc, quia dæmones non ita parati sunt, sed necessariò assentiantur mysteriis, & libenter averterent se à rationibus evidentiibus, si possint, eorum fides laudabilitatem non habet. Ad confir. neg. ma. nam fides est assensus præstitus DEO loquenti, non viso: hic autem stare non potest cum visione, quam habent Christus, & Beati.

470. Ob. 4. Scientia, & fides, non possunt esse simul de eodem objecto, in eodem intellectu: ergo neque fides de revelatione, & scientia, seu evidentiæ de eadem. Resp. dist. ant. non possunt, esse simul scientia, & fides humana. om. ant. scientia, & fides Divina. neg. ant. & conf. Certe est nobis evidens ab experientia, quod homines moriantur: & tamen idem simul credimus ob Sacram Scripturam. Si fides humana non possit stare cum scientia, ratio esse debet, quod fides humana videatur superari à motivis scientificis, consequenter non esse necessaria, aut utilis in præfentia illorum: quæ tamen ratio, an sit efficax, viderint alii; valde multi enim, & quidem, ut videtur, communiū, id negant.

At vero fides Divina neutquam superatur à scientia; nam illa habet maiorem certitudinem, & simul supernaturalitatem; licet scientia habeat maiorem claritatem: & consequenter non sit omnino inutilis. Ulterius, cùm apprehensio evidens ad assen-

sum necessitat, fides Divina stante ea apprehensione, actum scientificum excludere non potest. Nec dicas, scientiam, & opinionem simul stare non posse; responderetur enim, si opinio dicat tantum formidinem radicalem, stare posse: si autem dicat formalem, non posse; quia haec cum scientia incompossibilis est: at sic paritas non est, inter hunc, & illum casum, ut consideranti facile patet. Dico autem, haec tantum simul stare posse in eodem intellectu: an autem etiam stare simul possint in eodem actu, sive ita, ut idem indivisibilis actus eliciatur, tum ex motivo scientiæ, tum ex motivo fidei, est alia quaestio, quæ huc non facit.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones contra relikas conclusiones.

471. Ob. 1. contra 2. conclusio-

nem. Si non est evidens veritas nostræ religionis, tunc tantum datur notitia probabilis revelationis: sed cum hac non potest elici actus fidei, ut clare colligitur ex damnatione propositionis 21. ab Innocentio XI. proscripta, quæ sic habet: *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat cum notitia solum probabilis revelationis, imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus DEUS: ergo debet veritas nostræ religionis esse evidens. Resp. neg. ma. datur enim notitia moraliter certa, non relinquens dubium prudens in oppositum: quod non excludit sola probabilitas; motiva enim credibilitatis, eti non reddant fidem nostram immediatè in se evidenter, tamen eam redundat moraliter certam: & esset valde imprudens, qui, iis perceptis, de veritate nostræ religionis dubitaret; unde est falsum, quod DEUS nos obliget ad religionem tantum probabilem, aut dubiam; obligat enim ad moraliter certam, quanquam non omnino evidenter, quæ excludat, omne etiam imprudens dubium.*

472. Ob. 2. Ecclesia vera, seu verareligio debet posse ab omnibus inveniri: atqui non potest inveniri, nisi sit evidens: ergo. Confirm. Si non est evidens nostra religio, non est indubitabile, DEUM eam esse locutum: sed debet cuique fidei hoc esse indubitabile: ergo. Resp. neg. mi. Modò religio sit evidenter credibilis, & credenda, omnes eam invenire possunt; quia aliunde sciunt, se debere prudenter agere, & consequenter credere, quod evidenter est credibile. Ad confirm. dist. mi. debet id esse indubitabile per ipsum actum fidei, seu ita, ut actus fidei excludat omne dubium. conc. mi. debet esse indubitabile antecedenter ad actum fidei, ita, ut motiva prævia excludant omne dubium. subdist. debet esse indubitabile prudenter, conc. mi. etiam indubitabile imprudenter. neg. mi. & conseq.

473. Ob. 3. Si non esset necessaria ea

evi-

evidentia, ideo non esset necessaria; quia non staret cum ea captivitas intellectus, requisita ad fidem: sed hæc stat cum illa: ergo prob. mi. ea captivitas stat cum evidencia de credibilitate: ergo etiam stat cum evidencia de veritate. Confirm. 1. Stante evidencia credibilitatis non possumus, nisi imprudenter dissentiri: sed hæc captivitas intellectus non est valde laudabilis: ergo etiam nos debemus aliam assignare: hanc autem assignare quoque poterunt adversarii: ergo. Confirm. 2. Potest stare cum evidencia dubium, vel etiam negotio objecti: ergo potest stare sufficiens captivitas intellectus. ant. prob. ex illo Psalm. 13. v. 1. *Dixit inspiens in corde suo: non est DEUS: cùm tamen evidens sit, dari DEUM.*

Resp. dist. ma. ideo non esset necessaria ea evidencia; quia cum illa non staret captivitas intellectus, si illa evidencia necessariò requireretur ante actum fidei, conc. ma. quia non staret captivitas intellectus cum ea evidencia, si hæc tantum daretur, non autem necessariò exigetur. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Etiam juxta nos stat cum evidencia in attestante captivitas intellectus necessaria, si ea non petatur ut necessaria; quia tunc potest stare illa præparatio animi, de qua n. 462. & 468. At si evidencia petatur ut necessaria, non stat captivitas requisita ex ratione opposita.

Ad prob. conc. ant. neg. conf. Non stat cum evidencia credibilitatis, nec necessaria est captivitas intellectus, ad formandum judicium præmium de credibilitate; quia evidencia necessitat ad assensum credibilitatis: & esset ridicula captivatio in ordine ad veritatem illam, cuius evidencia necessariò prærequiritur; alias cur non dicimur captivare intellectum in assensu primorum principiorum? At vero necessaria est captivitas intellectus, in ordine ad actum fidei; cuius motivum intrinsecum, & immidatum, juxta nos non est evidens, licet sit evidens motivum obligationis; sèpissimè enim est evidens obligatio, & tamen liberimi sumus ad illam implendam, seu ad captivandam voluntatem, aut intellectum, in obsequium illius præcepti: & sic res etiam se habet in præcepto fidei. Unde in casu evidentiæ credibilitatis stat adhuc captivitas intellectus, in ordine ad actum fidei, quamvis non stet, nec necessaria sit, in ordine ad actum præmium, seu assensum credibilitatis.

474. Ad 1. confir. neg. mi. Utique laudabile est, & sèpè etiam aliquid generosum, & magnum, servare præcepta Divina, quæ tamen non possumus, nisi imprudenter transgredi. Eodem modo autem se habet præceptum captivandi intellectum in obsequium fidei. Item, sicut non potest quis coram tyranno, nisi imprudenter, negare fidem, & tamen est valde laudabile, eam non negare, sed magnanimitè confiteri: ita, et si quis, positæ evidentiæ de credibilitate mysterii, non possit, nisi imprudenter, intellectum non captivare, tamen est valde lau-

dabile, eum captivare, & credere, e. g. mysterium, apprens intellecetu valde difficile.

Ad 2. confir. neg. ant. hæc enim est juxta communem vis evidentiæ, ut necessitat intellectum, saltem ad aliquem assensum, absque omni formidine, vel dubio, dum præsens in intellectu datur apprehensio evidens, id quod semper deberet esse juxta adversarios, in ordine ad actum fidei; alias enim revelatio non esset sufficienter applicata. Quod autem forrè quis possit iterum obliuisci motivorum evidentiæ, & stante ea oblivione dein dubitare, vel etiam negare objectum, de quo olim habuit demonstrationem, non refert: nec opus est examinare. Quod ad textum psalmistæ attinet, certum est, neminem posse inculpabiliter negare DEUM: nec id posse, stante ejus evidentiæ notitia.

An autem aliquis culpabiliter possit obliuisci evidentiæ de existentia DEI, & aliquid eam negare, est alia quæstio, speccans ad tractatum de actibus humanis, ubi de hac re pluribus actum; unde non male de hoc textu Gormaz ait, quod solùm indicet, impium, seu insipientem, tantum conari, sibi persuadere, quod non sit DEUS, quanquam non possit: si autem deberet textus explicari, quod impius verè cogitet, non esse DEUM (quod tamen difficulter probabitur) deberet dici, eum iterum fuisse oblitum evidentiæ, dum præsertim studiosè avertit animum, ab argumentis DEUM demonstrantibus, & convertit ad argumenta, ejus prævidentiam, & existentiam impugnantia.

475. Ob. 4. Si non esset evidens, quod DEUS non posset fallere, nec falli, non possemus credere: ergo neque possumus credere, si non sit evidens, quod sit locutus DEUS; est enim par ratio. Confirm. Si non esset evidens, DEUM existere, rursus non possemus credere: ergo neque possumus credere, si non sit evidens, eum loqui. Resp. neg. ant. Licet id non foret evidens, modo esset evidenter credibile, & credendum, jam possemus credere: & certè difficulter probari potest, quemvis rusticum habere evidentiæ de eo, quod DEUS non possit mentiri; cùm olim etiam Theologi aliqui dixerint, DEUM posse de absoluta potentia mentiri.

Ad confirm. dist. ant. si non esset evidens DEUM existere, nec id aliunde esset evidenter credibile, non possemus credere, conc. ant. si, id esset aliunde evidenter credibile, neg. ant. & conf. Videri quidem potest, quod non facilè accidat, ut independenter ab evidentiæ notitia DEI, quæ ex argumentis moralibus obvia est, tamen reddatur sufficienter credibile, DEUM esse locutum; cùm evidens notitia de existentia DEI videatur semper præcedere: attamen etiam non ita facile est probare, quemlibet rusticum, vel hebetem hominem, habere, non tantum moralem certitudinem, sed evidentiæ revera strictè talem de existentia DEI.

Quidquid autem dicatur, non est contra nos. Si dicatur, non ab omnibus haberi evidentiæ strictè dictam de existentia DEI dice.

dicemus, in aliis sufficere, si per fidem credant existentiam illam, & antecedenter ad fidem habeant evidenter credibilitatem, & credititatem de ipsa existentia DEI. Si autem dicatur, prærequiri semper evidentiā de existentia DEI, dicemus, sinē hac non posse sufficienter applicari testimonium DEI; hæc enim ratio tunc dari debet, ad probandam illius evidentiæ necessitatem. Nec dicas, juxta hanc sententiam actum fidei de existentia DEI fore specie diversum ab actibus aliis fidei; cùm prærequirat evidentiā de ipsa: Resp. enim, hunc actum tantum extrinsecè presupponere eam evidentiā, intrinsecè autem eam non attingere: & idem facere omnes alios actus fidei, qui omnes presupponunt parem notitiam de existentia DEI, ut consideranti patet: consequenter nullam differentiam specificam dari.

476. Ob. 5. contra 3. conclusionem. Scriptura, & SS. Patres, vocant Ecclesiam montem, implantem totam terram: civitatem supra montem positam, ut ab omnibus videatur &c. ergo judicant, esse evidenter ejus veritatem. Confir. Idem SS. Patres videbantur sibi demonstrasse Ecclesiam: ergo debet dici demonstrata. Resp. neg. conseq. Modò sit evidenter credibilis, facile videtur ab omnibus illa Ecclesia, quam debemus ingredi. Ad confir. dist. ant. SS. Patres videbantur sibi demonstrasse Ecclesiam evidenter credibilem, & credendam. conc. ant. evidenter veram. subdist. evidentiā consequentis. neg. ant. evidentiā consequentia. conc. ant. & neg. conf. In primis SS. Patres sepe dicunt, homines peccatores, nisi sequantur hanc Ecclesiam: ergo tantum volunt, eam esse evidenter credendam; alias enim debent homines, eam necessariò sequi, seu necessariò credere; quia necessitaretur intellectus ad assensum evidenter.

Secundò s̄epe SS. Patres arguebant contra illos, qui absolute admittebant miracula, vel Scripturas, aut alia, quæ tamen ipsa non sunt evidenter vera: sed antecedenter ad fidem sunt tantum evidenter credibilia: iis autem suppositis SS. Patres evidenter deducebant veritatem religionis nostræ, sed evidentiā tantum consequentia, non consequentis. Unde, quando SS. Patres dicunt, Ecclesiam etiam clausis oculis posse inveniri: esse rem claram, & aperi tam, quænam fides sit sequenda: non esse dubitandum, quænam sit amplectenda: tantum insanos, & stultos contradicere: Ecclesiam esse plenam fulgore: quando etiam Ecclesię applicant illud *Sap. 6. v. 13.* *Clara est, & quænunquam marcescit sapientia, & facile videtur ab his, qui diligunt eam;* & invenitur ab his, qui querunt illam: omnia explicari debent de evidentiā credibilitatis, & credititatis; nam etiam clausis oculis potest Ecclesia inveniri, si volumus prudenter agere: clarum, & indubium est, nos debe re sequi Ecclesiam, quam prudenter sequi possumus: & stultorum est, agere impruden-

ter: facile etiam invenitur Ecclesia a prædenter quærentibus: ejusque signorum fulgor omnem orbem illustrat.

477. Ob. 6. Hominibus valde piis est evidens veritas religionis: ergo etiam aliis esset evidens, si diligenter, & piè moriva perpenderent. Confir. Potest esse, quod etiam aliis sit evidens, sed ipsi evidentiā non advertant: ergo nulla est ratio adducta n. 463. Resp. dist. ant. Hominibus valde piis est evidens veritas religionis, si habeant applicationem extraordinariam testimonii Divini. conc. ant. si tantum habeant applicationem ordinariam. neg. ant. & conf. Hoc tamen addo, quod, sicut aliquando passione, e. g. metu, potest excludi omne dubium, etiam imprudens; quia non finitur homo attendere ad motiva contraria: ita etiam idem dubium ex eadem ratione possit excludi vehementi propensione in DEUM: consequenter potest contingere, ut etiam antecedenter ad fidem (nam per actum fidei certum est, debere excludi omne dubium, etiam imprudens deliberatum) excludatur, in hominē præfertim valde pio, omne prorsus dubium, etiam imprudens: verum hoc non provenit, ex evidentiā, & exigentia, aut merito motivi, sed ex affectu voluntatis, qui non venit ad rem.

Ad confir. neg. ant. Evidentiā vera non potest latere, nec stare cum obscuritate: certè, cum viri sanctissimi, & doctissimi fateantur, se evidentiā in se non agnoscere, non est credibile, quod ea detur. Econtra potest quis faciliter decipi, & putare, rem esse evidenter, dum talis non est: & hoc contingit adversariis, putantibus, se evidentiā habere, dum non habent: qui insuper, dum exigunt hanc evidentiā, tanquam necessariam, debent necessario revocare prædictum, quod docent speculativè; alias non haberent debitam animi præparationem, de qua n. 463. & 468. consequenter neque possent elicere actum fidei.

478. Ob. 7. Evidens est, nos vel nullo modo decipi circa religionem, vel a DEO decipi, juxta famosum illud dictum Richardi à S. Víctoro *l. 1. de Trinit. c. 2. Domine soror est, a te ipso decepti sumus:* sed evidens est, nos non decipi a DEO: ergo. Confir. Judæi habuerunt evidentiā de veritate sua religionis ob facta vera miracula: ergo etiam eandem habent Christiani, qui habent miracula paria. Resp. neg. ma, id enim non est evidens, sed tantum est evidenter credibile, antecedenter ad actum fidei; quia scilicet nulla est ratio prudenter dubitandi de veritate miraculorum &c. postea autem per ipsum actum fidei est cuique fidelis, non quidem evidens, sed tamen certum, se nullo modo decipi. Ad confir. nego, quod omnes Judæi habuerint evidentiā; nam multi fuere increduli, ex iis præfertim, qui miracula ipsi non viderunt, sed tantum audierunt: sicut multi etiam viderunt miracula Christi, & non crediderunt. Ceterum, et si aliqui habuissent evidentiā in attestante, nobis id non adversaretur; quia tan-

tantum negamus, evidentiam haberi universaliter.

479. Ob. 8. Evidens est, eam religionem esse veram, quae pro se habet veras prophetias: talis est nostra: ergo. Confir. Evidens est rursus, eam religionem esse veram, quae propagata est per vera miracula: talis iterum est nostra: ergo. Resp. dist. ma. si sit evidens, illas prophetias esse impletas, & quidem auctore DEO. conc. ma. si hoc non sit evidens, sed solum evidenter credibile. neg. ma. & dist. sic mi. neg. cons. Cū multi Judæi negent, eas esse rite impletas, imo (licet imprudenter) trahant in alios sensus, non est evidens, eas esse impletas, præfertim auctore DEO. Ad confir. dist. ma. si sit evidens, ea esse miracula vera, & pro nostra religione facta. conc. ma. si hoc non sit evidens. neg. ma. & dist. sic mi. neg. cons. Judæi dicebant, esse opera dæmonum, vel tantum fictitia &c. hæretici etiam dicunt, Catholicos miracula tantum fingere: in quo quidem imprudenter, non tamen evidenter falsum loquuntur.

480. Dices 1. Evidens est, quod DEUS non possit permettere, ut dæmon toti orbi illudat falsis miraculis: ergo evidens est, nostra miracula facta esse auctore DEO. Resp. in primis neg. suppositum; non enim toti orbi illuderetur; quia plurimi, hoc est, omnes non Christiani, nondum credunt, nostra miracula esse vera: si autem per totum orbem intelligis orbem Catholicum, neg. ant. quia non est evidens, quod DEUS non habeat justum titulum permittendi, ut dæmon decipiat homines suis præstigiis, ita, ut putent, miracula vera esse facta pro sua religione, quæ tamen, vel non sint vera miracula, vel non sint facta pro ipsorum religione: quanquam prudenter suspicari nemo possit, quod DEUS id de facto permittat; quia hæc ipsa miracula, quæ tam constanter referuntur, per omnia tempora, nemo prudenter potest suspicari, tantum esse ficta; alias de omnibus ferme rebus suspicari poterimus, eas esse fictitias.

481. Dices 2. Ex hoc saltem est evidens, nostram religionem solum esse evidenter credibile: sed est etiam evidens, quod DEUS non possit permettere, ut illa religio, quæ sola est evidenter credibilis, sit falsa: ergo est evidens, nostram esse veram. Resp. iterum neg. mi. quia non est evidens, quod DEUS non habeat justum titulum id permittendi: sicut de facto habet ex peccato originali justum titulum permittendi, ut multi dentur negativè infideles, ut teste Gormaz de virt. Theol. n. 746. docet D. Thomas, & communis Theologorum.

Quod autem peccatum originale non sit titulus permittendi, ut Ecclesia falsa appareat præ omnibus alias evidenter credibili, & quod neque detur aliis titulus hoc permittendi, inferimus ex his ipsis motivis credibilitatis, saltem tanquam evidenter credibile, licet non tanquam evidenter verum; non enim est prudenter credibile, quod, positis tot signis, DEUS tamen velit

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

permittere talē errorē. Ex hac autem responsione non velis inferre, quod sic etiam non sit amplius evidens, ullam omnino religionem veram dari in mundo; nam, quod detur aliqua vera religio, probatur non tantum ex signis credibilitatis &c. sed etiam ex consensu omnium omnino mortalium, saltem non extremè barbarorum, aut malorum: quo etiam consensu firma stant prima principia: at consensus hominum non est ita universalis circa religionem Catholicae. vide etiam dicta n. 220. & 257.

482. Ob. 9. Argumenta, quæ probant, religionem nostram esse evidenter credendam, etiam probant, eam esse evidenter veram: ergo absolute est evidenter vera. prob. ant. evidens est, DEUM non posse præcipere, ut credatur religio falsa: ergo, si est evidens, quod nostram debeamus credere evidens etiam est, quod ea sit vera. Resp. neg. ant. Longè aliud est, esse evidenter credibile, & credendum: aliud, esse evidenter verum: illud significat tantum, posse, & debere me, eam rem credere: istud significat, actum, quem circa tale objectum elicio, esse necessariò verum: potest autem contingere, ut possim, & debeam (si prudenter agere velim) aliquam rem credere, vel actum aliquem circa eam elicere, qui tamen non sit necessariò verus: sic, si vir gravis aliquid dicat, de quo non est suspicio, eum falli, aut fallere, possum, & debeo, prudenter credere: non tamen id est evidenter verum, ad prob. dist. ant. evidens est, DEUM non posse id præcipere per se. conc. ant. per accidens. neg. ant. & cons. quia non est evidens, an hæc obligatio proveniat ex dictamine conscientia veræ, an tantum erroneæ: quanquam sit evidenter credibile, eam provenire ex dictamine conscientiae rectæ, sive verae,

483. Ob. 10. Evidens est, aliquam veram religionem esse in mundo: sed etiam evidens est, omnes religiones præter Catholicam esse falsas: ergo evidens est, hanc esse veram. Resp. Aliqui negant. ant. & dicunt, non esse evidens, quod aliqua religio, quoad totum saltem complexum suorum articulorum, sit vera: at hæc responso mihi semper vila est esse difficilis, nec sati congruere cum conceptu, quem habemus de suavi providentia DEI. vide n. 220. & 257. unde neg. mi. non enim est evidens, esse falsum philosophismum, seu, ut alii vocant, Theismum, vel Deismum, qui est illa secta, quæ tantum credit DEUM unum, & alia, quæ lumen naturale purum dictat credenda: nihil autem credit supernaturale. De hac secta non est evidens, sed tantum evidenter credibile, quod sit falsa: & certè saltem naturaliter evidens esse non potest, debere credi aliquid supernaturale; quia cognitio evidens supernaturalium superat vires naturales.

484. Instabis. Evidens est, debere credi aliquid supernaturale: ergo philosophismus est evidenter falsus; quia illa religio est evidenter falsa, quæ negat aliquid evidenter ve-

T

rum.

rum. Resp. dist. ant. evidens est, debere credi aliquid supernaturale, obligatione orta ex conscientia recta, neg. ant. ex conscientia, vel recta, vel erronea. conc. ant. & neg. cons. Rem explico in exemplo. Mala est argumentatio: *Evidens est, debere aliquando aliquem mentiri pro salute proximi servanda: ergo evidens est, religionem Catholicam esse falsam, quæ docet, nunquam licere mentiri;* licet enim antecedens negari non possit; cum facile possit contingere, ut debeat mentiri rusticus, si ex conscientia erronea judicet, sed ad id obligatum pro salute proximi; at quia hæc obligatio tantum oritur per accidens, ex conscientia erronea, tamen verum est, quod simpliciter nunquam quis obligetur ad mentendum, scilicet per se, & ex conscientia recta: sive veritas Catholicæ manet intacta: imd Catholicæ fides, quæ docet, per se simpliciter nunquam licitum esse mentiri, docet simul, per accidens in casu conscientia erronea debere aliquando aliquem mentiri: quia tamen huic obligationi causam dat error, hinc obligatur quis ad aliquid materialiter malum.

485. Jam à pari dico, etiam malam esse argumentationem in objectione adducam; nam philosophismus quidem docet, quod simpliciter, & per se, nihil sit credendum supernaturale, aut supra captum: at non docet, quod nemo unquam in ullis circumstantiis, etiam per accidens concurrentibus, debeat credere, aut falem conari ad credendum aliquid, quod est supernaturale, vel supra captum rationis: imd potest omitti, quod juxta doctrinam philosophismi debeat credi, vel poni conatus ad credendum, aliquid supernaturale, in iis circumstantiis, in quibus id appareret evidenter credibile, & credendum. At quia non est evidens, an illæ circumstantiæ tendant ad verum, vel falsum: & an illa obligatio sit ex conscientia recta, vel sit tantum ex conscientia erronea (cui scilicet obligationi causam dederit error) etiam non est evidens, an illa fides adhibeatur falso, an vero; unde, sicut juxta doctrinam Catholicam simpliciter recte agunt, qui nunquam mentiuntur, quando non habent unquam illam conscientiam erroneam, ita juxta philosophismum simpliciter recte credunt, qui nunquam aliquid supernaturale credunt, quando nunquam ipsis aliquid taliæ appareat evidenter credibile.

486. Ex quibus ad minimum sequitur, evidens non esse, quod ii, qui nihil unquam audiverunt de motivis credibilitatis nostræ religionis, & conformiter puro philosophismo vivunt (quales nullos dari non est evidens) non habeant veram religionem: est tamen evidenter credibile, quod eam non habeant; quia religio nostra tot signis maximis insignis, debet evidenter præferri alteri, quæ his omnibus est destituta, & probabilius nullibi datur.

Replicabis. Non potest dari obligatio ex conscientia erronea ad aliquid supernatura-

le; cum hoc necessario sit verum. Resp. neg. ill. Etsi aliquid sit verum, si tamen non fit revelatum, non datur obligatio ad id credendum, nisi ex conscientia erronea. Resp. 2. & melius, iterum nego illatum. Licet ex conscientia erronea non possit dari obligatio ad credendum aliquid revera supernaturale, posset tamen dari obligatio ad conatum credendi aliquid apparenter supernaturale, quod revera non esset tale: & hæc sola obligatio videtur debere juxta doctrinam philosophismi admitti, in casu conscientia juxta ipsum erronea. Sic posset etiam rusticus, in religione Catholicæ educatus, si audisset v. g. à suo parocho, Spiritum S. assumptissime naturam columbae, sicut Verbum assumpsit naturam humanam, ex conscientia erronea obligari, ad conatum credendi eam S. Spiritus incarnationem, licet actum fidei revera elicere non posset. At juxta philosophismum nunquam datur ex conscientia recta obligatio ad conatum credendi aliquid supernaturale.

ARTICULUS IV.

Quale Judicium Credibilitatis actum fidei præcedere debeat.

487. **C**ommunissimè Theologi an-

te omnem actum fidei requirunt præcedens aliquid dictamen intellectus, seu, ut vocant, judicium credibilitatis, quo homo, hic & nunc, agnoscat, se posse, & sœpe etiam, se debeat credere ob testimonium DEI; quo supposito voluntas progrediatur ad eliciendam piam affectionem, qua sibi imperet actum fidei. An vero hoc judicium debeat esse formale, seu actus verè compositivus, & affirmativus, vel negativus: an vero sufficiat judicium tantum virtuale, seu æquivalenter tale, sive apprehensio simplex, non qualiscunque, sed lausiva, & quidem talis, quæ de se fundare posset judicium moraliter certum, de credibilitate religionis, si voluntas tale judicium velit imperare, non ita auctores convenient.

488. Evidem hæc controversia generalior est, & instituitur etiam de aliis actibus voluntatis, supponentibus præsumum actum intellectus, voluntatem illustrantis: & auctores, qui ad alios actus voluntatis requirunt judicium formale, idem etiam requirunt ad piam affectionem: qui vero id necessarium negant ad alios actus voluntatis, etiam negant, necessarium esse ad piam affectionem. Suarez in 1. 2. tract. 2. de voluntario, & involuntario disp. 6. sec. 5. n. 4. ait, excepto Scoto, reliquos Theologos (quibus ipse assentitur) requirere formale judicium, idemque etiam requirere S. Thomam 1. 2. q. 10. art. 3. in corp. ubi revera Angelicus actum illum nominat judicium rationis, & semper utitur verbo *judicare.*

At vero Rasslerus in norma recti disp. 2. q. 4. art. 1. n. 66. citat præter Scotum etiam

etiam alios, negantes necessitatem judicij formaliter talis, quibus etiam ipse n. 69. accedit, & fusè hac de re agit. Nimis prolixum foret, omnes incidentes has quæstiones pro dignitate resolvere: videantur ipsi auctores citati, & præfertim Rasslerus, qui n. 69. cum Suarez in eo convenit, quod saltem ordinariè judicium credibilitatis, formaliter tale, elicatur; quia vix unquam contingit, ut habens apprehensionem simpli- cem, dicto modo suavissimam, non eo ipso im- peret sibi judicium verè compositivum, atque formale; cùm naturā simus ita compa- rati, ut, quando objectum moraliter cer- tum nobis appareat, nec periculum erroris apprehenditur, eidem semper, aut saltem plerunque assentiamur. Nos modò abstra- himus ab eo, an judicium formaliter, an virtualiter tale sit, & de ejus, qualecunque sit, necessaria certitudine quarimus.

489. Dico 1. Non sufficit judicium credibilitatis tantum probabile, ita defa- cto Theologi omnes post Innocentium XI. qui damnavit hanc propositionem 21. *Affensi- fidei supernaturalis, & utilis ad salu- tem, stat cum notitia solum probabili re- ve- lationis, immo cum formidine, qua quis for- midet, ne non sit locutus DEUS.* ergo debet dari major notitia, sive judicium plus quam probabile de eo, quod detur revelatio, aut locutio DEI. Confir. In senten- tia opposita posset homo justus credere certi- tudinem fidei, seu elicere actum fiduci de eo, quod sit in gratia, absque speciali revela- tione: hoc est contra Tridentinum *sess. 6. c. 9.* prob. ma. multis probabilius esse potest, quod non peccaverint mortaliter, vel quod elicuerint actum charitatis, qualis ad justi- ficationem sufficit: adeoque, quod conti- neantur in universali revelatione de eo, quod omnis expers peccati mortalis, vel eliciens talum actum charitatis, sit in gratia: ergo. Et licet, casu quo illa probabilitas non attingeret veritatem, non concurre- rent principia supernaturalia ad actum falsum, tamen concurrerent ad actum fidei, casu quo probabilitas veritatem attingeret: quod cùm in plurimis fiat, plurimi talem actum fidei elicere possent: quod non congruit cum Tridentino.

490. Dico 2. Sufficit certò judicium credibilitatis, quod habetur à doctis, ex ri- te perennis omnibus motivis credibilitatis. ita omnes; nec enim plus aliquid exigi po- test: & hoc dicitur *judicium credibilitatis absolute;* quia motiva credibilitatis abso- lute omnem intellectum non pertinacem convincunt, ut judicet, quod evidens sit, non posse prudenter censeri, quod DEUS permittere possit, omnem illam apparentiam veritatis pro falsa religione, quæ habetur pro Catholica: immo ut judicet evidens esse, quod neque possit prudenter dubitari, an non DEUS eam apparentiam permettere pos- sit. Rursus motiva ista evincunt, ut nec prudenter dubitare quis possit, non tantum de hoc, an prudenter hanc religionem credere possit (hoc enim omnino est evi-

dens, & excludit etiam dubium imprudens) sed neque de eo, an detur revelatio, quia prudenter dubitari non potest, quod DEUS verè locutus sit ea, quæ tantis signis sunt confirmata. Etsi autem hoc judicium credibilitatis absolute, debeat haberi ab Ec- clesia; cum ipsa non possit, nec invincibiliter, induci in errorem, vel falsum; eo quod debeat esse columna veritatis: atta- men non est necessarium, ut tale judicium habeat quivis homo privatus, ut mox di- cemus.

491. Dico 3. Non est necessarium ad actum fidei judicium credibilitatis absolute, modò explicatum, ita rursus omnes. Prob. conclusio. Rustici homines, paulò iudio- res in rebus sacris, ista omnia non perpen- dunt, nec ita penetrant, ut ex illis habeant tantam apparentiam credibilitatis, ex merito suorum motivorum, eorumque pene- tratione, ut omnino semper positivè ju- dicent, non posse se prudenter dubitare de eo, quod non possit dari tanta apparentia credibilitatis, pro falso, quanta pro vero articulo: immo hoc in particularibus articu- lis non habent omnes etiam valde alias do- cti: quin etiam, ut rectè ait Rasslerus *de ultima resolutione fidei.* n. 267. multis id ob ingenii tarditatem foret impossibile: & tamen isti homines elicunt veros supernatu- rales actus fidei: ergo hoc judicium non est necessarium. Hinc rectè Suarez *de fide disp. 4. sec. 5. n. 8.* docet, evidentiam, ut vocatur, credibilitatis, non esse aequalē in omnibus, nec eodem modo postulandam à simplicibus, & à sapientibus: ac addit, simplicibus satis esse, quod videant sapien- tissimos viros, & multitudinem Christianorum, hanc fidem amplecti, ut indubita- tam, & infallibilem: & quod audiant, esse confirmatam multis miraculis, hocque ipsis sit moraliter, & humano modo certum: si- mülque intelligent, doctrinam talem conser- taneam esse rationi.

492. Et sanè multum est, si omnes simpli- cies rustici hæc omnia ab Eximio allata pe- netrent: certè communiter fundatur eorum judicium credibilitatis in testimonio paro- chi, concionatoris, catechista, parentum, aut forte aliorum non multorum, & vicino- rum (nam multi, saltem donec satis adole- scant, extra suum pagum vix prodeunt) à quibus audiunt, hos, vel illos articulos, esse à DEO revelatos, & firmissime credendos. Si eorum instructores sunt diligentes, insuper addunt, unam Catholicam religionem esse infallibilem, & ab assistentia Spiritus S. directam: ad hoc autem probandum, proponunt subinde unum, aut alterum moti- vum credibilitatis, ex adductis à n. 227. e. g. miracula: quando autem in particu- lari proponunt aliquod mysterium, solum ordinariè dicunt, Ecclesiam ita docere. Hæc autem omnia, cùm præfertim fundentur in auctoritate unius parochi, vel paucorum hominum, sèpe non doctorum, certè non sunt argumenta tam potentia, ut doctum etiam persuadere possent, ad judicium suprā- dictum

dictum ferendum: adeoque judicium illud evidens absolute credibilitatis, simplicibus necessarium non est, nisi velis dicere, plurimos nunquam ullum actum fidei elicere.

493. Dico tamen 4. Omnes fideles, etiam rudes, habent judicium aliquod proximum, seu practicum, moraliter evidens, vel moraliter certum, quo judicant, se, huc & nunc posse, imo & debere, religioni Catholicae unicè, & firmissime, tanquam à DEO revelatae, credere. ita rursus omnes. Dixi moraliter evidens, vel moraliter certum; quavis hæc duo in actibus naturalibus videantur esse eadem, ut ait Gormaz de virt. Theol. n. 663. & soli actus supernaturales, maximè aeterni fidei, possint esse certi, & non evidentes. Prob. conclusio. Si non sufficit dictamen, vel judicium tantum probabile, debet sane esse moraliter evidens, aut certum: sed illud non sufficit: ergo. ma. est clara; quia non datur medium. mi. est probata. n. 489.

Hoc autem dictamen quo modo rudes possint habere, sic explicatur. Audunt ex una parte hi homines parochum, catechistam, concionatorem, vel parentes, aliosque, inter quos versantur, constanter, ac serio affirmare, ac sepe inculcare, DEUM religionem nostram (vel articulum aliquem fidei in particulari) revelasse, & exigere ab hominibus fidem firmissimam, ac omnis dubii, seu formidinis deliberata exclusivam, ita, ut talis fides omnino sit ad salutem necessaria. Si addatur unum, aut alterum motivum credibilitatis, ex adductis à n. 227. utique melius fit, & utique fieri deberet: sed tamen ista motiva revera existere, iterum tantum habent tales homines ex auctoritate parochi, vel parentum &c.

Ex altera autem parte, talibus hominibus rudibus ordinariè, vel saltē sapientissimè, non solet occurrere prudens ratio dubitandi (sic enim probat experientia) ne forte instructores sui fallere velint, aut fallantur: consequenter excludunt omnem formidinem, & judicant absque omni dubio, se recte facere ista credendo, & debere etiam credere: sicut, si parochus, vel parentes, dicant, festum incidere in talem, vel talem diem, si non occurrat ratio ulla prudens dubitandi, planè absque dubio rustici judicant, se debere eum diem tanquam festum celebrare, & si id non facerent, se peccatores.

494. Potest ulterius rudit, suo simplici modo, facere discursum, æquivalentem huic discursui: *Rudes debent in dubiis sequi eos, quos prudenter judicant esse sapientes: & prudenter istos sequuntur, quamdiu ipsis non occurrit ratio formidandi, ne illi fallant, aut fallantur: sed ego sum rudit, in rebus fidei, & necessariis ad salutem: & prudenter judico, parochum, vel etiam parentes, esse sapientes, & in his rebus recte instructos, nec habeo ullam rationem dubitandi, quod fors fallant, aut fallantur: ergo debeo, eos sequi, & prudenter eos sequor: sed mihi dicunt, istam religionem esse veram: ergo etiam in hoc punto prudenter eos sequor, & credo, hanc religionem esse veram.*

Quodsi in aliquo casu rudi homini, atqueam fidem prudenter amplexus esset, incideret ratio dubitandi, tunc in primis ait Apostolus 1. Corinth. 10. v. 13. Fidelis autem DEUS est, qui non patietur, vos tentari supra id, quod potestis: dein Theologi communisimè dicunt: Facient, quod est in se, DEUS non negat gratiam. Itaque, si talis homo fecerit, quod est in se, DEUS ipsis non deerit, ut dubio suo liberetur. Ut autem faciat, quod est in se, debet in primis servare legem naturalem: DEUM colere, & amare: etiam orare: doctos viros confundere &c. quæ, si fecerit. DEUS ipsis non deerit; hinc

495. Dico 5. Si rudes non habeant aliunde fundamentum, ad eliciendum judicium credibilitatis sufficiens, tunc DEUS supplet defectum per species, seu illustrationes suas. ita Suarez disp. 4. de fide sec. 5. n. 9. & seq. Gormaz. de virt. Theol. n. 488. & 605. Cardenas, Räfslar, & alii ab his citati. Explicandum huc magis, quod jam dictum n. 165. scilicet, non omnem illustrationem Divinam esse locutionem DEI. Ratio est primò; quia ad omnem actum supernaturalem prærequiritur illustratio Divina, adeoque etiam præviè ad piam affectionem: sed ista illustratio non potest esse locutio DEI: ergo non omnis illustratio est locutio DEI.

Prob. mi. Si illustratio prævia ad piam affectionem est locutio DEI, adeoque se haberer ut quod (nam omnis locutio prudens se ipsam exhibet tanquam objectum formale, ob quod credatur) tunc judicium, ad quod illa illustratio concurrit, & quo e. g. catechumenus prima vice supernaturaliter judicat, se honestè imperare actum fidei, foret actus fidei Theologicæ; quia niteretur locutione Divina: hoc autem est impossibile; quia non datur actus fidei ante primum actum fidei: ergo. Et quamvis forte posset responderi, non debere piam affectionem præcedere judicium formaliter tale, (quod videretur requiri ad strictè dictam locutionem, quæ debet esse propositio, seu secunda mentis operatio) sed tantum apprehensionem, ut omisimus supra n. 487. & 488. tamen etiam ipsis auctores, qui istud defendunt, dicunt, id rarissimè fieri, ex rationibus ibidem adductis: ergo saltē sapientius, vel ordinariè eliceretur actus fidei ante piam affectionem: quod ipsum non potest admitti.

Secundò. Illa sola illustratio Divina est strictè dicta locutio DEI (nam in sensu latiori potest quælibet ita vocari) quæ est manifestatio conceptus Divini, & quidem talis, ut manifestet rem in conceptu Divino, seu significet rem ut substantem conceptui Divino, prout docent Logici, agentes de signis: atqui non omnis illustratio Divina est talis; nam per multas intelligimus res, non ut substantes conceptui Divino, nec in conceptu Divino, sed prorsus præscindimus à conceptu Divino, & res cognoscimus in aliis motivis, e. g. credibilitatem religionis Catholicae in miraculis, in Sacra Scriptura, in auctoritate SS. Patrum: ergo. vide Gormaz de virt. Theol. n. 480.

496. Ter-

496. Tertiò. Illustratio Divina, quæ sit locutio DEI, debet, vel exercitè, vel reflexè, se ipsam proponere ut revelationem: seu intellectum ita illustrare, ut hic non tantum agnoscat illam rem, circa quam datur illustratio, sed etiam, ut agnoscat, eam illustrationem esse locutionem DEI: atque ita, ut ab hac, tanquam à testimonio Divinæ auctoritatis, moveatur ad assensum; quo casu dicitur esse illustratio se habens ut quod, seu ut objectum, & motivum: non verò tantum ut quo, seu ut applicatio motivi: at plurimæ illustrations Divinæ non ita se habent ut quod, nec ullo modo se discernibiliter proponunt, tanquam revelationes Divinas: sed tantum propoununt alia motiva, ut diximus, & experientia saltem eatenus probat, quatenus sèpissime tantum de aliis motivis bene agendi cogitamus: non verò de eo, quod hic, & nunc, illustratio intellectus sit locutio DEI.

Nec dicas, sufficere ad locutionem DEI, si DEUS producat aliquam illustrationem, cum intentione aliquid quomodounque manifestandi; nam, si hoc sufficeret, tunc quotiescumque DEUS moveret alium hominem, ad aliquid nobis dicendum, vel Angelum custodem, ad nos illustrandos, & cum eo concurreret, ad producendam aliquam loquaciam, vel illustrationem, diceretur DEUS strictè loqui, quod non est verum: imo, cum per omnes creaturas DEUS nobis aliquid, saltem suam potentiam, manifestet, per quamlibet cuiusque rei productionem in sensu stricto loqueretur: quod adhuc minus est verum; unde ad hoc, ut DEUS loquatur, requiritur, ut producat illustrationem, cum intentione manifestandi rem, ut substantem suo conceptui, & simul producat illustrationem talem, quæ se ipsum proponat ut locutionem DEI.

497. Habet se ergo illustratio DEI sèpissime, non ut quod, seu tanquam motivum, sed tantum ut quo, seu tanquam applicatio motivi: sicut cognitio finis non se habet ut quod, sed tantum ut quo (non enim ipsa movet: sed duntaxat intentionaliter applicat finem moventem) & sicut apprehensiones evidentes non se habent, ut quod, sed tantum ut quo, respectu judicii evidenter, quod eas sequitur; quia apprehensiones non movent, sed tantum applicant motivum. Et quando illustratio tantum se habet ut quo, tunc dicitur se habere non objective, id est, non tanquam objectum, sed subjective, hoc est, tanquam informans subjectum, seu intellectum, cumque juvans, non ut pars objecti, neque ut supplens virtutem movendi, sed ut aliiquid receptum in potentia, seu ut hanc informans, & juvans: sicut etiam non objective, sed subjective se habent habitus, & inter hos etiam habitus fidei.

Ulterius illustratio, tantum se habens subjective, seu ut quo, est signum tantum formale, non verò instrumentale. *Signum instrumentale* dicitur à Logicis, quod ut cognitum ducit in cognitionem alterius: &

sic e. g. hedera appensa ante fores, ducit in cognitionem vini vendibilis. *Signum formale* dicitur, quod formaliter per se ipsum ducit in cognitionem alterius, seu est ipsa forma denominans cognoscentem: quale est omnis cognitio directa objecti. Et tale signum est illustratio, se habens ut quo, ut jam dictum; quia ista, non ut reflexè, vel exercitè per modum objecti cognita, ducit in cognitionem mysterii, vel rei cujuscunque: sed tantum formaliter representat objectum, & ita representando formaliter ducit in cognitionem objecti: sicut scilicet quævis alia cognitio directa ducit in cognitionem sui objecti.

498. Notandum insuper, valde probabile esse, quod sèpissime, & fors ordinariè, seu regulariter (ut ait Raislerus de resolutione iaci n. 240.) præcedat ab initio, saltem in accedentibus ad fidem, judicium credibilitatis tantum naturale, quod sit quasi aliqua valde remota, & tantum negativa dispositio, eaque non necessaria (quas dispositiones magis declaravimus in tract. de gratia à n. 63. agendo de principio: Faciens, quod est in se &c.) solent enim naturales cognitiones sèpe præcedere supernaturales: & hinc etiam videtur aliqua præcedere cognitionem supernaturalem, immediate eliciendam ante piam affectionem: sive videtur eam præcedere actus aliquis fidei humanae, vel similiis, nixus e. g. auctoritate tantum humana prædicatorum fidei, vel aliis motivis naturaliter cognitis.

Sic enim habet S. Augustinus tract. 15. in Joannem agens de Samaritanis, quibus mulier primò Christum annunciat: *Sic agitur hodie cum eis, qui foris sunt, & nondum sunt Christiani. Christus nunciatur per Christianos amicos, tanquam illa muliere, hoc est Ecclesia annunciantem. Ad Christum venunt: credunt per istam famam.* At quia hic actus naturalis non sufficit, ad eliciendum actum supernaturalem piaæ affectio- nis, hinc debet dein primum supervenire illustratio Spiritus S. qua adjutus intellectus producat actum supernaturalem: qui, eti aliquando non haberet objectum supernaturale motivum intrinsecè tale, haberet tamen sufficienter extrinsecè tale, hoc est, propositum per illustrationem supernam, tanquam credibile fide Divina, eo serèmodo, quo diximus n. 31. virtutes morales habere objectum supernaturale.

499. Jam species sua seva, seu illustratio sua seva, aliud non est, quam illustratio supernaturalis Spiritus S. qua sua seva proponit motivum aliquod, quod ex merito suo, & per se, non generat sufficientem eviden- tiā credibilitatis: vel certè eam non ge- nerat per accidens; eò quod non rite pene- tretur, propter incapacitatem intellectus. Et sua seva proponere, est proponere tali modo, ut intellectus in tantum moveatur, & roboretur, ut, accidente imperio voluntatis, firmissime assentiatur. ita quoad sen- tum Gormaz de virt. Theol. n. 469. & aliis.

In exemplo rem declaro. Parochus in-
T 3 struit

struit puerum, docens, mysteria esse revelata à DEO: addit quidem aliqua motiva, sed quæ per se non sufficiunt ad evidentiam credibilitatis, vel quæ puer non satis penetrat, sed ad summum capit, parochum ea dixisse: vel, si puer etiam percipiat aliquo modo unum, aut alterum motivum, ob quæ credibile sit, DEUM revelasse ea mysteria, tamen notitia ea capit, ut evidentiā credibilitatis in ipso efficiant: adeoque totum motivum iudicij credibilitatis in tali puer est auctoritas parochi: vel aliud motivum, vel per se, vel per accidens, non sufficiens ad generandam evidentiam credibilitatis. Hoc casu potest Spiritus S. hujus pueri intellectum illuminare, certa quadam illustratione, quæ quidem nullum alius motivum proponat, ob quod credibile sit, DEUM locutum fuisse, quam, vel auctoritatem parochi, vel motiva ab eo allata: sed tamen proponat tali modo suavis, ut puer possit, absque ulla formidine firmissimè mysterii fidei assentiri, propter auctoritatem DEI loquentis, applicatam per illa motiva, ex se quidem non sufficientia, sed tamen sufficientia, ratione illius peculiaris illustratio-

nis.

Recentiores aliqui negant, tales species suavis, modò explicatas, possibles esse: sed tamen Gormaz de virt. Theolog. n. 468. item Granadus, Valentia, Canus, & alii (quos sequuntur Ripalda, Montoia, Rassler, & recentiores plures) defendant, eas omnino esse possibles. Et quia ad probandum præcedentem nostram conclusionem, quod scilicet DEUS quandoque per tales species supplet defectum aliorum motivorum, ad iudicium credibilitatis alias necessariorum, non opus est probare aliud, quam harum specierum possibilitatem (nam eo ipso, quod possibles sint, dabuntur in casu superiori; non enim deficit DEUS in necessariis: & tali puer, vel alteri rudi necessaria est talis illustratio) hinc cum auctoribus supra citatis

500. Dico 6. Possibles sunt species suavis. Prob. conclusio primò. Non potest ostendti ulla eartum repugnantia: ergo sunt possibles. Et sane, cur non possit DEUS ita clarè alicui proponere aliquod motivum (præsertim si excludat ab intellectu rationes in oppositum) ut, licet illud motivum ex se non excluderet dubium, tamen intellectus ei assentiaretur absque dubio? certè juxta nonnullos, nec improbabiliiter, videtur hoc posse habitus acquisitus, ut diximus n. 37. Adde, quod adlit finis à DEO prudentissimè intendibilis, scilicet ipse actus fidei eliciendus: ergo. Confir. 1. Intellectus, tanquam causa necessaria, non tantum assentitur firmiter objecto, quando motivo, ex se tantum probabili, supervenit aliud fortius, sed etiam, quando tolluntur motiva in oppositum: sicut nempe in bilance præponderat lana una, non tantum quando ipsi adjicitur novum pondus, sed etiam quando, relicto in hac solo pondere priori, ex altera lance tollitur pondus, quod

impediebat præponderationem. Confir. 2. Adhæsio intellectus ad objectum sine ullo dubio, non tantum provenit ex merito objecti, sed etiam quandoque provenit ex clariori cognitione (quod manifestè pater ex eo, quod plures adhærent rebus temporalibus præternis; quia illas præ his longè dignioribus clarè cognoscunt) ergo potest illustratio clarior etiam magis movere intellectum.

501. Prob. conclusio 2. Si implicant species suavis, tunc ideo; quia est imperceptibile, quod intellectus moveatur nunc ab eo objecto motivo, à quo antea non movebatur, quin ostendatur in eo nova aliqua ratio motiva: sed hoc non est imperceptibile: ergo. prob. mi. potentia prius incapax ad aliquem actum, circa aliquid objectum eliciendum, potest dupliciter juvari, scilicet, vel auxilio se tenente ex parte potentie, vel auxilio se tenente ex parte objecti: ergo, licet nihil novi appareat ex parte objecti, modò illustratio illa sit auxilium ex parte potentie, eamque magis illufret, ac roboret, jam potest juvari intellectus.

Prob. eadem mi. 2. Licet e.g. scriptura sit eodem modo magna, & illuminata, respectu Petri, & Pauli, si tamen Petrus habeat meliores oculos, seu potentiam visivam acutiem, meliorem etiam scripturæ visionem elicet: imò aliquando visionem elicet, quando nullam potest elicere Paulus. Pariter idem objectum, obscurè cognitum, est homini neutrum, hoc est, nec movet ad affirmandum, nec ad negandum: at non ita est neutrum Angelo, qui illud clarius cognoscit: & minimè neutrum est DEO, qui id cognoscit clarissimè. Rursus eadem profusa ratio motiva, quæ proposita languide ab imperito causidico, non movet, movet vel maximè, si cum magno affectu, & arte proponatur ab aliquo Cicerone, vel Demosthene; unde ars rhetorica vel maximè excellit in motivis suavis proponendis: ergo.

502. Dico tandem 7. Fideles, nec ruides, nec docti, regulariter habent illustrationem aliquam discernibilem, habentem se ut quod, per quam agnoscant, se habere tantam apparentiam credibilitatis pro articulis veris, quantam DEUS non possit permittere pro articulis falsis. ita communissime omnes ante Perezium, quem pauci, Pallavicinus, Eparza, Maurus, & Illsung, secuti sunt. Non negamus, quod quilibet homo habeat re ipsa talem apparentiam credibilitatis ante actum fidei, qualis dari non potest pro articulo falso; quia utique quilibet habet illustrationem Divinam supernaturem, qualis dari non potest pro articulo falso: sed negamus, hanc esse discernibilem, ita ut quilibet fidelis debeat, aut soleat, eam illustrationem discernere ab apprehensione naturali, qua ipsi posset falso proponi articulus falsus, tanquam à DEO revelatus. Sententiam adversariorum, mirabilia discernicula adstruentium, & in eorum assignatione discordium, impugnat efficaciter Hau-

noldus

boldus l. 3. tract. 1. c. 2. controu. 3. n. n.
191. quem vide, si lubet.

503. Probatur nostra assertio 1. Illustrationes illæ ut quod, & discernibiles, nec ratione, nec experientia probantur, & sine illis potest haberi sufficiens judicium credibilitatis: ergo non dantur. *Quoad 1. p.* probabitur solutione objectionum. *Quoad 2. p. prob.* tum negative; quia nulla potest experientia afferri; tum positive; quia experientia est contraria; nam, si interrogarentur fideles, an antecedenter ad actum fidei reflexè cognoscant in se talen illustrationem ut quod; ita, ut eam distinguant ab omnibus aliis apprehensionibus naturalibus, & per eam advertant, se de hoc articulo habere talem apparentiam credibilitatis, qualem DEUS non possit permettere pro articulo falio, id certè negarent; imò docti hoc communissime negant, qui tamen, cum reflexiones in suos actus crebrius faciant, præ aliis deberent, eas illustrationes experi. *Quoad 3. p. prob.* ant. ex eo, quod quilibet rudis sine talibus discerniculis, possit formare illum discursum, de quo *n. 494.* & res per species suasivas longè melius expli-
cetur.

504. Prob. conclusio. 2. Si necessaria forent talia discernicula, plures, præterum rudes, non possent credere multos articulos fidei, imò vix ullum: hoc dici non potest: ergo. prob. ma. rudes ordinariè non discernunt, inter vera, & falsa, quæ parochus ipsis proponit: & si contingat (prout facile fieri potest) ut parochus aliquam historiam ex Sacra Scriptura male referat, adjectis circumstantiis falsis, rustici non discernunt, inter vera, & falsa, sed utraque eodem modo apparetur affirmant: certè illi non discernunt, se partem narrationis veram posse credere fide Divina, alteram verò falsam tantum fide humana, id quod tamen revera contingit; quia non possunt elicere actum fidei Divinæ circa falsum, licet conentur eum elicere, prout tenentur, quando invincibiliter judicant, talem, vel talem falsitatem, esse credendam; eoquod obliget etiam conscientia erronea: ergo in eo casu neque possent vera credere.

Juxta nos tamen in tali casu possunt tales rudes, vera credere, sicutem si ad distinctum actum circa veritatem eliciendum, concurrat DEUS, ut probabiliter videtur, cum piè conantibus, saltem quandoque concurrere. Imò, cum non tantum in similibus, sed etiam in aliis casibus, rudes nequeant discernere, inter verum, & falsum, juxta adversarios ordinariè non possent credere. Si dicas, rudes vi illustrationis supernaturalis posse discernere unum ab altero, ut videntur velle auctores adversarii, ab Haunoldo *l. 3. tr. 1. c. 2. controu. 3. citati*) debes admittere, quod si statim possint corriger parochum, & dicere, ista esse vera, alia falsa: quod est prorsus contra omnem experientiam.

Confir. Ista discernicula, ut ait Gormaz de virt. Theol. *n. 169.* videntur dare aniam, ut unusquisque pro libitu credit,

quod vult, sub hoc praetextu, quod istud discernat tanquam verum, non verò alterum. Illung *tract. 3. disp. unica a. 1. §. 3. n. 11.* favere videtur his illustrationibus modò impugnatis: non tamen ex toto; quia, licet admittat, illustrationes se tenere ex parte motivi, tamen *n. 13.* vult eas tantum esse *motivum ut quo* (cum quo tamen non videtur satis convenire, quod addit, nempe eas esse locutionem DEI, seu revelationem; haec enim est motivum fidei ut quod) dein *n. 28.* negat, eas esse discernibiles. Rationes pro sua sententia ab ipso allatas solvenus in objectionibus, contra hanc septimam conclusionem.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

505. Ob. 1. contra 1. conclusio-
nem. Cum actu fidei vide-
tur stare dubium; nam mul-
ti pij, dum credunt, videntur sibi dubitare,
circa articulos fidei: ergo etiam dubium po-
test stare cum iudicio prævio: ergo hoc non
debet esse plus quam probabile. Resp. neg.
ant. quamvis enim juxta S. Thomam *q. 14.*
de veritate, (que est de fide) a. 1. in corp.
possint in credente *insurgere motus de con-*
trario, seu dubia; id tamen tantum potest
fieri tunc, quando jam ipse actus fidei
iterum transit in se ipso, & tantum manet
in suo effectu; tunc enim potest dari
aliquid dubium indeliberatum apud pios,
deliberatum etiam apud improbos.

At verò non potest dari dubium ullum,
dum actu in se ipso existit actus fidei; quia
hic formaliter facit intellectum magis appre-
titiativè adhærere objecto suo, quam de-
monstratio suo; unde fideles, qui in ipso
fidei exercitio videntur sibi sentire motus ali-
quos dubitationis, non habent eos tunc,
quando actu eliciunt actum fidei: sed tan-
tum, postquam hic jam transit, licet mora
imperceptibilis sit: quod fieri ideo potest;
quia appretiatio illa non est claritas, vel
evidentia, adeoque non excludit dubium
etiam per suum effectum: sicut tamen illud
excludit evidentia, vel scientia, per suum
effectum, sive per relicas species claras.

506. Ob. 2. Damnata est ista propo-
sitio 4. ta ab Innocentio XI. *Ab infidelitate*
excusabitur infidelis, non credens ductus
opinione minus probabili: ergo, qui habet
majorem probabilitatem de veritate religio-
nis Catholicae, debet eam amplecti: ergo
sufficit iudicium credibilitatis, adhuc
stans intra limites probabilitatis: nec exi-
gitur moraliter certum, sed ad summum probabilius. Resp. neg. cons. Ut propositio vige-
sim prima citata *n. 480.* & ista quarta non op-
ponantur, debet hæc sic explicari, ut expli-
catur à Gormaz de virt. Theol. *n. 591.* Qui
habet tantum minorem probabilitatem de
alia secta, non potest eam amplecti, aut in
assumpta acquiescere: verum neque etiam
statim

statim potest amplecti religionem Catholicaem, de cuius veritate tantum habet notitiam probabilem: sed debet ulterius adhibere diligentiam, ad inveniendam veram religionem: & DEUS, qui non negat gratiam suam facienti, quod est in se, eum juvabit, ut acquirat notitiam moraliter certam, vel evidenter de veritate religionis unius praeter altera, vel de veritate etiam illius articuli, cuius fides explicita tunc ei necessaria est; si enim non esset necessaria fides explicita illius articuli, posset judicium explicitum suspendere: & sufficeret implicite credere, ut est omnibus notum, atque sepe contingit circa illa objecta, de quibus Catholici doctores controvertunt, an sint de fide, nec ne.

507. Non autem hic venit ad rem illa Theologorum complurium sententia, de licto usu sententia minus probabilis; quia in hoc casu nullo modo probabilitas minor versatur immediate circa licentiam actionis an scilicet licitum sit, hanc, vel illam religionem amplecti; est enim certum, quod debeamus amplecti religionem, quae praeter omnibus aliis creditibilis est, licet interim fors alicui, aliqua alia secta, aliquo modo apparenter minus probabilis sit (revera enim nulla opinio, fidei Catholicae contraria, probabilis esse potest) cum enim religio, & fides, sit fundamentum, ac radix omnis verae virtutis, atque justiciae &c. non licet eam incertitudini probabilitatis exponere; error enim esset nimis perniciosus.

Additum ex Cardena in *Crisi Theolog. in propositiones ab Innocentio XI. damnatas differt. s. in propositionem 4. n. 7. nunquam licere, agere cum probabilitate minori, quando veritas ipsa potest haberi;* ideo enim omnes adstruunt obligationem, congrua diligentia veritatem inquirendi: atqui, si huius obligationi satisfiat in ordine ad inveniendam veram religionem, DEUS facienti, quod est in se, non deerit in hac re ipsi summa necessaria, & veritatem ipsam manifestabit. Unde acquiescens probabilitati, non, prout debet, inquirit veritatem, adeoque laborat ignorantia vincibili, & graviter peccat.

508. Ob. 3. Possum fide Divina credere, Christum esse sub determinata aliqua in individuo hostia, etsi non sit certum, sed tantum probabilius, eam esse consecratam: ergo. Resp. neg. ant. tantum enim fide Divina credimus, Christum adesse in hac individuali hostia conditionate, si scilicet sit legitimè consecrata: interim tamen; quia non habemus rationem sufficientem dubitandi, & probabilius est, eam esse consecratam, prudenter elicimus actum, quo imperamus nobis debitam adorationem, ut diximus n. 430. Neque opus est, ut conditionem semper apponamus, scilicet nos velle adorare hostiam, si consecrata sit; nam haec conditio, si non habetur sufficiens fundamentum dubitandi, debet supponi: sicut supponitur etiam, legitimus esse superior, aut

Episcopus &c. ille, de quo non habetur sufficiens motivum dubitandi.

509. Ob. 4. contra 3. conclusionem, Juxta nos sufficeret tale judicium de veritate religionis Catholicae, quale quilibet haereticus potest habere de apparenti veritate sua sectæ: sed hoc est falsum: ergo. prob. ma. haereticus etiam audit a suis ministris, parentibus, & vicinis, suam sectam esse certam, & veram &c. agnoscit etiam, se esse rudem, & alios esse magis sapientes &c. ergo. Resp. neg. ma. nam judicium creditibilitatis ultimum, & proximum, debet praecedere illustratio Spiritus S. essentialiter vera, quæ nunquam praecedit judicium haereticorum circa falsas suas sectas.

Dices 1. Saltem judicium naturale, premium ad illustrationem, non necessario erit maius, seu certius in Catholicismo, quam in haeretico: hoc adhuc videtur absurdum: ergo. Resp. diff. ma. non erit certius certitudine objectiva, vel formalis. neg. ma. certitudine subjectiva. om. ma. & diff. sic mi. neg. cons. Certitudo est triplex, *formalis, objectiva, subjectiva*, ut eam dividet cum aliis Gormaz. de virt. Theol. num. 463. Certitudo formalis est illa, que datur in ipso actu intellectus, qui ex intrinsecis praedicatis est connexus cum objecto, ita, ut iste actus dari non possit, nisi objectum ita se habeat, prout actus affirmat: & haec certitudo datur saltem in actibus supernaturalibus: juxta multos etiam in actibus naturalibus evidentibus. Certitudo objectiva nihil est aliud, quam veritas actus, quando scilicet objectum ita se habet, prout actus affirmat, etsi actus, si e. g. tantum sit probabilis, id non exigat. Certitudo subjectiva, seu, ut alii vocant, certitudo adhaesiva, est, quando intellectus per suum actum ita adhaeret objecto affixus, ut excludat omnem dubium.

Hæc ultima certitudo, seu adhaesiva, non assert secum veritatem; potest enim aliquis pertinaciter adhaerere falsitati, ut adhaerent haereticus suis erroribus. Jam licet forte Catholicus, antecedenter ad illustrationem Divinam, non firmius per suum actum naturalem adhaerat religioni Catholicae, quam haereticus sua sectæ: licet forte etiam ille actus ex intrinsecis praedicatis non exigat, veram esse religionem Catholicam, adeoque non habeat certitudinem formalem in eo sensu, in quo nunc loquimur (quod praesertim contingit in eo, in quo species sua via debet supplere defectum motivorum) tamen habet certitudinem objectivam, quam haereticus non habet in suo actu: quod disserim est magnum.

510. Dices 2. Catholicus non discernit hanc certitudinem objectivam. Resp. Nihil refert; ut enim jam diximus, & rursus infra dicimus, non debet quilibet, per judicium creditibilitatis reflexè discernere, se habere tam firma fundamenta, seu tantam veritatis apparentiam, pro sua religione, ut tam magna, aut tam firma fundamenta, non possint permitti a DEO pro secta falsa: sed suffi-

sufficit, si exercitè excludat omne dubium. Dices 3. Ergo etiam hæreticus poterit, si non elicere ob defectum illustratio-nis supernæ, saltem conari, ut eliciat actum fidei de sua sectæ veritate. Resp. Hæreticus id tunc, & tamdiu poterit, quando, & quamdiu bona fide judicaverit, suam sectam esse veram: & tamdiu etiam erit tantum hæreticus materialis: insuper tunc, cum non possit elicere actum fidei Diuinæ circa falsum, elicit saltem actum fidei humanaæ. At, si dubitare incipiat, debet diligentiam adhibere, ut diximus. n. 494. quandiu au-tem, possit quis esse hæreticus tantum ma-terialis, quæstio non est hujus loci.

511. Ob. 5. contra 6. conclusionem. Species suaviva, vel esset tantum apprehensio, vel esset judicium: neutrū potest dici: ergo. prob. mi. non primum; quia apprehen-sio non potest inducere, vel persuadere intellectum, nisi proponat novam rationem: non secundum; nam, si esset judicium, tolleretur libertas, & jam esset judicium, ante-quam id voluntas imperaret: ergo. Resp. conc. ma. neg. mi. quia utramque potest defendi. ad prob. neg. utramque partem ant. Species suaviva, tam apprehensio, quam judicium esse potest: videtur tamen convenientius dici, quod sèpius sit apprehensio; quod enim hæc, et si non proponat novum moti-vum, tamen possit persuadere intellectum, probatum est à n. 500.

Si autem velles, illam speciem esse ali- quando judicium, tamen non tolleretur ullo modo libertas actus fidei; quia, et si quis judicet mysterium credibile, potest tamen non credere: sicut potest non implere alia præcepta, quæ clare agnoscit implenda. Quod autem tolleretur libertas ipsius speciei suavivæ, sive illius ipsius judicii, in quo sta-ret species suaviva, nihil referret; cum hac ratione tantum tolleretur libertas aliquis actus prævi, ostendens, voluntatem posse, & debere, imperare actum fidei: quod etiam facit evidens apprehensio, utpote necessariò post se trahens tale judicium. Interim ta-men tale judicium non tolleret libertatem piæ affectionis; cum voluntas etiam clare agnita obligationi posit contravenire; unde neque unquam tolleretur libertas ipsius actus fidei.

512. Ob. 6. Species suaviva, non repræsen-tans novam rationem, relinquaret objectum omnino neutrum, ut fuit priùs: ergo non moveret intellectum. Confirm. Apprehen-sio intellectus, e. g. quod astra sint paria, non potest movere ad assensum; quia non proponit rationem assensus: ergo nec posset movere species suaviva. Resp. neg. ant. ea-dem enim ratio pro diversitate applicatio-nis, seu representationis, potest movere, vel non movere, ut explicatum n. 500. & 501. Ad confirm. dist. ant. Illa appre-hensio de paritate stellarum non potest movere; quia nullam omnino proponit rationem. conc. ant. quia tantum non proponit ali-quam novam. neg. ant. & cons.

Ubi nulla prorsus ostenditur ratio, non
B. P. Art. Mayr. Theol. Tom. I.

potest illustratio ullam approximare, aut qua- tive proponere, nec potest moveri intellectus. At dummodo aliqua ratio ostendatur, potest intellectus moveri: & pro clariore, vel fortiore repræsentatione, magis movebitur. Quod autem sèpe intellectus non moveatur, nisi novis allatis rationibus, inde est, quod non adsint repræsentatio-nes semper tantò clariores, ut æquivalent novo motivo: quiles tamen potest DEUS producere, non verò semper homines; quamvis non dubitem, sèpe etiam inter homines eandem rationem, nec formaliter diversam, melius propositam posse movere intellectum, quem priùs non poterat mo-vere, ut videtur probari exemplo Cicero-nis, adducto n. 501.

513. Ob. 7. Juxta nostram sententiam mo-veretur intellectus in casu speciei suavivæ ad actum fidei, evidentia terminorum: sed hoc est contra experientiam, qua scimus, nos non ita moveri ad actum fidei: ergo. Confir. Juxta nos species suaviva removet omne motivum retrahens: ergo intellectus haberet omnia, quæ requiruntur ad assensum propter evidentiam terminorum. Resp. neg. ma. moveri enim evidentia ter-minorum, est moveri ab objecto motivo, quod rite cognitum meretur ex se firmissi-mum assensum: nos autem loquimur de ca-su, quando motivum ex se non meretur talem assensum.

Ad confir. Rasslerus de resolutione fidei n. 274. videtur insinuare, non esse ne-cessit, ut omnis prorsus suspicio de possibi-litate oppositi removeatur: sed non est ne-cessarium, hoc dicere ad solvendam hanc objectionem. Resp. neg. conf. Etiamsi spe-cies suaviva removat omnem rationem dubitandi, non propterea statim necessitat ad assensum; cum assensus possit sus-pendi, si non detur ratio evidens, quæ positiæ intellectum rapiat: imò si in hoc casu etiam necessitaretur intellectus ad aliquem assensum, non necessitaretur ex evi-dentia terminorum; quia non isti, seu non objectum motivum raperet ad assensum, sicut rapit evidentia, ex merito suo: sed tantum raperet objectum ut conjunctum illi exclusioni contrariorum. Dein evidentia terminorum prævalet semper motivis contrariis, etiam præsentibus, & cognitis, & eâ positiâ non est opus removeri motiva contraria, si quæ sunt: at hoc non fieret in nostro casu.

514. Ob. 8. Persuasio intellectus, & judicium credibilitatis, in rudibus juxta nos potissimum oriretur, ex negatione, vel ex-clusione rationum oppositarum: hoc est ab-surdum: ergo. Confir. Judicium credibili-tatis in hominibus indoctis fundaretur in ignorantia aliquis veritatis, seu in hoc, quod rusticus, hic & nunc, ignoraret, quod sub æquali veritatis apparentia possit latere falsum: hoc est adhuc absurdius: ergo. Resp. dist. ma. judicium credibilitatis oriretur ex ea negatione per se. neg. ma. per accidens. om. ma. & dist. sic mi. neg. cons. Adcon-firm. datur eadem distinctio.

Dixi om. ma. nam judicium credibilitatis, etiam in rusticis, non fundatur unicè, vel etiam strictè loquendo potissimum, in illa negatione, sed potius in complexo ex ratione, & specie suavis, seu illustratione Spiritus S. non tantum removentis rationes oppositas, verùm etiam speciali modo suavis proponentis rationem illam, quamvis se sola non sufficientem ad cauſandum judicium credibilitatis. Ceterum absurdum non est, in rudibus, & rusticis, aliquando dictam exclusionem motivorum contrariorum requiri; cùm ipsi rationes omnes, quibus redditur nostra religio præ aliis evidenter creditibilis, non capiant: nec omnes apti sint ad solvendas rationes oppositas.

515. At non propterea per se, aut simpliciter, judicium credibilitatis eam ignorantiam exigit; nam licet doctus cognoscat, sub apparentia credibilitatis, quam rusticus habet, posse latere falsum: tamen ipse simul penetrat gravissima alia argumenta, quibus evidenter movetur, ad afferendam maiorem credibilitatem nostræ religionis. Et hoc judicium, desumptum ex omnibus motivis credibilitatis, est judicium per se: illud autem, quod rustici habent, est tantum per accidens: nec opus est, ut rustici omnia ita penetrent, sed eis sufficit, ut simpliciter credant, ut ait S. Augustinus *l. contra epist. fundament. c. 4.* ubi sic feribit: *In Catholicâ enim Ecclesia, ut omittam sincerissimam sapientiam, ad cuius cognitionem pauci spiritales in hac vita pervenient, ut eam ex minima quidem parte, quia homines sunt, sed tamen sine dubitatione, cognoscant: ceteram quippe turbam, non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas, tutissimam facit.*

ARTICULUS VI.

Solvuntur reliqua Objectiones.

516. O B. 9. contra 7. conclusio nem. Illustratio requisita ad actum fidei debet esse aliquid inductivum ad credendum: sed esse inductivum est idem, ac esse motivum, seu objectum movens, sive habens ut quod: ergo. Confir. S. Thomas *quodlibet. 2. q. 4. art. 6. in corp. ait de infidelibus: Tenebantur etiam interiori vocationi non resistere;* ergo increduli resistunt, vel contradicunt illustrationi interna: sed soli motivo se habenti ut quod resistitur, seu contradicitur: ergo. Resp. neg. mi. Datur inductivum ut quod, seu motivum, & inductivum ut quo, seu applicatio ejusdem: sic apprehensiones evidentes inducunt intellectum adjudicandum, non tamen ut quod, sed tantum ut quo. Ex eo autem, quod S. Thomas *2. 2. q. 2. art. oad 3. dicat, interiori instinctum, & auctoritatem DEI, inducere ad credendum, non sequitur, quod velit, utrumque inducere eodem modo.* Ad con-

firm. neg. mi. Resistimus etiam apprehensionibus se habentibus ut quo: sicut etiam dicit Tridentinum, nos resistere interiori gratiae actuali, licet ista non sit motivum actus fidei.

517. Dices. Angelicus *quodl. 2. q. 4. a. 6. ad 2. ait: Christus poterat se ostendere esse legislatorem, non solum faciendo visibilia miracula, sed etiam per autoritatem Scriptura, & per interiori instinctum:* ergo hic instinctus potuisset esse loco miraculorum: sed miracula sunt motivum ut quod: ergo etiam instinctus. Resp. neg. ultimam cons. Substitutum non debet in omnibus convenire cum eo, cui substituitur: sic etiam omnipotencia, extrinsecè applicata, non debet in omnibus convenire cum habitu fidei, aut charitatis, in quorum defectu concurredit ad actus illorum habituum; unde potuisset Christus per speciem suavisam, se habentem ut quo, applicare Iudeis Scripturam sine miraculis.

518. Ob. 10. Illustratio superna, praerequisita ad actum fidei, habet rationem vera locutionis Divinæ, seu testimonii Divini, trahentis ad assensum, aperientis cor, & intellectum, docentis, & confirmantis veritatem locutionis externæ: insuper confert certitudinem, ad actum fidei requisitum: ergo rectè dicitur motivum fidei, ant prob. ex S. Thoma *lect. 6. in Joannis 14. v. 26. Ille vos docebit omnia: dicente: Nisi Spiritus adgit cordi audientis, otiosus erit sermo doctoris.* Idem significatur illis verbis. *I. Jo. annis 2. v. 27. Urnetio ejus docet vos de omnibus: in quæ verba S. Augustinus tr. 3. in eam epistolam ait: Sonus verborum nostrorum aures percudit: magister intus est. --- si non sit intus, qui doceat, inanis fit strepitus noster --- quos Spiritus S. intus non docet, indocti redunt.* Quod autem ab illa illustratione certitudo in actum fidei refundatur, ipsi nos docemus: ergo.

Resp. neg. ant. ad probation. neg. conseq. Licet possit in sensu aliquo latiori illa illustratione dici locutio DEI; quia per illam, tanquam signum formale, DEUS formaliter, non objective, nobis manifestat aliquid: attamen strictè, prout huc loquimur, non habet ea illustratione rationem testimonii Divini. Potest tamen dici, quod DEUS per eam nos doceat, & cor aperiat ut quo: quia formaliter manifestat objectum, & proprie motiva, seu doctrinam Divinam: item potest dici, quod DEUS per eam nos trahat; quia non quomodoconque, sed suavè proponit objectum, hoc est, representando terminos inter se connexos, & illustrando intellectum, cùmque movendo, & inclinando: sicut suo modo nos trahit, ut ita loquar, natura, per apprehensiones evidentes. Ex eadem ratione potest etiam dici, quod DEUS per illustrationem suam confirmet veritatem locutionis externæ: numquam autem ex his potest inferri, omnem illustrationem internam, quæ ad actum fidei prærequiritur, esse strictè loquendo verbum

bum DEI, ut fusè probatum n. 495. & sequentibus.

519. Dices 1. Illustratio illa auditur ab homine, juxta illud Psal. 84. v. 9. *Audi-
am, quid loquatur in me Dominus Deus:* ergo cognoscitur, tanquam objectum interius audibile, seu perceptibile. Resp. neg. ant. nam, licet S. David, vel alii prophetæ, aut etiam alii fidèles, quandoque habuerint, vel habeat tales illustrations, quæ fuerunt, vel sunt veræ locutiones DEI, se habentes per modum objecti, seu ut quod, easque ut tales cognoverint, vel cognoscant, sive per novam illustrationem ut quo superadditam, sive per concursum extraordinarium DEI: non tamen universaliter omnes fidèles habent tales illustrations, nec universaliter eas ita cognoscunt. Quod autem textus isti, vel similes, in aliquo sensu morali, etiam explicitent de aliis illustrationibus, non probat, istas etiam strictè esse locutiones DEI objectivas. Potest etiam illustratio DEI dici auditio, sive cognitio objecti: non verò potest universaliter dici audita, aut per modum objecti cognita; ordinariè enim per eam illustrationem, tanquam auditionem, auditur revelatione, vel locutio externa DEI, quæ est objectum motivum.

520. Dices 2. Illustratio quælibet, cùm sit cognitione, per se ipsam innotescit anima, quam vitaliter afficit: ergo cognoscitur ab anima, si non reflexè, faltem exercitè. Resp. ritorqueo argumentum in apprehensionibus evidenter, precedentibus evidens judicium. in forma dist. ant. illustratio quælibet innotescit anima, tanquam motivum actus fidei, aut tanquam locutio DEI. neg. ant. sub alio quoque prædicato realiter identificato. conc. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. cons. Sæpe actus internus exercitè, & experimentaliter, manifestat se ipsum sub uno prædicato, non sub aliis, etiam identificatis, e. g. amor DEI supernaturalis; hunc enim cognoscimus sub ratione communi alicuius amoris DEI, sive naturalis, sive supernaturalis, non verò determinatè sub ratione actus supernaturalis. Multò igitur magis possumus, illustrationem illum exercitè cognoscere, seu experiri, sub ratione alicuius cognitionis, seu applicacionis motivorum aliquorum credibilitatis: non verò sub ratione locutionis Divina, quæ sit objectum motivum actus fidei; cùm hæc ratio, seu hoc prædicatum, illi non sit identificatum.

521. Dices 3. Viri perfecti se accusant in confessione, quod non paruerint inspirationibus Divinis: ergo eas agnoscunt ut exhortationes DEI ad bonum; quod idem est, ac eas agnoscere ut locutiones DEI. Resp. dist. cons. agnoscunt eas ut exhortationes DEI ad bonum latiū dictas, sive ut applicationes motivorum ad bonum excitantium. conc. conséq. agnoscunt eas ut exhortationes DEI strictè dictas. subdist. agnoscunt ordinariè, & certò ut tales. neg. cons. agnoscunt aliquando, aut conjecturaliter. om.

conseq. Viri perfecti se accusant de negligētū gratiarum Divinarum, ad bonum trahentium, quas negligere, utique potest esse culpabile: eas tamen omnes esse locutiones DEI strictè dictas, gratis dicitur: imò ordinariè gratiae excitantes, seu illustrations, aut inspirationes Divinæ, non sunt locutiones DEI, sed tantum applicationes locutionis Divinæ, vel aliorum motivorum. Posunt quidem viri pii aliquando per aliquam conjecturam sibi persuadere, quod aliqua illustratio vehemens sit vera locutio DEI: sed in hoc possunt falli; potest enim illa illustratio non esse locutio, sed tantum applicatio. Si tamen in aliquo casu rariore aliquando illustratio sit, & cognoscatur tanquam locutio DEI, non obest id nostræ conclusioni, quæ tantum dicit, illustrations Divinas, ad fidem præbias, non esse ordinariè locutiones DEI, neque tales illustrations, quæ sint locutiones DEI, esse fidelibus necessarias, ad actum fidei eliciendum.

522. Ob. 11. Objectum fidei debet ita proponi, ut, si quis non crederet, faceret injuriam autoritati Divinæ: sed juxta nos id non fieret: ergo. prob. mi. si quis per aliquam illustrationem non ita agnoscat locutionem Divinam, ut simul agnoscat, sub tali apparentia debere adesse locutionem Divinam, nec istam abesse posse, non facit injuriam DEO non credendo: ergo debet quis per illustrationem supernam ita agnoscere locutionem Divinam, consequenter discernere posse, inter illustrationem veram, proponentem articulum fidei, & aliam tantum apparentem, proponentem articulum falsum. prob. ant. si quis, non ita agnoscens locutionem Divinam non credit, non facit DEUM mendacem; quia tantum negat, DEUM esse locutum: non verò asserit DEUM falsum dixisse: ergo non facit injuriam DEO.

Resp. neg. mi. ad prob. neg. ant. ad hujus prob. om. ant. neg. cons. Non tantum is facit injuriam auctoritati Divinæ, qui ipsam dicit formaliter mendacem (hanc enim injuriam vix ullus sanæ mentis ei facit) sed etiam is, qui non vult credere, aliquid esse dictum à DEO, quando hoc ei ita propositum est, ut prudenter dubitare non possit, esse dictum à DEO. Dixi ad prob. mi. neg. ant. nam in primis volens credere non debet evidenter agnoscere, dari locutionem Divinam; cùm ex superiori fusè dictis sufficiat agnoscere, id esse evidenter credibile. 2. Non debet reflexè agnoscere, sub tali apparentia non posse latere falsum (quomodo enim hoc rudis agnoscet, in casu parochi proponentis simul unum articulum verum, alterum falsum? de quo n. 504) sed tantum debet, de hoc non dubitare, seu omne dubium excludere: adeoque nulla necessitas est ullius discerniculi inter illustrations. Verum quidem est, quod, si detur illustratio superna de vero articulo, non possit per eandem, vel sub eadem, aut alia similiter supernaturali, apparere articulus falsus: at rudis non potest discernere, an sua illustratio sit supernaturalis. &c.

523. Ob. 12. Ad hoc, ut intellectus rei assentiatur, tanquam certæ & evidenti, per actum scientificum, debet hæc ita proponi, ut intellectus agnoscat, sub tali apparentia veritatis non posse latere falsum: ergo multò magis id requiritur ad actum fidei, qui certior est quovis actu scientifico. Rsp. neg. conf. Certitudo scientiæ verae requirit evidentiam veram: atqui non potest aliquid esse evidenter verum, & simul falsum: ergo; unde qui reflexè scit, se habere evidentiam veram, scit simul, sub tali apparentia non posse latere falsum. Aliud foret, si evidentiæ tantum esset apparenſ, ut ſepe contingit; tunc enim sub tota ea apparentia, non tantum posset latere falsum, ſed actu lateret. At verò certitudo de existentia revelationis, prævia ad actum fidei, vel piam affectionem, non debet esse evidens, ſed ſufficit, ſi ſit tanta, ut excludat prudens dubium, ad quod non requiritur illa reflexa cognitione, de impossibilitate latentis falfi ſub tali apparentia.

524. Ob. ultimò. Si rusticus non debet habere discernibiliter illustrationem DEI, qua reflexè, vel faltem exercitè agnoscat, ſe hic & nunc, non posſe falli, poſſet contingere, ut iterum prudenter, vel rationabiliter deponeret, aut repudiaret actum fidei, quem priùs elicit, nolendo amplius credere, quod priùs revera creditit: ſed hoc contingere non potest: ergo. mi. habetur ex propositione 20. damnata ab Innocentio XI. que ſic habet: *Hinc potest quis prudenter repudiare affenſum, quem habebat ſupernaturalem: ex qua aperte infertur, non poſſe prudenter deponi actum fidei, qui utique etiam eſt ſupernaturalis.*

Probatur etiam ma. Proponat parochus (ut ipſi poſuimus caſum n. 504.) duos articulos, unum falſum, alterum verum: & rusticus credit fide Divina verum, alterum faltem conetur credere eadem fide: cūmque non poſſit, fide Divina credere falſum, credat faltem humana: poſtea autem rusticus ille, ab alio longè doctiore, dedoceatur ſuum errorem circa falſum, certè facile poſſet contingere, ut idem dubitare inciperet etiam circa articulum verum, qui non melius ei propositus fuit: idque multò magis fieret, ſi aliud apparenſ Catholicus, quem reputat valde doctum, iſum malitiosè deciperet, & dicaret, parochum ejus indoctum fuiffe, & in utroque errasse. Quod ſi ipſe parochus ex infectia, vel malitia, revocaret utrumque articulum, (quod utique poſſibile eſt) adhuc citius contingere poſſet, ut rusticus articulum etiam verum non amplius vellet credere: ergo debet dici, quod rusticus, non eodem modo applicetur articulus verus, & falſus, ſed diſcernatur per illustrationem ſupernaturalem verum à falſo: aut debet admitti, quod rusticus prudenter poſſit deponere, vel repudiare affenſum ſupernaturalem fidei.

525. Rfp. neg. ma. Cardenas in crift. in propos. ab Innoc. XI. damn. differt. 13. c. 4. n. 30. quando agit de hac propositione, ingenuè fatetur, ſe nescire, in quo ſenſu eam au-
tores tradiderint, aut in quo ſenſu ſit dam-

nata: & certè diſſiculter intelligi poſteſt, in quo ſenſu ſit damnata. Raſſlerus quoque de resolutione fidei n. 282. & ſeq. non au- det rem omnino decidere: ſed propter hunc iſum caſum in objectione allatum, putat, poſſe dici, propositionis damnata ſenſum eſſe, quod quis, ſtante eadem applica- tione revelationis, poſſit prudenter repudiare actum fidei; nam ait, ſibi yideri, quod repudiare affenſum, ſit cum non eliciere, quando quis poſteſt: talis autem rusticus ſu- pervenientibus tot in oppofitum rationibus, non videtur poſſe illum eliciere: ergo nee repudiare.

Suarez de fide disp. 4. ſec. 5. n. 8. ait nullo modo admittendum, quod mutatio talis unquam prudenter poſſit fieri circa af- ſenſum fidei vere talem; unde debet dici (quod etiam Raſſlerus afferit n. 284. de reſolut. fidei) quod Divina providentia per- mittere non poſſit talem caſum, adeoque, vel impedit, ne tali homini talia moriva in contrarium occurrant, vel per ſpeciali- le illustrationem, faltem ut quo, talem ho- minem illuſtraret, ut prudenter de priori af- ſenſu dubitare non poſſit. Neque hoc dic- tur ſine magno fundamento; nam (ut re- Eté Dominicus Viva in trutina Theolog. p. 2. in hanc propositionem n. 13. diſcurrit) ratio, & prudentia exigunt, ut rem ſemel pro articulo fidei habitam, non ſtatim dele- ramus, ſed priùs veritatem debitis modis indagemus: ſi autem hoc aliquis fecerit, DEUS facienti, quod eſt in ſe, non deerit, ſed eum juvabit ſua illustratione, vel alio modo, ut veritatem inveniat, ut jam dixi- mus n. 506. Supererit, ut, quando egimus de auctib⁹ intellectū, qui præcedunt actum fidei, agamus etiam de pia affectione, que prærequiritur ex parte voluntatis.

ARTICULUS VII.

Quid ſit Pia Affectione, & an ſit ne- ceſſaria.

526. Dico. *Pia Affectione* (de qua hic agitur, ſeu que prærequiri- tur ad actum fidei) eſt auctus voluntatis ſupernaturalis, & liber, per quem voluntas imperat intellectui, ut mysteriis fidei affenſiatur firmiſſime, propter revelationem DEI, ſufficienter applicatam: & hec eſt neceſſaria præviè ad actum fidei, ita o- mnes. Hujus autem pia affectionis obje- ctum formale quod, eſt ipſa honestas crea- tauri fidei, qui elicitur. Hic autem auctus pia affectionis, cūm ſit auctus virtutis, ei correponeat etiam aliqua virtus, ſeu ha- bitus, eum eliciens: & haec vocari poſteſt pia affectione habitualis: cūmque pro obje- cto formali quod, habeat honestatem tan- tum creatam auctus fidei, erit habitus mora- lis, & non Theologicus, ex dictis. n. 5. ubi auctum de objecto formali quod virtutis Theologicæ. Et quidem talem habitum dari probatur, tum ex eo, quod frequen- ter

ter tales actus eliciantur: tum ex S. Thoma
2o. 2o. q. 4o. art. 2o. in corp. ubi ait: Oportet,
quod tam in voluntate sit aliquis habitus,
quam in intellectu, si debeat actus fidei esse
perfectus.

Prob. jam conclusio quoad secundam par-
tem(nam quoad primam partem non opus est
probatione; cum omnes per piam affectionem
talem actum intelligent) prob. autem
1. sic. Actus fidei ex se, & intrinsecè est
necessarius, utpote actus intellectus, seu
potentia necessaria: ergo debet per actum
liberum pia affectionis denominari, ac
reddi extrinsecè liber, & consequenter me-
ritorius; quia nullum datur meritum sine
libertate: ergo actus pia affectionis liberæ
debet admitti. Prob. concil. 2. S. pieius cri-
pturæ asserunt, fidem liberè elici, dum e.g. di-
cunt, aliquos obedire, non verò omnes Evan-
gelio: corde credi ad justitiam &c. dum repre-
hendunt incredulitatem: Tridentinum eti-
am siff. 6. c. 6. de preparantibus se ad justi-
ficationem ait: Liberè moventur in DEUM,
credentes vera esse &c. S. Augustinus. tr.
26. in Joan. sub initium ait: Intrare quis-
quam Ecclesiam potest nolens: accedere ad
altare potest nolens: accipere potest sacra-
mentum nolens: credere non potest, nisi vo-
lens: ergo, cum actus fidei non sit liber in
se, debet esse liber in pia affectione.

Probatur conclusio 3. Mysteria fidei
saepè sunt obscura, &, licet sint evidenter
credibilia, non sunt evidenter vera; adeo-
que non necessitatur intellectus ad ea affir-
manda, sed debet ab imperio voluntatis
liberæ determinari, prout etiam philo-
phi dicunt de omnibus veritatibus non evi-
dentibus: ergo necessarius est actus, seu
imperium voluntatis, ut determinetur in-
tellectus ad ea mysteria affirmanda per actum
fidei: hic autem actus determinans, quia est
actus voluntatis, est affectio: quia tendit ad
pietatem, seu cultum DEI, per actum fidei,
est affectio pia: ergo.

527. Ob. 1. Potest contingere, ut my-
sterium proponatur absque ulla ratione in
oppositum: ergo tunc actus fidei non erit
liber, nec dabitur pia affectio. Confir. Ali-
is objectis, ratione actuum frequentatorum,
assentimur ex habitu, non reflectendo nos ad
motivum: ergo etiam possumus assentiri
objectis fidei, ratione actuum frequentato-
rum, absque pia affectione: ergo hæc non
est semper necessaria. Resp. om. ant. neg.
conf. Ex eo, quod nulla ratio appareat in
oppositum, non statim sequitur, necessita-
ri intellectum, ut observavimus jam n. 513.
Si autem ponatur intellectus necessitari ad
assensum, tunc hic actus non erit actus fidei
strictè dictus, seu talis, qualis communi-
niter intelligitur, scilicet liber, & merito-
rius, de quo loquuntur SS. Patres, & ad
quem requiritur captivatio intellectus, ut
diximus n. 468. agendo de evidentiā in at-
testante: quidquid sit, an, in catu intellectus
necessitati, detur aliquis assensus ne-
cessario præstitus testimonio Divino, adeo.

que non meritorius, de quo non loqui-
mur.

Ad confirm. neg. conf. potest quidem
elici actus fidei virtualis, vel objectivæ, non
reflectendo ad motivum: non autem potest
elici actus fidei formalis, ut dictum n. 43.
Sed neque actus fidei objectivæ, seu virtua-
lis, potest elici absque pia affectione; nam
etiam iste debet esse liber (de libero enim,
& meritorio actu, hæc agimus, ut supra di-
ctum) liber autem esse non potest sine pia
affectione. Insuper, quandoeunque datur
attentio ad motivum fidei, seu revelatio-
nem obscurè propositam, eo ipso, exercitè
saltē, etiam datur aliqua attentio ad obscu-
ritatem, vel captivationem intellectus,
(ad quam necessaria est pia affectio) licet
hæc valde subtiliter, & tenuiter fiant, &
sæpius non reflexè advertantur: sicut, si
quis scribat, semper advertit ad regulas for-
mandi singulas literas, quamvis valde te-
nuiter. Casu quo autem revelatio esset evi-
denter proposita, tunc, ut daretur actus
fidei meritorius, deberet dari advertentia
saltē in actu exercito, ad alios casus pos-
sibiles, in quibus revelatio esset tantum
obscurè proposita: deberetque assensus im-
perari cum præparatione animi, ad eundem
etiam imperandum in circumstantiis obscuri-
tatis: quod imperium est utique pia affec-
tio. videantur etiam dicta à n. 468.

528. Ob. 2. Non potest aliquis dis-
sentire illi, quod ei est evidenter credibi-
le: ergo non datur libertas contrarietatis,
saltē in ordine ad fidem. Resp. neg. ant.
Ut jam saepè diximus, discriminem latum est,
inter evidenter credibilitatem, & eviden-
tem veritatem. Si mihi aliquid sit eviden-
ter credibile, non quidem possum dicere:
Non est evidenter credibile: sed tamen pos-
sum dicere: *Non est verum:* vel saltē: *Fot-
te non est verum* (quod dubium jam est con-
trarium fidei) quia ex evidenti credibilita-
te non infertur evidens veritas, ut dictum
n. 482. Imprudenter quidem ista fuit: at-
tamen absolute fieri possunt: sicut impru-
denter fuit quævis peccata contra quæcum-
que alia præcepta. Et quis neget, homi-
nem pertinacem in suo errore, posse im-
prudenter credibilitati evidenti se opponere?

529. Ob. 3. Fides peccatoris non est
meritoria: ergo neque debet esse libera.
Resp. dist. ant. non est meritoria de con-
gruo. conc. ant. non est meritoria de con-
gruo. neg. ant. & conf. imo Tridentinum
siff. 6. c. 6. de needum iustis loquitur, quan-
do ait: *Liberè moventur in DEUM, cre-
dentes vera esse &c.* Dicuntur tamen pec-
catores gratis justificari; quia justificantur
sine merito strictè dicto, sive sine merito
de condigno: sicut quis diceretur, equum
gratis accipere, pro quo dedisset teruncium.
Neque peccator, utpote inimicus DEI, &
DEO, secundum se, & simpliciter non pla-
cens, sed ei tantum placens secundum quid,
sive secundum opus supernaturale, debet ob-
meritum de congruo statim justificari; quia
in pri-

in primis merito de congruo non debet DEUS præmium reddere: dein peccatoris meritum non est meritum immediatum justificationis, sed tantum est meritum de congruo immediatum auxili, & mediatum justificationis.

530. Ob. 4. Fides est radix omnis meriti: ergo pia affectio præcedens non est meritoria, consequenter nec libera, nec supernaturalis. Confir. 1. Potest quis velle credere ex vana gloria: ergo voluntas credendi non est necessariò meritoria. Confir. 2. Fides potest etiam elici ex semiplena deliberatione: & talis actus non esset meritorius: ergo nec liber. Resp. dist. ant. fides est radix omnis meriti, hoc est, fides vel latè sumpta pro omni illustratione supernaturali, vel fides quidem strictè dicta, sed ut libera, & laudabilis. conc. ant. fides strictè dicta, etiam ut non libera. neg. ant. & cons. Si sumitur fides in sensu latiore, pro illustratione superna, precepsit etiam aliqua talis illustratio piam affectionem, & est radix hujus, adeoque omnis meriti, qualecumque in ista datur: si autem sumitur fides strictè dicta, & ut libera, constituitur ex pia affectione, & unā cum hac, in concreto sumpta, est meritoria: sive, complexum ex utraque est meritorium.

Ad 1. confirm. Resp. dist. ant. potest quis ex vana gloria velle credere remotè, & mediata, vel inefficaciter. om. ant. proximè, & efficaciter. neg. ant. & cons. quia, cùm pia affectio, requisita ad fidem, & sine qua DEUS non concurrit ad actum fidei, quæque immediatè eum actum imperat, supernaturalis sit, non potest elici ex motivo in honesto: quidquid sit, an (ut volunt Lugo, & Ripalda) absolute possit ipsa pia affectio imperari ab alio actu prævio, ex in honesto motivo vanæ gloria: sicut multi admittunt, ex tali motivo in honesto etiam imperari posse usum sacramenti penitentia, consequenter etiam actus supernaturales ad eum requisitos. Ad 2. confir. Vel sufficit ad meritum semiplena deliberatio, vel non: si sufficit. neg. 2. p. ant. si non sufficit. neg. cons. nam tunc talis actus fidei non erit meritorius; nec in hoc potest esse tunc aliquid absurdum: liber tamen erit, libertate semiplena, quam libertatem debebit ipsi præcedenti pia affectioni, in se ipsarum semiplenè libera.

DISPUTATIO IV.

De Objecto Materiali Fidei.

531. **O**bjectum materiale fidei jam diximus esse, quod creditur propter aliud, scilicet propter revelationem DEI; unde debet esse revelatum, nec sufficit esse revelabile; nam, quod nondum est revelatum, est tantum objectum materiale fidei remotum, seu omnino remotissimum, ut quidam Recentior ait: hoc est, tunc est, sive erit credibile, quando erit re-

velatum, & revelatio sufficienter applicata. Hinc idem ait, objectum etiam revelatum, sed nondum sufficienter ut tale applicatum, esse tantum objectum materiale fidei remotum; quia nec istud est proximè credibile, quod utique verum est. Quare nostræ conclusiones, si accipiendæ sint de objecto proximo fidei, debent intelligi ex suppositione, quod revelatio sit sufficienter applicata.

Verum quidem est, quod aliquid nondum revelatum, vel cuius revelatio nondum est sufficienter applicata, possim proximè affirmare per discursum, vel alium actum: non tamen id proximè possum credere per fidem: quā parū scilicet possum credere homini, cuius vocem nondum intellexi, vel nondum loquenti, aut promittenti, sed tantum potenti dicere, vel promittere. Quærri tamen hic solet. 1. An objectum, tantum implicitè, vel mediata revelatum, sit etiam objectum fidei. 2. An objectum tantum virtualiter revelatum, seu per discursum tantum ex alio revelato illatum, possit esse objectum fidei: qua occasione queritur quoque, an fides sit discursiva: dein ulterius indagatur, quānam necessariò sint credenda explicitè, quānam tantum implicitè. Itaque sit

QUÆSTIO I.

De Objecto Materiali Fidei in Genere.

ARTICULUS I.

An, & quæ, implicitè revelata, sint objectum materiale fidei.

532. **I**mplicitè revelatum (quod etiam est objectum materiale fidei, ut facilè parebit ex modicandis) dicitur illud, quod non est in se formaliter, clarè, & apertè revelatum: sed continetur, seu involvitur in aliquo, formaliter, clarè, & apertè revelato. Talia sunt, partes objecti formaliter revelati, tam protestativæ, quām actuales, seu essentialia constitutiva, sive sint partes physica, sive metaphysica: item talia sunt termini inferiores, contenti in superiore revelato: vel etiam veritates particulares, contentæ in universalis. e.g. respectu hominis, constitutiva physica, seu partes physica, sunt anima, corpus, & unio: constitutiva metaphysica, seu partes metaphysica, sunt animal, & rationale: respectu animalis partes protestativæ sunt homo, & leo &c. qui etiam sunt termini inferiores respectu ejusdem animalis, tanquam termini superioris.

Pariter respectu propositionis, seu veritatis universalis: *Omnis homo est redemptus à Christo:* propositiones, seu veritates particulares sunt: *Petrus est redemptus à Christo:* *Andreas est redemptus à Christo.* &c. Alii